

**ÖĞRETMEN ADAYLARINA YÖNELİK E-DEVLET HİZMETLERİ
FARKINDALIK EĞİTİMİNİN ETKİLİLİĞİ**

Tuğba Kocadağ Ünver

**DOKTORA TEZİ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

KASIM, 2023

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren yirmi dört (24) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Tuğba
Soyadı : KOCADAĞ ÜNVER
Bölümü : Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
İmza :
Teslim tarihi : 13.11.2023

TEZİN

Türkçe Adı: Öğretmen Adaylarına Yönelik E-Devlet Hizmetleri Farkındalık
Eğitiminin Etkililiği

İngilizce Adı: Effectiveness of E-Government Services Awareness Training for
Teacher Candidates

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Tuğba Kocadağ Ünver

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Tuğba Kocadağ Ünver tarafından hazırlanan “Öğretmen Adaylarına Yönelik E-Devlet Hizmetleri Farkındalık Eğitiminin Etkililiği” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Sami ŞAHİN

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Hafize KESER

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara Üniversitesi

Üye: Prof. Dr. Hasan ÇAKIR

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Prof. Dr. Demet Hatice SOMUNCUOĞLU ÖZERBAŞ

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Levent ÇETİNKAYA

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 13 / 09 / 2023

Bu tezin Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

Biricik Oğlumuz Urasımıza...

TEŞEKKÜR

Zaman içerisinde artan ihtiyaçların oluşturduğu taleplerin karşılanması sürecinde teknoloji destekli bir anlayışın gelişmesi ile devletlerin dönüşüm süreci başlamıştır. Bu dönüşüm sürecinden sadece devletler değil, vatandaşlar ve kamu çalışanları da etkilenmiştir. Günümüzde bireylerin bu dijital dönüşüm sürecine uyum sağlamaları önem arz etmektedir. Kişilerin ister resmi iş ve işlemlerde ister günlük yaşamda yerine getirmeleri gereken görevlerde, ihtiyaç duydukları belgelere ulaşmada zaman ve mekân fark etmeksizin, sıra ya da mesai saati beklemeden kolayca ve güvenli bir şekilde gerçekleştirmelerine imkanlar sağlayan e-devlet kapısı önem kazanmaktadır. E-Devlet kapısı ve üzerinden sunulan hizmetlerin araştırılması da bu yüzden değerlidir. Bu çalışmada öğretmen adaylarının e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere yönelik farkındalık düzeylerinin tespit edilmesi ve farkındalık düzeylerinin artırılmasına yönelik gerçekleştirilen farkındalık eğitiminin etkililiğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Doktora eğitimim süresince danışmanlığımı üstlenen, konu seçiminde, tezin planlanması-yürütülmesi ve raporlaştırılması süreçlerinde yardım ve desteğini esirgemeyen, yazdığım her sayfayı büyük bir özenle ve sabırla okuyan, akademik dünyada kendime model aldığım kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Sami ŞAHİN'e sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Tez izleme komitemde yer alması için ulaştırdığımız daveti kabul eden, tez çalışmalarım süresince görüşleriyle çalışmama yön veren, her konuda beni destekleyen, bilgisi ve sabrı ile çalışmamı ortaya koymada yardımlarını esirgemeyen ve kendime akademik dünyada model aldığım kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Hafize KESER'e değerli katkılarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yine tez izleme komitemde yer alması için ulaştırdığımız daveti kabul eden, tez çalışmalarım süresince görüşleriyle çalışmama yön veren, bilgisi ve sabrı ile çalışmamı ortaya koymada yardımlarını esirgemeyen, tez için kendimi adamam gerektiğini vurgulayan kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Hasan ÇAKIR'a değerli katkılarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çok değerli yönlendirmeleri ve görüşleri için kıymetli hocalarım Sayın Prof. Dr. Ebru KILIÇ ÇAKMAK'a, Sayın Prof. Dr. Hatice Demet SOMUNCUOĞLU ÖZERBAŞ'a ve Sayın Doç. Dr. Levent ÇETİNKAYA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Doktora eğitimim süresince ders aldığım değerli Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı öğretim üyeleri hocalarıma teşekkür ederim.

Görev yaptığım Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı öğretim elemanı hocalarıma ve birlikte çalışmaktan gurur duyduğum mesai arkadaşlarıma da çok teşekkür ederim.

Tez çalışmam kapsamında uzman görüşleriyle çalışmama katkılar sunan tüm uzman hocalarıma ve katılımları sayesinde elde ettiğim veriler doğrultusunda ortaya koyduğum bu çalışmanın asıl mimarları olan değerli öğretmen adaylarıma da teşekkür ederim. Destekleriyle her zaman yanımda olan Kocadağ, Demirkan ve Ünver Ailelerine de teşekkür ederim.

Hayatım süresince varlığıyla beni onurlandıran, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve her zaman yol göstericim olan 2012 yılında kaybettiğim büyük insan değerli anneannem Meserret DEMİRKAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Tüm hayatım boyunca maddi ve manevi destekleriyle yanımda olan ve yardımlarını esirgemeyen annem Tülay KOCADAĞ'a, babam Yılmaz KOCADAĞ'a, dayım Tuncay DEMİRKAN'a, varlıklarından güç aldığım değerli ablam Yasemin KOCADAĞ'a ve canım kardeşim Sevil DEMİRAY'a ve Alparslan DEMİRAY'a, birtanecik yeğenim Çağrı DEMİRAY'a sonsuz sevgi ve şükranlarımı sunar, en içten ve kalbi duygularıyla teşekkür ederim.

Bir teşekkür de hayatımı birleştirdiğim her zaman yanımda olan kıymetli eşim Murat ÜNVER'e... İyi ki varsın ve desteğin benim için çok değerli... ve son olarak biricik oğlum Uras ÜNVER'e teşekkür ediyor, bu tezi O'na adıyorum...

Doktora eğitimim süresince burs aldığım 2211-E Doğrudan Yurt İçi Doktora Burs Programı kapsamında, bilimin ve bilim insanının destekçisi TÜBİTAK BİDEB'e de değerli desteğinden dolayı çok teşekkür ederim.

Tuğba KOCADAĞ ÜNVER

Ankara, 2023

**ÖĞRETMEN ADAYLARINA YÖNELİK E-DEVLET HİZMETLERİ
FARKINDALIK EĞİTİMİNİN ETKİLİLİĞİ
(Doktora Tezi)**

**Tuğba Kocadağ Ünver
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
Kasım, 2023**

ÖZ

Teknolojik ilerlemenin hız kazandığı, bilginin artarak yayıldığı ve bilgiye erişimin çok daha kolay olduğu günümüzde; doğru ve güvenli bilgiye, kolay ve daha kısa bir zamanda ulaşmak önem kazanmıştır. Teknolojideki değişimler küreselleşme ve bilgi toplumu çağında sadece insanları değil, kurumları ve devletleri de etkiler olmuş; devlet ve vatandaş kavramlarını da etkisi altına almıştır. Dolayısıyla devletlerin ayakta kalabilmeleri için vatandaşlarının beklentilerine cevap verebilecek şekilde kendilerini dijital bir dönüşüm süreci içerisine sokmaları kaçınılmaz olmuştur. Dijital dönüşüm süreci içerisine giremeyen devletler hem diğer devletlerle hem çalışanlarıyla hem de vatandaşlarıyla karşı karşıya gelmektedir. İş ve işlemlerin hızlı ve güvenli bir şekilde zaman ve mekân fark etmeksizin gerçekleştirilmesi, ihtiyaç duyulan bilgilere tek bir portal üzerinden erişilmesi e-devlet ve hizmetlerini önemli kılmaktadır. Büyük yatırımlarla başlatılan e-devlet dönüşüm projesi birçok araştırmacı tarafından incelenmiş ve sistemin daha etkin kullanımına yönelik öneriler geliştirilmiştir. Bu araştırmanın amacı ise e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere yönelik öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinin tespiti ve farkındalıklarının arttırılmasına yönelik bir öğretim tasarımı geliştirmektir. Tarama ve deneysel modelin birlikte kullanıldığı araştırmada, 949 kadın ve 391 erkek (N=1320) öğretmen adayından veriler toplanmıştır. İlk olarak katılımcıların e-devlet ve uygulamalarını kullanım düzeylerinin belirlenmesi için araştırmacı tarafından geliştirilen geçerlik ve güvenirliği sağlanmış E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlerin Kullanımı Anketi uygulanmış ve öğretmen adaylarının kullanım düzeylerinin “çok düşük” olarak ifade edilebileceği görülmüştür ($\bar{X}$ =151.2). Daha sonra katılımcılara sırası ile araştırmacı tarafından geliştirilen geçerlik ve güvenirlik değerleri sağlanmış E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Ölçeği ön test, son test ve izleme testi olarak uygulanmıştır. Uygulanan ölçme aracı sonrası öğretmen adaylarının büyük bir kısmının %98.6’sının (N=1302) e-devlet ve uygulamalarına yönelik farkındalık düzeylerinin “çok düşük” olarak belirlenen aralıkta olduğu görülmüştür

($\bar{X}=90.3$). Ön test uygulaması sonrası katılımcılarla E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Eğitimi gerçekleştirilmiştir. Farkındalık eğitiminin ve öğretim materyallerinin hazırlanması sürecinde analiz, tasarım, geliştirme, uygulama ve değerlendirme olmak üzere ADDIE öğretim tasarımı modelinin beş temel adımı izlenmiştir. Uygulamalar sonrasında asıl uygulamada yer alan 62 katılımcı ile gönüllülük esasına dayalı görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun gerçekleştirilen eğitim sürecinin kendilerine katkılar sağladığını (N=48) belirtmesi ve içeriğin yeterli (N=57) düzeyde olduğunu belirtmeleri, öğretim tasarımının araştırmanın amacını gerçekleştirme hususunda başarılı olduğunu göstermektedir. Farkındalık eğitimi öncesinde $\bar{X}=90.280$ olan ön test puanları, eğitim sonrası son testte $\bar{X}=134.599$ 'a ve izleme testinde $\bar{X}=135.756$ 'ya yükselmiştir. Katılımcıların ön test, son test ve izleme testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($F_{(1.008,1329.134)}=4116.500$, $p<.01$). Katılımcıların oldukça düşük olan ön test puanları, ön test sonrası gerçekleştirilen eğitimin akabinde uygulanan son testle yükseldiği ve dört hafta sonra uygulanan izleme testi sonrası ise az miktar da olsa puanlarında yine artış olduğu görülmüştür. Bu bulgu, gerçekleştirilen eğitimin katılımcıların e-devlet ve uygulamalarına ilişkin farkındalık düzeylerinin artırılmasında etkili olduğu söylenebilir. Kadın ve erkek katılımcılara ait ölçümün ön test, son test ve izleme testi puanları arasındaki fark anlamlı ve önemlidir ($F_{(1.008,1328.234)}=14.203$, $p<.05$). Katılımcıların farkındalık ölçeği ön test puanlarının ($\bar{X}=90.3$) kadınlarda $\bar{X}=88.546$ ve erkeklerde $\bar{X}=94.399$ olduğu görülmektedir. Bu değerler incelendiğinde erkek katılımcılar lehine anlamlı farklılıklar taşıdığı söylenebilir. Yaş değişkenine ait ölçümün ön test, son test ve izleme testi puanları arasındaki fark anlamlı ve önemlidir ($F_{(5.039,1329.244)}=2.629$, $p<.05$). Katılımcıların farkındalık ölçeği ön test puanlarının ortalaması en yüksek 29-31 yaş aralığındadır ($\bar{X}=112.667$), en düşük ise 17-19 yaş aralığındadır ($\bar{X}=86.644$). Gerçekleştirilen LSD testi sonuçlarına göre 20-22 yaş aralığındaki katılımcıların 17-19 yaş aralığındaki katılımcılara göre ön test puanları farklılık göstermektedir ve bu fark 20-22 yaş aralığındaki katılımcıların lehinedir ($p=.011$). Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf değişkenine ait ölçümün ön test, son test ve izleme testi puanları arasındaki fark anlamlı ve önemlidir ($F_{(3.023,1326.198)}=4.568$, $p<.05$). Katılımcıların farkındalık ölçeği ön test puanlarının ortalaması en yüksek 3. sınıflarda ($\bar{X}=92.989$), en düşük ise 1. sınıflardadır ($\bar{X}=86.057$). Gerçekleştirilen LSD testi sonuçlarına göre 2. sınıfların 1. sınıflara ve 3. sınıfların 1. sınıflara göre ön test puanları farklılık göstermektedir ($p=.003$). Katılımcıların öğrenim gördükleri program değişkenine ait ölçümün ön test, son test ve izleme testi puanları arasındaki fark anlamlı ve önemlidir ($F_{(7.055,1322.244)}=3.589$, $p<.05$). Katılımcıların farkındalık ölçeği ön test puanlarının ortalaması en yüksek Fen Bilgisi Öğretmenliği programında ($\bar{X}=97.764$), en düşük ise İlköğretim Matematik Öğretmenliği programındadır ($\bar{X}=84.126$). Gerçekleştirilen LSD testi sonuçlarına göre Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcıların İlköğretim Matematik Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcılara göre ön test puanları farklılık göstermektedir ve bu fark Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği programındaki katılımcıların lehinedir ($p=.027$). Sınıf Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcıların İlköğretim Matematik Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcılara göre ön test puanları farklılık göstermektedir ve bu fark Sınıf Öğretmenliği programındaki katılımcıların lehinedir ($p=.007$). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcıların İlköğretim Matematik Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcılara göre ön test puanları farklılık göstermektedir ve bu fark Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programındaki katılımcıların lehinedir ($p=.024$). Fen Bilgisi Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcıların Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcılara göre ön test puanları farklılık göstermektedir ve bu fark Fen Bilgisi Öğretmenliği programındaki katılımcıların lehinedir ($p=.036$). Fen Bilgisi Öğretmenliği programında öğrenim gören

katılımcıların Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programında öğrenim gören katılımcılara göre ön test puanları farklılık göstermektedir ve bu fark Fen Bilgisi Öğretmenliği programındaki katılımcıların lehinedir ($p=.001$). Türkçe Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcıların İlköğretim Matematik Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcılara göre ön test puanları farklılık göstermektedir ve bu fark Türkçe Öğretmenliği programındaki katılımcıların lehinedir ($p=.001$). Araştırma sonuçlarından yola çıkarak gerçekleştirilen uygulamalara, gelecekte yapılması planlanan araştırmalara ve politika oluşturuculara önerilerde bulunulmuştur. Özellikle gerçekleştirilen öğretim tasarımının farklı üniversitelerde ve lisans programlarında da uygulanarak etkililiğinin incelenmesi, farkındalık eğitiminin bir defaya mahsus değil, süreklilik arz edecek şekilde organize edilmesi önerilmektedir. Ayrıca, e-devlet kapısı ile ilgilenen dönüşüm ofisinin sistemi hatalardan arındırılmış ve yazım, imla, dilbilgisi bakımından gözden geçirilmiş haliyle son kullanıcılarla buluşturması da bir diğer en değerli önerilerdendir.

Anahtar Kelimeler : E-Devlet, e-devlet hizmetleri, farkındalık eğitimi, öğretim tasarımı, öğretmen adayları.
Sayfa Adedi : xxviii + 270
Danışman : Prof. Dr. Sami ŞAHİN

**EFFECTIVENESS OF E-GOVERNMENT SERVICES AWARENESS
TRAINING FOR TEACHER CANDIDATES
(Ph.D Thesis)**

**Tuğba Kocadağ Ünver
GAZI UNIVERSITY**

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

November, 2023

ABSTRACT

Nowadays, technological progress is accelerating, information dissemination is increasing and access to information is much easier; It has become important to reach accurate and secure information easily and in a shorter time. Changes in technology have affected not only people but also institutions and states in the era of globalization and information society; also influenced the concepts of state and citizen. Therefore, it has become inevitable for states to put themselves into a digital transformation process in a way that can meet the expectations of their citizens in order to survive. States that cannot enter the digital transformation process are confronted with other states, their employees and their citizens. Carrying out business and transactions quickly and safely, regardless of time and place, and accessing the needed information through a single portal makes e-government and services important. The e-government transformation project, which was initiated with large investments, was examined by many researchers and suggestions were developed for more effective use of the system. The purpose of this research was to develop an instructional design to determine the awareness levels of pre-service teachers and to increase their awareness of the services offered through e-government and its portal. Data were collected from 949 female and 391 male (N=1320) pre-service teachers in the study, in which scanning and experimental model were used together. First, to determine the level of use of e-government and applications of the participants, the validity and reliability of the e-Government Gateway Usage Questionnaire developed by the researcher was applied and it was observed that the usage levels of the pre-service teachers were in the range determined as "very low" ($\bar{X}$ =151.2). Afterwards, the Awareness Scale for the Services Provided through the E-Government Gateway, which was developed by the researcher, respectively, was applied to the participants as a pre-test, post-test and follow-up test. After the measurement tool applied, it was observed that the awareness levels of the pre-service teachers towards e-government and its applications were in the range determined as "very low" ($\bar{X}$ =90.3).

Afterwards, the Awareness Scale for the Services Provided through the E-Government Gateway, which was developed by the researcher, respectively, was applied to the participants as a pre-test, post-test and follow-up test. After the pre-test application, Awareness Training on Services Offered through the E-Government Gateway was held with the participants. In the process of preparing awareness training and teaching materials, five basic steps of the ADDIE instructional design model were followed: analysis, design, development, implementation and evaluation. After the implementations, interviews were held on a voluntary basis with 62 participants in the actual implementation. The fact that the majority of the participants stated that the educational process provided contributed to them ($N=48$) and that the content was sufficient ($N=57$), shows that the instructional design was successful in achieving the purpose of the research. The pre-test scores, which were $\bar{X}=90.280$ before the awareness training, increased to $\bar{X}=134.599$ in the post-training test and $\bar{X}=135.756$ in the follow-up test. It was found that there was a significant difference between the pre-test, post-test and follow-up test scores of the participants ($F_{(1.008,1329.134)}=4116.500$, $p<.01$). It was observed that the participants' very low pre-test scores increased with the post-test applied after the training after the pre-test, and after the follow-up test four weeks later, there was a slight increase in their scores. Based on this finding, it can be said that the training provided was effective in increasing the awareness levels of the participants about e-government and its applications. The difference between the pre-test, post-test and follow-up test scores of the female and male participants were significant ($F_{(1.008,1328.234)}=14.203$, $p<.05$). It was seen that the participants' awareness scale pre-test scores ($\bar{X}=90.3$) were $\bar{X}=88.546$ for women and $\bar{X}=94.399$ for men. When these values were examined, it could be said that there were significant differences in favor of male participants. The difference between the pre-test, post-test and follow-up test scores of the age variable measurement was significant and significant ($F_{(5.039,1329.244)}=2.629$, $p<.05$). The average of the participants' awareness scale pre-test scores was between the ages of 29-31 ($\bar{X}=112.667$) and the lowest was between the ages of 17-19 ($\bar{X}=86.644$). According to the results of the LSD test performed, the pre-test scores of the participants in the 20-22 age range differed from the participants in the 17-19 age range, and this difference was in favor of the participants in the 20-22 age range ($p=.011$). The difference between the pre-test, post-test and follow-up test scores of the measurement of the class variable of the participants was significant ($F_{(3.023,1326.198)}=4.568$, $p<.05$). The average of the participants' awareness scale pre-test scores was highest in the 3rd grades ($\bar{X}=92.989$) and the lowest in the 1st grades ($\bar{X}=86.057$). According to the results of the LSD test performed, the pretest scores of the 2nd graders differed from the 1st graders and the 3rd graders differed from the 1st graders ($p=.003$). The difference between the pre-test, post-test and follow-up test scores of the measurement of the program variable of the participants was significant and significant ($F_{(7.055,1322.244)}=3.589$, $p<.05$). The average of the participants' awareness scale pre-test scores was in the Science Education program ($\bar{X}=97.764$) and the lowest in the Elementary Mathematics Teaching program ($\bar{X}=84.126$). According to the results of the LSD test, the pre-test scores of the participants studying in the Computer and Instructional Technologies Teaching program differed from the participants in the Primary Education Mathematics Teaching program, and this difference was in favor of the participants in the Computer and Instructional Technologies Teaching program ($p=.027$). The pre-test scores of the participants studying in the Primary Education Program differed from the participants in the Primary Education Mathematics Teaching program, and this difference was in favor of the participants in the Primary Education Program ($p=.007$). The pre-test scores of the participants studying in the Social Studies Teaching program differed compared to the participants studying in the Primary Education Mathematics Teaching program, and this difference was in favor of the participants in the Social Studies Teaching program ($p=.024$).

The pre-test scores of the participants studying in the Science Teaching program differed compared to the participants studying in the Social Studies Teaching program, and this difference was in favor of the participants in the Science Teaching program ($p=.036$). The pre-test scores of the participants studying in the Science Teaching program differed compared to the participants studying in the Guidance and Psychological Counseling program, and this difference was in favor of the participants in the Science Teaching program ($p=.001$). The pre-test scores of the participants studying in the Turkish Language Teaching program differed compared to the participants studying in the Primary Education Mathematics Teaching program, and this difference was in favor of the participants in the Turkish Language Teaching program ($p=.001$). Based on the results of the research, suggestions were made to the practices, future research and policy makers. In particular, it is recommended to examine the effectiveness of the instructional design by applying it in different universities, and to organize awareness training in a continuous way, not a one-off. In addition, one of the most valuable suggestions is that the transformation office, which deals with the e-government portal, introduces the system to the end users with its system free of errors and revised in terms of spelling, spelling and grammar.

Key Words : E-Government, e-government services, awareness training, instructional design, teacher candidates.
Page Number : xxviii + 270
Supervisor : Professor Dr. Sami ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ FORMU.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vii
ABSTRACT	x
İÇİNDEKİLER.....	xiii
TABLolar LİSTESİ.....	xix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xxii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	8
1.3. Araştırmanın Önemi.....	9
1.4. Araştırmanın Varsayımları	15
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	15
1.6. Tanımlar	15
BÖLÜM II.....	19

KAVRAMSAL ÇERÇEVE	19
2.1. E-Devletin Unsurları.....	19
2.1.1. E-Devlet	20
2.1.2. E-Vatandaş	22
2.1.2.1. <i>Dijital Vatandaş</i>	23
2.1.3. E-Şirketler	23
2.1.4. E-Kurumlar	23
2.1.5. Kamu Çalışanları.....	24
2.2. E-Devlet Sürecinde Etkileşim	24
2.3. E-Devletin Amaçları	25
2.4. E-Devletin Faydaları.....	26
2.5. E-Devletin Aşamaları	27
2.6. E-Devletin Sınıflandırılması.....	27
2.6.1. Devletten-Devlete (G2G)	28
2.6.2. Devletten-İşletmelere (G2B)	28
2.6.3. Devletten-Vatandaşa (G2C)	28
2.6.4. Devletten-Çalışana (G2E)	28
2.7. E-Devleti Gerekli Kılan Faktörler.....	29
2.8. Dünyada E-Devlet Uygulamaları	29
2.8.1. Almanya.....	32
2.8.2. Amerika Birleşik Devletleri	32
2.8.3. Avrupa Birliği	33
2.8.4. Avustralya	33
2.8.5. Avusturya	34
2.8.6. Danimarka.....	34
2.8.7. Finlandiya.....	35

2.8.8. Fransa	35
2.8.9. Hollanda.....	36
2.8.10. İngiltere.....	36
2.8.11. İspanya.....	37
2.8.12. İsveç.....	37
2.8.13. İsviçre.....	38
2.8.14. Kanada.....	39
2.8.15. Portekiz.....	39
2.8.16. Türkiye.....	40
2.9. E-Devlet ve Uygulamalarıyla İlgili Araştırmalar	43
2.9.1. E-Devlet ve Uygulamalarıyla İlgili Ulusal Araştırmalar	43
2.9.2. E-Devlet ve Uygulamalarıyla İlgili Uluslararası Araştırmalar	63
BÖLÜM III	73
YÖNTEM.....	73
3.1. Araştırma Modeli.....	73
3.2. Çalışma Grubu.....	78
3.3. Verilerin Toplanması.....	81
3.3.1. Veri Toplama Araçları	82
3.3.1.1. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlerin Kullanımı Anketi Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	82
3.3.1.2. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Ölçeği Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	86
3.3.1.3. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısı Üzerinden Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Eğitimi Çalışmalarına İlişkin Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi.....	97
3.3.2. E-Devlet Kapısı Üzerinden Sunulan Hizmetler İçin Hazırlanan İnternet Sayfası	97

3.3.3. E-Devlet Kapısı Üzerinden Sunulan Hizmetler İçin Öğretim Materyallerinin Tasarımı.....	98
3.3.3.1. ADDIE Öğretim Tasarımı Süreci	98
3.3.3.2. Öğretim Materyallerinin ADDIE Modeline Göre Tasarımı Süreci	100
3.4. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Eğitimi (E-Devlet KSHY-FE) Uygulama Aşamaları	101
3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	102
BÖLÜM IV	105
BULGULAR VE YORUMLAR.....	105
4.1. Öğretmen Adaylarının Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	105
4.2. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetleri Kullanma Seviyelerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	108
4.3. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	109
4.4. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Artırılması Hususunda Yapılabileceklerle Yönelik Bulgular ve Yorumlar	110
4.5. Öğretmen Adaylarına Yönelik Gerçekleştirilen Eğitimleri Alan Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Anlamli Farklılıkların Tespitine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	119
4.5.1. Cinsiyete Göre Anlamli Farklılıkların Tespitine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	120
4.5.2. Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyine Göre Anlamli Farklılıkların Tespitine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	124
4.5.3. Öğrenim Görülen Programa Göre Anlamli Farklılıkların Tespitine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	128

4.6. Öğretmen Adaylarına Yönelik Gerçekleştirilen Eğitimleri Alan Katılımcıların Gerçekleştirilen Farkındalık Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar	133
BÖLÜM V	139
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	139
5.1. Tartışma ve Sonuç	139
5.1.1. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetleri Kullanma Seviyeleri ve Farkındalık Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	142
5.1.2. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Artırılmasına Yönelik Düzenlenecek Farkındalık Eğitimine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	142
5.1.3. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Artırılmasına Yönelik Düzenlenen Farkındalık Eğitiminin Ön Test, Son Test ve İzleme Testlerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	144
5.1.4. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Artırılmasına Yönelik Düzenlenen Farkındalık Eğitiminin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi ve Öğrenim Görülen Programa İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	145
5.1.5. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Artırılmasına Yönelik Düzenlenen Farkındalık Eğitimine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	147
5.2. Öneriler.....	147
5.2.1. Gerçekleştirilen Uygulamalara Yönelik Öneriler.....	148
5.2.2. Gelecekte Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	148
5.2.3. Politika Oluşturanlara Yönelik Öneriler.....	149
KAYNAKLAR.....	151
EKLER.....	177

EK 1. E-Devlet Kapısına Ait Detaylı İstatistiki Bilgiler	178
EK 2. Birleşmiş Milletler E-Devlet Gelişmişlik Endeksine Ait Detaylı İstatistiki Bilgiler.....	186
EK 3. Uygulama İzni ve Etik Kurul Belgesi.....	192
EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları.....	193
EK 5. Uygulama ve Eğitim Programı	215
EK 6. Yarı Yapılandırılmış Görüşmelere Katılan Öğretmen Adaylarının Bilgileri	218
EK 7. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2017-2018 Öğretim Yılı Öğrenci Sayıları (08.03.2018 Tarihi İtibariyle).....	222
EK 8. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	223
EK 9. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Anketi ..	227
EK 10. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Ölçeği (Ön Test-Son Test-İzleme Test).....	237
EK 11. Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi	239
EK 12. Uygulama Dokümanları ve Ek Kaynaklar	254
EK 13. E-Devlet Kelimesinin Doğru Yazımı/Kullanımı.....	264
EK 14. Uygulama Süreci Fotoğrafları	265
EK 14. Uygulama Süreci Fotoğrafları	265
EK 15. Ön Test, Son Test ve İzleme Testi Toplam Puanlarının Ölçeğin Alt Boyutlarına İlişkin Değişimlerin Grafikleri	265
EK 16. Özgeçmiş Sayfası	268

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>E-Devlet Uygulama Türleri ve Faydaları</i>	4
Tablo 2. <i>Geleneksel ve E-Devlet Özellikleri</i>	21
Tablo 3. <i>Dünya Ülkeleri Waseda-IAC İş Birliği ile Hazırlanan 2015 E-Devlet Sıralaması Anket Sonuçları</i>	30
Tablo 4. <i>Dünya Ülkeleri OECD 2015 E-Devlet Sıralaması Anket Sonuçları</i>	31
Tablo 5. <i>Alan Yazınıda E-Devlet ve Uygulamalarının Etkin Kullanımının Önündeki Engeller</i>	71
Tablo 6. <i>Araştırmada Kullanılan Deneysel Desen</i>	76
Tablo 7. <i>Farkındalık Eğitimine Katılan Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımları</i>	79
Tablo 8. <i>Eğitilere Katılan Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine, Uyruklarına, Yaşlarına, Öğrenim Gördükleri Bölüme ve Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları</i>	79
Tablo 9. <i>Görüşmelere Katılan Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine, Yaşlarına, Öğrenim Gördükleri Bölüme ve Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları</i>	81
Tablo 10. <i>E-Devlet KSH-KA Geliştirme Aşamaları</i>	83
Tablo 11. <i>Kapsam Geçerlik Oranlarının Minimum Değerleri</i>	84
Tablo 12. <i>E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetleri Kullanım Seviyelerine İlişkin Betimsel İstatistikler</i>	85
Tablo 13. <i>E-Devlet KSHY-FÖ Alt Boyutları ve Kapsam Geçerlik Oranları</i>	87
Tablo 14. <i>E-Devlet KSHY-FÖ'ye Ait Faktör Yükleri</i>	90
Tablo 15. <i>E-Devlet KSHY-FÖ'ye Ait Özdeğer ve Varyans Oranlar</i>	91
Tablo 16. <i>E-Devlet KSHY-FÖ'ye Ait Maddelerin Betimsel İstatistikleri</i>	92

Tablo 17. <i>Sınır Değerler ve Farkındalık Düzeyleri</i>	96
Tablo 18. <i>Ölçek ve Alt Boyutlarına İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler</i>	96
Tablo 19. <i>Katılımcıların Diğer Özelliklerine İlişkin Bulgular</i>	106
Tablo 20. <i>E-Devlet Kapısının Sosyal Ağları</i>	107
Tablo 21. <i>E-Devlet KSH-KA Formu Betimleyici İstatistik Değerleri</i>	108
Tablo 22. <i>E-Devlet KSHY-FÖ Formu Betimleyici İstatistik Değerleri</i>	109
Tablo 23. <i>E-Devlet KSHY-FÖ Formu Farkındalık Düzeylerinin Betimleyici İstatistik Değerleri</i>	110
Tablo 24. <i>Alan Yazınında E-Devletin Kullanımının Yaygınlaşmasının Önündeki En Çok Vurgulanan Engeller</i>	111
Tablo 25. <i>Alan Uzmanlarıyla Gerçekleştirilen Görüşmelere İlişkin Bulgular</i>	111
Tablo 26. <i>İhtiyaç Analizi Sürecinde Görüşmeler Yapılan Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler</i>	113
Tablo 27. <i>Öğretmen Adaylarıyla Gerçekleştirilen E-Devlet ile İlgili Eğitim İhtiyacına Yönelik Görüşmelere İlişkin Bulgular</i>	114
Tablo 28. <i>Ön Test, Son Test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler</i>	116
Tablo 29. <i>Ön Test, Son Test ve İzleme Testi Toplam Puanlarının Tekrarlı Ölçümler ANOVA Analizi Sonuçları</i>	116
Tablo 30. <i>Ön Test, Son Test ve İzleme Testi Toplam Puanlarının Ölçeğin Alt Boyutlarına İlişkin ANOVA Analizi Sonuçları</i>	118
Tablo 31. <i>Katılımcıların Cinsiyetlerine Ait Betimleyici İstatistikleri</i>	120
Tablo 32. <i>Ölçümün Test*Cinsiyet Etkileşimine Göre Tekrarlı Ölçümler Çift Yönlü Varyans Analizi</i>	120
Tablo 33. <i>Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Ait Betimleyici İstatistikleri</i>	124
Tablo 34. <i>Ölçümün Test*Sınıf Etkileşimine Göre Tekrarlı Ölçümler Çift Yönlü Varyans Analizi</i>	125
Tablo 35. <i>Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Programlara Ait Betimleyici İstatistikleri</i>	128

Tablo 36. Ölçümün Test*Program Etkileşimine Göre Tekrarlı Ölçümler Çift Yönlü Varyans Analizi	129
Tablo 37. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Programlara Ait Betimleyici İstatistikleri	133
Tablo 38. Katılımcıların E-Devlet ve Kapısından Sunulan Hizmetlere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	134
Tablo 39. Katılımcıların Farkındalık Eğitimine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	135
Tablo 40. Katılımcıların Farkındalık Eğitiminin Sağladığı Katkılara İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	136

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. E-Devlet kapısı kullanıcı sayıları	5
Şekil 2. E-Devlet kapısı genel giriş sayıları	6
Şekil 3. E-Devlet kapısı mobil giriş sayıları.....	6
Şekil 4. E-Devlet kapısı üzerinden sunulan hizmet sayıları	7
Şekil 5. Araştırma sürecinin aşamaları.....	75
Şekil 6. E-Devlet KSHY-FÖ'ye ait yamaç-birikinti grafiği.....	89
Şekil 7. E-Devlet KSHY-FÖ'ye ait DFA bulguları	94
Şekil 8. Ön test, son test ve izleme testi puanları değişimi	117
Şekil 9. Cinsiyete göre ön test, son test ve izleme testi puanları değişimi.....	121
Şekil 10. Cinsiyete göre ön test, son test ve izleme testi alt boyutlarının puanları değişimi	123
Şekil 11. Öğrenim görülen sınıf düzeyine göre ön test, son test ve izleme testi puanları değişimi.....	126
Şekil 12. Öğrenim görülen sınıf düzeyine göre ön test, son test ve izleme testi alt boyutlarının puanları değişimi.....	127
Şekil 13. Öğrenim görülen programa göre ön test, son test ve izleme testi puanları değişimi	130
Şekil 14. Öğrenim görülen programa göre ön test, son test ve izleme testi alt boyutlarının puanları değişimi.....	132

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADDIE	Analiz (Analysis), Tasarım (Design), Geliştirme (Develop), Uygulama (Implement) ve Değerlendirme (Evaluation)
AGFI	Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi
ASAN Hizmet	Azerbaijan Service and Assessment Network, Azerbaycan Vatandaşlara Hizmet ve Sosyal İnovasyonlar Devlet Ajansı
ASPA	American Society for Public Administration (Amerikan Kamu Yönetimi Derneği)
ASMMMO	Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası
AU	Alan Uzmanı
BEY	Bina Enerji Yöneticisi
BİMER	Başbakanlık İletişim Merkezi
BİT (ICT)	Bilgi ve İletişim Teknolojileri
BKZ.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
BÖTE	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
BÖTEB	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü
BT	Bilgi Teknolojileri
BTD	Bilgi Toplumu Dairesi
BTKKT	Birleştirilmiş Teknoloji Kabul ve Kullanım Teorisi

BTYK	Bilgi ve Teknoloji Yüksek Kurulu
BÜTSİS	Bütçe Sistemi
C2C	Vatandaş-Vatandaş
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemi
	Central Computer and Telecommunications
CCTA	Agency (Merkezi Bilgisayar ve Telekomünikasyon Kurumu)
CFI	Karşılaştırmalı Uyum İndeksi
CMIN/DF	Ki-Kare/Serbestlik Derecesi
DASK	Doğal Afet Sigortaları Kurumu
Der	Derleyen
DISİS	Dış İlişkiler Yönetim Bilgi Sistemi
DÖNERSİS	İşletmeler Dairesi Yönetim Bilgi Sistemi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DYS	Doküman Yönetim Sistemi
e-	Elektronik
E-Avrupa	Elektronik Avrupa
E-Demokrasi	Elektronik Demokrasi
E-Devlet	Elektronik Devlet
E-Devlet KSH-KA	E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlerin Kullanımı Anketi
E-Devlet KSHY-FÖ	E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Ölçeği
E-Devlet KSHY-FE	E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Eğitimi
E-Dönüşüm	Elektronik Dönüşüm
E-Hizmet	Elektronik Hizmet
E-İmza	Elektronik İmza
E-Posta	Elektronik Posta
E-Ticaret	Elektronik Ticaret
E-Yönetim	Elektronik Yönetim
EBA	Eğitim Bilişim Ağı
EGO	Elektrik, Gaz ve Otobüs İşletmeleri

ε	Greenhouse-Geisser
f	Frekans
EXCEL	Elektronik Tablolama ve Hesaplama Programı
GİB	Gelir İdaresi Başkanlığı
G2B	Devlet-Özel Sektör (Devletten-İşletmelere, Government to Business)
G2C	Devlet-Vatandaş (Devletten-Vatandaşlara, Government to Citizens)
G2E	Devlet-Kamu Çalışanı (Devletten-Çalışanlarına, Government to Employees)
G2G	Devlet-Devlet (Devletten-Devlete, Government to Government)
G2NGOs	Devlet-Sivil Toplum Kuruluşları
GET	Gerekçeli Eylem Teorisi
GFI	İyilik Uyum İndeksi
GİMOP	Gümrük Müsteşarlığı Gümrük İdaresinin Modernizasyonu Projesi
HES Kodu	Hayat Eve Sığar Kodu
HİTAP	Hizmet Takip Modülü
IP	İnternet Protokolü
ISTE	Uluslararası Eğitimde Teknoloji Topluluğu (The International Society for Technology in Education)
İLSİS	İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri Yönetim Bilgi Sistemi
İMİSİS	İdari ve Mali İşler Sistemi
İÖİ	İl Özel İdareleri
K	Katılımcı
KBKM	Kişisel Bilgisayar Kullanım Modeli
KBS	Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi
KDT	Kişilerarası Davranış Teorisi
KEP	Kayıtlı Elektronik Posta
KPS	Kimlik Paylaşım Sistemi

KPSS	Kamu Personeli Seçme Sınavı
KGO	Kapsam Geçerlik Oranı
LMS	Learning Management System (Öğrenme Yönetim Sistemi)
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MEB-NET	Millî Eğitim Bakanlığı Okulların İnternet Erişim Projesi
MEBBİS	Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri
MEGSİS	Mekânsal Gayrimenkul Sistemi
MERNİS	Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi
MEM	Milli Eğitim Müdürlüğü
MGOs2C	Sivil Toplum Kuruluşları-Vatandaş
MM	Motivasyonel Model
MS	Microsoft Office
MSB	Millî Savunma Bakanlığı
MTSK	Motorlu Taşıtlar Sürücü Kursu
N	Örneklem Sayısı
NFI	Normlaştırılmış Uyum İndeksi
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü
PDT	Planlı Davranış Teorisi
PERSİS	Personel Bilgi Sistemi
Pol-NET	Polis Bilgi Sistemi
PTT	Posta Telgraf Teşkilatı
PYS	Performans Yönetim Sistemi
RAM	Rehberlik Araştırma Merkezleri
RG	Resmî Gazete
RMSEA	Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü
SAY2000İ	Saymanlık Otomasyon Sistemi
SAYOTO	Saymanlık Otomasyon Projesi
SBT	Sosyal Bilişsel Teori

SMMM	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
SOİSİS	Sosyal İlişkiler Sistemi
SPSS	Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
SRMR	Standartlaştırılmış Hata Kareleri Ortalamasının Karekökü
SS	Standart Sapma
TAKBİS	Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi
TBD	Türkiye Bilişim Derneği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
T.C. CDDO	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi
TEFBİS	Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi
TKM	Teknoloji Kabul Modeli
TLI	Normlaştırılmamış Uyum İndeksi
TODAİE	Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TTGV	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TUENA	Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı
TUSİAD	Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
TÜBA	Türkiye Bilimler Akademisi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
ULAKBİM	Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi
UN	United Nations (Birleşmiş Milletler)
URL	Uniform Resource Locator (Adres Satırı)
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Projesi
$\bar{X}$	Aritmetik Ortalama
ve diğ.	ve diğerleri
VEDOP	Vergi Dairesi Otomasyon Projesi
YEM	Yapısal Eşitlik Modeli
YERELBİLGİ	Yerel Yönetimler Bilgi Tabanı Projesi

YerelNet	Yerel Yönetimler Portalı Projesi
YEREP	Yerel Yönetimler İçin Eğitim Malzemesi Geliştirme Projesi
YERYÖN	Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi Araştırma Projesi
YOBİS	Yabancı Öğrenci Bilgi Sistemi
YÖKSİS	Yüksek Öğretim Yönetim Bilgi Sistemi
YYAEM	Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi
YYT	Yeniliklerin Yayılımı Teorisi
%	Yüzde

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu başlık altında araştırmanın problem durumu, alt problemleri, amaç ve alt amaçları, araştırmanın önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve ilgili tanımları sunulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Bilgi toplumu süreci ile devletin rolü ve izlemesi gereken adımlar eleştirel bir şekilde sorgulanmış ve gerek kendi içerisinde kamu hizmetlerinin yürütülmesinde gerekse de devlet-vatandaş ilişkilerinde bir yenilik arayışına girilmiştir (Balcı, 2003). Aktel'e (2009) göre bu yenilik arayışında elektronik devlet (e-devlet) düşüncesi ön plana çıkmış; haberleşmede bilgi ve iletişim teknolojilerinin birer araç olarak kullanılması dile getirilmiştir. Bilginin işleme kapasitesinin artırılmasıyla gerek acil işlemlerde gerekse ihtiyaçlarda daha hızlı cevap veren bir devlet yapısının oluşturulması öngörülmüştür. Bu sayede kamu hizmetlerinin gerek merkezi gerekse de yerel düzeyde etkin, verimli, kaliteli, hızlı ve herhangi bürokratik işletilmesi gereken bir sürece maruz bırakılmadan vatandaşa ulaşması sağlanmıştır. Bu da bilişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde mümkün kılınmış ve yararlanılmaya başlanmıştır (Aktel, 2009). Bu şekilde bir devlet anlayışıyla bilgi ve iletişim teknolojilerindeki değişimler, internetin varlığıyla yönetim sürecinin gelişmesi, şeffaf, etkin ve kaliteli bir sürecin devamlılığı, katılımcı bireylerin var olacağı bir modelin yani e-devletin ortaya çıkması kaçınılmaz bir hal almıştır (Uçkan, 2003). Giderek artan ihtiyaçların var olduğu bir ortamda bilgi ve iletişim teknolojilerinin desteğiyle ayakta duracak olan yeni devlet anlayışını ifade eden e-devlet (İnce, 2001) süreci için ilk örneklerden biri olarak Amerikan Ordusu'nun veri toplama ve elindeki verileri paylaşma amacıyla oluşturduğu intranet uygulaması sonrası bu bilgi alışverişini eyaletler arasında kurulan bir ağ sistemi üzerinden sağlamaya başlaması (Ulusoy & Karakurt, 2002) şeklinde ifade etmek

mümkündür. Doğrudan bir e-devlet modeli olarak adlandırılmasa da bu örneğin, devlet anlayışındaki dönüşüm sürecine temel teşkil ettiği söylenmektedir (Oğurlu, 2006).

Elektronik devlet; teknoloji, organizasyon, süreç ve strateji gibi kavramların tamamını ifade eden bir oluşumdur (Çukurçayır & Eşki, 2001). Vatandaşlar ile devlet arasındaki yahut devlet ile kurumlar arasındaki iletişimin, bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla elektronik ortamda gerçekleştirilmesi e-devletin uygulamaları olarak isimlendirilmektedir (Aktan, 2003; Aydın, Yerlikaya & Gürcan, 2002). Modern bir anlayış ile katılımcı, şeffaf ve daha hızlı ilerleyen iş akışı olarak düşünüldüğünde e-devletin varlığını, bilişim teknolojilerindeki yaşanan hızlı değişime ve gelişime borçlu olduğu söylenebilir (Aktel, 2003).

Avrupa Birliği gibi oluşumlar ve ülkeler, 2000’li yılların başında sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecine ilişkin hedefler belirlemiş ve eylem planları oluşturmaya başlamıştır. Bilgi toplumu olma adına Avrupa Birliği’nin belirlediği hedefler doğrultusunda, ülkemizde 2003 yılı itibari ile E-Dönüşüm Türkiye Projesi başlatılmıştır. Proje kapsamında bireylere ve vatandaşlara sunulan hizmetlerin çevrim içi ortamlarda yürütülmesi; devlet, vatandaş ve kurum iletişimlerini olarak dolaysız ve etkileşimli bir şekilde kesintisiz olarak sürdürülmesi hedeflenmiştir.

E-Dönüşüm projesi sürecinde, hizmetlerin önceliklerine göre belirlenerek düzenlenmesi, alt yapının tasarlanarak kurulması ve barındırdığı yüksek maliyetler, dijital ortamlara geçiş sürecinin uzun ve zaman alıcı olması, bireylerin teknolojik ve bilgisayar okuryazarlıklarının düşük olması, yeni teknolojilerin uyum süreçlerinde karşılaşılan engeller, çalışanların dijital ortama uyum sağlayamamaları gibi özelliklerin varlığı, bu projenin amacına ulaşamamasına ve başarısız olmasına neden olabilecek başlıca öğeler olarak kendini göstermektedir (Çelen, Çelik & Seferoğlu, 2011; Soykan, 2006). Özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı değişim ve gelişim, ülkelerin vatandaşlarıyla, kurum ve kuruluşlarıyla gerçekleştirdiği işlemlerde de yeni arayışları beraberinde getirmiştir. E-Devlet dönüşüm sürecinin artan faydaları ile devletlerin dijital devlet modellerini benimsemeleri hız kazanmıştır.

Dijital devlet, elektronik devlet, e-devlet gibi kavramlarla ifade edilen bu e-dönüşüm sürecini, devletin ve kurumların vatandaşlara sunduğu hizmetleri kolay ve kesintisiz bir şekilde, zamandan bağımsız, bürokrasi hantallığından uzak, kırtasiye masrafları içermeyen, güvenli bir şekilde çevrim içi ortamlarda sunma olarak ifade etmek mümkündür. E-Devleti sadece bireylere ve vatandaşlara sunulan hizmetlerle sınırlandırmamak, kurum ve kuruluşların devletle olan iletişimini de içerecek şekilde düşünmek gerekmektedir. Bu e-dönüşüm süreciyle bireyler, ihtiyaçlarını hızlı ve etkin bir şekilde, düşük bir maliyetle,

zamandan ve mekândan bağımsız karşılayabilmektedir. Elbette bu hizmetlerin sunulabileceği güvenli bir platform olarak e-devlet kapısı, ciddi emek ve yatırımları gerektirmekte, vatandaşların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde kullanıcı dostu özellikleri ile bu yeniliğin kabullenilmesi ve kullanımı mümkündür. Geleneksel süreçte yazılan dilekçeler, imza için dolaştırılan evraklar, doldurulan formlar yerine tüm bilgilere dijital ortamdan erişmek süreyi ve emeği azalttığı gibi, bireylerin karşılaşacağı zorlukları da en aza indirmektedir.

Devlet kurum ve kuruluşlarında devletten-devlete, devletten-işletmelere, devletten-çalışana ve devletten-vatandaşa yönelik işlemlerin çevrim içi ortamlarda yapılmasıyla, gerçekleşen tüm işlemlerin devlet-kurum-vatandaş açısından görünürlüğüne sağlandığı, aynı zamanda da bireylerin ihtiyaç duyabilecekleri işlemleri yapmalarına olanak tanıyan, zamandan tasarruf sağlayan uygulamalar olarak e-devlet sistemleri iletişimle beraber temel gereksinimlerin karşılanması amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyacı karşılamak üzere devletler, yazılı kurallar hazırlamış, yasalar oluşturmuş, çevrim içi faaliyetlerin tamamlanarak hayata geçirilmesi için bazı kurum ve kuruluşları görevlendirmiştir (Balcı, 2016). Ülkemizde ise bu süreç başlangıçta E-Dönüşüm Türkiye Projesi, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığı bünyesinde kurulan Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmüştür. Resmî Gazete’de yürürlüğe giren (20/4/2006 tarihli ve 26145 sayılı) Bakanlar Kurulu Kararı (24/3/2006 tarihli ve 2006/10316 sayılı) ile Başbakanlık adına Ulaştırma Bakanlığı yetkisine verilmiştir. İlerleyen tarihte belirtilen Bakanlar Kurulu Kararı ve Resmi Gazete’de yayımlanan (10/08/2006 tarih ve 26255 sayılı), 2006/22 sayılı Başbakanlık Genelgesi gereği, kamu hizmetlerinin çevrim içi ortamlarda tek bir platform üzerinden vatandaş odaklı gerçekleştirilebilmesi için iş süreçlerinin gözden geçirilmesi, içerik yönetimi, entegrasyon ile ilgili standartlar ve gerekli hukuki düzenlemeler konusundaki çalışmalar, Ulaştırma Bakanlığı'nın koordinasyonunda ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının etkin katılımıyla TÜRKSAT Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme A.Ş. tarafından yürütülmektedir (URL-1, 2016). Devletin etkileşimi sadece tek yönlü ve vatandaşla ilgili değildir. Devletin kamu birimleri, vatandaş ve iş dünyası ile elektronik ortamda gerçekleştirdiği etkinliklere ilişkin bilgiler Tablo 1’de gösterilmektedir (Tozan, 2002, s.23).

Tablo 1

E-Devlet Uygulama Türleri ve Faydaları

Uygulama Türü	İçerik	Faydalar
Devletten- Devlete	Kamu kurumları arası iletişim, Merkezi ve yerel yönetimler arası iletişim	Verimlilikte artış, Etkin bilgi paylaşımı, Esnek çalışma ortamı
Devletten- Vatandaşa	Bilgilendirme, Vergi, Sağlık, Eğitim, Kültür	Alternatif dağıtım kanallarının kullanılması, Kişiselleştirilmiş, hızlı ve kolay hizmetler, Açıklık, Düşük işlem maliyetleri
Devletten- İşletmelere	Destek programları, Tavsiye ve yol gösterme, Düzenlemeler, Vergi	Hızlı ve etkin etkileşim, Daha az bürokrasi, Düşük işlem maliyetleri

Not: Tozan, M. (2002). Örnekleriyle e-devlet uygulamaları, İstanbul: Haliç Üniversitesi, s.23.

Tablo 1’de de görüldüğü üzere başarılı bir e-devlet anlayışında uygulama türü olarak devlet-vatandaş arasında gerçekleştirilebilecek işlemler çok daha hızlı, kişiselleştirilmiş, kolay, açık ve masrafsız bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir.

E-Devlet dönüşüm süreci ile bürokrasinin azaltılması, bireylerin/kurumların/ülkelerin ihtiyaçlarına hızlı bir şekilde cevap verilmesi, 7/24 iletişim kanallarının açık ve sağlanabilir olması gibi birçok açıdan tasarrufların sağlanması, ancak ve ancak e-devletin etkin bir şekilde kullanılması ile mümkündür. Dolayısıyla devletler, izledikleri politikalar gereği bu platformların etkin kullanılması için adımlar atmakta, yüzyüze dahi gerçekleştirilebilecek birçok iş ve işlemi; sadece ve sadece e-devlet kapısı üzerinden sunmaktadır. Burada gerçekleştirilmeye çalışılan durum, vatandaşları ve kurumları e-devlet kapısını etkin bir şekilde kullanmaya yöneltmektedir.

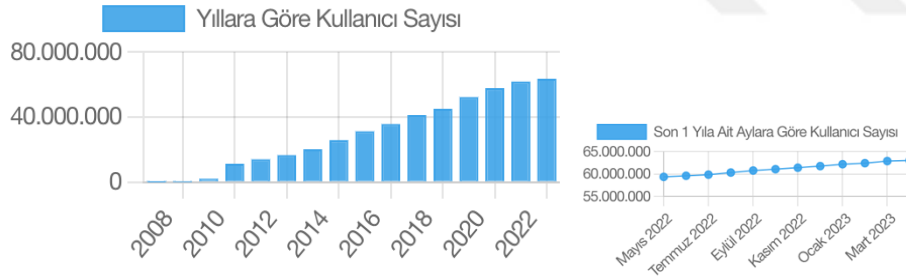
Günümüzde e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlerin çeşidi ve içeriği hızla artmakta iken, kayıtlı kullanıcı ve portala giriş sayısı da yükselmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi’nin (T.C. CDDO) yayınladığı son verilere göre e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmet sayısı 7200’ü aşmıştır (T.C. CDDO, 2023). Yayımlanan veriler incelendiğinde 2023 yılı itibari ile portalı 63 milyonun üzerinde ziyaretçinin kullandığı görülürken, en fazla işlem yapılan hizmetler olarak:

- Sosyal Güvenlik Kurumu: SGK Tescil ve Hizmet Dökümü/İşyeri Unvan Listesi,
- Sosyal Güvenlik Kurumu: Normal Şartlarda Ne Zaman Emekli Olabilirim?,
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: Sosyal Yardım Bilgileri Sorgulama,

- Sosyal Güvenlik Kurumu: 4A Emekli Aylık Bilgisi,
- PTT Genel Müdürlüğü: PTT Üzerinden Yapılan Kurum Ödemeleri Sorgulama ve Hesaba Aktarma,
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: Sosyal Yardım Başvuru Hizmeti,
- Ticaret Bakanlığı: Sahibi/Ortağı/Yetkilisi Olduğum Ticari İşletme veya Şirketler,
- Sosyal Güvenlik Kurumu: Sosyal Güvenlik Kurumu DYS Evrak Takip,
- Gelir İdaresi Başkanlığı: Vergi Borcu Sorgulama ve Ödeme (Gerçek Kişi),
- Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı: Yurt İçi Seçmen Kaydı Sorgulama

olduğu görülmektedir (T.C. CDDO, 2023). Bu hizmetlerin bir kısmına farklı uygulamalar aracılığıyla da girilebiliyor olsa da sadece e-devlet kapısı üzerinden erişilebilen hizmetlerin varlığı da portalın kullanımını destekleyen uygulamalardır. E-Devlet kapısı ile ilgili diğer detaylı istatistikler Ek 1’de sunulmuştur.

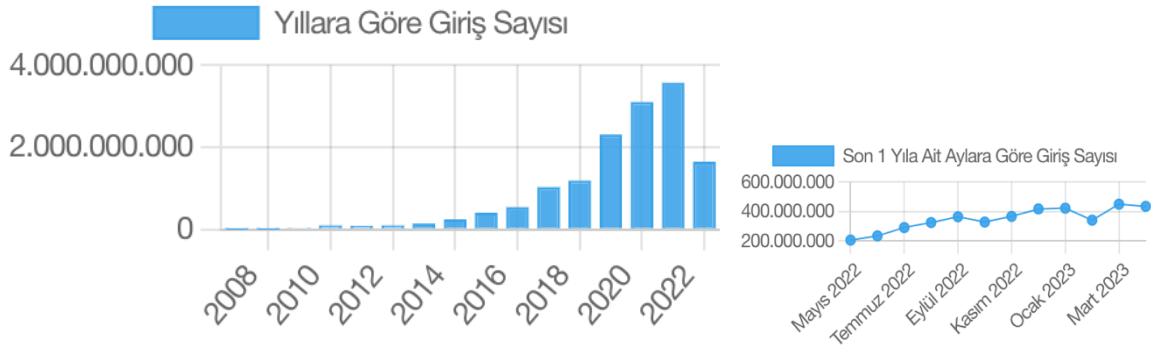
E-Devlet kapısı kullanıcı sayılarının yıllara göre değişimleri Şekil 1’de sunulmaktadır (T.C. CDDO, 2023).

Şekil 1. E-Devlet kapısı kullanıcı sayıları. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (T.C. CDDO) (2023). E-Devlet kapısı kullanıcı istatistikleri, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, <https://www.turkiye.gov.tr/edevlet-istatistikleri> adresinden 03.08.2023 tarihinde erişilmiştir.

Şekil 1 incelendiğinde 2008’de aktif olarak hizmet vermeye başlayan e-devlet kapısının kullanıcı sayısı zamanla artmış, artık 63 milyonu geçmiştir.

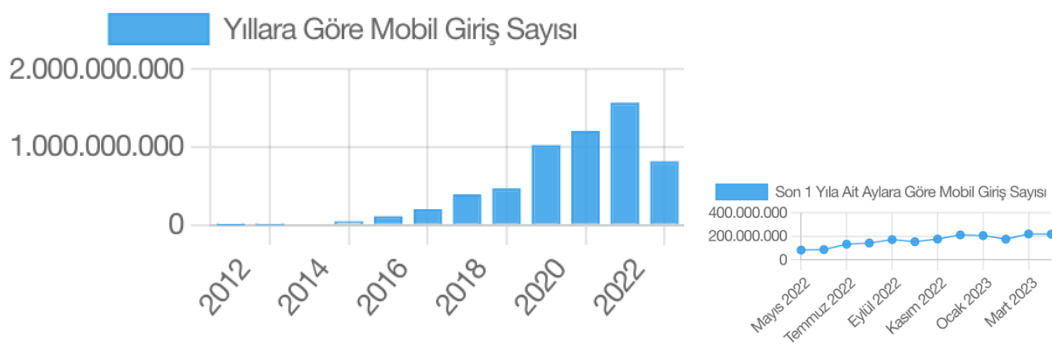
E-Devlet kapısı genel giriş sayılarının yıllara göre değişimleri Şekil 2’de sunulmaktadır (T.C. CDDO, 2023).

Şekil 2. E-Devlet kapısı genel giriş sayıları. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (T.C. CDDO) (2023). E-Devlet kapısı kullanıcı istatistikleri, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, <https://www.turkiye.gov.tr/edevlet-istatistikleri> adresinden 03.08.2023 tarihinde erişilmiştir.

Şekil 2 incelendiğinde 2008’de aktif olarak hizmet vermeye başlayan e-devlet kapısına girişlerde yıl bazlı dalgalanmalar olsa da özellikle 2018 ve sonrası devletin izlediği politikalarla giriş sayılarında artış olmuştur. Hem yüz yüze hem de dijital ortamda verilmeye başlanan hizmetlerin büyük bir çoğunluğu, zamanla sadece çevrim içi ortamlarda verilmeye başlanmıştır. Bu da kullanıcıları istemeseler dahi zorunlu olarak e-devlet kapısını kullanmaya yöneltmiştir.

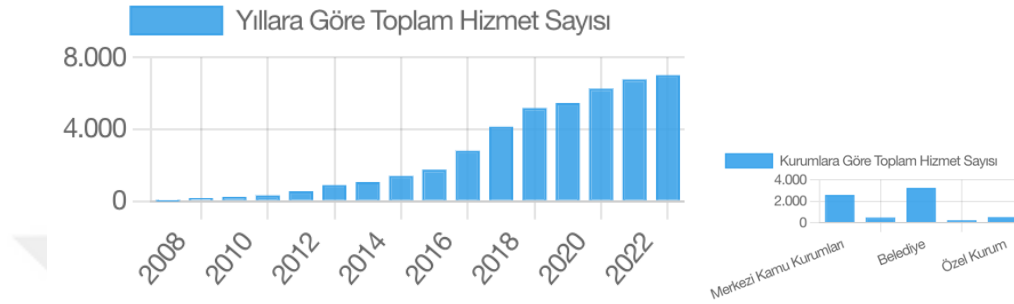
E-Devlet kapısına mobil telefon üzerinden erişimin yıllara göre dağılımları Şekil 3’te sunulmaktadır (T.C. CDDO, 2023).

Şekil 3. E-Devlet kapısı mobil giriş sayıları. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (T.C. CDDO) (2023). E-Devlet kapısı kullanıcı istatistikleri, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, <https://www.turkiye.gov.tr/edevlet-istatistikleri> adresinden 03.08.2023 tarihinde erişilmiştir.

Şekil 3 incelendiğinde, mobil telefonlar üzerinden giriş istenilen düzeye erişememiş olsa da mobil telefonlar üzerinden sunulan uygulamaların çeşitliliğinin artırılması ile erişim düzeyi artacaktır.

E-Devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlerin yıllara göre dağılımları ise Şekil 4’te sunulmaktadır (T.C. CDDO, 2023).

Şekil 4. E-Devlet kapısı üzerinden sunulan hizmet sayıları. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (T.C. CDDO) (2023). E-Devlet kapısı kullanıcı istatistikleri, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, <https://www.turkiye.gov.tr/e devlet-istatistikleri> adresinden 03.08.2023 tarihinde erişilmiştir.

Şekil 4 incelendiğinde, 2008’de 22 hizmetle çevrim içi ortamda faaliyetlerine başlayan e-devlet kapısı, 2019 yılı itibari ile 5170 uygulamayı, 2023 yılı itibari ile ise 5712 web hizmeti ve 4182 mobil hizmeti ziyaretçilerinin kullanımına sunmuştur. Yüksek kullanıcı sayısı ve sunulan çeşitli hizmetlerin varlığı; e-devlet kapısının daha aktif ve verimli bir şekilde kullanımını sağlamayı gerektirmektedir. Özellikle çevrim içi ortamlarda e-devlet kapısı üzerinden kolaylıkla zaman bağımsız bir şekilde gerçekleştirilebilecek işlemler için yüz yüze bir sürecin takip edilmesi bireylerin zaman ve emek kaybı yaşamalarına neden olmakta; bu işlemleri gerçekleştirebileceklerine dair bilgilerinin ya da farkındalıklarının olmaması ise bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Problemin çözümüne duyulan ihtiyaca istinaden, bu araştırmada bireylerin dijital devlet dönüşüm sürecinde e-devlet ve uygulamalarına ilişkin farkındalıklarının artırılması, e-devlet kapısını etkin bir şekilde kullanabilmeleri için bir öğretim tasarımı geliştirilmesi, farkındalık eğitimi düzenlenmesi ve etkililiğinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Alan yazını incelendiğinde e-devlet uygulamalarının özellikle eğitim alanında kullanılan hizmetlerinin araştırılması (Kuşçu, 2016), e-devlet uygulamalarına yönelik eğitimlerin planlanarak uygulanması ve alan yazını incelendiğinde yeterli sayıda çalışma olmadığının (Balıcı, 2016; Çiftçi & Çiftçi, 2023; Gündoğdu, 2022; Kuşçu & Filiz, 2023; Mahran, 2023; Şentürk, 2017; Yıldırım, 2018a; Yıldırım, 2018b) ifade edildiği

görülmektedir. Bu araştırma, alan yazını ile ilgili bahsi geçen eksikliklerin giderilmesine yönelik katkılar da sağlayacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı değişim ve gelişim, ülkelerin vatandaşlarıyla, kurum ve kuruluşlarıyla gerçekleştirdiği işlemlerde de değişimi beraberinde getirmiştir. E-Devlet dönüşüm sürecinin artan faydaları ile devletlerin dijital devlet modellerini benimsemeleri hız kazanmıştır. Günümüzde elektronik dönüşüm süreci, ihtiyaçtan ziyade zorunluluk ihtiva etmekte (Şahin, 2007); ülke sınırları içerisindeki sadece vatandaş ve kurumları değil, ülkelerin de birbirleriyle iletişim süreçlerini etkilemektedir. E-Devlet dönüşüm süreci ile bürokrasinin azaltılması, bireylerin/kurumların/ülkelerin ihtiyaçlarına hızlı bir şekilde cevap verilmesi, 7/24 iletişim kanallarının açık ve sağlanabilir olması gibi birçok açıdan tasarrufların sağlanması, ancak ve ancak e-devletin etkin bir şekilde kullanılması ile mümkündür. Dolayısıyla devletler, izledikleri politikalar gereği bu platformların etkin kullanılması için adımlar atmakta, yüzyüze gerçekleştirilebilecek birçok iş ve işlemi sadece ve sadece e-devlet kapısı üzerinden sunmaktadır. Burada gerçekleştirilmeye çalışılan durum, vatandaşları ve kurumları e-devlet kapısını etkin bir şekilde kullanmaya yöneltmektedir.

E-Devlet kapısının aktif bir şekilde kullanılması devlet, kurum/kuruluş ve vatandaş bağlamında iş ve işlemlerin yapılabilirliğini hızlandırma ve yaşamı kolaylaştırma açısından oldukça önem arz etmesine karşın, sistemlerin aktif kullanılmaması ve sunulan hizmetlerin kullanımına ilişkin yeterli farkındalığın olmaması araştırılması gereken bir problemdir (Akdoğan, 2011; Balcı, 2016; Gündoğdu, 2022; Ibraheem, 2017; Mahran, 2023; Seferoğlu, Çelen & Çelik, 2011; Söğüt 2017). Yine alan yazını incelendiğinde e-devlet ve uygulamaları ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalarda, vatandaşların bilgi ve becerilerini artıracak eğitimler verilmesi gerektiği, birçok araştırmacı tarafından vurgulanmıştır (Balcı, 2016; Baştan & Gökbunar, 2004; Odabaş, 2009; Seferoğlu, Çelen & Çelik, 2011; Şentürk, 2017). Dolayısıyla problemin çözümüne duyulan ihtiyaca istinaden, bu çalışmada bireylerin dijital devlet dönüşüm sürecinde e-devlet ve uygulamalarına ilişkin farkındalıklarının belirlenmesi, e-devlet kapısını etkin bir şekilde kullanabilmeleri için bir öğretim tasarımı geliştirilerek farkındalık eğitimi verilmesi ve etkililiğinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu genel amaç doğrultusunda çalışmada; aşağıda yer alan araştırma problemlerine yanıtlar aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan
 - a. hizmetleri kullanma seviyeleri nedir?
 - b. hizmetler için farkındalık seviyeleri nedir?
2. Öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan hizmetlere ilişkin farkındalık düzeylerinin arttırılması için düzenlenecek farkındalık eğitimi nasıl olmalıdır?
3. Öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan hizmetlere ilişkin farkındalık düzeylerinin arttırılmasına yönelik gerçekleştirilen farkındalık eğitimini alan katılımcıların ön test, son test ve izleme testleri arasında anlamlı fark var mıdır?
4. Öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan hizmetlere ilişkin farkındalık düzeylerinin arttırılmasına yönelik gerçekleştirilen eğitimleri alan katılımcıların,
 - a. Cinsiyet,
 - b. Sınıf düzeyi,
 - c. Öğrenim görülen program,değişkenlerine göre ön test, son test ve izleme testleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan hizmetlere ilişkin farkındalık düzeylerinin arttırılmasına yönelik gerçekleştirilen farkındalık eğitimlerine yönelik görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Önceleri oda büyüklüğünde, sayılı birkaç ülkede, sadece dört işlem yapabilen bilgisayarlar mevcut iken; günümüzde kişilerin ceplerine kadar girebilen, kullanıcın her türlü isteğini gerçekleştirebilen akıllı cihazlar varlığından söz ettirmektedir. Bilgi çağında, bilgiye ulaşım sürecini kolaylaştıran elektronik iletişim araçları ile taşınabilir bellekler ve kablolarla gerçekleştirilirken; kablosuz ortamlarda, internet denilen çoklu kullanıma imkân tanıyan çevrim içi platformlara taşınmış, her an her yerden erişimle daha hızlı ve kullanışlı bir sürece dönüşmüştür. Sadece bireylerin yaşamlarında bu değişimler gerçekleşmemiş, devletler de sürece uyum sağlama adına kâğıt ortamından çevrimiçi elektronik ortamlara yönelmiştir. Bu değişimi başlatabilmek adına büyük yatırımlar gerçekleştirmiş, süreçteki değişime direnç gösteren personellerin de uyum sağlamalarına olanaklar oluşturmuştur. E-Devlet ve uygulamaları ile harcanan yatırımların, oluşturulan altyapıların dışında gelişen çağa ayak

uydurmak ve çevrim içi ortamlarda daha hızlı, şeffaf, güvenilir ve açık bir şekilde gerçekleştirilebilecek hizmetleri harcanan zaman, emek ve para da göz önünde bulundurularak sürdürmek; devletten-devlete, devletten-vatandaşa arasındaki etkileşimi etkin kılmaktır. Ayrıca yaşanan yüzyılda, toplumsal yapıyı etkileyen unsurlar yaşam tarzında da değişimlere yol açmıştır. En önemli değişim ise bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelmiş; hızlı değişime ayak uydurabilmek için ülkeler geleceğe yönelik politikalarında bilgi ve iletişim teknolojileri için ciddi ölçekli yatırımlar yapmış; geliştirilmesine, kullanılmasına ve yaygınlaştırılmasına teşvik için öncelikler sıralamıştır (Çelen, Çelik & Seferoğlu, 2011). Bu değişimler içerisinde e-devlet konusundaki çalışmalar da ülkemizde yurt dışında gerçekleştirilen çalışmalara benzer olarak sürdürülmüştür. E-Devlet konusunda planlanan hedefe ulaşamamış, bilinçlendirme ve nitelikli insan gücü ile ise bu sorunun çözülebileceği öngörülmektedir (Çelen, Çelik & Seferoğlu, 2011). Dolayısıyla e-devlet ve uygulamaları hakkında bireylerin bilinçlendirildiği ve farkındalıklarının oluşturulması ya da artırılması çalışmaları önem kazanmaktadır.

Gerçekleştirilebilen başarılı e-devlet uygulamaları ile bireylerin gerek sosyo-ekonomik gelişimleri gerekse de yaşam kalitelerinin artması, zaman ve emekten tasarruf etme gibi birçok yarar sağlanacaktır (Kırçova, 2003). Bu sayede devletten-vatandaşa, devletten-devlete ve devletten-işletmelere iletişim daha hızlı ve etkin gerçekleştirilebilecek, “*bugün git, yarın gel*” anlayışının önüne geçilecek, şeffaf ve hesap verilebilir bir devlet anlayışı ile bireylerin refah ve huzurlarının arttırılması mümkün olacaktır (Kaplan, 2003). Hizmetlerin çevrim içi ortamda e-devlet kapısı üzerinden sunulmasını sağlayan sistemler için gerçekleştirilen yatırımlar, devlete, kurumlara ve vatandaşlara sağlayacağı yararlar göz önünde bulundurulduğunda sistemin etkin bir şekilde kullanılamamasının nedenlerinin belirlenmesi, e-devlet ve hizmetlerine ilişkin farkındalık oluşturulması ve bu hizmetlerin etkin bir şekilde kullanımının sağlanması önem arz etmektedir. Bu araştırma ile günlük yaşantımızda yer alan, önemi gittikçe artan ve ciddi yatırımlar barındıran bir problem detaylı bir şekilde incelenmiş; e-devletin kullanımına ilişkin bir farkındalık oluşturulması hedeflenmiş ve etkin kullanımı için hazırlanan öğretim tasarımı doğrultusunda farkındalık eğitimleri gerçekleştirilmiştir. Alan yazınında da vurgulanan bireylerin yeterince bilgi sahibi olmamaları ya da farkındalık düzeylerinin düşük olması gibi engellerin kaldırılmasına yönelik gerçekleştirilen farkındalık eğitimleri ile öğretmen adaylarının farkındalıklarının artırılması, bu eğitime yönelik görüşlerinin belirlenmesi araştırmayı değerli kılmaktadır.

Alan yazınında klasik devlet anlayışından e-devlet anlayışına geçişe ilişkin birçok araştırma (Arslan, Kılıç & Bayhan, 2007; Balcı, 2016; Çarıkçı, 2010; Çelen, Çelik & Seferoğlu, 2011; Delibaş & Akgül, 2010; Demirel, 2006; Kaplan, 2003; Kırçova, 2003; Kuşçu, 2016; Odabaş, 2009; Örselli & Taşpınar, 2014; Şahin, 2007; Şentürk, 2017) yapılmış olmasına karşın, e-devletin neden etkin kullanılmadığına ilişkin gerçekleştirilen araştırmaların sayısı (Akdoğan, 2011; Seferoğlu, Çelen & Çelik, 2011) oldukça sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla gerçekleştirilen çalışmanın alan yazınına sağlayacağı katkılar oldukça önemlidir.

E-Devlet uygulamalarının etkin kullanılamaması, öncelikle bireylerin e-devlet uygulamalarını kullanabilmeleri için söz konusu alanda temel bilgi ve becerileri biliyor ve geliştirmiş olmalarını gerektirir. E-Devlet uygulamalarının kullanılabilirliğinin artırılması için yaş, etnik köken, kültürel yapı ve statü gibi değişkenlere göre her türlü vatandaşın katılabileceği bilgi okuryazarlığı eğitimleri ile farkındalık sağlanarak bu uygulamaların etkin bir şekilde kullanımına çözümler üretilebilir (Odabaş, 2009, s.43). Elbette bu yeni dönüşüme uyum sağlamak istemeyen, direnen ve ayak uyduramayan vatandaşlar ya da kurum çalışanları olacaktır. Özellikle imkansızlıklar sebebiyle bilgi ve iletişim teknolojilerinden yoksun, kullanamayan ve güvenlikle ilgili problemler yaşayan (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2010) bireyler için süreç yeterince ilgi çekici gelmeyecek, uzak durma eğilimi göstermeye devam edecek ve mümkün olduğunca sisteme dahil olmama adına gayretler gösterecektir (Örselli & Taşpınar, 2014, s.2). E-Devlet ve uygulamalarının güvenliği, coğrafi sınırların güvenliği kadar önemli ve değerlidir (Kutlu, Sevinç & Kahraman, 2018). Dolayısıyla bireylerin yaşamlarını kolaylaştıracak, birçok iş ve işlemin kolaylıkla çevrim içi ortamlarda gerçekleştirilebileceklerine ilişkin bir farkındalık oluşturacak ve e-devlet kapısının güvenli kullanıma dönük hazırlanacak bir farkındalık eğitimi ile çekimser olan bu bireylerin sisteme dahil olmaları sağlanabilir ki; bu da gerçekleştirilen araştırmanın bir diğer önemi olarak söylenebilir. Yüksek güvenlik için sadece üst düzey teknolojiler yeterli olmamakla birlikte, birey ve eğitimleri, bilinçlendirme ve farkındalıkları da önem arz etmektedir. Nitekim Şentürk'te (2017) çalışmasında e-devlet uygulamalarına ilişkin eğitimlerin artırılması gerektiğini önermektedir. Seferoğlu, Çelen ve Çelik'e (2011) göre aynı zamanda e-devlet uygulamalarının yaygınlaşması ve farkındalık oluşturulabilmesi için bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin düzenli eğitimler de verilmelidir. Ayrıca, e-devlet kapısından sunulan hizmetlerin kullanılıp kullanılmadığının belirlendiği sınırlı sayıda çalışmalar alan yazınında mevcut iken, neden etkin kullanılmadığına ya da e-devlet uygulamalarının farkındalığının artırılmasına (Balcı, 2016; DPT, 2009; Seferoğlu, Çelen &

Çelik, 2011) ve vatandaşların ihtiyaçları göz önünde bulundurularak sistemi etkin kullanmalarını sağlayacak desteklere ilişkin çok fazla araştırmanın gerçekleştirilmemesi yönüyle de yapılan bu araştırmayla alan yazınına katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Gerçekleştirilen bu çalışma ile e-devlet ve uygulamalarına ilgi duyan araştırmacılara, büyük yatırımlar yapan kurum ve kuruluşlara, ileride yapılacak araştırmalara ışık tutacağı ve ortaya konan öneriler ile sistemin etkin kullanımına dönük verimi artıracığı öngörülmektedir. Ayrıca, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) 2023 Vizyonu'nda da vurgulandığı üzere e-devlet ve uygulamalarının etkin bir şekilde kullanılması için farkındalık oluşturulması büyük önem arz etmektedir (TÜBİTAK, 2004).

Günümüzde e-devlet bireylere eğitim, sağlık, ekonomi, haber ve hatta hava durumu dahil birçok alanda bilgiler sunmaktadır. Bu kapı üzerinden sunulan hizmetler yeterince bilindiği taktirde yüz yüze bir işlem gerektirmeden, zaman ve mekân bağımsız kişilerin ihtiyaç duydukları iş ve işlemler dijital ortamlarda gerçekleştirebilmektedir. Bireyler bu kapı üzerinden sunulan hizmetleri bilerek sadece kendi işlerini değil, çevrelerinde yardıma ihtiyaç duyan kimselere de faydalar sağlamaktadır. Çevresine yardımcı olan bireylerse köy enstitülerinden mezun olarak görev yapan öğretmenleri çağrıştırmaktadır. Cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarında, devletimiz toplumsal kalkınma, sosyal ve ekonomik açılardan temel sorunlarla karşılaşmıştır. Bu temel sorunlara kırsal kesimde yaşayan insanların okuma yazma bilmeme durumları da problem olarak eklenmiştir. 1927 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımına göre nüfusun (13.648.000) ancak %10'u okuryazar idi. Kırsal kesimlerde ikamet eden insanların sadece %6'sı okuryazar ve bu kırsal alanların sadece %10'unda okul bulunmakta idi. Dolayısıyla çağdaşlaşma ve gelişme adına eğitimin bu durumu devlet için en önemli sorunlardan biri olarak kendini göstermekte idi (Arayıcı, 1999). Devlet bu süreçte ilk iş olarak öğretim birliğini sağlamak için 1924 tarihinde Tevhîd-i Tedrîsât'ı (Öğretim Birliği Yasası'nı) kabul ederek, din öğretimini kaldırıp; eğitim ve öğretim faaliyetlerinde birliği sağlamıştır (Arayıcı, 1999). Akabinde 1928 yılının 1 Kasım'ında yeni Türk alfabesini yürürlüğe koyarak, okuma yazmanın çok zor olduğu, çocukların zorunlu 4 yıllık öğretim sürecini dahi bitiremeden okuldan ayrılmalarının önüne geçilmeye çalışılmıştır (Arayıcı, 1999). Gerçekleştirilen bu değişiklikler, eğitim sisteminde önemli birer adım olmuştur (Atakul, 2008). Bu köklü değişikliklerden sonra, dünyaca tanınmış değerli eğitimciler ülkemize davet edilmiş ve eğitim sistemine öneriler getirmeleri istenmiştir. Amerikalı eğitimci John Dewey 1924 yılında, Alman eğitimci Kerschensteiner'in asistanı Kuchne 1925 yılında, Belçikalı eğitimci OmerBuyse 1927 yılında ve Alman eğitimci HinesKemmerer

1933 yılında ülkemize gelerek eğitim sistemimizle ilgili araştırmalar yaparak raporlar hazırlamıştır (Arayıcı, 1999, s.172-173, 248; Oğuzkan,1990, s. 12). İncelenen raporlar, Türk aydın ve eğitimcilerin önerileri ile çalışmalar hız kesmeden devam etmiş, gerçekçi ve sağlıklı bir anlayış ile sistemin iyileştirilmesi için çabalar gösterilmiştir. Özellikle kırsal alandaki okuma yazma sorunlarının çözülmesi, ekonomi ve üretime yönelik çalışmaların odağa alınması ile problemlerin aşılabileceği düşünülmüştür (Atakul, 2008). Kırsalda yaşayan insanların, köy ve sorunlarına ilişkin ilk faaliyetler 1926 yılında Kayseri ve Denizli’de kurulan “Köy Öğretmen Okulu” olarak bilinmektedir. İlköğretimi bitirmiş gençler, mesleki ve genel bilgileri kapsayan ve yetiştirmelerini sağlayan en az beş yıllık eğitimden sonra zorunlu olarak köy okullarına öğretmen olarak atanmıştır. Okullardaki eğitimlerde öğrenciler okul doktoru tarafından verilen sağlık (sağlık bilgisi, sağlığı koruma, aşı ve ilk yardım...) ile ilgili temel bilgileri öğrenmekte idi. Bu okullar 1933 yılına kadar eğitim vermeye devam etmiş, yetiştirdiği öğretmen adayları ile eğitim ve üretimin iç içe olduğu bir olguyu canlı tutmuştur (Altunya, 1990; Arayıcı, 1999, s.172-173,). Bu okullardan mezun olup göreve başlayan öğretmenler, görev yaptıkları köylerde sadece öğretmen gibi değil, yeri geldiğinde doktor, yeri geldiğinde çiftçi gibi işleyişe yardım etmekte; bağ-bahçe, atölye tarzı mekanları oluşturarak köylüye önderlik edip, bu hizmetlerden yararlanmalarına imkanlar sağlamaktadır. Tıpkı her şeyin elektronik ortama taşındığı günümüzde, e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetler de kategori ayrımı içermeden çok yönlü bireylerin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde, mekân ve zaman sınırlaması olmadan sunulmakta, ihtiyaç sahiplerine ulaşmaktadır. Kapatılmasının üzerinden yıllar dahi geçmiş olsa da hala yeri geldiğinde çok yönlü öğretmenler olarak anlatılan mezunlar (Atakul, 2008) için günümüzde benzer ifadeler de e-devlet ve uygulamalarının farkındalığına sahip, ihtiyaç durumunda yönlendirme yapabilen öğretmenler için kullanılacaktır. Çünkü öğretmen sadece öğrencilere öğretim işini yapan değil; çevresine, meslektaşlarına, velilerine de ihtiyaç duydukları alanlarda destekler sunan ve yol gösteren kişidir. E-Devlet ve uygulamalarının farkındalığına sahip öğretmen adayları, çevrelerini ve öğretmen olarak mesleklerine başladıklarında tüm bireyleri ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirebilecektir. Bu yüzden e-devlet ve uygulamaları ile ilgili farkındalık eğitimlerine öğretmen adayları ile başlamanın önemi son derece büyüktür. Ayrıca, Çin’in Wuhan kentinde 2019 yılı aralık ayında ortaya çıkan ve Covid-19 olarak adlandırılan virüs salgını, etkisini ve hızını artırarak kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Türkiye’de de küresel salgın mevcudiyetini hissettirerek, birçok alanda yeniliklerin gerçekleşmesine ve değişime neden olmuştur. Eğitim ve öğretimin çevrim içi ortamlara taşınması, yüz yüze gerçekleştirilen bankacılık işlemleri, bilgi edinme ya da borç

sorgulama/ödeme gibi faaliyetlerin uzaktan gerçekleştirilmesi mümkün hale getirilmiştir. Salgın sürecinde devletin vatandaşlarına sağladığı maske yardımı başvuruları, aşılama sürecinde randevular, salgın için sosyal destek ön başvurusu, seyahat izin belgesi başvurusu, Covid-19 sürecinde idari izin kullanımı için risk raporu oluşturulması, Hayat Eve Sığar (HES) kodu üretme ve listeleme ve bankacılık işlemleri e-devlet kapısı üzerinden çevrim içi olarak yapılmış ve en çok kullanılan uygulamalar olmuştur. HES Kodu, salgın sürecinde kontrollü sosyal hayat kapsamında, ulaşım ya da ziyaret gibi işlemlerde kurumlarla yahut kişilerle, ilgili bireyin Covid-19 hastalığı açısından herhangi bir risk taşıyıp taşımadığını güvenli bir şekilde paylaşmayı sağlamaktadır. HES kodu cep telefonundan kısa mesaj (HES yazıp araya boşluk bırakarak sırasıyla T.C. kimlik numarası, T.C. kimlik seri numarasının son 4 hanesi, gün sayısı olarak paylaşım süresi yazılarak 2023'e) gönderimi ile, Hayat Eve Sığar mobil uygulamasının kurularak HES kodu oluşturma alanının kullanımı ile ya da e-devlet kapısı üzerinden giriş yapılarak HES kodu üretme ve listeleme uygulamasının kullanımı ile süreli yahut süresiz bir şekilde oluşturulabilmektedir. Sokağa çıkma kısıtı olan 65 yaş ve üzeri vatandaşlardan, e-devlet kapısı kullanım şifresi olmayanların talepleri doğrultusunda pilot çalışma kapsamında evlerine şifreleri ulaştırılmış, iş ve işlemlerini e-devlet kanalıyla kolay bir şekilde gerçekleştirmeleri sağlanmıştır. E-Devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere erişim açısından özellikle 2020 yılının mart, nisan ve mayıs aylarında bir önceki yıla nazaran iki kat artış olduğu tespit edilmiştir. Yine 2019 yılının ocak, şubat ve mart aylarında e-devlet kapısına yaklaşık olarak 278 bin giriş yapılırken, 2020 yılında 631 bin girişin yapıldığı görülmüştür (T.C. CDDO, 2020). Dolayısıyla e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlerin içeriğinde yer alan uygulamaların bilinmesi ve kullanılabilmesi hem devlet hem hizmeti sunan kurum hem de bireyler açısından ön plana çıkmakta; e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlerin kullanımını araştırma açısından değer taşımaktadır. Hazırlanan öğretim tasarımı doğrultusunda gerçekleştirilen farkındalık eğitiminin uygulanması, etkililiğinin değerlendirilmesi ile ortaya çıkan öneriler doğrultusunda yapılan iyileştirmelerle e-devlet ve uygulamalarının kullanımının Türkiye içerisinde yaygınlaşabileceği, bir farkındalık oluşacağı düşünülmektedir. Benzer şekilde e-devlet ve uygulamalarına yönelik çalışmalar gerçekleştiren araştırmacılar için yol gösterici olacak ve gerçekleştirilebilecek çalışmalara ilişkin öneriler sunacaktır. Araştırma kapsamında geliştirilen geçerlik ve güvenilirliği sağlanmış ölçme araçları ile farklı katılımcılarla araştırmalar yürütülmesine de imkân tanıyacaktır. Ayrıca, araştırmadan elde edilen sonuçların ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşılması ile de e-devlet ve uygulamaları hususunda tespit edilen eksikliklerin giderilmesi sağlanacaktır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırma, amaç ve alt amaçları doğrultusunda;

- Tokat ili Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde farklı bölüm ve ana bilim dallarında öğrenim gören 17 ve üzeri yaşlardaki öğretmen adaylarının tamamen gönüllü bir şekilde katıldıkları,
- Öğretmen adaylarının araştırma sürecinde yanıtladığı ölçme araçlarına ve eğitim sürecine ilişkin gerçekleştirilen görüşme sorularına samimi, dürüst, doğru ve içtenlikle cevaplar verdikleri,
- Tasarımların geliştirilmesi sürecinde kullanılan veri toplama tekniklerinin çok fazla zaman alması, bu süreçte uzmanlara ve katılımcılara herhangi bir ücret ödenmemesi nedeniyle, araştırmaya tamamen istekli ve gönüllü olarak destek sağladıkları varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, amaç ve alt amaçları doğrultusunda;

- Katılımcılarla gerçekleştirilen farkındalık eğitimlerine ilişkin bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmeleri yapılarak daha derinlemesine veriler toplanabilirdi.
- Çalışmada ön test, son test ve izleme testi uygulanmıştır. İkinci ve üçüncü izleme testleri de uygulanarak değişim tespit edilerek incelenebilirdi.
- Farkındalık eğitimleri esnasında öğrenimlerine devam eden bedensel engelleri (*görme engelli*) olan iki katılımcı gönüllü olmamaları sebebiyle araştırmaya katılmamıştır. Bu da araştırmanın bir başka sınırlılığı olarak kabul edilebilir.

1.6. Tanımlar

Araştırma ve raporlaştırma sürecinde en sık kullanılan kavramlara ve terimlere, çalışma kapsamındaki kullanım amacına ilişkin en uygun açıklamalar bu başlık altında belirtilmiştir.

Bilgi: Belli bir anlam ifade edecek şekilde organize edilmiş, işlenmiş veri.

Bilgi İşlem: Verilerin işlenerek bilgi haline dönüşmesini sağlayan işlemler.

Bilişim Teknolojileri: İhtiyaç duyulan bir bilginin geri çağırılması ya da iletilmesi, hedeflendiği şekliyle analiz edilmesi yahut çıkarımlarda bulunarak işlenmesi, toplanması, saklanması için kullanılan araçların tamamı.

Eğitim Materyali: Öğrenenlerin daha kolay kavraması, öğrendiklerini pekiştirmesi, etkili ve zengin öğrenme deneyimleri yaşamalarını sağlayan kaynakların tümü.

E-Devlet: Hizmetlerin vatandaşlara-devletlere-kamu kurum ve kuruluşlarına kolay, etkin, hızlı, güvenli, kaliteli ve kesintisiz bir şekilde elektronik ortamlarda sunulması.

E-Devlet Kapısı: Devletin kısayolu olarak ifade edilen ve kamu kurumlarının sundukları hizmetlere tek bir noktadan, hızlı, güvenli, zaman ve mekân sınırı gözetmeksizin erişilebilen altyapı sistemi.

E-Dönüşüm: Eğitim, ulaşım, meslek ve iş yaşantısı ya da temel hizmetler gibi birçok alanda, değişimin doğası olarak bilişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştığı bir boyut.

E-Hizmetler: Çevrim içi ortamda e-devlet kapısı üzerinden devletten devlete, devletten vatandaşa, devletten kurum ve kuruluşlara, kurum ve kuruluşlardan vatandaşa sunulan hizmetler.

E-Uygulamalar: Çevrim içi ortamda e-devlet kapısı üzerinden sunulan ve ihtiyaç duyulan işlemlerin gerçekleştirilebilmesi sürecinde kullanılan modüller.

Farkındalık: Farkında olma durumu (Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlük, 2022).

Farkındalık Eğitimi: Bireyi ilgili konu hakkında bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve o konuyu etrafıca düşünmesini sağlayabilmek için dikkatini konuya yöneltmesini sağlamak.

Materyal: Yazılı, sözlü, görüntülü, kaydedilmiş türlerdeki gereçler (Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlük, 2022).

Model: Hedeflenen kazanımın aktarılması sürecinde sistematik bir şekilde izlenen adımlar, takip edilen yol ve süreçler.

Öğretim Tasarımı: Öğretimi sağlamak ve öğrenme faaliyetlerinin kalitesini artırmak için çözümleme, tasarımı, geliştirme, uygulama ve değerlendirme basamaklarını içeren; öğrenmenin hangi koşullarda, nasıl gerçekleşeceğini ve nasıl değerlendirileceğini planlayan sistematik bir süreç.

Portal: Birçok içeriği ya da uygulamayı bünyesinde barındıran site.

Yönetim Bilgi Sistemi: Bilgiyi işleme, kullanma, analiz etme, karar verme ya da işleyiş sürecinde verileri derlemeyi desteklemek için gerekli araçları bünyesinde barındıran sistemler bütünü.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde e-devletin unsurları, e-devlet ve uygulamaları, e-vatandaş, e-şirketler, e-kurumlar, kamu çalışanları, e-devlet sürecinde etkileşim, e-devletin amaçları, e-devletin faydaları, e-devletin aşamaları, e-devleti gerekli kılan faktörler, dünyada ve ülkemizde e-devlet uygulamaları ve e-devletle ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. E-Devletin Unsurları

Devlet, bir toplumu oluşturan birimler aracılığıyla bir arada yaşayan bireylerin kaynaklarını organize etme ve ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü örgüttür. Kaynakların organize edilmesi ya da ihtiyaçların karşılanması sürecinde devletin gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler kamu gelirleri ile karşılanan kamu hizmetleri olarak adlandırılır (Gökçen, 2003, s. 1). Devletlerin temel unsurları vatandaşlar ve özel ya da kamu olan kuruluşlardır. E-Devlet ise, devletin gerçekleştirmekle yükümlü olduğu görevleri çevrim içi ortamlarda vatandaşlarına sağlaması ve vatandaşların da e-vatandaşlığın gereği olarak yine çevrim içi ortamlarda gerçekleştirmesi ve takibini sağlaması olarak adlandırılabilir. E-Devlet, devletin vatandaşlara karşı ve vatandaşlarında da devlete karşı yerine getirmesi gereken görev ve sorumlulukları çevrim içi ortamlarda etkileşimli, karşılıklı, kesintisiz ve güvenilir olarak sürdürdüğü ortamlardır (Çevikbaş, 2009, s. 77; Odabaş, 2009, s. 8). E-Devlette, devlette yer alan unsurlar başlarına gelen e- eki ile kendilerini göstermektedirler: e-vatandaş, e-kurum, e-şirket gibi...

2.1.1. E-Devlet

İnsanlar, tarih süresince birçok aşamadan geçerek kendilerine yön çizmiş, yaşamlarında kurallar belirlemiş ve bunlara uymuşlardır. Her çağda farklı farklı özellikler ön plana çıkmış ve yaşamları şekillendirmiştir. Tarım öncesi toplumlarda fiziksel güce sahip kişiler, asalet ve şeref gibi kişilere atfedilen özellikler belirleyici iken; tarım toplumlarında tarım, toprak ve toprağın işlenmesi en önemli faktör olarak görülmüştür. Sanayi toplumunun başlaması ile parasal sermaye, çalışanın emeği, kitlesel üretim araçları değer kazanmış; bilgi toplumu ile en önemli sermaye ve güç bilgi olmuştur (Şahin & Taşpınar, 2014).

Bilgi toplumu ile toplum içerisinde, bireyler arasında ve devletle olan ilişkiler değişime uğramış, önceki toplumlarda yer alan unsurların yerini bilgi almıştır (Gökçe & Örselli, 2012). Bilgi toplumu sürecinde, devlet tarafından bireylere sunulan hizmetlerin çevrim içi ortamlarda elektronik olarak sunulması ile bilgiler veri tabanlarında tutularak istenildiği zaman erişilerek geri çağrılmak üzere depolanmaya başlamıştır (Temür, 2012). E-Devlet kavramı, devletin vatandaşlara ve vatandaşların da devlete karşı yerine getirmekle sorumlu olduğu görevlerin çevrim içi ortamlarda güvenilir bir platform üzerinden kesintisiz, güvenli, açık ve şeffaf bir şekilde yürütülmesidir (Demirel, 2006).

E-Devlet kavramını daha iyi anlayabilmek için geleneksel devlet yapısıyla karşılaştırmak gerekmektedir ve Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2
Geleneksel ve E-Devlet Özellikleri

Geleneksel Devlet	E-Devlet
Pasif yurttaş	Aktif müşteri yurttaş
Kağıt temelli iletişim	Elektronik iletişim
Dikey/hiyerarşik yapılanma	Yatay /koordineli ağ yapılanması
Yönetimin veri yüklemesi	Yurttaşın veri yüklemesi
Eleman yanıtı	Otomatik sesli posta, çağrı merkezi vb.
Eleman yardımı	Kendi kendine yardım/uzman yardımı
Eleman temelli denetim mekanizması	Otomatik veri güncellemesiyle denetim
Nakit akışı/çek	Elektronik fon transferi (EFT)
Tek tip hizmet	Kişiselleştirilmiş/farklılaştırılmış hizmet
Bölümlenmiş kesintili hizmet	Bütünsel/sürekli/tek-duraklı hizmet
Yüksek işlem maliyetleri	Düşük işlem maliyetleri
Verimsiz büyüme	Verimlilik yönetimi
Tek yönlü iletişim	Etkileşim
Uyruk ilişkisi	Katılım ilişkisi
Kapalı devlet	Açık devlet

Uçkan, Ö. (2003). e-Devlet e-Demokrasi ve Türkiye, Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılanması İçin Strateji ve Politikalar-I, İstanbul: Literatür.

Tablo 2’de devlet iş ve işlemlerinde elektronik süreçleri takip etmesiyle hizmetlerin sunulması, kolaylığı ve şeffaflığı, aynı zamanda da memnuniyeti, etkileşimi ve katılımı beraberinde getirmektedir. Elektronik hizmetlerde bilgi verme, iletişim ve çevrim içi işlemler olmak üzere üç temel kategori bulunmakta; devlet tarafından çevrim içi ortamlarda hizmetlerin sunulması ile bu temel kategorilere farklı uygulamalar da eklenmektedir (Aichholzer, Schmutzer & Hochgerner, 1998).

E-Devlet uygulamaları, kamuyu oluşturan kuruluşların birbirinden bağımsız veri tabanlarını paylaşma açması düşüncesi ve bu düşüncenin gerçekleştirilmesi ile ortaya çıkmıştır (Odabaş, 2009, s. 18). İlk e-devlet uygulamalarının Amerika Birleşik Devletleri ‘nde (ABD) gerçekleştirildiği kabul edilmektedir. Kullanımı, federal ve eyalet düzeyinde farklı kamu birimlerinin inisiyatifine bırakılmıştır. 1900’lü yılların başından 1998’e kadar çoğunlukla tek taraflı, kurumların kendilerine ait, oluşturdukları web sayfaları üzerinden bilgiler

sunmaya başlamaları ile süreç gelişmiştir. Kurumlar, 1998 yılı itibari ile ise web sayfaları üzerinden artık sadece bilgi sunan değil; aynı zamanda karşılıklı etkileşime izin veren bir yapıya geçmiştir. E-Devlet sürecinde ikinci aşama olarak adlandırabileceğimiz bu dönemde, bireylerle kuruluşlar arasında gerçekleştirilen işlemlerin çevrim içi ortamlarda yazışarak, e-posta ya da mesaj gönderilerek gerçekleştirilmesini, kurumların web sayfalarında yer alan formları indirerek doldurup sisteme yüklemeleri ya da e-posta aracılığıyla kuruma ulaştırmaları mümkün hale gelmiştir (Odabaş, 2009, s. 18).

2000’li yıllardan sonra vatandaşlıktan e-vatandaşlığa, yüz yüze verilen hizmetlerden e-hizmetlere, geleneksel kurumlardan e-kurumlara bir dönüşüm başlamıştır. Bu da e-devlet çalışmalarının düşünülenin aksine geçici ve yüzeysel olmadığını hem yüz yüze hem de çevrim içi ortamların birbirini destekleyecek şekilde kullanılmasıyla daha kaliteli süreçler elde edileceği görüşünü ortaya çıkarmıştır. Dönüşüm sürecinin odağına ise vatandaş koyarak, yeniden bir yapılanmanın başlaması kaçınılmaz olmuştur (Odabaş, 2009, s. 19). Devletlerin teknolojiyi benimsemelerinin yanı sıra, vatandaşların teknolojiye erişme ve kullanma durumları olmasa idi e-devlet uygulamalarının hiçbir anlamı kalmayacaktı; dolayısıyla vatandaşların da internete erişimleri, bilgisayar teknolojisini kullanıyor olmaları gibi faktörler de e-devlet uygulamalarının hayata geçirilmesi ve geliştirilmesi sürecinin destekleyicileridir (Güngör, 2007).

E-Devlet uygulamaları internet üzerinden kullanıcılara sunulmaktadır. Bilindiği üzere internet olgusu etrafıca bilinmemesi sebebiyle bir güvensizlik duygusu oluşturmakta (Uslu, 2014; Vural, 2007), bu durumda beraberinde üst düzey bilgi güvenliğinin sağlanmasını zorunlu hale getirmektedir. E-Devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere ilişkin güvenliği gizlilik, veri bütünlüğü, izlenebilirlik ya da kayıt tutma, süreklilik, kimlik doğrulaması, güvenilirlik ve inkâr edememe unsurlarının tamamı olarak düşünmek yerinde olacaktır (Çelen, Çelik & Seferoğlu, 2011; Uslu, 2014). Bu unsurlar, e-devletin kullanımı ve yaygınlaşması açısından kritik öneme sahiptir.

2.1.2. E-Vatandaş

E-Vatandaş, e-devlet tarafından sunulan hizmetlerden faydalanabilen, sürecin ağ ortamında gerçekleşeceğinin bilincinde olup ağa bağlı kalabilen, çevrim içi ortamlarda sunulan her türlü hizmete erişebilen birey olarak ifade edilmektedir (Kırçova, 2003, s. 18).

2.1.2.1. Dijital Vatandaş

Uluslararası Eğitimde Teknoloji Topluluğu (ISTE, The International Society for Technology in Education) 21. yüzyıla ilişkin yeterlilik alanlarını belirlerken, altı yeterlilik alanından biri olarak dijital vatandaşlığa vurgu yapmıştır. Dijital vatandaş olan bir birey çevrim içi ortamlarda kendini temsil edebilir, bilgi alabilir, hak ve sorumluluklarını bilir; çevrim içi ortamlarda karşılaştığı dezavantajlı durumları fark ederen önlem alabilir ya da avantajlı durumlardan yararlanarak, yasal ve etik kurallara uygun bir şekilde varlığını sürdürerek, bir model olabilir (ISTE, 2022a; ISTE, 2022b). Dijital vatandaşlar, e-devlet uygulamalarının farkındadır, bilir ve kullanır, çevrim içi ortamlarda alışveriş yapabilir, eğitimler alabilir, içerik üretebilir ve paylaşabilir, bu ortamlarda gerçekleştirdiği her bir davranış için meydana gelebilecek sorumlulukların bilincinde olur, buradaki hak ve sorumluluklarını en iyi şekilde kullanabilir. Özellikle öğretmen adayları açısından düşünüldüğünde dijital vatandaşlığın önemi bir kez daha ön plana çıkmaktadır. Ayrıca yeni öğretmen yetiştirme programları incelendiğinde özellikle öğretmenlik meseleğindeki değişimler ve beklentiler de göz önüne alınarak, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının teknoloji destekli zenginleştirilmiş öğrenme ortamlarıyla karşılaşmaları, teknoloji ile harmanlanmış dersler alarak mezun olmaları (Yükseköğretim Kurulu (YÖK), 2018), birer teknoloji okuryazarı ya da daha genel bir çerçevede içerisinde dijital vatandaş olarak yetişmeleri gerektiği görülmektedir.

2.1.3. E-Şirketler

Devlet kurumlarına göre yenilikleri çok daha kolay benimseyen ve uygulayan birimler olarak şirketler; elektronik ortama geçişte oldukça önem arz etmektedir. Başlangıçta askeri amaçlı bir proje olarak ortaya çıkan internet, akademik kuruluşlarında dahil olması ile büyümüş, gelişmiş ve günümüzdeki haline ulaşmıştır (Kırçova, 2003, s. 20) ve e-şirketler, interneti etkin bir şekilde kullanarak gerek devletle gerekse bireylerle olan faaliyetlerini çevrim içi ortamlarda sürdürecektir potansiyele kendilerini ulaştırmışlardır.

2.1.4. E-Kurumlar

Bireylerin ister günlük yaşamlarında isterse iş hayatlarında ihtiyaç duydukları etkinlikleri gerçekleştirebilmek adına başvurdukları kurumların, sorumlu oldukları görevleri çevrim içi ortamlarda sunmaya başlamaları neticesinde e-kurum kavramının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Belediyeler, vakıflar, üniversiteler, bankalar, nüfus müdürlükleri gibi kurumların

hizmetlerini elektronik ortamda katılımcılarla buluşturması için e-devlet kapsamında ağ ortamında faaliyetlerini sürdürür hale gelmişlerdir (Kırçova, 2003, s. 21). E-Kurumlar ile devlet-vatandaş arasındaki ilişkilerde yeni bir boyut ortaya çıkmış; daha hızlı, güvenilir, şeffaf ve izlenebilir bir sürece geçilmiştir (Kırçova, 2003, s. 22).

E- Devlet uygulamalarında e-kurumlarında yer alması ile hem kamusal düzeyde hem de vatandaşlar arasında bilişim teknolojilerinin yaygın ve etkin kullanımı ile devlet; daha fazla kamu hizmetini açık, işlevsel, hızlı ve yeni yöntemlerle halka ulaştırma sorumluluğunu gerçekleştirmiş olmaktadır (Odabaş, 2009, s. 25).

2.1.5. Kamu Çalışanları

E-Devlet uygulamaları sürecinde çevrim içi ortamlardan vatandaşlara hizmetlerin sunulmasında kamu çalışanlarının yaklaşım ve tutumları oldukça önem arz etmektedir. Hizmetin ulaştırılması sürecinde daha fazla teknoloji kullanımı ve insan faktörünün daha geri planda kalmasını işaret ediyor olsa da çalışanlar olmadan e-devlet uygulamasının tam anlamıyla hayata geçirilmesi mümkün olmayacaktır ve birçok hizmetin en önemli unsuru yine insan olacaktır (Kırçova, 2003, s. 22).

2.2. E-Devlet Sürecinde Etkileşim

E-Devlet sürecinde devlet-vatandaş arasındaki etkileşim ön plana çıkmaktadır. Ancak, bu süreçte devletin vatandaşlara sorumlu olduğu hizmetleri ulaştırırken diğer bazı alanlarla da etkileşim halinde olması gerekmektedir. Çünkü; devletin görev ve sorumlulukları sadece vatandaşlara karşı değildir. Dolayısıyla sadece vatandaş-devlet arasındaki etkileşim ve süreç olarak ifade edilmemeli gerek iş dünyası ve gerekse diğer devletlerle olan sürecin de önemli olduğu hatırlanmalıdır. Bu hizmet türleri genel olarak kendilerini şu şekilde göstermektedir (Naralan, 2014, s. 30):

- i. Devletten-Vatandaşa: E-Devletin en yaygın hizmet türüdür. Devletin vatandaşlarına yönelik verdiği hizmet kategorisidir (Naralan, 2014, s. 30).
- ii. Devletten-Çalışana: Devletin çalışanlara yönelik sunduğu hizmet türüdür. Sosyal güvenlik işlemleri, işsizlik sigortası, prim takibi gibi uygulamalardır (Naralan, 2014, s. 31). Dolayısıyla çalışanların sürece dahil olabilmeleri ve kendilerine tanımlı uygulamaları en iyi biçimde kullanabilmeleri önemlidir (Göktepe, 2014).

- iii. Devletten-İşletmelere: İş yaşamındaki şirketlerin, devletle olan işlerini çevrim içi ortamlarda e-devlet uygulamalarını kullanarak gerçekleştirmeleridir (Çevikbaş, 2009, s. 78).
- iv. Devletten-Devlete: Devletin kendi kurumları arasında yürütülen uygulamaları olduğu kadar diğer devletlerle olan ilişkileri de mevcuttur ve bu süreçte e-devlet uygulamalarından yararlanmasıdır (Naralan, 2014, s. 31).

2.3. E-Devletin Amaçları

Büyük yatırımlarla gerçekleştirilen, kurumunda görev yapan bireyleri teknoloji kullanmaya yönlendiren ve vatandaşlarına e-devlet uygulamalarından faydalanabilmeleri için şifre almayı şart koşan e-devlet uygulamalarının temel amacı, vatandaşlar, işletmeler, kamu kurumları arasında gerçekleştirilen işlemleri hızlı, güvenli, şeffaf ve takip edebilir şekilde gerçekleştirme, kullanım süreçlerini destekleme aynı zamanda da işlemlerin gerçekleştirilmesinin basitleştirilmesi olarak ifade etmek mümkündür (Aktel, 2003, s. 103; Uçkan, 2003, s. 24). E-Devlet uygulamaları süreçleri, elektronik ortamda gerçekleştirilen uygulamalarla, hızlı ve güvenli çalışan bir altyapı ile kurumsallaşma ve bürokrasinin azaltılması da hedeflenmektedir (Özbek, 2007).

Alan yazını incelendiğinde e-devlet uygulamalarının amaçlarının genellikle şu başlıklar altında toplandığı görülmektedir:

- i. Harcamalarda Tasarruf Sağlanması: Devlet üzerinde büyük bir yük oluşturan harcamalar, e-devlet sisteminin benimsenmesiyle beraber çok büyük oranda düşürülebilecektir (Demirel, 2006). Bu süreçte personele duyulan ihtiyacın azalmasıyla, kamu kurumlarında istihdam edilen çalışan sayısının düşürülmesi harcama miktarını da azaltacaktır (Özbek, 2007).
- ii. Kâğıt İşlemlerinin Kontrol Altına Alınması: E-Devlet uygulamalarının yaygınlaşmasıyla birlikte kâğıt üzerinde gerçekleştirilen birçok işlem için artık sadece çevrim içi ortamlarda oluşturulan dosyaların kullanılması yeterli olacak (nüfus, sağlık, vergi, belediye işlemleri gibi...) ve bu durum her türlü analiz işleminin yapılmasını da mümkün kılacaktır (Demirel, 2006).
- iii. Şeffaflık: E-Devlet kavramıyla birlikte çok sık duyulan şeffaflık kelimesiyle birlikte şeffaf devlet anlayışı ortaya çıkacaktır ve vatandaşlar her türlü bilgiye internet üzerinden erişebilecektir (Özbek, 2007). Vatandaşların bilgi edinme isteklerinin, gerçekleştirilen

hizmetlere ilişkin bilgilerin olabildiğince açık ve en az gizliliğe sahip olacak şekilde paylaşılmasını da kolaylaştıracaktır (Demirel, 2006).

iv. Hizmet Kalitesi: Hizmetlerin ulaştırılmasında bir standart oluşturulmuş ve gerçekleştirilen hizmetlerin kalitesinde artış olmasını sağlayacaktır (Demirel, 2006).

v. 7/24 Kamu Hizmeti: Kalitesi artan hizmetlerle devlet, vatandaşlarına 7 gün 24 saat boyunca hizmet vermeye devam edebilecek ve istedikleri her an işlemleri için bir adım atabileceklerdir (Demirel, 2006).

vi. Katılımın Artırılması: Vatandaşlara ne kadar çok hak tanınırsa, o kadar etkileşimli bir devlet var olacağı düşüncesinden yola çıkarak e-devlet hizmetlerinden daha fazla vatandaş faydalanacaktır (Demirel, 2006).

vii. Kolay, Hızlı ve Rahat Erişim Olanığı: Vatandaşlara eşit kalitede hizmet ulaştırılacağı düşünüldüğünde, e-devlet uygulamaları ile bireyler hizmetlerini rahat bir erişim olanağı ile kolay ve hızlı bir şekilde gerçekleştirebileceklerdir (Demirel, 2006).

2.4. E-Devletin Faydaları

E-Devletin faydalarına kamu harcamaları açısından bakıldığında; doğrudan sağlanan mali faydalar ve hizmetlerde etkinlik yolu ile sağlanan faydalar olmak üzere iki başlık altında toplandığı görülmektedir. Personel giderlerinin azalması, gelir kayıplarının azalması, gelir sağlayıcı hizmetlerin ortaya çıkması, kırtasiye masraflarının ve bürokrasinin azalması, yayın ve dağıtım giderlerinin azalması, toplanan vergi miktarının artması, yolsuzlukların azalması, iletişim maliyetlerinin azalması, seyahat masraflarının azalması (Naralan, 2014, s. 12) doğrudan sağlanan mali faydalar arasında yer almaktadır. Hizmetlerde etkinlik yolu ile sağlanan faydalar ise kurumlarda kapasite artırımına yönelik ihtiyaçların azalması, gereksiz yatırımların önlenmesi, mevcut kapasitenin en etkin şekilde kullanılması ve kapasitenin tasarruflu kullanımı, veri ve işlemler için bir standardın oluşturulması ile hem maliyetin hem de gerçekleştirilecek işlem sayısının azalması, hatalı işlem sayısında düşme, aynı vatandaştan bir defada veri toplanabilmesi ve defalarca veri toplama ihtiyacının ortadan kalkması, gerçekleştirilmesi planlanan projelerde bilgi paylaşımı ile maliyetlerin azaltılması (Naralan, 2014, s. 12) şeklinde ifade edilmektedir. E-Devlet uygulamalarının doğrudan sağlanan mali faydalar ve hizmetlerde etkinlik yoluyla sağlanan faydalar ile sürece katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Sosyal açıdan bakıldığında ise hizmet kalitesinin artması, gerçekleştirilen hizmetler sonrası memnuniyetin artması, sağlık ve eğitim gibi alanlarda etkin sonuçların elde edilmesi, devlet ile vatandaş arasında iletişimin gelişmesi, bilgi aktarımının gelişmesi ve vatandaşın iş süreçlerine aktif katılımının sağlanması, devlet ile vatandaş arasındaki güvenin artması, karar verici mercilere hizmet sunumu ve yönetim süreçlerinde onlara imkan tanıyan yeni araçların ortaya çıkması, kamuda modernizasyonun sağlanması, tek bir kapı üzerinden tüm hizmetlere erişimin sağlanması, kamudaki birçok hizmetlerin çevrim içi ortamda sunulması ile bilişim teknolojilerinin diğer alanlardaki kullanımının yaygınlaştırılması, bilgi paylaşımının artması, hizmetlere hızlı, kolay ve sürekli erişimin sağlanması (Naralan, 2014, s. 13) gibi yararlar sağlayacağı öngörülmektedir.

2.5. E-Devletin Aşamaları

E-Devlet aşamaları ile e-devletin bugünkü konumuna gelmesi ile ilgili süreç anlatılmaktadır ve Özbek'e (2007, s. 10) göre bu aşamalar üç dönemden oluşmaktadır:

- i. Birinci dönem, 1993-1998 arasındaki döneme tekabül eder ki, internetin bilgi edinme ve paylaşma amacıyla kullanıldığı dönemdir. Yani e-devlet sağlayıcıları bu dönemde vatandaşlarına sadece bilgi sunmuş, çevrim içi etkileşimli bir hizmet alıp vermemiştir.
- ii. İkinci dönem, 1998-2001 arasındaki dönemi kapsar. Çevrim içi işlemlerin yapıldığı ve hizmetlerin sunulduğu bu dönemde, birçok kamu kurumu bilgi sağlayıcı konumundan işlemsel konuma kendini taşımaya çalışmış; özellikle e-postalar aracılığıyla çevrim içi ortamda bilgi alışverişini sağlamıştır.
- iii. Üçüncü dönem, 2001'den itibaren devam eden dönemdir ki, her geçen gün yeni bir hizmetin eklendiği, günlük ya da iş hayatında ihtiyaç duyulan birçok işlemin gerçekleştirilebildiği, değişimin en yoğun hissedildiği dönemdir.

2.6. E-Devletin Sınıflandırılması

E-Devlet üzerinden sunulan hizmetler devletlere, vatandaşlara, çalışanlara, işletmelere, kamu kurum ve kuruluşlarına yönelik gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla e-devletin sınıflandırılması sürecinde sunulan bu hizmetlerin yönleri dikkate alınır.

2.6.1. Devletten-Devlete (G2G)

Devletten-devlete sınıflandırmasında, devletlerin kendi içlerinde yerelde ulusal olarak ya da diğer devletlerle yürüttükleri yani uluslararası iş ve işlemleri çevrim içi ortamlarda gerçekleştirmeleri olarak ifade edilebilir; bu sayede işlemler daha hızlı, etkin, verimli ve kolay bir şekilde yapılmaktadır (Bonham vd., 2003; Chavan & Rathod, 2009; Klamo vd., 2006). Hizmetlerin devletlerden devletlere gerçekleştirilmesi için birimlerin kendi prosedürlerini hazırlayarak güncel tutmaları ve başarılı bir şekilde uygulayabilmeleri de gerekmektedir (Atkinson & Ulevich, 2000; Jaeger, 2003; Seifert, 2003; Seifert, 2008).

2.6.2. Devletten-İşletmelere (G2B)

Devletten-işletmelere sınıflandırmasında ise işletmeler maliyeti azaltma, bilgi toplama ve paylaşma, vergilerin yatırılması, kayıtların güncellenmesi gibi birçok işlemi tıpkı vatandaşlar gibi gerçekleştirmekte; halihazırda aktif çalışan ya da yeni başlayan işletmelerle kolay ve hızlı iletişim kurabilmektedir (Carter & Belanger, 2005; Evans & Yen, 2005; McClure, 2001). İlgili sınıflandırma ile vergi borçları ve tahsilatı, ticari faaliyetlerin denetimi, gümrük işlemleri gibi çeşitli faaliyetlerin satışını ve tedarikini kolaylaştıran elektronik süreçleri (Chavan & Rathod, 2009; Jaeger, 2003; Jaeger & Thompson, 2003; Kırçova, 2003; Ndou, 2004) içermektedir.

2.6.3. Devletten-Vatandaşa (G2C)

Vatandaşların devletle olan iş ve işlemlerinde zaman ve mekân bağımsız, 7/24 erişilebilen bireysel ya da kurumsal her türlü hizmeti sorgulama, görüntüleme ya da talepte/bildirimde bulunma gibi istemleri kolaylıkla ve hızlı bir şekilde yapmasına imkân tanımaktadır (Kanaan, 2009; Kırçova, 2003; Ndou, 2004; Seifert & Petersen 2002). Bu sayede vatandaşların yaşam kalitesi artırılırken, devlet hizmetlerinin de başarılı bir şekilde sunumu mümkün hale gelmektedir.

2.6.4. Devletten-Çalışana (G2E)

Kırçova'ya (2003) göre e-devletleşme sürecinin en önemli unsurlarından biri de çalışanların nitelikleri, tutumları, hizmetlere katkıları ve süreci sahiplenme düzeyleridir. Bu yüzden e-devlet üzerinden sunulan hizmetlerin sunulması, kullanım süreci ve denetlenmesi çalışanların katılımını, verimliliğini etkilediği gibi bu süreçte asıl amaçlanan personelin

niteliklerini en üst düzeye getirerek, çalışanlara ilişkin politikaların gözden geçirilmesini sağlamaktadır (Fang, 2002; Kırçova, 2003).

2.7. E-Devleti Gerekli Kılan Faktörler

Küreselleşme ile, her alanda kalkan sınırlar doğrultusunda daha hızlı ve kaliteli hizmet götürmek, bu hizmetlerin sürekliliğini sağlamak, ortaya çıkan maliyeti düşürmek ve devlet-vatandaş arasındaki iletişimi arttırarak güvenli bir etkileşim süreci başlatmak adına e-devletin varlığı ihtiyaçtan da ziyade zorunluluk haline gelmiştir (Özbek, 2007, s. 27). Kamu hizmetlerinin verimliliğini, kalitesini ve etkinliğini arttıran bilişim teknolojileri, e-devlet ve vatandaş arasındaki ilişkilerde yeni bir sürece girilmesini zaten zorunlu kılmıştır. Yaygın ve etkin kullanım alanıyla bilişim teknolojileri, hizmetlerin vatandaşa ulaştırılmasında zamandan, emekten ve maliyetten tasarruf sağlar (Seferoğlu, Çelen & Çelik, 2011). Her an her yerden erişilebilirlik, şeffaflık, bireye bağımlılığın azalması, herkese aynı şartlarda erişim imkânı sağlanması, bilgilere kolaylıkla erişilebilmesi, devletin vatandaşlara hizmetleri sunarken çok daha hızlı cevaplar verebilmesi bireyleri, e-devlet hizmetlerini kullanmaya yöneltmektedir ve bu sayede çevrim içi ortamlarda sunulacak faaliyetlerin de bir düzen içerisinde vatandaşa ulaştırılması kolaylaşmaktadır. Dolayısıyla ihtiyaçtan da öte, bir zorunluluk haline gelen bu sisteme devletler de vatandaşlar da uyum sağlama yolunda adımlar atmalıdır.

2.8. Dünyada E-Devlet Uygulamaları

Dünya üzerinde çoğu ülkede E-Devlet uygulamaları hayata geçirilmeye çalışılmaktadır (Arslan, Kılıç & Bayhan, 2007, s. 39). Ülkelerin karakteristik özellikleri farklı olduğu için, ihtiyaçları doğrultusunda her ülkeye demokratikleşme seviyesine, sosyo-ekonomik durumlarına ve toplumsal ihtiyaçlarına göre e-devlet uygulamaları geliştirilmekte ve e-devletleşme sürecine entegre edilmektedir (Arslan, Kılıç & Bayhan, 2007, s. 39). E-Devlet sürecini etkileyen ve aynı zamanda da planlayan en önemli güç, bilişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlığı, ülkenin refah düzeyi, vatandaşların ve işletmelerin talepleri olarak ifade edilebilir (Odabaş, 2009, s. 62).

Waseda Üniversitesi ile Uluslararası Akademi CIO'nun (IAC) iş birliği ile e-devlet sıralamasına ilişkin gerçekleştirilen ve 11 yıldır üst üste yayınlanan anketin, sonuncusu 2015

yılında yayınlanmıştır. 2015 anket sonuçlarına göre dünyadaki ülkelerin e-devlet sıralaması Tablo 3'te sunulmaktadır (URL-2, 2017; URL-3, 2017, s. 2):

Tablo 3

Dünya Ülkeleri Waseda-IAC İş Birliği ile Hazırlanan 2015 E-Devlet Sıralaması Anket Sonuçları

No	Ülke	Skor	No	Ülke	Skor	No	Ülke	Skor
1	Singapur	93.80	22	Tayland	67.31	43	Brunei	51.06
2	Amerika Birleşik Devletleri	93.58	23	İsrail	65.80	44	Bahreyn	50.50
3	Danimarka	91.25	24	Hong Kong	65.24	45	Brezilya	50.37
4	İngiltere	90.17	25	Malezya	64.87	46	Arjantin	50.32
5	Kore	89.39	26	Portekiz	63.93	47	Kolombiya	49.36
6	Japonya	87.77	27	Çek Cumhuriyeti	63.48	48	Güney Afrika	49.30
7	Avustralya	86.30	28	İtalya	61.30	49	Çin	48.36
8	Estonya	84.87	29	Endonezya	60.11	50	Kazakistan	47.73
9	Kanada	81.45	30	Birleşik Arap Emirlikleri	58.10	51	Suudi Arabistan	47.48
10	Norveç	79.63	31	Polonya	57.30	52	Peru	46.21
11	İsveç	77.95	32	İspanya	57.12	53	Tunus	45.87
12	Avusturya	77.26	33	Vietnam	57.03	54	Venezuela	46.21
13	Yeni Zelanda	76.66	34	Rusya	56.56	55	Uruguay	45.87
14	Finlandiya	76.49	35	Hindistan	56.42	56	Fas	44.01
15	Almanya	76.46	36	Makao	56.27	57	Pakistan	43.13
16	Fransa	73.39	37	Şili	53.49	58	Kosta Rika	42.06
17	Tayvan	72.76	38	Meksika	53.41	59	Gürcistan	40.73
18	Belçika	71.69	39	Romanya	53.11	60	Nijerya	38.37
19	İzlanda	69.73	40	Umman	51.60	61	Fiji	37.54
20	Hollanda	69.53	41	Filipinler	51.47	62	Mısır	37.19
21	İsviçre	69.17	42	Türkiye	51.31	63	Kenya	32.91

URL-2 (2017) <https://www.waseda.jp/top/en-news/28775> adresinden erişilmiştir ve URL-3 (2017) http://e-gov.waseda.ac.jp/pdf/2015_Waseda_IAC_E-Government_Press_Release.pdf adresinden erişilmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere 2015 dünya ülkeleri e-devlet sıralamasında 93.80 puanla Singapur birinci ve 0.22 puanlık bir farkla Amerika Birleşik Devletleri ikinci sırada yer almaktadır. Önceki yıllarda yayınlanan anket sonuçları incelendiğinde ilk 10'da artık İsveç'in yer almadığı, onun yerine 10. Sıraya Norveç'in geçtiği ve yeni ülkeler olarak Bahreyn, Kosta Rika, İzlanda, Fas ve Umman'ında e-devletler sıralamasına dahil oldukları görülmektedir. Türkiye ise 63 ülke arasında 51.31 puan ile 42. Sırada yer almaktadır.

Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü'nün (OECD) 2015 dünya ülkeleri e-devlet sıralamasında ise durum biraz daha farklıdır ve Tablo 4'te sunulmaktadır (URL-3, 2017, s. 15).

Tablo 4

Dünya Ülkeleri OECD 2015 E-Devlet Sıralaması Anket Sonuçları

No	Ülke	Skor	No	Ülke	Skor	No	Ülke	Skor
1	Amerika Birleşik Devletleri	93.58	11	Avusturya	77.26	21	Portekiz	63.93
2	Danimarka	91.25	12	Yeni Zelanda	76.66	22	Çek Cumhuriyeti	63.48
3	İngiltere	90.17	13	Finlandiya	76.49	23	İtalya	61.30
4	Kore	89.39	14	Almanya	76.46	24	Polonya	57.30
5	Japonya	87.77	15	Fransa	73.39	25	İspanya	57.12
6	Avustralya	86.30	16	Belçika	71.69	26	Şili	53.49
7	Estonya	84.87	17	İzlanda	69.73	27	Meksika	53.41
8	Kanada	81.45	18	Hollanda	69.53	28	Türkiye	51.31
9	Norveç	79.63	19	İsviçre	69.17			
10	İsveç	77.95	20	İsrail	65.80			

URL-3 (2017) http://e-gov.waseda.ac.jp/pdf/2015_Waseda_IAC_E-Government_Press_Release.pdf adresinden erişilmiştir.

Tablo 4'te görüldüğü üzere Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü'nün (OECD) 2015 dünya ülkeleri e-devlet sıralamasında ise yeni bir ülke olarak İzlanda göze çarpmaktadır; Amerika Birleşik Devletleri 93.58, Danimarka 91.25 ve İngiltere 90.17 ile ilk üçte yer almaktadır. Türkiye'de gerekli faaliyetleri gerçekleştirmiş, tedbirleri almış olmasına rağmen; e-devlet katılım sürecinde e-vatandaş bakış açısına hala geçemediğinden OECD ülkeleri sıralamasında grubun alt sıralarında yer almaktadır (URL-3, 2017, s. 15).

Dijitalleşme sürecinde Türkiye'nin gerçekleştirdiği başarılı girişimler sonrası Avrupa Komisyonunun 2022 E-Devlet Kıyaslama Raporuna göre 13 basamak yükselerek 16. sırada yer almıştır. Yine aynı rapora göre kamu politikalarına katılım boyutunda 12. sıraya yükselirken, diğer farklı üç kategoride ilk beş sıra içerisinde yer almıştır. TÜİK'in 2022 Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre ise e-devletin kullanımı % 68.7'ye kadar yükselmiştir. Ayrıca 193 ülkenin kapsamlı bir şekilde araştırıldığı Birleşmiş Milletler E-Devlet Araştırmalarında bir alt boyut olarak ele alınan E-Devlet Gelişim Endeksi sonuçları da E-Devlet Kıyaslama Raporu ile TÜİK'in Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması raporlarını desteklemektedir. Türkiye 2020 yılında 53. Sırada iken 48. sıraya yükselmiştir (Avrupa Komisyonu Raporları, 2022). Özellikle e-devlet ve hizmetlerine yönelik farkındalık artırılması çalışmaları ile gelecek raporlarda çok daha başarılı sonuçlara ulaşılması mümkün olacaktır.

2.8.1. Almanya

Almanya, 2005 yılından itibaren kamu hizmetlerinin tamamını elektronik ortamlarda işler hale getirerek, tüm vatandaşlarının eşit olarak bu teknolojilere erişebilmelerini ve kullanabilmelerini hedeflemiş ve bu süreçte eğitimler vermiştir (Özbek, 2007). 1997 yılı itibari ile Elektronik İmza Kanunu'nu onaylayarak kamu sektöründe işlemleri kolaylaştırma, çevrim içi ortamlarda birbirinden farklı birçok altyapıyı birleştirebilmek için yasal çerçeveyi oluşturmuştur (Winkel, 2007). Hastaları, tıp doktorlarını, diş hekimlerini, hastaneleri, eczaneleri ve sağlık sigorta şirketlerini birbirine bağlayan karmaşık bir altyapıya sahip Elektronik Sağlık Kartı Uygulaması'nı hayata geçirerek uygulamaları kolaylaştırma için önemli bir adım atmıştır (Winkel, 2007).

Birleşmiş Milletler'in (BM) en son 2016'da yayınladığı ülkelerin e-devlet gelişmişlik endeksine göre Almanya 2003 yılında 9. sırada yer almasına rağmen son yıllarda gerileyerek 15. sırada yerini almıştır (URL-7, 2023). Birleşmiş Milletler'in yayınladığı e-devlet gelişmişlik endeksine ilişkin detaylı bilgiler Ek 2'de sunulmuştur.

2.8.2. Amerika Birleşik Devletleri

ABD, internet teknolojisi ile 1970'lerin başında, ülkelerine olası bir nükleer saldırıyı önlemek adına geliştirdikleri ARPA.NET projesiyle tanışmıştır. 1980'lerde ise web teknolojisine dönüşümü sağlamış ve gelişim sürecine girmiştir. 1990'ların başında e-devlet kavramı ile karşılaşp, yerel yönetimlerce benimsenmesini sağlamıştır. 1993 yılında başlatılan, bağımsız bir şekilde kamu hizmetlerinin bir portal bünyesinde birleştirilmesini amaçlayan *Access America*, 2003 yılına kadar faaliyet göstermiştir (Satmaz, 2014). 2001 yılında ise tüm e-kurumları bünyesinde toplayan ve tek bir kapıdan erişimi sağlayan *firtgove*-devlet portalı kurulmuştur (Odabaş, 2009, s. 53). Başlangıçta, ülkede işlenen trafik suçlarının çevrim içi veri tabanlarında tutulması ile sigorta şirketlerinin tek bir platform üzerinden primleri belirleyebilmesi, plaka çıkartılması hizmetleri en çok kullanılanlar arasına girmiştir. Bu hizmetlerin maliyetlerinde ciddi düşüşler olduğu ve e-devlet hizmetleri ile gerçekten ekonomik açıdan tasarruf sağlanabileceği görülmüştür.

Birleşmiş Milletler'in (BM) en son 2016'da yayınladığı ülkelerin e-devlet gelişmişlik endeksine göre Amerika Birleşik Devletleri 2003, 2004 ve 2005 yıllarında birinci sırada yer almasına rağmen son yıllarda gerileyerek 12. sırada yerini almıştır (URL-7, 2023). Birleşmiş

Milletler'in yayınladığı e-devlet gelişmişlik endeksine ilişkin detaylı bilgiler Ek 2'de sunulmuştur.

2.8.3. Avrupa Birliği

Bilgi toplumu olma sürecinde ekonomik ve sosyal kazanımlar sağlayacağını farkındalığı ile 23 Mart 2000'de Lizbon'da gerçekleştirilen toplantı ile E-Avrupa girişimi başlatılmıştır (Naralan, 2014, s. 66). Vatandaşlara ulaştırılan hizmetlerin kalitesinin artırılması, hızlı, etkili ve şeffaf bir biçimde ulaştırılması, sistemin etkin bir şekilde kullanılması adına e-devlet dönüşüm sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin en iyi şekilde kullanılması, internetin yaygınlaştırılması, yetişmiş insan gücü oluşturabilmek adına e-egitim, iş dünyası ve işletmeler açısından bilgi ve iletişim teknolojilerinin olanaklarının kullanılması için e-iş, sağlık hizmetlerinin çevrim içi ortamlarda sunulabilmesi için e-sağlık gibi E-Avrupa girişimi içerisinde temel alt stratejik bölümler belirtilmiştir. Bu girişimi benimseyen ülkeler de 2001 yılı itibari ile E-Avrupa⁺ sürecini kendi ülkelerinde uygulama eğilimine yönelmişlerdir. Avrupa Birliği Konseyi'nin Sevilla'da gerçekleştirdiği toplantısında ise E-Avrupa 2005 eylem planı hazırlanmış ve özellikle iki alana yoğunlaşılması vurgulanmıştır. Bunlardan birincisi geniş bant altyapısının sağlanması ve güvenlik sorunlarının aşılması; ikinci önemli nokta ise elektronik hizmetlerin sunulması sürecinde kullanılacak uygulama ve hizmetlerin içerikleri ile daha üst düzeyde geliştirilmesine yönelik çalışmaların artırılmasıdır (Odabaş, 2009, s. 65).

2.8.4. Avustralya

Avustralya, kamu hizmetlerinin çevrim içi ortamlarda sunulabilmesi için 2001 yılında kapsamlı bir e-devlet dönüşüm sürecine ilişkin politikalar oluşturmuştur (Özbek, 2007). Kasım 2002 yılı itibari ile resmi olarak e-devlet dönüşüm süreci Bilgi Teknolojisi ve Sanat Bakanlığı tarafından başlatılmıştır. Bu girişimle bilgi teknolojilerinin yararlarından faydalanarak, kamusal alanda hizmet sunma ve bilgilere erişimde kapsamlı ve bütünlük bir yapı oluşturulması amaçlanmıştır (Demirel, 2006). Ülkenin çoğu eyaletinde vatandaşlara götürülecek hizmetlerin büyük bir kısmı çevrim içi ortamda sunulmaktadır ve özellikle vergi, istihdam, işletmelere ait hizmetlerde en iyi e-devlet uygulamalarını gerçekleştiren örnek ülkelerden biri olarak anılmaktadır (Özbek, 2007).

Birleşmiş Milletler'in (BM) en son 2016'da yayınladığı ülkelerin e-devlet gelişmişlik endeksine göre Avustralya 2004 ve 2005 yıllarında 6. sırada yer almasına rağmen son yıllarda ilerleyerek 2. sırada yerini almıştır (URL-7, 2023). Birleşmiş Milletler'in yayınladığı e-devlet gelişmişlik endeksine ilişkin detaylı bilgiler Ek 2'de sunulmuştur.

2.8.5. Avusturya

Avusturya'da 1 Mart 2004 yılında E-Devlet Kanunu yürürlüğe girmiş, vatandaşların devlet ile etkileşimi elektronik ve çevrim içi ortamlarda yürütülmeye başlamıştır. Elektronik kimlik doğrulama, veri koruma, elektronik iletişim, elektronik imza, vatandaşlık kartı gibi devletin her biriminde gerçekleştirilebilecek işlemleri çevrim içi ortamlarda gerçekleştirme ve takip etme mümkün olmuştur. Elektronik İmza Kanunu'nun uygulanması sürecine ilişkin özel durumlarda E-Devlet Kanunu'nda belirtilmiştir (URL-4, 2017).

Birleşmiş Milletler'in (BM) en son 2016'da yayınladığı ülkelerin e-devlet gelişmişlik endeksine göre Avusturya son yıllarda ilk 15 ülke içerisinde yer alamamıştır (URL-7, 2023). Birleşmiş Milletler'in yayınladığı e-devlet gelişmişlik endeksine ilişkin detaylı bilgiler Ek 2'de sunulmuştur.

2.8.6. Danimarka

Danimarka, 1968 yılından itibaren vatandaşlarının bilgilerini bilişim teknolojileri tabanlı bir merkezde saklamıştır. 2000'li yılların başında ise doğrudan e-devlet ile ilgili birtakım çalışmalar gerçekleştirmiş ve Ocak 2002'de bir belge yayınlamıştır. Devlet, vatandaşlar için daha esnek ve etkili bir kamu yönetimi sağlayacak e-toplum dönüşümü sürecini harekete geçirmiştir (Özbek, 2007, s. 34). Satmaz'a (2014) göre çevrim içi olarak verilmesi mümkün olan 165 hizmetin 162'si vatandaşlara ağ üzerinden sunulmaktadır ve vatandaşlarla müşteri ilişkileri yönetimi açısından %10'luk güzel bir gelişme ile dünya ülkeleri e-devlet sıralamasında liderler arasındaki yerini almıştır.

Birleşmiş Milletler'in (BM) en son 2016'da yayınladığı ülkelerin e-devlet gelişmişlik endeksine göre Danimarka 2004, 2005 ve 2008 yıllarında ikinci sırada yer almasına rağmen son yıllarda gerileyerek 9. sırada yerini almıştır (URL-7, 2023). Birleşmiş Milletler'in yayınladığı e-devlet gelişmişlik endeksine ilişkin detaylı bilgiler Ek 2'de sunulmuştur.

2.8.7. Finlandiya

E-Devlet dönüşüm sürecini gerçekleştirmede başarı gösterebilmiş bir ülkedir. Finlandiya'nın bu başarısını, iyi gelişmiş altyapısı, nitelikli iş gücü, kaliteli politika uygulamaları, Bilgi ve İletişim Teknolojilerini (BİT) etkin kullanabilmesinin sağladığı öngörülmektedir (Demirel, 2006). 1999 yılı aralık ayından itibaren vatandaşlar e-devlet hizmetlerine elektronik ID kartları aracılığıyla ulaşmaktadır. Kartın üzerinde yer alan e-kod ile kişilere çevrim içi ortamlarda internet üzerinden dijital imza imkânı sağlamaktadır (Özbek, 2007).

Birleşmiş Milletler'in (BM) en son 2016'da yayınladığı ülkelerin e-devlet gelişmişlik endeksine göre Finlandiya 2004 ve 2005 yıllarında 9. sırada yer almasına rağmen son yıllarda ilerleyerek 5. sırada yerini almıştır (URL-7, 2023). Birleşmiş Milletler'in yayınladığı e-devlet gelişmişlik endeksine ilişkin detaylı bilgiler Ek 2'de sunulmuştur.

2.8.8. Fransa

Fransa'da kamu servislerinin %50'den fazlası internet tabanlı platformlarda çevrim içi olarak vatandaşlara hizmet sunmaktadır. E-Devlet projesiyle gerçekleştirilen uygulamalarla, vatandaş-devlet arasındaki ilişkilerde çevrim içi ortamların birer kanal olarak kullanılması hedeflenmektedir (Özbek, 2007) ki, bu sayede vatandaşlar istedikleri her an devlete ulaşabilecekler, yardım talep edebilecekler ve etkileşimli bir süreç sürdürebileceklerdir. Elektronik postalarla ilgili yasal düzenlemelere İtalya ile aynı süreçte dahil olan Fransa, 2000/31/AB sayılı e-ticaret sürecini kendi ülkesine getirmiş ve uygulamıştır (Tanrıku, 2009). Neopost ve LaPoste isimleri ile bilinen çevrim içi ileti sistemini yaygınlaştırma ve dikkat çekmek adına *Karbon Ayak İzine Son* sloganıyla, çevreci ve kâğıt kullanımını azaltan bu sistemin kullanımını teşvik etmektedir (Yılmaz, 2015).

Birleşmiş Milletler'in (BM) en son 2016'da yayınladığı ülkelerin e-devlet gelişmişlik endeksine göre Fransa 2003, 2004 ve 2005 yıllarında ilk 15 ülke içerisinde yer almazken, 2016 yılında 10. sırada yerini almıştır (URL-7, 2023). Birleşmiş Milletler'in yayınladığı e-devlet gelişmişlik endeksine ilişkin detaylı bilgiler Ek 2'de sunulmuştur.

2.8.9. Hollanda

Hollanda’da internet üzerinden seçim ve referandum yapılmıştır; bu uygulama ile İtalya, Danimarka, Portekiz, Almanya ve Avusturya gibi ülkelerin de benzer çalışmaları gerçekleştirme yönünde adım atmalarını sağlamıştır (Çetinkaya & Çetinkaya, 2006). Hollanda’da, *The Historical Data Warehouse* isimli çalışma ile bilgi yönetimi baz alınarak tarihi verilerin saklanmasıyla yönelik araştırmalar gerçekleştirilmiştir (Yalçınkaya, 2014). E-Devlet hizmetlerinin sunulması açısından Hollanda’ya bakıldığında 2007 itibarıyla %63 olan hizmet kapsamı, 2010’da %93’e çıkmıştır (URL-5, 2017). E-Devlet dönüşüm sürecinde ülkeler kendi ihtiyaçlarını gözetenek, sunacakları hizmetleri şekillendirmişlerdir. E-Devlete geçişte *Action Program for Electronic Government* eylem planını oluşturup, özellikle yerel altyapının geliştirilmesi çalışmalarını önemsemiş ve geliştirilmesi çalışmalarına ağırlık vermiş; elektronik ortamda yer alacak belgelerin korunmasına yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi zorunluluk arz etmiştir (Waldron, 2004).

Birleşmiş Milletler’in (BM) en son 2016’da yayınladığı ülkelerin e-devlet gelişmişlik endeksine göre Hollanda 2003 ve 2004 yıllarında 11. sırada yer almasına rağmen ilerleyerek 2012 yılında 2. sırada, 2014’te 5. sırada ve 2016 da 7. sırada yerini almıştır (URL-7, 2023). Birleşmiş Milletler’in yayınladığı e-devlet gelişmişlik endeksine ilişkin detaylı bilgiler Ek 2’de sunulmuştur.

2.8.10. İngiltere

İngiltere, 1994 yılının Ağustos ayında yayın hayatına başlayan ve 35.000 kullanıcının erişim sağladığı, haftada 14.000 kişiye hizmet verdiği çevrim içi web sayfası ile e-devlet dönüşüm sürecine dahil olmuştur. 2000 yılının Mayıs ayında ise Elektronik İletişim Kanunu ile anayasasında değişiklikler yapmış, elektronik ortamda vatandaşlarına vereceği hizmetleri geliştirme, olası karşılaşılabilecek problemleri en aza indirmeye çalışmıştır (Özbek, 2007). Elektronik Temsilcilik Dairesi’ni kurarak e-devlet dönüşüm sürecinin sürdürülmesi konusunda çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu temsilcilik dairesi ile birbirinden bağımsız faaliyetler gösteren birimler, bir bütünlük içerisinde tek bir platform üzerinde çalışmaya ve ülke geneline hizmet vermeye başlamıştır (Odabaş, 2009). Aralık 2005 itibari ile elektronik ortamda verilen hizmetlerin kullanılabilir olması sağlanmış, yerel e-devlet uygulamaları konulu bir ulusal proje gerçekleştirerek öncelikli alanların destekleneceği ifade edilmiştir. Bu öncelikli alanların başında okullara elektronik ortamda başvuru yapma ve kaydolma,

çevrimiçi planlama faaliyetleri, kamu hizmetlerinin uygulanmasının kolaylaştırılması, birbirinden bağımsız olarak çalışan yerel hizmetlerin e-devlet portalı ile birleştirilerek bütünsel bir şekilde işleyişinin sağlanması, yerel verilen kamu hizmetleri için işler internet sitelerinin oluşturulması gibi hizmetler gelmektedir (Satmaz, 2014). Sadece internet üzerinden hizmetlere erişimle sınırlı olmayan, internet erişimi olmayan vatandaşların çağrı merkezlerinden yardım alabilecekleri, çevrim içi ortamda sunduğu hizmetlerin alfabetik şekilde sıralandığı bir portala sahiptir (Özbek, 2007).

Birleşmiş Milletler'in (BM) en son 2016'da yayınladığı ülkelerin e-devlet gelişmişlik endeksine göre İngiltere 2003 yılında 5. sırada, 2004'te 3. sırada yer almasına rağmen son yıllarda ilerleyerek 1. sırada yerini almıştır (URL-7, 2023). Birleşmiş Milletler'in yayınladığı e-devlet gelişmişlik endeksine ilişkin detaylı bilgiler Ek 2'de sunulmuştur.

2.8.11. İspanya

İspanya Bakanlar Kurulu tarafından 1999 yılında *Toplum ve Yeni Teknolojiler* isimli oluşum e-devlet uygulamaları ile ilgili süreci yönetme ve vizyon oluşturma amacıyla kurulmuştur (Kırçova, 2003, s. 145). Kurulan bu oluşumla uluslararası pazarda yarar sağlama, sosyo-ekonomik gelişimi artırma, vatandaş ile kurumlar arasındaki ihtiyaçları kolay ve hızlı bir şekilde yanıtlama amaçlanmıştır (Özbek, 2007). Hazırlanan altyapı, vatandaşları, girişimcileri ve kamu sektörü çalışanlarını bir platformda buluşturmaktadır.

Birleşmiş Milletler'in (BM) en son 2016'da yayınladığı ülkelerin e-devlet gelişmişlik endeksine göre İspanya 2003, 2004, 2005 ya da 2008 yıllarında ilk 15 ülke sıralamasına giremezken 2010'da 9. ve 2014'te 12. yerini almıştır (URL-7, 2023). Birleşmiş Milletler'in yayınladığı e-devlet gelişmişlik endeksine ilişkin detaylı bilgiler Ek 2'de sunulmuştur.

2.8.12. İsveç

İsveç, 1998 tarihinde kamu yönetim sürecinde BİT kullanımı ile modernizasyonu sağlamayı planladığı *Kamu Hizmetlerinde Merkezi İdare Yönetimi* isimli strateji ile yola çıkmış, 1999'da bilgi toplumunda lider olma adına *Bilgi Toplumu Girişimi*'ni benimsemiş ve *Demokrasinin Hizmetinde Bir Kamu Yönetimi* isimli eylem planını kabul ederek uygulamaya koymuştur (Özbek, 2007). 2002 yılında eylem planı gözden geçirilerek ülke vizyonunu yansıtabilecek şekilde program güncellenmiştir. Özellikle bu güncelleme ile zaman ve mekân

sınırlılığına çözüm getirmek ve bilgiye erişimi en üst noktaya taşımak, sunulan hizmetlerin kalitesini arttırmak, uygulama adımlarını kolaylaştırmak, platformun etkin bir şekilde kullanılmasını ve vatandaşlarla iş birliği içerisinde yüksek verim almayı hedeflemiştir (Göktepe, 2014). İsveç'te doğrudan tüm uygulamaları bünyesinde tutan bir e-devlet portalı yerine her kurumun kendisine has içeriğini sunduğu web sayfaları bulunmaktadır (Nilsson, 2013). Çevrim içi olarak kullanılan e-kimlik formları, gerçek kişi ya da şirketlerin varlığını ve devlet kurumları ile irtibatını sağlamada tıpkı ehliyet, pasaport gibi diğer resmi kimlikler gibi kullanılmaktadır (Nilsson, 2013).

Birleşmiş Milletler'in (BM) en son 2016'da yayınladığı ülkelerin e-devlet gelişmişlik endeksine göre İsveç 2003 yılında 2. sırada yer almasına rağmen son yıllarda gerileyerek 6. sırada yerini almıştır (URL-7, 2023). Birleşmiş Milletler'in yayınladığı e-devlet gelişmişlik endeksine ilişkin detaylı bilgiler Ek 2'de sunulmuştur.

2.8.13. İsviçre

Yedi federal bakanlık tarafından 1995 yılında hizmet vermeye başlayan devletin resmî web sayfası 1999'ların sonu itibari ile tüm ülkeyi kapsayacak şekilde hazırlanmış ve 2005 yılı itibariyle ülke içerisinde faaliyet gösteren tüm belediyelerin internet sitelerini içerecek şekilde tasarlanmıştır (Chappelet, 2007). 2004 yılına kadar e-devlet dönüşüm sürecinde başarılı olduğu söylenemese de özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri ve güvenlik alanındaki girişimleri ile dünya ülkeleri e-devlet uygulamaları sıralamasında 10. sıradan 4. sıraya yükselmiştir (Odabaş, 2009). İsviçre'de üniversitelerin, konfederasyonun ve bilgi teknolojileri sorumlularının da bir arada olduğu eCH Derneği (eCHAssociation) kurulmuş ve ülke genelinde e-devlet sürecine ilişkin ortak standartlar geliştirmeyi hedefleyen çalışmaları ile dönüşümde başarıya ulaşılmasında büyük destekçi olmuştur (Odabaş, 2009).

Birleşmiş Milletler'in (BM) en son 2016'da yayınladığı ülkelerin e-devlet gelişmişlik endeksine göre İsviçre 2003 yılında 8. sırada, 2004'te 15. sırada, 2008'de 12. sırada ve 2012'de 15. sırada yer alırken; son yıllarda ilk 15 ülke içerisinde yer alamamıştır (URL-7, 2023). Birleşmiş Milletler'in yayınladığı e-devlet gelişmişlik endeksine ilişkin detaylı bilgiler Ek 2'de sunulmuştur.

2.8.14. Kanada

Kanada, 1980'lerin sonlarında *Çevrim İçi Devlet* adı verilen ulusal çapta kapsamlı bir topluluk erişim programını uygulamaya koymuştur. 1999'da ise okul ve kütüphanelerin internet aracılığıyla çevrim içi ortamlara erişimlerini sağlayan ilk ülke olmuştur (Göktepe, 2014). 2003 yılında yapılan araştırmalara göre, BİT kullanımı konusunda hızlı bir gelişme gösteren ülkeler arasında olan Kanada'nın vatandaşlarının büyük çoğunluğu (%70'i) e-devlet hizmetlerini en az bir kere kullanmış ve kullanan bu bireylerin %80'i tekrar bu hizmetleri kullanacaklarını ifade etmiştir (Satmaz, 2014). Kanada e-devlet dönüşüm süreci, sadece yüz yüze ortamlarda verilen hizmetlerin çevrim içi ortamlara taşınmasını hedeflememektedir; hizmetlerin vatandaşlar, işletmeciler ve uluslararası müşterilerin beklentilerini ve ihtiyaçlarını gözeterik tasarlanması gerektiği düşüncesini barındırır. Bu tasarım düşüncesi aynı zamanda dijital bölünmenin engellenmesi ve çevrim içi etkileşimli bir ortamın oluşturulmasını içermektedir (Göktepe, 2014). Diğer birçok ülke vatandaşlarının yaşadığı veri güvenliği konusu Kanada'da, federal kurumların *Mahremiyet Yasası* ile kişisel verilerin korunması aşaması titizlik ve güvenilirlikle, şifrelenmiş bir altyapı aracılığıyla güvence altına alınmıştır (Satmaz, 2014).

Birleşmiş Milletler'in (BM) en son 2016'da yayınladığı ülkelerin e-devlet gelişmişlik endeksine göre Kanada 2003 yılında 6., 2004'te 7., 2005'te 8., 2008'de 7., 2010'da 3. sırada yer alırken; son yıllarda ilk 15 ülke içerisinde yer alamamıştır. Birleşmiş Milletler'in yayınladığı e-devlet gelişmişlik endeksine ilişkin detaylı bilgiler Ek 2'de sunulmuştur.

2.8.15. Portekiz

Portekiz'de özellikle vergi mükelleflerinin işlemlerini kolaylaştırmak, bürokrasiyi azaltmak ve ekonomik açıdan tasarruf sağlayabilmek adına hem bilgilerini öğrenebilecekleri hem de borçlarını ödeyebilecekleri 100.000 kullanıcı ile pilot çalışması yapılan akıllı (smart) kart sistemleri uygulanmaktadır (Özbek, 2007). E-Devlet kapısından Portekiz Parlamentosu'nun aldığı kararlar ve uygulanmasına ilişkin hazırlanan belgelere, Bakanlar Kurulu'nun imzaladığı resmî belgelere, yürürlükte olan yönetmelik ve yönergelere, yönetimde görev alan her kademedeki bireylerin isim, adres, telefon gibi kişisel bilgilerine doğrudan erişmek mümkündür (Özbek, 2007). Günümüzde e-devlet ve uygulamalarına ilişkin Birleşmiş Milletler'in (BM) en son 2016'da yayınladığı ülkelerin gelişmişlik endeksinde Portekiz ilk

15 ülke içerisinde yer alamamıştır. Birleşmiş Milletler'in yayınladığı e-devlet gelişmişlik endeksine ilişkin detaylı bilgiler Ek 2'de sunulmuştur.

2.8.16. Türkiye

Türkiye, bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanma konusunda motivasyonu yüksek bir ülkedir. E-Devlet dönüşüm süreci başlamadan çok daha önce 1990'lı yıllarda, kamu kurumlarında bilgisayarlı ofis otomasyonu sürecinde kullanmaya başlaması, web sayfaları üzerinden bilgilendirme duyuruları yapmaları, e-devlet hizmetlerinin oluşturulması ve geliştirilmesi sürecine temel teşkil etmektedir (Emiroğlu, 2007; Naralan, 2009, s. 13). E-Devlet dönüşüm sürecinin önemi ve gerekliliğinin bilinciyle Türkiye, Avrupa'ya yakınlığını da dikkate alarak Avrupalı platformları model alarak çevrim içi ortamlarda vatandaşlara sunulacak kamu kurumlarının ve yerel yönetimlerin hizmetlerinin yaygınlaştırılmasında altyapı ve standartları geliştirmeye yönelik çalışmalarına hız kazandırmıştır (Ünal & Kiraz, 2016).

E-Devlete geçiş sürecinde vatandaşın ve kurumların ihtiyaçları doğrultusunda birbirinden farklı hizmet talepleri ortaya çıkmış ve devlet bu talepleri karşılamak adına farklı uygulamalar geliştirilmesine öncülük etmiştir (Metin, 2012). Bu uygulamaların başında POLNET (Polis Bilgi Sistemi), MERNİS (Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi), UYAP (Ulusal Yargı Ağı Projesi), TAKBİS (Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi), SAY 2000i (Saymanlık Otomasyon Sistemi), VEDOP-I (Vergi Dairesi Tam Otomasyon Projesi-I), VEDOP-II (Vergi Dairesi Tam Otomasyon Projesi-II) gibi hizmetler gelmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü'nü 81 il merkezinde ve 86 sınır kapısında birbirine bağlayan POLNET, 2002 yılı başlarında kullanılmaya başlamıştır. POLNET platformuyla gözaltı sürelerinin kısılması, trafik denetimi uygulamalarının hız kazanması, vatandaşların ceza puanlarını çevrim içi ortamlardan öğrenmelerine imkân sağlanması gibi olumlu gelişmeler, Türkiye'nin bilgi toplumu olma yolunda en önemli adımı olarak görülmektedir (Delibaş & Akgül, 2020; Şahin, 2008, s. 105-108).

Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS), 1972 yılında başlatılan, 1997 yılında bilgileri girilen ve 2002 yılı itibari ile de çevrim içi olarak kullanılmaya başlanan bir sistemdir. Nüfus kayıtlarının bilgisayarlar aracılığıyla çevrim içi ortamlarda tutulması, toplanan verilerin çok yönlü değerlendirilmesi ve bireylerden bir kez veri toplanmasını sağlayan Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS), Ocak 2003'te tamamlanmış ve veri tabanı içerisinde 120

milyondan fazla kayıt barındırmaktadır. MERNİS, merkez ve taşra nüfus birimlerini çevrim içi ortamlar aracılığıyla birbirine bağlamıştır. Doğrudan bir e-devlet projesi olmamasına karşın, çevrim içi ortamda sunulan ilk hizmetlerden ve e-dönüşüm projesinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Çevrim içi ortamlarda sunulan tüm kamu hizmetleri, kimlik bilgilerini MERNİS üzerinden doğrulamakta ve buradan gelen bilgiler doğrultusunda talep edilen işlemler gerçekleştirilmektedir. Farklı kamu hizmetlerine ait iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesi için gerekli kimlik bilgilerinin doğrulanması sürecinde ihtiyaç duyulan tüm bilgiler tekrar oluşturulmayıp, doğrudan MERNİS üzerinden çekilmektedir. Bu sayede hızlı ve zamandan tasarruf ederek, daha az iletişim ve araç-gereçle süreç tamamlanabilmektedir (DPT, 2004; Kuran, 2005; Naralan, 2008; Uçkan, 2003).

Maliye Bakanlığında 1974 yılında Federal Alman Hükümeti ile işbirliği yapılarak “Gelir İdaresinin Otomasyonu Projesi” başlatılmıştır. 1998 yılında Vergi Dairesi Otomasyon Projesi (VEDOP) başlatılmış, internetin devreye girmesiyle vergi dairesi işlemlerinin tamamını lokal ağlardan çevrim içi ortamlara taşımıştır. Bu sayede tahakkuk, tahsilat, borç sorgulama gibi vergi dairelerinde yüz yüze gerçekleştirilebilecek tüm işlemler bilgisayarlar aracılığıyla çevrim içi ortamda gerçekleştirilmektedir (DPT, 2004; Kuran, 2005; Naralan, 2008; Uçkan, 2003).

Maliye Bakanlığı Saymanlık Otomasyon Projesi olarak SAYOTO 1985 yılında başlatılan ve 2000 yılında SAYOTO-say2000i olarak devam etmiştir. Bu proje ile gelir gider hesapları yapan saymanlıklar otomasyona geçirilmiş, ana çatı olarak merkezle iletişimleri daha hızlı, aktif ve kesintisiz olması sağlanmıştır. Bu sayede tüm kamu çalışanlarının, personel ve maaş bilgileri çevrim içi bir ortamda veri tabanlarında tutulmuştur (DPT, 2004; Kuran, 2005; Naralan, 2008; Uçkan, 2003).

Polis Bilgi Sistemi Projesi olarak POLNET, 2002 yılında aktif edilmiştir. POLNET polislerin görevleri kapsamındaki ihtiyaç duydukları tüm bilgilere hızlı, kolay ve güvenilir bir şekilde ulaşabildikleri; ayrıca zamandan tasarruf edebildikleri, maliyetin ve bürokrasinin azaldığı, vatandaşların yönelttikleri soruları kolayca cevaplayabildikleri, pasaport ve ruhsat gibi işlemleri de yapabildikleri çevrim içi ortamdır (DPT, 2004; Kuran, 2005; Naralan, 2008; Uçkan, 2003).

Gümrük Müsteşarlığı Gümrük İdaresi Modernizasyonu Projesi (GİMOP), gümrük ile ilgili her türlü uygulamaların çevrim içi ortamda gerçekleştirilmesini mümkün kılmaktadır (DPT, 2004; Kuran, 2005; Naralan, 2008; Uçkan, 2003). GİMOP kapsamında Haziran 1998’de

Atatürk Havalimanı Gümrük Müdürlüğü'nde, Mayıs 2000'den itibaren de kademeli olarak diğer gümrüklerde işlemler bilgisayar ortamında yapılmaya başlanılmıştır (URL-8, 2023).

Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) ise Adalet Bakanlığı'na bağlı birimler ve bakanlık içerisinde gerçekleştirilen işlemlerin etkin ve kesintisiz bir şekilde sürdürülmesini olanak tanımaktadır (DPT, 2004; Kuran, 2005; Naralan, 2008; Uçkan, 2003). UYAP 2000 yılında iki aşamalı olarak başlamış, Adalet Bakanlığı Merkez Birimlerinin otomasyonu olan birinci aşama UYAP I projesi 2001 yılında tamamlanmış; adli ve idari yargı birimleri, adli tıplar, ceza tevkif evlerinin otomasyonunu kapsayan UYAP II ise 2005 yılında tamamlanarak faaliyete girmiştir (URL-9, 2023).

Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi (TAKBİS) Projesi, arazi bilgilerini, tapu kayıtlarını ve kadastro haritalarını çevrim içi ortamlarda veri tabanlarında tutmakta ve ihtiyaç duyulması halinde yine dijital olarak diğer kamu kurum ve kuruluşları ile paylaşmaktadır (DPT, 2004; Kuran, 2005; Naralan, 2008; Uçkan, 2003). TAKBİS tüm il ve ilçe merkezlerini kapsayan, tapu sicil ve kadastro işlerini kapsayan bir proje olarak 2005 yılında başlatılmıştır (Alkan & Can, 2009).

Millî Eğitim Bakanlığı Okulların İnternet Erişim Projesi (MEB-NET), Millî Eğitim Bakanlığı'nın Türk Telekomünikasyon A.Ş. ile gerçekleştirdiği protokol kapsamında kademeli bir şekilde Türkiye'deki okullara internet erişimi sağlama hedeflenmiştir (DPT, 2004; Kuran, 2005; Naralan, 2008; Uçkan, 2003). Bu projeye göre 1999 yılı sonuna kadar tüm altyapının tamamlanması, 2000 yılında da devam edilmesi hedeflenmiştir (URL-10, 2003).

Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS) Projesi ile bakanlık kapsamında görev yapan personelin özlük bilgileri, atama durumları, sicil ve terfi işlemleri, bütçe ve tahakkukla ilgili mali işlemler, öğrenim bilgileri gibi kişilerin ihtiyaç duyabilecekleri tüm verilerin çevrim içi ortamda veri tabanları aracılığıyla tutulması ve kullanılması kolay bir hal almıştır. İl ve ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri (MEM), MEBBİS'e bağlı İLSİS aracılığıyla bilgileri kolay bir şekilde veri tabanlarına kaydedebilmekte ve kontrol edebilmektedir. Yine aynı şekilde öğrencilerin ders notlarının ve özlük bilgilerinin yer aldığı E-Okul uygulaması da MEBBİS'e bağlı olarak çalışmaktadır (DPT, 2004; Kuran, 2005; Naralan, 2008; Uçkan, 2003).

Günümüzde <https://www.turkiye.gov.tr/> adresinden erişimi sağlanan e-devlet kapısı üzerinden kamu kurumlarına, şirketlere ve belediyelere ait birçok hizmet tek bir noktadan

sunulmaktadır. E-Devlet kapısı ile vatandaşlara, kurum ve kuruluşlara, işletmelere bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla kesintisiz, aktif, etkin ve kaliteli hizmetler daimî olarak ulaştırılmaktadır. Sürekli güncellenen altyapısı ile engelli bireylere dönük tasarımları da barındıran portala, Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası (T.C. Kimlik Nu.) ve e-devlet şifresi ile giriş yapılmaktadır. İlk kez şifreli giriş işlemi sonrası güvenli bir şifre oluşturmanızı ve şifrenizi unuttuğunuzda yeni şifre edinebilmeniz için yönlendirileceğiniz adımları tamamlamanız istenmektedir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan bireyler içinde *Non-Citizens* modülü altında İngilizce dilinde bilgilendirme yapılmaktadır. E-Devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere şifre ile erişilebileceği gibi e-imza ya da mobil imza ile de kimlik doğrulayarak erişilebilmektedir. E-Devlet kapısından sunulan hizmetlerden şifre ile yararlanmak isteyen bireyler, şifrelerini edinebilmek için bizzat kendileri T.C. kimlik numarası olan bir kimlik kartı ile bulundukları il ya da ilçe Posta Telgraf Teşkilatı (PTT) Merkez Müdürlüğü'ne başvurmalıdır. Orada kendilerine teslim edilen şifre ile e-devlet kapısı kullanıcı hesaplarını aktif edebilir ve sunulan hizmetlere erişebilirler.

Çevrim içi ortamda sunulan hizmetlerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Birçok zorunlu uygulama ile (üniversiteyi kazanan bireylerin yurt başvurusu için e-devlet kapısını kullanmaları gibi) portalın kullanıcı sayısı yükselmektedir. E-Devlet sistemine kayıtlı 48.6754.148 kullanıcı, 5.079 hizmet, 2.651 mobil hizmet ve 664 kurum mevcuttur (URL-6, 2020). OECD 2015 dünya ülkeleri e-devlet sıralamasında Türkiye 51.31 puan ile 28. sırada yer alırken (URL-3, 2017, s. 15), Waseda-IAC işbirliği ile hazırlanan 2015 e-devlet dünya ülkeleri sıralaması anket sonuçlarına 42. sırada yer almaktadır (URL-2, 2017; URL-3, 2017, s. 2).

2.9. E-Devlet ve Uygulamalarıyla İlgili Araştırmalar

E-Devlet ve uygulamaları 1990'lı yıllarda değer kazanmış, 2000'li yılların başında ise hem ulusal hem de uluslararası düzeyde üzerine çalışmalar gerçekleştirilmeye başlanmış, birçok araştırmacı tarafından da çalışılacak bir konu olmuştur.

2.9.1. E-Devlet ve Uygulamalarıyla İlgili Ulusal Araştırmalar

Mahran (2023), küresel salgın sürecinde devlet destekleri ve salgına ilişkin iş ve işlemlerde e-devlet kapısının sıkça kullanıldığını ifade ettiği çalışmada; açılan yeni hizmetlerle e-devletin erişilebilirliğinin arttığını vurgulamıştır. Araştırmada en çok kullanılan uygulamalar

olarak ise sosyal destek ön başvurusu ve seyahat izin belgesi başvuruları, 4/B 2020 erteleme listeleri, HES kodu üretme-listeleme, mevduat/katılım fonu bulunan bankalardan hizmet sorgulama işlemlerinin olduğu belirtilmiştir.

Çelik ve Orhan (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, teknoloji kabul modeline yeni değişkenler eklenerek e-devlet kapısının kullanılmasını etkileyen faktörlerin ortaya konulmasını hedeflenmiştir. Belirlenen hedef doğrultusunda 1427 e-devlet kapısı kullanıcısına yönelik bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler yapısal eşitlik modeline göre analiz edilmiş; algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, bilgi kalitesi, kişilerarası etki ve dış etki tatmininin kullanıcılar üzerinde anlamlı ve pozitif etkili olduğu; sistem kalitesinin ise anlamlı bir etki göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Yine araştırma sonuçlarından kullanıcı tatmininin, e-devlet kapısını kullanmaya devam etme niyetleri üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olduğu vurgulanmıştır.

Alkan ve Ünver'in (2020) gerçekleştirdikleri çalışmada TÜİK'in 2018 yılında gerçekleştirdiği Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması'nın mikro veri seti kullanılarak çok değişkenli probit regresyon analizi ile vatandaşların e-devlet kapısını kullanmalarını etkileyen faktörler belirlenmiştir. Araştırmada cinsiyet, eğitim durumu, meslek, bilgisayar kullanım sıklığı, son üç ay içerisinde internet kullanım sıklığı, e-ticaret kullanımı, bölge, yaş, bilişim ekipman sayısı ve hanehalkı büyüklüğü değişkenlerinin e-devlet kapısının kullanımını etkileyen faktörler içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Özellikle son üç ay içerisinde internet kullanım sıklığı azaldıkça, e-devlet kullanım sıklığının da düştüğü görülmüştür. E-Devlet kullanım sıklığının yaş ve hanehalkı büyüklüğü arttıkça azaldığı, e-ticaretle ilgilenenlerin ve bilişim ekipmanlarının sayısı arttıkça ise yükseldiği belirtilmiştir.

Altıntaş (2019a) okul yöneticilerinin Doküman Yönetim Sistemi (DYS) hakkındaki görüşlerini tespit etmeyi hedeflediği çalışmada, Balıkesir ilinde görev yapan okul yöneticilerine bilgisayar kullanma becerilerini ve bilgisayara yönelik tutumlarını incelemek için 26 maddeden oluşan ölçek ve dokuz maddeden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmada okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerilerinin ve bilgisayara yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu görülmüş, DYS hakkında ise olumlu görüşlere sahip oldukları ve etkin bir şekilde kullandıkları tespit edilmiştir.

Altıntaş (2019b) araştırmasında e-devletin kavramsal çerçevesini, e-devlet modeli, amaçları ve etkinliğini belirleyen faktörleri, dünyadaki ve Türkiye'deki internet ve bilgisayar kullanım oranları bağlamında e-devlet kullanım düzeylerini incelemiş, VEDOP'un avantaj

ve dezavantajlarını, vergi tahakkuku, vergi tahsilatı ve vergi denetimlerini e-devlet bağlamında incelemiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, vergileme sürecinde e-devlet uygulamalarının kısmen de olsa gelişmiş olduğu söylenebilir. Tahakkuk ve tahsilat süreçlerinin ise düşük düzeyde olduğu ve geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Son olarak Vergi İdaresi'nin çevrim içi platform üzerinden geliştirdiği ihbar bildirimini geliştirmesi ve iyileştirilmesi önerilmektedir.

Bozkurt (2019) dijitalleşen dünyada üniversite öğrencilerinin e-devlete ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmada, 2018-2019 eğitim ve öğretim yılı güz döneminde Çukurova Üniversitesi Kozan Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören 202 öğrenci ile anket çalışması yürütmüştür. Katılımcılara sekiz farklı e-hizmet uygulaması sunulmuş ve önem derecelerine göre sıralamaları istenerek, uygulamalara yükledikleri önem seviyeleri tespit edilmiştir. Yine katılımcılardan e-devletleşme sürecine ilişkin görüş ve önerileri sorulmuştur. Katılımcılardan burs/harç sorgulama, bilgi edinme kanunu, fatura ödeme, cep telefonu IMEI sorgulama, pasaport işlemleri daha çok kullandıkları görülmüştür. En önemli sonuçlardan biri olarak e-devlet kapısının internet adresini www.e-devlet.gov.tr olarak cevaplamışlar, bu hususta öğrencilerin bilinçlendirilmesi ve farkındalıklarının yükseltilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yine gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcıların e-devlet kapısının karmaşık olduğunu düşündükleri, hizmet sayısının sınırlı olduğunu ifade ettikleri, portalı yeterince bilmedikleri belirtilmiştir. E-devlet için tanıtım ve farkındalık çalışmalarının yürütülmesi önerilmektedir.

Can (2019) e-devlet kapısından sunulan hizmetlerden yararlanan vatandaşların portala ilişkin bilgi düzeylerini incelediği araştırmasında, bireylerin memnuniyet düzeylerini de ortaya koymayı hedeflemiştir. Isparta il merkezinde yaşayan 18 yaş ve üzeri e-devlet kapısını kullanan 420 vatandaş ile anket çalışması yürütmüştür. Araştırma sonuçlarına göre e-devlet kapısına ilişkin bilgi düzeyi arttıkça memnuniyet düzeylerinin de arttığı ifade edilmiştir. Katılımcıların memnuniyetlerine ilişkin öne çıkan özellikler içerisinde yeterlilik, erişilebilirlik, kolaylık ve güvenirliliğin ön sıralarda olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş, öğrenim durumu, e-devlet kapısını kullanım sıklığı değişkenlerinin bilgi düzeyleri ile anlamlı farklılıklar taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine katılımcıların çalışma durumu, öğrenim durumu, portalı kullandığı platform ve kullanım sıklığı değişkenleri ile memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. E-Devlete ilişkin tanıtım ve bilinçlendirme faaliyetlerinin yürütülmesi, site içi arama motorunun güçlendirilmesi, e-

devletin kullanımı önündeki bürokratik engellerin kaldırılması hususunda çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Canbolat (2019) Türk vergi idaresinin e-dönüşümünü incelediği çalışmasında e-devlet, e-dönüşüm, bilgi toplumu gibi temel kavramların tarihsel gelişimi, dünyada ve Türkiye’de e-devletleşme süreci ve Türk vergi idaresinde e-dönüşümü ve tarihsel gelişimi, Türk vergi idaresindeki e-uygulamaları detaylı bir şekilde değerlendirmiştir. Gelişen teknolojiler sayesinde büyük bir bilgi üretimi ve artışı, bu duruma bağlı olarak da verilerin depolanması ve işlenmesi sürecinde güvenlik ön plana çıkmıştır. E-Devlet üzerinden sunulan bu hizmetlerde verilerin güvenliği ve gizliliğe ilişkin taahhütün verilmesi ve alt yapının güçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, hukuki düzenlemelerin ekonomik ve teknolojik gelişmeler kadar hızlı ilerlememesi, hukuksal boşlukları oluşturmakta ve bunun önüne geçilebilmesi için de politikaların belirlenmesi gerekmektedir.

Demiröz (2019) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çalışanlarının bakış açısıyla sosyal politikalar alanında yapılan veri paylaşım süreçleri ve entegrasyonlarının avantaj ve dezavantajlarını sosyal hizmetler bağlamında Richardson ve Asthana’nın (2006) veri paylaşım modeline göre incelediği araştırmasında, elde edilen veriler Osgood’un durum analizi yöntemi kullanılarak raporlaştırılmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen veriler görüşülen kişilerin unvanları, deneyimleri ve görev yaptıkları birimlerle sınırlı olmakla birlikte entegrasyonun faydaları, gelecek beklentileri ve olası problemler yöneticiler, çalışanlar ve uzmanlar açısından vurgulanmıştır. Engelli sağlık raporunun sisteme entegre edilmesi özellikle belirtilmiş; bilgi sistemlerinin hem sosyal yardım hem de sosyal hizmetler alanında kullanılmasının büyük bir iş hacmi oluşturduğu ifade edilmiştir. Sınırlı sayıda çalışana karşılık alınan hizmet türü ve alınan hizmet sayısına kıyasla bilgi sisteminin ön plana çıktığı anlatılmıştır.

Genç (2019) bilgi güvenliği açısından tehditler ve risklerle ilgili farkındalık düzeylerini incelediği çalışmasında; tehlike algıları, bilişim suçlarına maruz kalma durumları ve kendilerini bu tür bir durumdan nasıl korudukları anketler aracılığıyla tespit edilmiştir. Eğitim, sağlık, finans ve kamu sektörü alanlarında çalışan bireylere ve üniversite öğrencilerine uygulanan anketler, örneklem grubundaki bireylerin demografik bilgileri (yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi), internet ve bilgi teknolojileri kullanım alışkanlıkları, riskli ve korumacı davranışları, suça maruz kalma ve tehlike algılarına ilişkin veriler bir araya getirilerek değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda kullanım, alışkanlık, davranış ve bilgi güvenliği farkındalığı açısından farklılıklar gösterdiği söylenebilir.

Kıraç (2019) Elâzığ ilçe belediyelerinin internet sayfalarını incelediği çalışmasında bu sayfalar üzerinden sunulan hizmetleri ve teknik altyapıları değerlendirmiş, ulaşım sağlanabilen ya da sağlanamayan hizmetler listelenmiş, ilçe belediyelerinin web sayfalarının hizmet içerikli uygulamaları karşılaştırılmıştır. Değerlendirme sürecinde 9 temel ölçüt ve 122 alt ölçütten yararlanılmış, Elazığ'ın on ilçesinin hizmet veren web siteleri değerlendirilmiştir. E-Belediyecilik bağlamında web sayfalarının temel hizmetler konusunda yeterli seviyede olmadığı, vatandaşlara hizmet yolunda daha fazla uygulamanın kullanılabilir ve entegre edilmiş olması gerektiği vurgulanmıştır. Elâzığ ilçe belediyelerinin yerli ve yabancı vatandaşlara sadece kamu hizmetlerini sunmak değil, aynı zamanda bilgilendirme ve teşvik edici yönlerinin de elektronik ortam üzerinden sunulması önem arz etmektedir.

Kudu (2019) bilgi iletişim teknolojileri ile e-devletin etkileri, mevzuattaki yeri, geçirdiği değişiklikler, eksik yanları ve mevzuat değişikliklerinde izlenecek usul ve esaslara ilişkin bilgileri değerlendirdiği çalışmasında; genel mevzuat değişikliklerinin birincil, diğerleri için ise genellikle sınırlı olarak ikincil mevzuatta boşlukların doldurulmaya çalışıldığı belirtilmiştir. E-Devlet ve süreçlerine ilişkin çerçeve bir kanuna ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır.

Nadizha (2019) çalışmasında temel e-belge uygulamaları kapsamında e-fatura ve e-defter uygulamalarını incelemiş; temel kavramları, olumlu ve olumsuz yönlerini açıklamıştır. Türkiye örneğinde incelenen e-fatura ve e-defter uygulamaları, dünya örnekleri ile karşılaştırılmış; Çin'deki uygulamalar ise detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Gelişmiş ülkelerin 2000'li yıllarda e-fatura uygulamasına geçtiği bilinmekte iken, Türkiye'de 2008 yılında yürürlüğe girmiş, ancak aktif olarak 2013 yılı itibari ile kullanılmaya başlanmıştır. E-Belge işlemleri kapsamında Avrupa Birliği standartlarının gözetilmesi gerektiği, e-defter ve e-fatura gibi belgeleme süreçlerinin güvenliğinin sağlanması ve entegrasyonun güçlü bir alt yapıyla sıkı şekilde denetlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu tür e-belge uygulamalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırabilmesi için politikaların geliştirilmesi gerektiği önerilmiştir.

Öztürk (2019) e-devletleşme sürecini teorik olarak incelediği araştırmasında Türkiye'de hizmet veren e-devlet uygulamalarını incelemiş, Elektronik Tebligat ve Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) sistemlerine ilişkin yasal mevzuatları değerlendirmiştir. Sonuç olarak Elektronik Tebligat Sistemi ve Kayıtlı Elektronik Posta Sisteminin diğer e-devlet uygulamaları ile bütünsel olarak kullanılabilmesi değerlidir. Bu sistemlerin düzenli ve

etkin kullanımı için eğitimler düzenlenerek bilinçlendirme faaliyetlerinin yapılması, uygulamaların kullanım alanlarının artırılarak zorunlu uygulamalara geçilmesi desteklenmelidir.

Sarı (2019) e-devletleşme sürecini ele aldığı araştırmasında UYAP özelinde, tasarlanan e-devlet uygulamasının gelişimi, tarihsel seyri ve yargılama sistemine katkıları incelemiştir. E-Devlet kapısı üzerinden hizmet sunan birimlerin yöneticileri ile görüşmeler yapılmış, uygulamadaki işleyiş tespit edilmeye çalışılmıştır. İdare teşkilatında e-dönüşüm sürecinde ortaya çıkan değişikliklerin mevzuatta yer almadığı sonucu ön plana çıkmıştır. Uygulama sürecinde işleyişi olan tüm iş ve işlemler için elektronik aşamalar ve süreçler için de mevzuatta ilgili altyapının hazırlanarak işleme konulması gerektiği ifade edilmiştir.

Sayis (2019) e-devlet aracılığıyla sendikalara üyelik, sendikal örgütlenme, sendikal özgürlükler, üyelerin sendikalara yönelik tutum ve davranışlarını ortaya koymayı hedeflediği araştırmasında; Bursa ilinde 398 sendika üyesi ve 52 sendika üyesi olmayan işçi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Metal sektöründeki işçilerin e-devlete karşı tutumları sendikaya üyelik durumlarına göre farklılıklar taşımaktadır. Kendi istekleri ile sendikaya üyeliklerini gerçekleştiren işçilerin e-devlete olumlu tutumları varken, işveren zoru ile üye olanların olumsuz tutum sergiledikleri görülmüştür. İşçiler e-devletin sendikal örgütlenmeyi artırdığına inanmamakta, e-devlet üzerinden sendikalara kaydolmanın sadece niceliksel olarak bu süreci desteklediği belirtilmiştir.

Sönmez (2019) e-belediyecilik ile ilgili Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmaları inceleyerek, İstanbul ilindeki 5 ilçe belediyesinin e-devlet kapısına entegrasyonunu kuramsal eşbiçimlilik teorisi bağlamında incelemiştir. E-Belediyelerin uygulamalarında hizmet sunma platformu ve hizmet sunumu olmak üzere zorlayıcılık, profesyonellik ve taklitçilik olmak üzere üç alt boyut açısından incelenmiştir. E-Belediyecilik hizmetlerinde uygulama sayısı arttıkça hız problemi başta olmak üzere farklı eksiklikler ortaya çıkmaktadır. Özellikle kullanım kolaylığı hususunda daha titiz bir şekilde çalışılması gerekmekte, sunulan verilerin güncel olmaması ya da hatalı olmasının önüne geçilmesi, güvenlik açısından geliştirilmesi gerektiği, etkileşim için talep öneri hizmeti dışında başka bir içeriğe rastlanmadığı ve yine bu özelliğinde geliştirilmesi gerektiği, dezavantajlı gruplar içinde çözümler oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir.

Yüksel Aktuna (2019) e-devletin teknolojik üst söylem bağlamında dönüştürülme sürecini ele aldığı çalışmasında, e-devletin toplumsal temellerini ve e-devlete ilişkin genel kabulleri incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre ilerlemeci ve evrensel teknoloji kabulünün kamu

yönetimi sürecinde yavaş, işlevsiz, pasif ve verimsiz olarak kabul edilen geleneksel süreç için e-devletin sihirli bir değnek olarak görüldüğü ifade edilebilir. Dolayısıyla e-devletleşme sürecinde toplumsal, ekonomik, siyasal temeller sınırlı bir bakış açısı ile değerlendirilmektedir.

Akca (2018) tarafından e-devletin kamu kurumlarına güven ve kullanıcıları olarak vatandaşların memnuniyetleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmada güven eğilimi, algılanan kalite ve fayda, kolaylaştırıcı koşullar, gizlilik faktörleri ve algılanan risk değişkenleri bağlamında e-devlete duyulan güvenin ortaya konulması hedeflenmiştir. E-Devlet uygulamaları ile kamu kurumlarına güvenin de araştırıldığı çalışmanın verileri 607 katılımcı ile çevrim içi anket yoluyla gerçekleştirilmiştir. Algılanan fayda ile kolaylaştırıcı koşulların e-devlete güven hususunda olumlu, e-devlete karşı hissedilen güvenin kamu kurumlarına olan güveni de artırdığı ve kamu kurumlarına olan güvenin ise vatandaşın memnuniyeti üzerinde olumlu olduğu görülmektedir.

Baki (2018) e-devlet kavramını genel kamu hukuku çerçevesinde incelemiş, e-devlet ve gelişim süreçlerini araştırmıştır. Yeni kamu işletmeciliği yönetim kavramları ile bağlantılı bir şekilde ele alınmış, e-devlet kavramı anayasal ilkeler ve temel hak ve özgürlükler açısından değerlendirilmiştir. Sosyal devlet ilkesi, hukuk devleti ilkesi ve demokratik devlet ilkesi, internet erişiminin bir insan hakkı olarak özel hayatın gizliliği hakkı ve siber güvenlik konularının e-devlet kavramı ile ilişkisi doğrultusunda politikalar gerçekleştirilmesi ifade edilmiştir.

Büken (2018) e-belediye sistemlerinin en önemli başarı faktörlerini belirlemeyi ve test etmeyi amaçladığı çalışmada; İstanbul ilinde yer alan 33 belediyenin bilgi işlem müdürlüklerinde yüz yüze ve çevrim içi anket uygulamış ve %82'sine ulaşarak aldıkları yanıtları Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programında (SPSS) analiz etmiştir. Sıkça kullanılan bir e-belediye sistemi geliştirme stratejileri, web sitesi fonksiyonelliği, web sitesi kullanılabilirliği ve diğer faktörler ile kullanım oranı arasında düzenli bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Çelebi (2018) e-devlet ve e-devletleşme sürecinin genel hatlarıyla incelediği çalışmada, Türkiye'de en çok kullanılan e-devlet uygulamalarını açıklamış ve Gelir İdaresi Başkanlığı'nın e-uygulamalarını değerlendirerek dönüşümün hangi aşamasında olduğunu belirlemeye çalışmıştır. Altyapının güçlendirilmesi çalışmalarının yanında, bireylerin eğitimlerle desteklenerek sistemi kullanmaları yönünde motive edilmeleri gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Çelik (2018) dünyada ve Türkiye’de e-devletle ilgili dönüşüm süreçlerini ve elektronik uygulamaları, daha önce yapılan çalışmaları değerlendirdiği araştırmasında; uygulamaların başlangıç ve sonuçlarını incelerken, başarıya ulaşma derecesini de belirlemeye çalışmıştır. Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından uygulanan elektronik uygulamalar mükelleflere yönelik geliştirilmiş olsa da çoğunlukla muhasebeciler tarafından kullanılmaktadır. Araştırmamanın en önemli bulgusu olarak bazı e-devlet uygulamaları için akademik çalışmalar yapılırken, çoğunun incelenmediği görülmektedir. Bu uygulamalar için de akademik çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Demir (2018) vatandaşların e-devlet kullanımını etkileyen faktörleri belirlemeyi hedeflediği araştırmasında; e-devlet ve uygulamalarını nasıl algıladıklarını, e-devlet ve uygulamalara ne ölçüde güvendiklerini ve kamu yönetimi üzerindeki etkisini tespit etmiştir. Araştırmacı Düzce il merkezinde 100 katılımcı üzerinde bir alan araştırması yapmış, e-devleti kullanan katılımcıların e-devlet algıları pozitif iken kullanmayanların algıları negatiftir. Katılımcıların sırasıyla daha çok kullandıkları uygulamalar ise mobil hat sorgulama, sosyal güvenlik kurumu sorgulama, şikâyet ve bilgi edinme, eğitim ve trafik işlemleri, araç ve plaka sorgulama olarak belirtilmiştir.

Gökalp (2018) MEBBİS’in kişisel ve yönetsel işlemlerdeki işlevselliğinin yönetici bakış açısı ile belirlemeyi hedeflediği çalışmada 4 müdür ve 4 müdür yardımcısından yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler, içerik analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler analiz edildiğinde temel bulgu olarak MEBBİS’in işlevselliği hakkında benzer bakış açısına sahip olduğu, ama detaylı incelendiğinde görüşlerin çeşitlilik barındırdığı görülmüştür. MEBBİS’in ne amaçla kullanıldığı, yöneticilere veri sağlama açısından kolaylıklar sağladığı, sistemin işlevsel olduğu, işlemlerin gerçekleştirilmesi sürecinde yetkilendirmelerin makul olduğu, yapılan iş ve işlemlerin kayıt altına kullanıcı bazlı bir şekilde alınıyor olmasının yerinde bir karar olduğu gibi özellikleri ile MEBBİS’in kullanılabilir olduğu, ancak kullanıcı memnuniyeti ve bakış açısı bağlamında geliştirmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Kavaslar (2018) elektronik belge yönetim sisteminden (EBYS) beklenen hizmet kalitesi ve algılanan hizmet kalitesi arasındaki ilişkiyi belirlemeyi hedeflediği çalışmasında kullanıcı memnuniyetini ölçmek için Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi’nde görev yapan 334 akademik ve idari personelden veri toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre EBYS’den beklenen hizmet kalitesi cinsiyet ve eğitim durumu ile, EBYS’den algılanan hizmet kalitesi ise cinsiyet, yaş, meslek, unvan ve eğitim durumu arasında, memnuniyet düzeyleri ile

meslek, unvan, eğitim durumu ve bilgisayar kullanımına yönelik eğitim alıp almadıklarına ilişkin değişkenler açısından anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Yine beklenen hizmet kalitesi ile memnuniyet, algılanan hizmet kalitesi ile de memnuniyet arasında anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Küçük (2018) Millî Savunma Bakanlığı (MSB) Askeralma Bilgi Sisteminin yapısını incelediği çalışmasında, mevcut yasal düzenlemeler ve kurumlara yüklediği sorumluluklar açısından gerçekleştirilmesi gereken iş ve işlemleri belirtmiştir. Zorunlu askerlik sisteminde, askerlik şubesi aracılığıyla yükümlülere sunulan hizmetleri e-devletleşme sürecinde portal üzerinden sunduğu katkı araştırılmıştır. Bu süreçte yükümlü (vatandaş) ve askerlik şubesi çalışanlarına anket uygulanmıştır. Sistemin kullanıcılara avantaj ve kolaylıklar sağladığı, hizmetlerin kalitesinin arttığı görülmüştür.

Otçu (2018) EBYS kullanıcılarına yansıyan problemleri ve çözüm önerilerini incelediği araştırmasında, 35 farklı kuruma anket düzenlenmiş ve 8016 kişiden veriler toplanmıştır. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde kullanıcıların genellikle işlemlerini gerçekleştirirken hızda yavaşlama ve sürdürülebilirlikle ilgili şikayetlerinin dile getirildiği belirtilmiştir. Birçok kurum EBYS'ye uyum sağlamakta ve sistemlerine entegre etmekte; ancak ihtiyaçları doğrultusunda modülleri içerecek şekilde kendilerine özgü hale getirerek kullanmaları gerektiği vurgulanmaktadır. EBYS kullanımı sürecinde bireylere eğitimler verilmesi gerektiği ve bu eğitimlerin de yine belli aralıklarla güncellenmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca, kurumlara EBYS entegre edilmesi sürecinde kullanıcılara farklı roller tanımlanarak sistemin anlaşılabilirliğinin artırılması ve kullanıcılarla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilerek onların görüşlerinin de tespit edilmesi sağlanmalıdır.

Ünal (2018) VEDOP'un vergi denetimi üzerindeki etkisini incelemeyi hedeflediği çalışmasında; e-vergi uygulamalarının vergi denetimi üzerindeki etkileri ve denetim fonksiyonlarını hangi yönde etkilediğini tespit etmiştir. Önleme, araştırma ve eğitici fonksiyonları açısından vergi denetiminin araştırılması vergi müfettişi ve yardımcıları, mali müşavir, yeminli mali müşavir ve muhasebecilerle yapılmıştır. E-Vergi denetimi uygulamalarının vergi denetimi süreçlerini olumlu yönden etkilediği tespit edilmiştir.

Yıldırım (2018a) Osmaniye Valiliğinde e-devlet ve uygulamalarındaki kritik başarı faktörlerini incelediği çalışmasında, 121 kurum çalışanı ile anket çalışması yürütmüştür. Elde edilen verilerle keşfedici faktör analizi sonucunda kullanıcı memleketi ile ilgili üç faktör elde edilmiş, ilki olan e-devlet uygulamalarının kullanışlılığı ve tasarruf ettiren özellikleri olarak daha önemli olduğu belirlenmiştir. Diğer faktörler ise e-devlet

uygulamalarının verimlilik ve memnuniyete katkısı ile e-devlet uygulamalarının personele verdiği haz ve kurum imajına katkısı olarak tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları çalışanların kullanışlılık ve tasarruf konularında, daha fazla memnun olduklarını göstermektedir.

Yıldırım (2018b) Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü örneğinde kamuda e-imzanın yönetimde kullanımının etkinliği ve verimliliğine ilişkin sağladığı katkıyı ortaya koymayı hedeflediği araştırmasında; kamu yönetiminde etkinlik ve verimlilik artışı sağlama hususunda başarılı olduğu, e-imza ve doküman yönetim sistemi (DYS) uygulamalarının eksiklikler taşıdığı ortaya konulmuştur.

Demir (2017) e-devlet uygulama ve hizmetlerinin kamu kurumlarında çalışan bireyler tarafından benimsenme ve kullanılma düzeylerini tespit etmeyi amaçladığı çalışmasında; katılımcıların büyük çoğunluğunun gelir idaresi hizmetlerini kullandığı ve yine büyük çoğunluğunun uygulamaları kullanırken teknik alt yapıdan kaynaklı sorunlarla karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. E-Devletin benimsenmesi üzerine yapılan analizlerde ise algılanan fonksiyonel fayda ve algılanan hizmet yanıtı değişkenlerinin etkili olduğu tespit edilmiştir.

Eroğlu (2017) çalışmasında Türkiye’de e-devlet ve uygulamalarının açık devlet uygulamaları ve belge yönetimi çerçevesinde değerlendirilmesine yönelik koşulları tespit etmek, sorunları ve çözümleri için gerekli adımları belirlemeyi hedeflemiştir. Araştırma sonuçları doğrultusunda e-devlete yönelik farkındalığın oluşturulmadığı, içeriğin tanımlanması ve yönetimine ilişkin süreçlerin yeterince yapılandırılmadığı, politik-teknik ve hukuksal altyapı eksiklerinin bulunduğu söylenebilir.

Pourmousa (2017) gerçekleştirdiği çalışmasında planlı davranış teorisi ile teknoloji kabul modelini birlikte işe koşarak e-devletin benimsenmesinde kullanıcıların davranışlarını etkileyen faktörleri iki model ile belirlemeye çalışmıştır. Birinci modelden elde edilen bulgulara göre endişe faktörünün algılanan fayda ve algılanan kullanım kolaylığı faktörleri üzerinde negatif bir etki tespit edilirken; güven faktörünün algılanan fayda ve algılanan kullanım kolaylığı üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmüştür. İkinci modelden elde edilen bulgulara göre ise öz yeterlilik faktörünün algılanan davranışsal kontrol faktörünü ve niyet faktörünü etkilediği belirtilmiştir.

Söğüt (2017) gerçekleştirdiği çalışmasında Isparta örnekleminde e-sağlık uygulamalarının kullanılabilirliğini değerlendirmiştir. Saha çalışmasının yanında anket ile verileri toplamış, e-sağlık uygulamalarından vatandaşların haberdar olmalarına karşın yeterli düzeyde kullanmadıkları sonucuna erişilmiştir. Araştırmacı bu erişim düzeyinin artırılması için

tanıtım etkinliklerine ağırlık verilmesi gerektiğini ve hem hastane ortamları gibi sağlık sektörünün içerisinde hem de ulusal kanallar aracılığıyla farkındalık çalışmalarının yapılmasını önermektedir. Yine çalışma sonuçlarına göre e-sağlık uygulamalarından MHRS'nin kullanımının daha iyi e-nabız ve e-laboratuvar uygulamalarının ise yok denecek kadar az olduğu vurgulanmıştır.

Subaşı (2017) araştırmasında e-devlet ve uygulamalarını, Türkiye'deki e-devlet uygulamalarını ve e-belediye hizmetlerini değerlendirdiği araştırmasında; Ankara Keçiören Belediyesinin e-belediye hizmetlerini inceleyerek, hangi düzeyde gerçekleştiğini tespit etmeyi hedeflemiştir. Türkiye'de merkezi ve yerel yönetimlerin hizmetlerinin e-devlet bağlamında gelişmekte olduğu; vatandaşlar ve sunan kamu kuruluşları bağlamında değerli kazanımlar elde ettikleri, değişen bilişim teknolojileri bağlamında kapsamlı ve bütüncül bir şekilde geliştirilmeye çalışıldığı sonuçlarına erişilmiştir.

Şentürk (2017), gerçekleştirdiği çalışmada bağımsız denetim firma denetçilerinin, e-devlet uygulamaları konusunda bilgi sahibi olup olmadıklarını ve e-devlet uygulamaları ile denetim mesleği arasındaki entegrasyonun neresinde olduklarını belirlemeye çalışmıştır. Çevrim içi ve basılı kâğıt ortamında hazırladığı anketi, çoğunluğu erkek olan 25-45 yaş aralığında denetçi olarak çalışan 160 kişiye uygulamıştır. Katılımcıların e-devlet uygulamalarını kısmen de olsa etkin bir şekilde kullanmaya çalıştıkları ve yenilikleri takip ettikleri bulgularına ulaşılmıştır. E-Devlet uygulamalarından hızı, kullanışlılığı ve basitliği konusunda memnun oldukları, kişisel bilgilerin en iyi şekilde saklandığına ait inançları olsa da bilgilerin siber saldırılar karşısında çalınabileceğine ilişkin bir takım güvenlik çekinceleri olduğu bulgularına erişilmiştir. Araştırmacı, Maliye Bakanlığı'nın ve meslek örgütlerinin e-devlet uygulamalarının kullanımına dönük eğitimlerine önem vermeleri gerektiğini önermektedir.

Yürük (2017) dünyada kabul görmüş endekslerde (OECD, WEF, BM) üst sıralarda yer alan ülkelerden ABD, Birleşik Krallık, Finlandiya, Yeni Zelanda, Singapur ve Hollanda'yı seçerek e-devlet portallarını incelemiş ve Türkiye ile kıyaslamıştır. Değerlendirme sürecinde ise şeffaflık ve hesap verebilirlik, teknoloji, e-devlet aracılığıyla şikâyet ve memnuniyet, erişim kolaylığı olmak üzere dört kategori belirlenmiştir. Ana kategoriler incelenen ülkelerde benzer iken, alt kategorilerde Türkiye bağlamında daha az başlıklar olduğu görülmüştür ve bu başlıkların eklenmesi önerilmektedir.

Akkaya Türkavci (2016), devlet ve vatandaş arasında e-devlet dönüşüm sürecinin benimsenmesine ilişkin durumu ortaya koymak adına gerçekleştirdiği çalışmada, İsveç

ve Alman vatandaşları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Alman vatandaşları İsveç vatandaşlarına göre daha fazla çekimser davranmakta, özellikle çevrim içi vergi beyannamesi hazırlanması sürecinin entegrasyonunu önemsedikleri görülmüştür. Yine her iki ülkenin vatandaşlarında da kamu yetkilileriyle iletişim ve etkileşim sürecinin geleneksel yerine çevrim içi ortamın e-devletleşme bağlamında olmasına kıyasla daha fazla avantajlar taşıdığı görülmüştür.

Alpaydın (2016) muhasebecilerin e-devletleşme süreci kapsamında kullandıkları uygulamalara ilişkin görüşlerini ortaya koymaya çalıştığı araştırmasında; katılımcıların uygulamalara ilişkin olumlu görüşlerinin olduğu, e-devlet altyapısının henüz tam yeterli düzeyde olmadığı ve güvenlik açısından endişelere sahip oldukları belirtilmiştir. Bu dezavantajların giderilmesi durumunda muhasebecilerin e-devletleşme sürecinde uygulamaları çok daha kolay bir şekilde kendi iş ve işlemlerine kolayca entegre edebilecekleri ifade edilmiştir.

Aydınlı (2016), e-devlet hizmetlerini kullanan vatandaşların kalite algılarını, memnuniyetleri ve kullanmaya devam etme görüşlerini belirlemeyi hedeflediği araştırmasını, Bayburt il merkezinde ikamet eden %69.1'i erkek, %30.9'u kadın olan 385 e-devlet kullanıcısı üzerinde gerçekleştirmiştir. Yüz yüze uyguladığı anket verilerini, nicel veri analizi tekniklerini ile incelemiştir. Katılımcıların e-devlet hizmet kalitesi algılarının, hizmetleri kullanmalarını ve memnuniyetlerini etkilediği bulgusuna erişmiştir. E-Devlet kapısının her zaman kullanılabilir olması, işlemlerini kısa sürede ve kolayca halledebilecek olmaları nedeniyle katılımcılar tarafından ilgi çekici bulunmasına rağmen, sistemin çökmesi gibi bir dezavantajdan söz edildiği bulgusuna erişilmiştir. Sistemin kullanıcıyı doğru yönlendirmesi, e-posta ve arama ile vatandaşın taleplerine cevap verebilmesi ve güvenlik düzeyinin artırılması yönünde katılımcıların talepleri olmuştur.

Balcı (2016), e-belediyecilik konusunu genel anlamda araştırdığı çalışmasında, Elektrik, Gaz ve Otobüs İşletmeleri (EGO) Cepte uygulamasına ilişkin değerlendirmeler ortaya koymayı hedeflemiştir. Değerlendirme sürecinde araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. EGO Genel Müdürlüğü ile iletişime geçerek mevcut e-belediye uygulamaları hakkında bilgi almış ve mevcut hizmet hakkında halkın ne derece bilgilendirildiğinden yola çıkarak madde havuzunu oluşturmuş, Ankara Yenimahalle ilçesinde yaşayan ve iki ayrı grubu belirleyerek 200'er kişiye yüzyüze uygulamıştır. EGO Cepte uygulamasından kurumsal olarak en çok kadın katılımcıların memnuniyet duyduğunu, erkek katılımcılar tarafından ulaşım sürecine yaptığı katkıların en az düzeyde olduğu, 31-40 yaş aralığındaki

katılımcılar tarafından kurumsal memnuniyet en üst düzeyde olduğu bulgularına erişilmiştir. Araştırmacı, 2010-2014 yıllarını kapsayan EGO Genel Müdürlüğü Stratejik Planı'ndaki amaç ve hedeflerin her yılın sonunda tekrar tekrar değerlendirilerek sürecin iyileştirildiğinden bahsetmiş, lakin hala e-devletin kullanımı ve yaygınlaştırılması sürecinde gelişmiş ülkelerden daha geride olduğumuz dile getirilmiştir. Bu sürecin aşılabilmesi açısından ise e-devlet kullanımı için gereken tanıtımlara ve eğitimlere daha fazla önem gösterilmesi gerektiği; vatandaşların e-devlet konusunda bilgilendirilmesi ve eğitimler almaları gerektiği önerilmiştir.

Dinçer (2016) e-devletleşme sürecinde FATİH Projesi kapsamında Aydın'daki okullarda araştırmalarını gerçekleştirmiştir. Aydın il ve ilçelerinde yürüttüğü anket çalışmasında FATİH Projesi ile ilgili öğretmen ve öğrencilerin görüşlerini almıştır. Çalışma kapsamı akıllı tahta, tablet bilgisayar ve EBA'dan oluşmaktadır. Akıllı tahtanın kullanımının faydalı olduğu, tablet bilgisayarda kullanılan eğitici programların geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. EBA ise sürekli geliştirilmekte, lakin ders içeriklerinin gözden geçirilerek güncellenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Gürses (2016) Bursa Büyükşehir Belediyesi örneğinde Birleştirilmiş Teknoloji Kabul ve Kullanım Teorisi Ölçeği'ni kullanarak yöneticilerin ve vatandaşların e-devleti benimseme süreçlerinde etkili olan faktörleri incelemiştir. Anket aracılığıyla toplanan veriler analiz edildiğinde performans beklentisi, çaba beklentisi ve sosyal etki faktörlerinin vatandaşların ve yöneticilerin e-devleti kullanma niyetlerine etkisi bulunmamaktadır. Ayrıca, yine vatandaşların ve yöneticilerin kullanım niyetleri ile kullanım davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Kolaylaştırıcı koşullar ise hem vatandaşlar hem de yöneticilerin e-devleti kullanım davranışlarına anlamlı ve olumlu bir ilişkiye sahip olduğu ifade edilebilir.

Kuşçu (2016), e-devlet uygulaması olarak MEBBİS'in etkililiğini, yöneticiler açısından incelemeyi hedeflemiştir. Evreni Balıkesir ili ve örnekleme Körfez Bölgesi'ni oluşturan dört ilçe oluşturmaktadır. 232 kurum yöneticisine ulaşılmış ve veriler hem yüz yüze hem de internet yoluyla toplanmıştır. Karma desende yürütülen çalışmanın nicel boyutunda Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği, nitel boyutunda ise MEBBİS'e yönelik 8 adet açık uçlu soru kullanılmıştır. Nicel verilerde Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Testi kullanılmış; nitel verilerde ise betimsel analizler gerçekleştirilmiş ve bulgular frekans tabloları ile okuyucuya sunulmuştur. Araştırma sonuçlarında ise MEBBİS kullanımına yöneticilerin olumlu baktıkları, yeterli ve etkili bir uygulama olduğu, en çok ise e-personel modülünün kullanıldığı görülmüştür.

Ölmez (2016) küreselleşme bağlamında e-devlet ve uygulamalarını değerlendirdiği, UYAP örnekleminde incelemelerde bulunduğu araştırmasında; e-devlet farkındalığının düşük olduğunu, internet erişimi-medya okuryazarlığı-çevrim içi ortamlarda güvenlik gibi hususlarda eğitimlerle hayata geçirilen projelerin başarılı bir şekilde sürdürülmesinin mümkün olacağı ifade edilmiştir.

Özdemir (2016) muhasebe sürecinde kullanılan e-defter ve e-fatura uygulamalarına ilişkin gerçekleştirdiği çalışmasında; e-defter ve e-fatura kullanımına geçen işletmelere anket uygulayarak e-defter ve e-fatura kullanımları hakkındaki bilgileri ortaya koymayı hedeflemiştir. Zorunlu geçiş sürecine dahil olan kurum ve kuruluşlar e-defter ve e-fatura uygulamasından memnun olduklarını ifade etmişler; sevk irsaliyesi, perakende satış vesikası, serbest meslek makbuzu, gider pusulası gibi kullanılan diğer belge ve evraklarında yine elektronik ortamda hazırlanması gerektiği belirtilmiştir.

Sultanlı (2016) Azerbaycan'daki e-devletleşme sürecini incelediği çalışmasında, e-devlet uygulamalarına yönelik pozitif bir tutumun varlığı ve sağlam bir bilişim altyapısı ile yüz yüze gerçekleştirilen çoğu işlemin çevrim içi ortama taşınması için girişimlerin mevcudiyetini ifade etmiştir.

Akgül (2015), Aydın il merkezinde e-devlet ve yurttaşlık ilişkisini, e-devlet uygulamaları bağlamında sosyolojik olarak ele almış ve değerlendirmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu ve görüşme soruları katılımcılara uygulanmıştır. Araştırmada katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, meslekleri, sosyo-ekonomik düzey, bireyin ve ailenin toplam geliri, bilgisayar kullanımı ve sahipliği, internet kullanım sıklığı, evde internet bağlantısına sahipliği gibi değişkenlerle e-devlet uygulamalarına ilişkin algıları ve görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Özellikle bireylerin meslekleri, eğitim düzeyleri, yaşları, bilgisayar sahiplikleri ve bilgisayar kullanımı değişkenlerinin e-devlet kullanımında belirleyici bir rol oynadığı görülmüştür. Genel olarak katılımcıların e-devlete ve uygulamalarına bakışlarının olumlu olduğu, öğrencilerin ise e-devlet kullanım düzeylerinin düşük olduğu ifade edilmiştir.

Aydemir (2015) gümrük bekleme sürelerinin fazlalığı nedeniyle elektronik gümrük sistemleri ile bu bekleme süresinin azaltılacağını öngördüğü çalışmasında; Vestel firması örneğinde e-gümrük uygulamalarını incelemiştir. Dış ticaret işlemlerinde maliyet, zaman ve kalite verimliliği yönünden kolaylıklar sağlarken, dışsal faktörler bağlamında kolaylıkların sınırlandığı görülmüştür.

Bektaş (2015) Marmara Üniversitesi örneğinde elektronik belge yönetim sistemi (EBYS)'nin insan kaynağında nasıl bir değişim/dönüşüm meydana getirdiğini ortaya koymaya yönelik gerçekleştirdiği çalışmada çevrim içi ortamlar üzerinden yürütülen faaliyetlerle müdürlüğün rolünün değiştiğini, yazı işleri ve arşiv şube müdürlüğü çalışanları ile üniversitenin tüm personelinin eğitim durumu, becerileri, yetkinlikleri ve hatta bakış açılarının değişmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Üniversitenin ise değişime ve gelişime açık, gelişmeleri yakından takip eden, yeni bilgiler üretebilen ve iş birliği içerisinde çalışabilen bireylere ihtiyacı olduğu ön plana çıkmıştır.

Çolakkadıoğlu (2015) e-ticaret uygulamaları ve e-ticaretin geliştirilmesi sürecinde e-devletin rolünü ortaya koymayı hedeflediği çalışmada; e-ticaret uygulamalarını incelemiş, yurt içi ve yurt dışı benzer uygulamalarla karşılaştırmış ve E-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında değerlendirmiştir. E-Ticaret ile ilgili özellikle hukuki ve teknik alt yapının henüz tam anlamıyla e-devlet bünyesinde yer almadığı belirtilmiş; en kısa sürede bu eksiklerin giderilmesi ile e-dönüşüm sürecinde ciddi bir aşama kaydedileceği ifade edilmiş, aksi taktirde yurt içi ve yurt dışı e-ticaret süreçlerinde büyük kayıpların yaşanabileceği vurgulanmıştır.

Güler (2015) çalışmada kamu kurumlarındaki elektronik belge uygulamaları bağlamında on iki kurumun teknik şartnamelerinin EBYS standartlarına uygunluğunu değerlendirmiştir. TS 13298 standartlarında belirtilen dosya tasnif planları, elektronik belge kayıt işlemleri, EBYS kullanım özellikleri, erişim ve güvenlik kontrolü, sistem tasarımı ve yönetimi, belge yönetimi, elektronik olmayan sistemlere uyumluluk gibi temel başlıklar bağlamında değerlendirme süreci gerçekleştirilmiştir. İncelemenin gerçekleştirildiği on iki kamu kurumunun, EBYS standartları açısından uygunluk yüzdesi %54,4 olarak tespit edilmiş; ilgili kamu kurumlarının e-devlet dönüşüm sürecinde çok da büyük bir başarı sağlayamadıkları ifade edilmiştir.

Esgin (2015) Marmara Üniversitesi'nde elektronik belge yönetim sistemi (EBYS) örneğinde e-dönüşüm sürecini incelediği araştırmasında nicel ve nitel yaklaşımları birlikte kullanarak; katılımcıların demografik bilgileri ile Genişletilmiş Teknoloji Kabul Modeli Ölçeği'ni birlikte işe koşarak EBYS'nin benimsenme sürecini analiz etmiş, gerçek zamanlı EBYS kullanım istatistikleri ile de sistemi kullanma niyetlerini ortaya koymaya çalışmıştır. E-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında kamu kurumlarında kullanılmak üzere etkili bir e-dönüşüm modeli önermiş, izlenecek adımları aşamalı bir şekilde açıklamaya çalışmıştır.

Karakuzu (2015) e-devlet dönüşüm sürecini siber ülke güvenliği açısından değerlendirmiştir. E-Devlet dönüşüm sürecinde bireysel, kamu kurum ve kuruluşları açısından duyulan kuşku ve ön yargıların giderilmesi hususunda tedbirlerin alınması ve bireysel ya da kitlesel eğitimlerle farkındalıkların oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır. Bu sayede teknolojinin, özellikle de e-devletleşme sürecinin sağladığı imkanlardan faydalanılması ve yeni dünya düzeninde ülke olarak geri kalınmaması gerektiği belirtilmiştir.

Songur (2015) Konya ili örneğinde Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) çalışması kapsamında adli yargı teşkilatının işleyişini ve getirdiği yenilikleri ortaya koymayı hedeflemiştir. Konya adliyesinde görev yapan hâkim, savcı, kâtip gibi birbirinden farklı iş tanımı olan katılımcılarla gerçekleştirdiği görüşmelerde; anket aracılığıyla UYAP'ın kullanılabilirliğini, sistemin kullanımına yönelik eğitimler düzenlenip düzenlenmediği, bu eğitimlerin güncellenip güncellenmediğini ve sürekliliğini, sisteme ilişkin bireylerin düşüncelerini belirlemeye çalışmıştır. Katılımcıların sürekli ve güncellenen eğitimlerin verilmesi gerektiğini, sistemin kendilerine kolaylıklar sağladığını ve kullanılabilirliğinin yaygınlaştırılması gerektiğini vurguladıkları görülmektedir.

Tamtürk (2015) tarafından Türkiye İş Kurumu örneğinde çalışanların EBYS üzerinde gerçekleştirilen iş ve işlemler kullanıcılar penceresinden incelenmiştir. EBYS üzerinde gerçekleştirilen kurum dışı ve içi gelen evrak, kurum dışı ve içi giden evrak, makam oluru, işlem yapacaklarım, işlem yaptıklarım, imza rotası, evrak havalesi, evrakın imzalanması, evrak postalama, evrak arama, arşive kaldırma, istatistik, personel ilişik durumu ve yetki işlemleri ile ilgili kullanıcıların sistemi nasıl kullandığına dair algoritmalar oluşturulmuş ve bilgilendirme evrakları hazırlanmıştır. Sanal ortamda kullanılan bu sistemlerin güncel tutulması, belirli sürelerde tekrarlanan düzenli eğitimler olması ve kâğıt kullanma alışkanlığının aşılabilmesi ile bu sistemlerin nitelikli kullanıcılarla etkin bir şekilde yürütülmesi gerektiği önerilmektedir.

Urmak (2015), Birleşmiş Milletler'in e-devlet ve dönüşüm süreci ile ilgili yayınladıkları raporları dikkate alarak Türkiye'deki e-devlet dönüşüm sürecini ve uygulamaları değerlendirmiş, özellikle UYAP kapsamında çıkarımlarda bulunmuştur. Araştırma bulguları içerisinde özellikle e-devleti kamusal bağlamda kullanan görevlilerin eğitilmesi, bilgi ve becerilerin kazandırılmasının önemli olduğu vurgulanmıştır. E-Devlet kullanıcılarının da sistemi tanınması ve kullanması için eğitilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Aynı zamanda e-

okuryazar birey sayısının artırılması ve birbirinden farklı çalışan benzer birimlerin tek bir hizmet altında birleştirilerek sunulması gerektiği belirtilmiştir.

Uysal (2015), elektronik devletten mobil devlet uygulamalarına geçiş sürecini incelediği çalışmada İstanbul Polis Uygulaması örneğinde değerlendirmeler yapmıştır. Bireyler uygulama izinlerini özelleştirerek ihtiyaç duyulması durumunda cihazlarından sadece konum bilgisi değişikliklerini anlık olarak ilgili devlet kurumlarına gönderebilmekte ve önleyici hizmet bağlamında kullanabilecekleri görülmüştür. Bu uygulamalar vasıtasıyla deprem, fırtına, sel, yangın gibi doğal afetler ya da terör saldırıları gibi acil durumlarda iletişim sürecinin kolaylığı açısından büyük önem taşımaktadır.

Yılmaz (2015) e-devletin e-hizmetler yoluyla üretilen kamu değerinin etkisini belirlemeye dönük gerçekleştirdiği çalışmada nicel veri toplama yöntemlerini benimseyerek katılımcılara anket uygulamıştır. Elde edilen sonuçlara göre ise kamu hizmetlerinin sunulması, kamu kurumlarının etkililiği ve sosyal amaçların gerçekleştirilmesi bağlamında kamu değeri ürettiği görülürken, alt boyutlar içerisinde eşitlik hususunda kamu değeri üretmediği ifade edilmiştir.

Altıntaş (2014), yerel yönetimlerde bilişim sistemleri ve e-devlet yapılanmasını incelediği çalışmada; farklı araştırmacıların sunmuş olduğu e-devlete ilişkin kavramsal çerçeveleri derlemiştir. E-Devletin sağladığı avantajları ve dezavantajları, bilgi iletişim teknolojilerini ve özelliklerini, e-devleti ortaya çıkaran etmenleri, bilgi toplumu bağlamında değerlendirmiştir.

Arı (2014), Türk Emniyet Teşkilatı'nın e-devlet kapısı üzerinden sunduğu PolNet projesinin teşkilatı ve çalışmalarını hangi yönde etkilediği ve üzerindeki etkisini ortaya koymayı hedeflediği çalışmada; PolNet'in teşkilatın yönetsel çalışmalarını kolaylaştırdığı, etkinliğini ve verimliliğini artırdığı yönünde sonuçları ortaya koymuştur. Bu projenin hem toplum hem de kamu açısından büyük yararlar sağladığı vurgulanmış, sistemin ve projede görev alan uzmanların kendilerini güncel tutması gerektiği, bu yönde yapılacak çalışmaların ve yatırımların artırılması gerektiği ifade edilmiştir.

Arsoy (2014), ülkemizde e-devlet kapısı üzerinden hizmet veren internet sayfalarından 6 e-devlet uygulamasını farklı 3 kullanıcı tarafından kullanılabilirlikleri açısından değerlendirmiştir. Araştırmacı kullanılabilirlik standartları ve rehberleri doğrultusunda, kullanılabilirlik değerlendirme kural seti hazırlayarak, Kullanılabilirlik Değerlendirme

Aracı'nı geliştirmiştir. Ülkemizde e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlerin internet sitelerinde genel olarak kullanılabirlik problemi olduğu belirtilmiştir.

Aydın (2014), araştırmasında coğrafi bilgi sistemlerinin e-devlet ve e-belediye uygulamaları bağlamında, yerel yönetimlere etkisini araştırmıştır. Kocaeli Coğrafi Bilgi Sistemi'nin tasarımı, yapısı ve uygulaması detaylı bir şekilde incelenmiş; yerel yönetimlerin karar alma süreçlerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Erkul (2014) alışmasında STK, meslek örgütleri, siyasi partiler ve özel sektör kuruluşlarında görev yapan kamu çalışanlarından oluşan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 47 katılımcı ile derinlemesine mülakatlar gerçekleştirmiştir. E-Devlete ilişkin algıların doğru hale getirilebilmesi için eğitimlerin düzenlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmış ve farklı paydaşlardaki e-devlet algısının da araştırılması gerektiği önerilmiştir. Ayrıca, e-devletin sadece bilişim alanında çalışan kişilerin bir meselesi olmadığının, e-devletin tüm bireyleri etkilediği ve herkesin bu süreçte sorumlu olduğu bilgisinin tüm paydaşlara/aktörlere iyi bir şekilde aktarılması gerektiği ifade edilmiştir.

Fadhıl (2014), Türkiye ve Irak'ta öğrenimlerine devam eden üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmasında, e-devlet uygulamalarını karşılaştırmış ve e-devlet algısını ortaya koymayı hedeflemiştir. Araştırma her iki ülkeden 250'şer katılımcı ile yapılmış, e-devlete ilişkin çok fazla yanlış algının mevcut olduğu, genç bir nüfusla çalışılmış olsa dahi hala e-devletin yeterince kavranamadığı ve eksik anlaşıldığı sonuçlarına erişilmiştir. Ayrıca, Türkiye'de daha çok yüzyüze iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesinin tercih edildiği, Irak'ta ise çevrim iinin tercih edildiği görölmektedir. Irak'taki e-devlet kullanıcılarının Türkiye'dekilere göre e-devlet ve uygulamalarına daha çok güvendiği sonucu belirtilmiştir. E-Devletin faydaları, bireylere sağladığı avantajlara dönük eğitimler verilmesi gerektiği, bireylerin yüz yüze işleri çözmeye dönük algılarının aşılması için çalışmalar yapılması gerektiği önerilmiştir.

Fadhıl, Sökmen ve Ekmekçioğlu (2014) tarafından geleneksel devlet anlayışından e-devlete geçişte Türkiye ve Irak e-devlet uygulamaları karşılaştırılmıştır. Türkiye ve Irak'tan toplamda 500 katılımcının dahil olduğu araştırmada, katılımcıların büyük çoğunluğunun e-devleti bilmediği, ne gibi işlemler gerçekleştirebileceklerine dair fikirlerinin olmadığı, bu durumun Türkiye'de Irak'a nazaran daha fazla kişinin bilip kullandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Göktepe (2014), e-devlet ve uygulamalarını muhasebe mesleği açısından değerlendirdiği araştırmasında; e-devlet uygulamalarının muhasebe mesleğinde çalışan bireylerin amaçlarına uygunluğunu incelemiş, Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Odası'na (ASMMMO) kayıtlı Serbest Muhasebeci Mali Müşavir'lerden (SMMM) yüz yüze görüşmelerle anketler aracılığıyla topladığı verileri frekans ve yüzdelere raporlaştırmıştır. E-Devlet ve uygulamalarının muhasebe mesleği açısından kullanımının kolay, tasarruflu, etkin ve gerekli olduğu, kurumlar arası otomasyonun tam olarak sağlanamadığı ve bilişim alt yapısının yeterli olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. E-Devletle ilgili eğitimlerin düzenlenmesi gerektiği, güncellenen sistem ve eklenen modüllere göre de bu eğitimlerin belli aralıklarla gözden geçirilerek tekrarlanması gerektiği önerilmiştir.

Gündoğdu (2014), Konya Büyükşehir Belediyesi çalışanları ile gerçekleştirdiği anket çalışmasında, personelin e-katılım ve e-demokrasi ile ilgili algılarını ve görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Aynı zamanda Konya ili ve ilçe belediyelerinin internet sayfaları da e-demokrasi ve e-katılım bağlamında değerlendirilmiştir. Personelin internet ve bilgisayar aktif bir şekilde kullandıkları, e-demokrasi ve e-katılım kavramlarına olumlu yaklaştıkları, katılımcıların eğitim düzeyi ve mesleki unvanları arttıkça bu kavramların bilinirliğinin de arttığı ifade edilmiştir. Üniversiteler, belediyeler, sivil toplum kuruluşları (STK) ve vatandaşlar iş birliği içerisinde, istikrarlı bir şekilde e-devlet ve uygulamalarının yaygınlaşması sürecine katkılar sunabilirler. E-Demokrasi ve e-katılım kavramları, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı konusunda bireylerin yetiştirilmesi de önerilmektedir.

Kahraman (2014), emniyet teşkilatında mevcut olan e-devlet uygulamalarını hedefleri ve sonuçları açısından analiz etmiş, yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerileri sunmuştur. Özellikle vatandaşların e-devlet üzerinden yürütülen hizmetlere ilişkin yeterince bilgi sahibi olmadığı, takip-sorgulama süreçlerine ilişkin çevrim içi ortamlarda işlemleri gerçekleştiremediklerini vurgulamıştır. Bu konuda bir farkındalığın oluşturulması, aksi taktirde e-devlet uygulamalarının etkin bir şekilde kullanılamayacağı, özel şirket süreçleri gibi yönetim anlayışı ile yönetsel gerçekliğe ulaşamayacağı belirtilmiştir.

Karataş (2014), e-devlet ve yerel yönetimler bağlamında e-belediyeçilik uygulamalarını araştırdığı çalışmasında, dijital dönüşüm sürecinde e-belediye uygulamalarının sadece internet sitelerinin olmasının yeterli olmadığını; vatandaşlarına 7/24 hizmet verebilir ve ihtiyaçlarını cevaplayabilir olmasını vurgulamaktadır. Dijital dönüşüm sürecinde izlenen doğru stratejilerde, vatandaşların bilinçlendirilmesi ve teknoloji okuryazarlıklarının artırılması ile gelişmeler yaşanacağı ifade edilmektedir.

Kurt (2014), Milli Eğitim Müdürlüğü çalışanlarının e-imza kullanımına ilişkin görüşlerini almayı hedeflediği araştırmasında katılımcıların cinsiyetlerine, yaşlarına, eğitim düzeylerine, mesleklerine, medeni durumlarına, bilgisayar ve internet kullanım amaçları ve günlük kullanım sürelerine göre karşılaştırmalar yapmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun e-imza kullanmaya dair olumlu bir görüşe sahip olduğu ve e-imzayı güvenilir bulduklarını belirtmiştir. Bilişim teknolojileri eğitiminin ilköğretimden yükseköğretime kadar devamlı ve sürdürülebilir şekilde verilmesinin önemli olduğunu, kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan çalışanların da teknoloji okuryazarlıklarının artırılmasına yönelik faaliyetlerin düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Özçim (2014), e-devlet kavramının dünyadaki ve Türkiye’deki gelişimini değerlendirdiği çalışmada; e-devletin çalışanlara ve vatandaşlara sağladığı katkılar ifade edilmiştir. E-Devlet kavramı değerlendirilirken, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler birlikte incelenmiş, Türkiye’nin bu ülkeler içerisindeki yeri tartışılmış, e-devletin dünya sıralamasındaki yerinin dünya ortalamasının gerisinde olması ve nedenleri irdelenmiştir.

Özmen Çolak’ın (2014) gerçekleştirdiği çalışmada ISO kullanılabilirlik kriterleri kapsamında e-devlet uygulamalarının etkililik, memnuniyet ve verimlilik düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, web sitesi kullanım süresi gibi değişkenleri de dikkate alınarak 200 öğretmenle gerçekleştirilen çalışmada, Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi göz önünde bulunarak seçilen dört e-devlet sitesi ile ilgili verilen görevleri tamamlama süreleri incelenmiştir. Katılımcıların verilen görevleri tamamlarken yön duygularını kaybettikleri, yayınlanan duyuruların sıralı olmadığı, karmaşık bir yapı içerdiği, sürekli otomatik videoların oynatıldığı ekranlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, kurum sayfalarında dil geçişlerinde (İngilizce-Türkçe) menülerin eksik tasarlandığı, içeriğin örtüşmediği belirtilmiştir. Araştırmanın en önemli sonuçlarından bir diğeri ise e-devletin kullanılabilirliği konusunda kadınların verilen görevleri daha başarılı ve hızlı bir şekilde yerine getirdikleridir.

Parlak yıldız (2014) e-devlet ve uygulamalarını karşılaştırmalı olarak incelediği çalışmada, e-devlet ve uygulamalarına yönelik farkındalığın yükseltilmesi, her yerde eşit alt yapı ve imkanların geliştirilerek sistemin etkin kullanılması yönünde önemli bir faktör olarak ortaya çıktığını ifade etmiştir. Devletlerin stratejik politikaları kapsamında e-devlet ve kullanıcıları ile ilgili araştırmaları daha fazla gerçekleştirmelerinin önemli olduğu vurgulanmıştır.

Satmaz (2014) öğretmenlerle gerçekleştirdiği çalışmada, e-devlet uygulaması üzerinden sunulan hizmetlere ilişkin bilgi düzeylerini ve hangi uygulamaları kullandıklarını

belirlemeye çalışmıştır. E-Devlet uygulamaları ve proje tutumları, tutumlar arası farklılıklar, öğretmenlerin kullandığı e-devlet uygulamaları ve projeleri arasındaki ilişkiler, yaş, eğitim düzeyi, aylık gelir, görev yeri (merkez ve taşra), cinsiyet, bilgisayar sahipliği, haftalık ortalama bilgisayar kullanımı, internet bağlantısına sahip olma, internete bağlanma yeri, haftalık internet kullanımı, internet kullanım amacı, kamusal hizmetlerin internette yapılabilirliği, e-devlet hizmetlerinden faydalanma durumlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. E-Devlet uygulamalarına ilişkin bilgileri olmasına karşın yeterli düzeyde kullanmadıkları ve alt yapının yetersizliğine ilişkin düşünceler paylaşılmıştır.

Yalçinkaya (2014) ise EBYS kullanan kuruluşlar ve kullanıcılar üzerine bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma kapsamında EBYS ile ilgili kurumlardan istenen bilgilerin yeterince güncel olmadığı, EBYS kullanımının yaygınlaşmadığı, özellikle EBYS için standart bir terminolojinin kullanılmadığı, üstverilerin ortak bir şablonunun olmadığı ve sayılarının farklılığı sonuçlarına ulaşılmış; bunun da üstveri kalitesini etkilediği, üstveri ve çalışılabilirlik ilkelerini ihlal ettiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca, araştırmada paylaşılabılır belgelerin üretim ortamlarına bağlı olarak çeşitli model önerilerinde bulunulmuştur. Üstveri ile üretilen belgelerin diğer kurum ve kuruluşlarla paylaşılması ile belge sürecinden kaynaklanan zaman ve bürokrasi azalacak, belgelerin arşivlenmesi kolaylaşacaktır. Araştırmacı, e-devlet algısının e-devlet uygulamalarını da içerecek şekilde bütünleştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

2.9.2. E-Devlet ve Uygulamalarıyla İlgili Uluslararası Araştırmalar

Abdoulaye Moustapha (2019) Çad Kamu Yönetiminde e-devletleşme sürecini ve uygulamalarını değerlendirdiği çalışmasında, anket yoluyla veriler toplanmıştır. E-Devlet uygulamalarının işlerliği ve etkin kullanımı için yeterli altyapı olmamasına rağmen yöneticiler ve vatandaşlar açısından e-devlet uygulamalarının olumlu algı oluşturduğunu ifade ettikleri görülmüştür. E-Devletleşme sürecinin hızlandırılması için teknik altyapının, insan kaynaklarının, yasal araçların ve en önemlisi de nüfus sisteminin iyileştirilmesi gerekmektedir.

Naghizade (2019) Türkiye, Azerbaycan, Rusya, Kazakistan, Gürcistan, Ukrayna, Moldova, Letonya ve Litvanya e-devlet portallarının kullanılabilirlik çalışmaları açısından karşılaştırdığı çalışmasında gezinilebilirlik, okunabilirlik, yüklenme hızı, erişilebilirlik ve işlevsel performansa göre analiz etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ülkelerin e-devlet

portallarının birbirlerine göre üstün yanları olduğu gibi eksik yanlarının da olduğu tespit edilmiştir. Rusya ve Türkiye e-devlet portallarının navigasyon ve gezinilebilirlik açısından çok daha iyi olduğu; Rusya, Kazakistan, Azerbaycan ve Letonya e-devlet portallarının okunabilirlikte çok daha iyi olduğu; Azerbaycan, Litvanya, Türkiye ve Rusya e-devlet portallarının yüklenme hızı açısından diğerlerine göre daha iyi ve benzer düzeyde olduğu; Letonya, Litvanya, Türkiye ve Kazakistan e-devlet portallarının daha kullanışlı olduğu; son olarak da Türkiye ve Letonya e-devlet portallarının daha iyi işlevsel performans gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. İlgili çalışma kullanılabilirliğin artması, portalların güncellenmesi, yeni uygulamaların yüklenmesi, mevcut uygulamaların iyileştirilmesi ve kullanıcı dostu sistemlerin tasarlanması açısından değerlidir.

Chaligava (2018) Gürcistan Kamu Yönetiminin mevcut durumunu ve e-devletleşme sürecini değerlendirdiği çalışmada; Gürcistan Kamu Yönetim sisteminin genel yapısını ve günümüzdeki durumunu incelemiştir. Alan yazınında var olan e-devlet gelişim modelleri ve etkileşim türleri açısından Gürcistan Kamu Yönetiminin e-devletleşme süreci araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre e-devletleşme sürecinde Gürcistan'ın başarılı olduğu ifade edilebilir. E-Devletleşme sürecinde yapılan girişimlerin olumlu şekilde yürütüldüğü ve genellikle başarıya ulaştığı vurgulanmıştır.

Ghazi (2018) Yemen ve Türkiye'deki iyi yönetim uygulamalarını incelediği çalışmada, Yemen'deki "Yolsuzlukla Mücadele Yüksek Ulusal Otoritesi" uygulaması doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Uygulamalar karşılaştırıldığında ise ikisinin de iyi yönetim ilkelerini gerçekleştirmeyi amaçladığı, etkin, verimli, hesap verebilir ve stratejik vizyona sahip olma açısından benzer olduğu görülmüştür. Farklılıklar olarak ise şeffaflık, katılım, cevap verebilirlik, eşitlik ve hukukun üstünlüğü alanları ifade edilmiştir.

Hasanlı (2018) yeni bir proje olarak Azerbaycan'da ASAN hizmetini incelediği çalışmada, Elektronik Azerbaycan dönüşüm sürecinde vatandaşlara hizmet için ajanslar kurulmasını, bu ajansların kamu kurum ve kuruluşları ile karşılıklı bilgi alışverişi yapacak şekilde organize edilmesi süreçlerini değerlendirmiştir. ASAN projesinde bağlı olan birimlerde ikamet durumuna bakılmaksızın; verimlilik, şeffaflık, nezaket, sorumluluk ve esneklik kriterleri bağlamında devamlı hizmet sunulmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre ASAN hizmeti Azerbaycan'da kamu yönetimi alanında en başarılı örneklerden biri olarak belirtilmektedir.

Saleem (2018) Irak'taki e-devlet uygulamalarından muhasebe bilgi sistemi için gereksinimleri belirlemeyi hedeflediği çalışmada, Irak'ta görev yapan 405 muhasebe

çalışanı ile anket çalışması yürütmüştür. Muhasebe bilgi sistemi gereksinimleri “stratejik planlar ve kurum idari yapısı”, “üst yönetimin desteği ve elektronik sistemlerin alt yapısı”, “hukuki altyapı, bilgi güvenliği ve gizliliği”, “insan kaynaklarının yeterliliği” ve “mali kaynakların yeterliliği” olmak üzere beş faktör altında toplanmıştır. Katılımcıların demografik değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar elde edilememiş, özellikle öğretim düzeyi arttıkça insan kaynaklarının yetersizliğine ilişkin faktörün vurgulandığı görülmüştür.

Al-Ogaili (2017), Irak’ta bakanlıklarda çalışan bilgi işlem dairesi çalışanlarına uyguladığı anket sonuçlarından elde ettiği veriler ışığında e-devlet ve uygulamalarının kullanım düzeylerini etkileyen faktörleri tespit etmiş ve Irak Devleti için bulut bilişim sistemleri bağlamında bir model önermiştir. Bu modelin devletin harcamalarını %97.7 oranında azalttığı, herhangi bir sorun olduğu takdirde önerilen modelin bağlantıları kaybetmeden daima aktif bir şekilde sürdürülebilir olduğu ifade edilmiştir.

Al-Salman (2017) Irak’taki farklı bakanlıklarda görev yapan çalışanları örnek olarak aldığı araştırmasında, çevrim içi anket yoluyla 116 kişiden Heeks’in Faktör Modeline dayalı veri toplamıştır. Ayrıca, bilgisayar ve internet merkezlerinde görev yapan 23 çalışan ile de görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Irak’ta e-devlet ve uygulamalarının tanıtımının yaygınlaştırılması gerektiği vurgulanmıştır. Özellikle devletle vatandaş, kamu kurum ve kuruluşları, çalışan ve diğer devletlerle olan ilişkilerine yönelik taahhütler ve mülkiyet haklarını sağlamaya dönük önlemler alınmalıdır.

Bojang (2017) Afrika’da e-devlet ve uygulamalarının karşılaştıkları sorunları tespit etmeyi amaçladığı çalışmada Tunus ve Moritus (Afrika), Şili ve Uruguay (Amerika), Singapur ve Bahreyn (Asya) olmak üzere üç bölgeden altı ülkeyi inceleyerek Afrika’da e-devlet ve uygulamalarının başarılı olabilmesi için bir çerçeve model önerisinde bulunmuştur. Araştırmada e-devlet ve uygulamalarının gelişimi için doğru politikalar, e-hizmetlere katılım ve sosyo-kültürel gelişmişlik, bürokratik özveri ve ekonomik gelişmişliğin önemli faktörler olduğu görülmüş; önerilen model içerisinde de yer verilmiştir.

Elsteel (2017) araştırmasında Libya e-devlet hizmetleri örneğinde e-devlet girişiminin zorluklarını araştırmış ve önerilerde bulunmuştur. Özellikle altyapı ve kaynak yetersizliğinin ön plana çıktığı belirtilmiştir. Libya vatandaşlarının bilgisayar ve internet kullanımlarının çok az, teknolojiye uyumlarının ise zayıf olduğu ifade edilmiştir. Önerilen adımlarda ise ülkeler ve ulusal bağlamda birliğin sağlanması, altyapı hazırlığı, kamu yararına hizmet edecek yasa ve yönetmeliklerin etkinleştirilmesi, özel ve devlet sektörleri arasındaki iş birliği ve bilimsel araştırmaya teşvik olarak ifade edilmiştir.

Ibraheem (2017) e-devletin uygulanmasının önündeki sorunları ve zorlukları değerlendirdiği, çözüm önerileri sunduğu ve sosyal etkiye ilişkin çıkarımlarda bulunduğu çalışmada; portalı kullanmayan vatandaşların bilinçlendirilmesi, dijital uçurumun azaltılabilmesi için politikalar geliştirilmesi, Facebook gibi başlıca sosyal medyaların portalla bütünleşmiş bir şekilde çalışıp kullanıcılarla iletişimi sürdürüyor olmaları gerektiği ifade edilmiştir. Çalışma kapsamında Ürdün e-devlet portalının Facebook'taki sayfası incelenmiş, vatandaşlarla olan iletişimleri değerlendirilerek başarılı bir örnek olarak belirtilmiştir.

Ozer (2017) Irak Kürdistan Özerk Bölgesi üniversitelerinde e-yönetimin uygulanması sürecinde karşılaşılan engelleri belirlemeyi hedeflediği çalışmada özellikle prosedür uygulamaları ve planlama eksikleri olduğunu; akabinde de teknik engeller, alt yapıdaki eksikler ve bölümlerin değişime karşı direnç göstermeleri olarak ifade etmiştir. Araştırma sonuçları Salahaddin Üniversitesi ile Polytechnic Üniversitesi arasında anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir.

Ramadhan (2017) Irak'taki e-devlet projesi içerisinde yer alan Trafik Genel Müdürlüğü'nün uygulamalarını Tasarım-Gerçeklik Boşluğu (Design-RealityGap, DGR) Modeli olarak adlandırılan risk değerlendirme tekniği ile incelemiş ve değerlendirmiştir. Bu model ile mevcut uygulamaların tasarım ve gerçekliği arasındaki farklılıkları, uygulamanın önündeki engelleri ve zayıflıkları, projenin başarısız olması önündeki risklerin belirlenmesi hedeflenmiştir.

Talib (2017) araştırmasında e-devlet uygulamalarını e-okul bağlamında Türkiye, Filistin, Katar, Singapur ve Kuveyt'i içerecek biçimde incelemiştir. Ayrıca Irak'ta e-okul uygulaması örneğinde geliştirilmesi gereken hizmetleri, teknolojik altyapıyı, insan kaynaklarını, okul idaresi ve personeli açısından değerlendirmiştir. Katılımcılar açısından en önemli hizmet olarak sınav sonuçlarına tek bir yerden erişimin otomatik olarak sağlanmasının özellikle öğrencilerin aileleri tarafından öncelikli olduğu sonucuna erişilmiştir. Yine kayıt işlemlerinin otomatik olarak portal üzerinden yapılmasının da değerli olduğu ve meslek okullarıyla iletişim kurmak için çoğunlukla bu sistemleri tercih ettiği belirtilmiştir.

Al-Hourani (2016), Ürdün örneğinde e-devlet uygulamalarının hizmet kalitesi açısından değerlendirmesini yaptığı çalışmada literatür ışığında ortaya koyduğu modeli test etmiştir. E-Hizmet algısını inceleyen araştırmaların çokça varlığına karşın, hizmet kalitesinin incelendiği nadir çalışmalardan bahsedilmektedir ki, ilgili araştırma da bu

yönüyle değerlidir. Araştırmada özellikle vurgulanan ise kullanıcının tatmin olması ve güven boyutlarının kavramsal model içerisinde test edilmesidir.

Abed (2015), Irak'ın Kut şehrinde Wasit Üniversitesi'nde gerçekleştirdiği çalışmasında üniversite çalışanlarının bütçe hazırlama sürecinde kullanılan muhasebe uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemeyi hedeflemiş ve e-devlet uygulamalarını kullanmaya olan hazırbulunuşluklarını beşli likert tipi ölçme aracı ile ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırmacı katılımcıların cinsiyet, yaş, görev süresi, görev unvanı, eğitim durumu gibi değişkenlerle birlikte incelemiş; e-devlet uygulamalarının kullanımı öncesi personellerin eğitime tabi tutulması gerektiğini, gelişmiş ülkelerdeki eğitim programları dikkate alınarak eğitimlerin düzenlenmesi gerektiğini ve elektronik dönüşüm sürecinin yaygınlaştırılması hususunda teknik altyapılardaki zayıflıkların giderilerek, bilişim teknolojilerinin yaygınlaştırılması gerektiğini belirtmiştir.

Al-Dulaimi (2015) Irak'ta doğum kayıtlarının elle arşivleme sistemini e-devlet dönüşüm süreci kapsamında çevrim içi ortamda gerçekleştirilmesine dönük yapılan çalışmada; bilgi kaynakları, sistem analizi ve tasarımı, yasal konular hususunda yaşanan zorluk ve sınırlılıklara rağmen, gerçekleştirilen sistemin pilot uygulaması yapılmış, sistemin benimsenmesi sonrası kullanıcılara kolaylıklar sağladığı ve avantajlarının önemli düzeyde olduğu ifade edilmiştir. Araştırmacı, Irak'ın dünyadaki e-devlet dönüşüm süreci uygulamalarını en kısa sürede detaylı bir şekilde inceleyerek kendi sistemlerine entegre etmeleri adına girişimlerde bulunmaları gerektiğini önermiştir.

Abdulrahman (2014), e-devlet uygulamaları kapsamında Kerkük şehrinde seçilen eğitim kurumlarında coğrafi bilgi sistemlerinin etkisini araştırmıştır. Coğrafi bilgi sistemlerini kullanacak olan yöneticiler, öğrenciler, öğretmenler, vatandaşlar gibi hizmet verilecek tüm bireyler için kullanımı kolay, kurulması teknik açıdan mümkün; lakin güçlendirilmiş donanım ve yazılımlar, aynı zamanda da güncel tutulabilecek sistemlere ihtiyaç bulunmaktadır. Ancak, bu sayede Irak Devleti için e-devlet ile ilgili yapılan ölçüm ve raporlamalarda daha başarılı sonuçlara erişilebileceği düşünülmektedir.

Hassan (2014), Irak Devleti'nde e-devlet ve uygulamaları ile eş zamanlı çalışabilecek görüntülü bir yüz tanıma sistemini geliştirerek, sürece entegrasyonuna dönük araştırmalar yapmıştır. Bireylerin ad, soyad, doğum tarihi, kimlik numaraları gibi bilgileri, özellikle pasaport kullanım süreçlerinde ya da hastaneye muayene için gidildiğinde istenmekte; bilgilerle kişilerin eşleştirilmesi de mümkün olmamaktadır. Araştırmacı, geliştirmiş olduğu yüz tanıma sistemleri ile bireylerin bilgilerini veri tabanlarındaki görüntülerle

karşılaştırarak; programın kullanıcılarına kimlik teyiti sürecinde kolaylıklar sağlamaktadır. Bu sayede sahtecilik ve yasalara uygunsuz davranışların önüne geçilebileceği öngörülmekte, e-devlet uygulamalarının işlevselliğinin artacağı ifade edilmektedir.

Ibrahim (2014), gerçekleştirdiği araştırmasında Irak'ta başarılı bir e-devlet uygulaması için izlenecek yol haritasının belirlemeyi hedeflemiştir. Yeterince etkin kullanılmayan e-devlet ve uygulamalarının önündeki engelleri belirleyerek çözümler sıralamıştır. E-Devlet uygulamalarında eski kurum yapısına uygun, ama ondan bağımsız bir şekilde sürecin yürütülmesinin önemi, yönetim ilkelerinin doğru bir şekilde seçilerek uygulanması, hem e-devlet uygulamalarını kullanan vatandaşların hem de personelin eğitim ihtiyacının gözetilmesi, farkındalık düzeylerinin artırılmasına ilişkin faaliyetlerin yapılması, e-imzanın e-devlet çerçevesinde öneminin anlatılması ve entegrasyonunun sağlanması gerektiği ifade edilmiştir.

Iqbal (2014), Pakistan ile Türkiye e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetler içerisinden ücretsiz erişilebilen 10'ar tane uygulamayı belirleyerek; literatürde var olan hazır araçları da kullanarak değerlendirmeler yapmıştır. Bu değerlendirmeler insan bilgisayar etkileşimi (İBE) standartları bağlamında yapılmış, arayüz tasarımı açısından incelenmiş; kullanıcılar, uygulamaların arayüzlerinin kullanılabilirliğini ve erişilebilirliğini puanlandırmıştır. İncelenen uygulamaların İBE standartlarına ve W3C kılavuzlarına yeterince uymadığı, CSS onaylamasından da geçemediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Tüm bu değerlendirmeler doğrultusunda, Türkiye portallarının Pakistan portallarına göre biraz daha başarılı olduğu ifade edilmiştir.

Dan, Yahel ve Nitzan (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, İsrail'de e-devlet uygulamalarından seçilen 24 sitenin kullanılabilirliği değerlendirilmiştir. GovX olarak adlandırılan proje ile sitelerin kullanılabilirlikleri incelenmekte, alt yapılarının uygunlukları belirlenmekte ve diğer ülkelerle karşılaştırılmaktadır. Çoğu e-devlet sitesinde çevrim içi uygulama, hizmet, mesaj gönderimi ya da alımı gibi özelliklerin mevcut olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre karşılaştırılan ülkelerden Amerika Birleşik Devletleri'nin gerisinde olan İsrail Devleti; Trinidad ve Tobago Devletleri'nin önünde yer almıştır.

Darem ve Suresha'nın (2012) Hindistan e-devlet hizmetlerini deneysel bir araştırma modeliyle inceledikleri bir çalışmada, e-devlet sitesinin kullanılabilirliği test edilmiştir. Araştırmacılar 14 katılımcıya 5 tane görev vererek, tüm görevleri tamamlamalarını istemiştir. Görevlerin tamamlanması sürecindeki başarı oranı %33 olarak tespit edilmiş, e-

devlet sitesinin kullanılabilirliğine ilişkin önemli eksiklikler ve ciddi problemlerin olduğu ifade edilmiştir. Eksiklerin giderilmesine yönelik başlıca öneriler ise e-devlet sitesinin arayüzünün güncellenmesi, site içi aramanın özelleştirilmesi ve geliştirilmesi, sayfalar arası geçişlerin aktif çalışır hale getirilmesi olarak belirtilmiştir.

Harfoushi, Fawwaz, Obiedat, Faris ve Al-Sayyed (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise Ürdün’de faaliyet gösteren e-devlet hizmetlerinin kullanılabilirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Harfoushi ve arkadaşları (2012), e-devlet sitelerinin ön test aşamalarından geçmemesi, pilot çalışmaların yapılmaması, uygulama süreci ve sonrasında izleme çalışmalarının gerçekleştirilmemesi bu sitelerin kullanılabilirliği açısından önemli eksiklikler oluşturduğunu vurgulamıştır. Ürdün e-devlet sitesinde kullanılabilirliğe yönelik bilgilendirmelerin olmaması, tanıtım ve kullanım kılavuzlarının yer almaması nedeniyle kullanıcıların sistemde sürekli kayboldukları sonucunu paylaşmıştır.

Isa, Suhami, Safie ve Semsudin’in (2011) gerçekleştirdikleri çalışmada Malezya’daki e-devlet sitelerinin kullanılabilirliği ve erişilebilirliği değerlendirilmiştir. Kullanılabilirlik ve erişilebilirlik altında taleplere hızlı yanıt verebilmesi, çalışmayan ve bozuk linkler, eksik yönlendirmelerin ciddi problemler olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, e-devlet sitelerinin henüz engellileri tam anlamıyla gözetmediği, tasarımcıların bu süreçleri de dikkate alarak sistemleri güncellemeleri gerektiği ifade edilmiştir.

Scholl ve Nahon (2010) e-devlet ve e-ticari karşılaştırdıkları çalışmalarında; e-ticaretin e-devlete göre daha gelişmiş olduğu, işlem sürecinin daha yüksek olduğu, belgelerin elektronik arşivlenmesinde kamu sektörünün özel sektörden daha başarılı ve ilerde olduğuna, kamu sektöründeki iş birliğinin özel sektöre göre daha güçlü olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Monga (2008) Hindistan’da gerçekleştirdiği araştırmasında eyalet ve federal düzeyde uygulanan e-devlet uygulamalarını inceleyerek, mevcut fırsatları ve zorlukları belirlemiştir. İdari iş ve işlemlerde şeffaflık, vatandaşlara tek bir sistem üzerinden hizmet sunma, kolaylaştırılmış ve tasarruf sağlayan süreçler, arşivleme gibi durumların fırsat; yazılım ve donanımdan kaynaklı altyapı eksiklikleri, farklı birimlerin sunduğu hizmetlerin tek bir noktaya toplanması, basılı verilerin dijital verilere dönüşümü sürecindeki yasal eksiklikler, devletin bilgi güvenliği ve gizliliği konusunda vatandaşları bilinçlendirmesi gerektiği de zorluklar olarak belirtilmiştir.

Hung, Chang ve Yu’nun (2006) yapmış olduğu çalışmada, Tayvan’da sistemi kullanan 1099 kişiden anket yoluyla teknoloji kabulü modeli çerçevesinde vergi beyanı ve vergi ödeme

sistemleri değerlendirilmiş; güven, algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, algılanan risk ve uyumluluk faktörleri bakımından e-devlet sistemini olumlu yönde kullanmayı desteklediği, kişisel yeniliğin ise e-devlet kullanımı tutumu üzerinde bir etkisinin olmadığı belirtilmiştir.

Kaaya'nın (2004) gerçekleştirdiği çalışmada ise Doğu Afrika'daki e-devlet uygulamaları kapsamında hizmet sunan e-devlet sitelerinin kullanılabilirlik düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Kenya'dan 33, Tanzanya'dan 37 ve Uganda'dan 28 e-devlet sitesinin kuruluşu ve yılı, sitenin görünüm ve kapsamı, kullanılabilirliği gibi özellikleri araştırılmıştır. Tanzanya ve Uganda'ya ait e-devlet sitelerinin Kenya'ya ait olanlara göre daha fazla etkileşim gösterdiği ve kullanılabilir olduğu sonucuna erişilmiştir ki, buradan da bu ülkelerin Kenya'ya nazaran daha gelişmiş ve sistematik bir altyapıya sahip ve insan kaynaklarına yönelik gerçekleştirdikleri politikalarda daha başarılı olmaları ile açıklanmıştır.

Huang (2003), engelli bireylerin e-devlet hizmetlerini kullanımına dönük gerçekleştirdiği çalışmada ise e-devlet sitelerinin arayüzlerinin basit, açık, anlaşılır bir yapıya ve yönergeye sahip olması gerektiği ifade edilmiştir. Araştırma sonuçlarında vurgulanan en önemli öge olarak ise diğer e-devlet kapısı kullanımına geçen devletlerdeki gibi web sitelerinin tasarlanmasında özellikle erişilebilirlik ve kullanılabilirlik kurallarına uygun olarak gerçekleştirilmesi ve bu kuralların da kullanıcılarla paylaşılması gerektiği belirtilmiştir.

Aichholzer, Schmutzer ve Hochgerner (1998), Almanya'da gerçekleştirdikleri bir çalışmada elektronik hizmet türlerini bilgi verme, iletişim ve çevrim içi işlemler olarak kategorileştirmiştir. Bu kategoriler ise günlük yaşam, uzaktan yönetim ve politik katılım gibi kullanım alanlarına ayrılarak tanımlanmıştır. Araştırma kapsamında uzmanlarla görüşülmüş, çevrim içi olarak belirtilen bilet rezervasyonu, öğrenci ders kayıtları, formların çevrim içi olarak doldurulması, görüş almak için anketler, seçim ve referandumların yaklaşık on yıl içerisinde yapılabilir hale geleceği ifade edilmiştir.

Alan yazınında yer alan ulusal ve uluslararası çalışmaları, e-devlet ve uygulamalarının etkin kullanılamamasının önündeki engeller açısından birlikte değerlendirildiğinde özellikle *sunulan hizmetlere ilişkin farkındalıklarının düşük olması ve yeterince bilgi sahibi olmamalarının* önemli iki engel olarak ifade edildiği görülmektedir. Alan yazınında e-devlet ve uygulamalarının etkin kullanımının önündeki engeller olarak belirtilen bu iki duruma ilişkin bir bilgilendirme Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Alan Yazında E-Devlet ve Uygulamalarının Etkin Kullanımının Önündeki Engeller

Engeller	İlgili Alan Yazını
Sunulan hizmetlere ilişkin farkındalıklarının düşük olması	Bakı, 2016; Çiçek, 2008; Göktepe, 2014; Erkul, 2014; Eroğlu, 2017; İbraheem, 2017; Parlakyıldız, 2014; Ölmez, 2016; Özmen Çolak, 2014; Satmaz, 2014; Söğüt, 2017; Yıldırım, 2018a; Yıldırım, 2018b
Yeterince bilgi sahibi olunamaması	Al-Ogaili, 2017; Al-Salman, 2017; Arı, 2014; Bakı, 2016; Bektaş, 2015; Eroğlu, 2017; Fadhıl, 2014; Güler, 2015; Gündoğdu, 2014; İbrahim, 2014; İbraheem, 2017; Kahraman, 2014; Karataş, 2014; Kurt, 2014; Ramadhan, 2017; Yıldırım, 2018a; Yıldırım, 2018b; Yılmaz, 2015

Tablo 5’te de görüldüğü üzere e-devlet ve uygulamaları ile ilgili gerçekleştirilen ulusal ve uluslararası alan yazındaki tüm çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde; e-devlet ve uygulamalarına yönelik yeterli bir farkındalığın olmadığı, farkındalık eğitimleri ile bilinçlendirme faaliyetlerinin yapılmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın alan yazına farkındalıklarının artırılması ile ilgili katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli ve çalışma grubu, veri toplama teknik ve araçları, öğretim tasarımı, eğitim ortam ve materyallerinin geliştirilmesi, araştırmanın uygulama süreci ve verilerin toplanması, geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması, araçların uygulama süreci ile elde edilen verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması süreçlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının e-devlet uygulamalarına ilişkin farkındalık düzeylerinin artırılmasına yönelik bir öğretim tasarımı geliştirilerek uygulanmış ve elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Araştırma modeli, araştırma sorularına cevap vermeyi veya araştırmanın hipotezlerini test etmeyi, araştırma sürecini amaçlar doğrultusunda planlayarak sürdürebilmeyi, verileri araştırmanın amacına uygun bir şekilde toplamayı ve çözümlemeyi sağlayan hususların organize edilmesidir (Balcı, 2015; Bailey, 1982; deMarrais, 2004; Van den Akker, Gravemeijer, McKennet & Nieveen, 2006). Bu çalışmada bireylerin dijital devlet dönüşüm sürecinde e-devlet ve uygulamalarına ilişkin farkındalıklarının artırılması, e-devlet kapısını etkin bir şekilde kullanabilmeleri için bir farkındalık eğitimi geliştirilerek etkililiğinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada tarama ve deneysel model birlikte kullanılmıştır.

Öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan hizmetlere ilişkin farkındalık düzeylerinin nasıl artırılacağına dair cevaplar arandığı birinci alt problemde ise yanıtlar öğretmen adaylarıyla ve uzmanlarla gerçekleştirilen görüşmeler ile alan yazınından elde edilen veriler ışığında tespit edilmiştir. Bu süreçte de yine tarama modelinden yararlanılmış ve elde edilen nitel veriler betimsel analize tabi tutulmuştur (Miles & Huberman, 1994). Karasar'a (2016) göre tarama modelleri geçmişte veya günümüzde var olan bir durumu,

mevcut haliyle betimlemeyi amaçlayan; genel tarama ve örnek tarama olarak ikiye ayrılan bir araştırma yaklaşımıdır. Tekil ve ilişkisel tarama olarak sınıflandırılan genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişkenin aralarındaki ilişkiyi ortaya koymayı hedefleyen araştırma modeli olarak ifade edilmektedir (Bergman, 2008; Cresswell, 2003; Fraenkel & Wallen, 2002; Johnson & Onwuegbuzie, 2004; Karasar, 2017; Morgan, 1997; Patton, 2002). Bu süreçte çalışma grubu olarak belirlenen eğitim fakültesindeki öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan hizmetlere yönelik eğitim ihtiyaçları belirlenmiştir. Araştırmada ihtiyaç analizi süreci ile başlayan, alan yazının ışığında uzman (alan, eğitim teknolojü, ölçme ve değerlendirme, Türkçe eğitimi) görüşleri doğrultusunda hedef kitleden ulaşılan, tarama modeli ile elde edilen eğitim ihtiyaçları da dikkate alınarak eğitim içeriği tasarlanmıştır.

Araştırmanın ikinci alt problemi, eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan hizmetlere yönelik farkındalıklarının ve bu hizmetleri kullanma durumlarının belirlenmesine yöneliktir. Araştırmanın bu alt problemine yanıtlar bulmak için eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının farkındalık profillerini belirleyebilecek geçerliği ve güvenirliği sağlanmış bir ölçme aracı geliştirilerek uygulanmıştır. Öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan hizmetleri kullanma durumlarının belirlenmesi ise cevap aranan diğer bir problemidir. Bu problemin çözümü için ise yine araştırmacı tarafından geliştirilen geçerliği ve güvenirliği sağlanmış bir ölçme aracı uygulanarak veriler toplanmıştır. Farkındalık profillerinin oluşturulması ve kullanma durumlarının belirlenmesi süreçlerinde genel tarama modellerinden ilişkisel tarama yöntemiyle nicel veriler toplanmıştır.

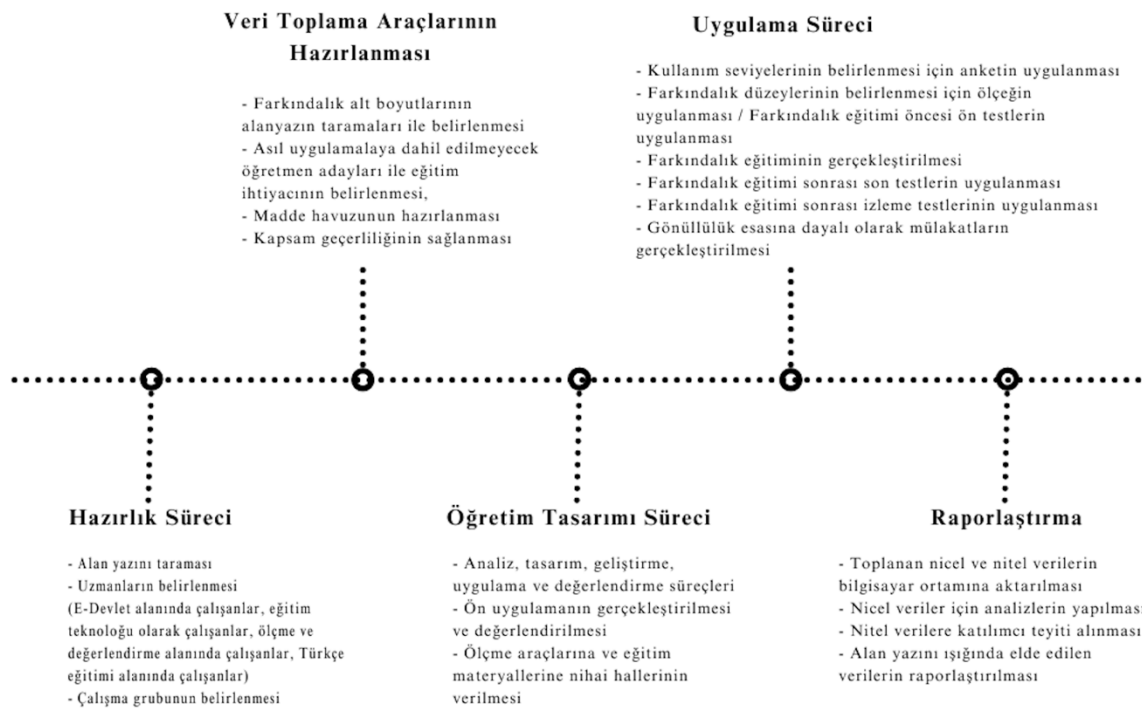
Öğretmen adaylarının e-devlet kağısından sunulan hizmetlere ilişkin farkındalık düzeylerinin artırılmasına yönelik gerçekleştirilen farkındalık eğitimini alan katılımcıların ön test, son test ve izleme testleri arasında anlamlı farklılık taşıyıp taşımadığının tespit edildiği üçüncü alt problemde ise deneysel desenlerden tek gruplu ön test- son test- izleme testi desen tercih edilmiştir

Öğretmen adaylarının e-devlet kağısından sunulan hizmetlere ilişkin farkındalık düzeylerinin artırılmasına yönelik gerçekleştirilen farkındalık eğitimini alan katılımcıların cinsiyet, sınıf düzeyi ve öğrenim görülen program değişkenine göre ön test, son test ve izleme testleri arasında anlamlı farklılık taşıyıp taşımadığının tespit edildiği dördüncü alt problemde ise tarama modelinden yararlanılmıştır.

Araştırma kapsamında farkındalık aracının geliştirilmesi ve ön-psikometrik özelliklerinin tespiti sürecinde Yurdugül (2005)'e göre belirtilen kapsam geçerlik oranı, faktör analizi, güvenirlik katsayıları ve madde analizine dayalı süreç takip edilmiştir. Araştırmanın son problemi geliştirilen farkındalık eğitiminin etkililiğinin değerlendirilmesi ise genel tarama modellerinden ilişkisel tarama yöntemiyle elde edilen nicel veriler ve görüşmeler yoluyla da elde edilen nitel veriler doğrultusunda yorumlanmıştır.

Araştırmada nicel yaklaşım boyutunda anket ve ölçekten, nitel yaklaşım boyutunda ise yarı yapılandırılmış görüşmelerden yararlanılmış, tüm araştırma sürecinde her iki yaklaşıma da yer verilerek karma desen kullanılmıştır. Deneysel desenlerden tek gruplu ön test- son test- izleme testi desen tercih edilmiştir.

Araştırma sürecini görselleştirmek ve açıklamak amacıyla Şekil 5'te yer alan araştırma sürecine ilişkin şema hazırlanarak sunulmuştur.

Şekil 5. Araştırma sürecinin aşamaları

Şekil 5'te görüldüğü üzere alan yazını taraması faaliyetleri ile başlayan araştırma süreci öğretim tasarımı, ön uygulamalar ve asıl uygulamaların gerçekleştirilmesi, değerlendirilmesi ve raporlaştırılması ile tamamlanmaktadır.

Deneysel desenlerde asıl amaç değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkisini ortaya koymaktır (Büyüköztürk, 2010; Neuman, 2008). Araştırmacı bu asıl amacı gerçekleştirebilmek için bağımsız değişkenlerde düzey gruplarını seçkisiz atama, bağımsız değişkeni inceleme ve dışsal değişkenleri kontrol altına alma gibi durumları sağlamalıdır (Gall & Borg, 1989; Büyüköztürk, 2010; Hovardaoğlu, 2000; Kerlinger, 1973). Tek grup ön test-son test-izleme testi deney grubu süresince çalışma grubunda yer alan bireylere araştırma süreci anlatılmış ve uygulanacak çoklu testleri birleştirebilmek adına kendilerini tanımlayıcı bir kod oluşturmaları istenmiştir ve bu sayede ölçme paketindeki formlar eşleştirilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu öğrenci numarasını, kalanların bir kısmı kendi belirledikleri rumuzu (takma isim) ve sadece birkaç tanesi cep telefonunu ya da T.C. kimlik numarasını belirtmiştir. Araştırma sürecinde uygulanan deneysel desen ve kullanılan simgelerin anlamlarına ilişkin gösterim Tablo 6’da gösterilmektedir.

Tablo 6
Araştırmada Kullanılan Deneysel Desen

Grup	Düzye Belirleme	Ön Test	Deneysel İşlem	Son Test	İzleme Testi
D	O1	O2	X	O3	O4

D: Deney Grubu,

O1: E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlerin Kullanımı Anketi’nin (E-Devlet KSH-KA) deney grubuna uygulanması,

O2: E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Ölçeği’nin (E-Devlet KSHY-FÖ) deney grubuna ön test olarak uygulanması,

X: E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Eğitimi’nin (E-Devlet KSHY-FE) deney grubuna uygulanması,

O3: E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Ölçeği’nin (E-Devlet KSHY-FÖ) deney grubuna son test olarak uygulanması,

O4: E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Ölçeği’nin (E-Devlet KSHY-FÖ) deney grubuna izleme testi olarak uygulanması

Tablo 6’da görüldüğü üzere öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan hizmetleri kullanmaya yönelik düzeylerini belirlemeyi hedefleyen E-Devlet KSH-KA uygulanmış, akabinde E-Devlet KSHY-FÖ uygulanarak, öğretim tasarımı süreci gerçekleştirilerek eğitimler verilmiş, son test ve izleme testi olarak da aynı E-Devlet KSHY-FÖ aracı tekrar uygulanarak deneysel süreç tamamlanmıştır.

Araştırmanın bağımsız değişkeni e-devlet kapısından sunulan hizmetlere yönelik sunulan farkındalık eğitimi, bağımlı değişken ise öğretmen adaylarının farkındalık düzeyleridir. Ayrıca, farkındalık eğitiminin etkililiği de araştırılan bir diğer husustur. Alan yazın çalışmaları, alan uzmanları ve araştırmanın asıl uygulamasına dahil edilmesi planlanmayan, normal ve ikinci öğretimde öğrenim gören ve gönüllü olarak araştırma sürecine katılmayı

kabul eden 87 öğrenci ile ön bir çalışma gerçekleştirilmiş; ihtiyaç analizi faaliyetleri yürütülmüştür. Akabinde farkındalık eğitimi sürecinde kullanılacak materyaller ve ölçme araçları oluşturulmuştur. Hazırlanan ölçme araçlarına ve materyallere ilişkin görüşleri alınmıştır. Öğretmen adaylarının ve alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda yeterince açık olmayan kısımların tespiti ve ihtiyaç duyulan alanlarda düzeltmeler yapılarak, uygulamaların süresi belirlenmiştir. Araştırma sürecinin en başında durum tespitine yönelik hazırlanan E-Devlet KSH-KA formu öğretmen adaylarına yüz yüze ve araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Katılımcıların formu cevaplama süreleri 25 ile 40 dakika arasında değişmiştir. Ardından ön test olarak E-Devlet KSHY-FÖ formu uygulanmıştır. Öğretmen adaylarının bu formu cevaplamaları 7 ile 10 dakika arasında değişmiştir. Ön test formlarının uygulanmasından sonra öğretmen adaylarına öğretim tasarımı süreciyle hazırlanan eğitim materyalleri kullanılarak farkındalık eğitimi, gruplar halinde yüz yüze verilmiştir. Uygulama izni ve etik kurul onayına ilişkin bilgiler Ek-3'te sunulmuştur. Farkındalık eğitimleri düzenlenirken öğrencilerin programlarında zorunlu olarak almaları gereken alan dersleri belirlenmeye çalışılmış ve dersin öğretim üyesi ile iletişime geçilerek uygulama süreçlerine ilişkin planlamalar yapılmıştır. Öğretmen adaylarının ders programları Ek-4'te sunulmaktadır. Öğretmen adaylarına verilen farkındalık eğitimleri her bir grupta yaklaşık olarak 3'er saat sürmüştür. Farkındalık eğitimlerine ilişkin uygulama takvimi Ek-5'te sunulmuştur. Eğitimin sonunda katılımcılara son test olarak E-Devlet KSHY-FÖ formu tekrar uygulanmıştır. İzleme testi ölçümlerinde de aynı E-Devlet KSHY-FÖ formu son test uygulamasından 4 hafta sonra izleme testi olarak tekrar uygulanmıştır. Farklı öğretmenlik programlarında ve farklı sınıf düzeylerinde çalışma grupları ile sürdürülen eğitimler 22 oturumda gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunda yer alan katılımcılara gönüllü olmaları halinde yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirileceği ve ayrıca talep edenlerle araştırma sonuçlarının paylaşılabileceği ifade edilmiştir. Görüşmeyi kabul edenlerin ya da araştırma sonuçlarını talep edenlerin veri toplama aracındaki ilgili alanlara iletişim bilgilerini yazmaları sağlanmıştır. Görüşme talebini kabul eden katılımcı sayısı 596'dır. Görüşme talebinde bulunan her bir katılımcıya sırası ile ulaşılarak, görüşme yeri, saati belirlenmiş ve yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme ayarlanabilen katılımcılardan elde edilen veriler birbirini tekrarlamaya başladığı andan itibaren görüşmeler sonlandırılmıştır ve görüşmelere dahil olan katılımcıların (N=62) bilgileri Ek-6'da sunulmuştur. Görüşme esnasında katılımcılardan e-devlet kapısından sunulan hizmetleri kullanma durumları, farkındalık eğitimine ilişkin görüşleri, eğitimin kendilerine sundukları katkılar ve eğitim materyallerine ilişkin düşüncelerini belirtmeleri de istenmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Bilimsel araştırmalarda ulaşılması gereken örneklem büyüklüğü konusunda farklı araştırmacıların dile getirdiği farklı ölçütler ve görüşler bulunmakta; madde ya da faktör sayısı gibi bağıl ölçütlere dayalı bir şekilde tahmini olarak belirlenmektedir. En çok kullanılan ölçüt ise ölçekteki madde sayısının 5-10 katı kadar (Kass & Tinsley, 1979; Kline, 1994; Tavşancıl, 2005) olması yönündedir.

Büyük örneklemle çalışmanın yapı geçerliği çalışmalarında önemli olacağını ifade eden Kline (1994), mutlak ölçüt olarak 200 kişilik bir örneklem genelleme için yeterli olduğunu belirtirken; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk (2010) bu sayının en az 300 olması gerektiğini aktarmaktadırlar. Araştırmada ölçme aracı geliştirilmesi sürecinde gönüllülük esasına dayalı olarak seçkisiz bir şekilde seçilen, eğitim fakültesinde normal ve ikinci öğretimde öğrenim gören 87 ($N_{Kadın}=27$, $N_{Erkek}=60$) katılımcıyla ön uygulamalar gerçekleştirilmiştir ve bu öğretmen adayları asıl uygulamaya dahil edilmemiştir. Ön uygulamanın gerçekleştirildiği katılımcıların bilgileri Tablo 9’da sunulmuştur. Uygulamanın gerçekleştirildiği 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi’ne kayıtlı 2601 öğrenci bulunmaktadır ve bu öğrenci sayılarına ilişkin detaylı bilgiler Ek-7’de sunulmuştur. Asıl uygulamalar sürecinde araştırmacı tarafından hazırlanan ölçme paketi, birkaç kez uygulanmış ve aynı kişiler tarafından doldurulan formların eşleştirilmesi gerekmiştir. Bu öğrencilerden okula devam etmeyenler, uygulama günlerinde okulda olmayanlar ya da ilerleyen süreçte uygulamaya katılmak istemeyenler; ayrıca üç adımda gerçekleşen uygulama sürecinde tüm uygulamalara katılmayanlar (1 ya da 2 tanesine katılan ama sonuncuya katılmayanlar gibi) çıkarıldığında toplam 1320 öğretmen adayına erişilmiş, asıl uygulamalar gerçekleştirilerek veriler toplanmıştır. Sürecin gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmesi ve istedikleri an araştırmadan ayrılacaklarının belirtilmesi araştırmaya katılımı etkilemiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Farkındalık Eğitimine Katılan Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Eğitim Fakültesi Öğrenci Sayısı		Farkındalık Eğitimine Katılan Öğrenci Sayısı	
	N	%	N	%
Kadın	1741	66.94	929	70.4
Erkek	860	33.06	391	29.6
Toplam	2601	100	1320	100

Tablo 7’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çoğunluğu %70.4’ü (N=929) kadın katılımcılardan oluşurken, %29.6’sı (N=391) erkektir. Eğitimlere katılan öğretmen adaylarının cinsiyetlerine, uyruklarına, yaşlarına, öğrenim gördükleri bölümlere ve sınıf düzeylerine göre dağılımları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

Eğitimlere Katılan Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine, Uyruklarına, Yaşlarına, Öğrenim Gördükleri Bölüme ve Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kadın	929	70.4
Erkek	391	29.6
Toplam	1320	100
Uyruk	N	%
Türkiye Cumhuriyeti	1257	95.2
Türkmenistan	59	4.5
Suriye	4	0.3
Toplam	1320	100
Yaş	N	%
17-19	267	20.2
20-22	799	60.6
23-25	238	18
26-28	10	0.8
29-31	3	0.3
32-34	3	0.3
Toplam	1320	100
Bölüm	N	%
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	134	10.2
Temel Eğitim Bölümü	288	22.5
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü	335	25.4
Eğitim Bilimleri Bölümü	273	20.7
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü	281	21.3
Toplam	1320	100
Sınıf Düzeyleri	N	%
1. Sınıf	324	24.5
2. Sınıf	368	27.9
3. Sınıf	335	25.4
4. Sınıf	293	22.2
Toplam	1320	100

Tablo 8 incelendiğinde araştırmaya katılanların çoğunluğu %70.4'ü (N=929) kadın katılımcılardan oluşurken, %29.6'sı (N=391) erkektir. Katılımcıların büyük çoğunluğu %95.2'si Türkiye Cumhuriyeti (T. C.) uyruğuna (N=1257) sahiptir. Katılımcıların yaş aralığı 17 ile 34 arasında değişmekte, %22.7 ile en fazla katılımcının (N=799) 20-22 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Katılımcıların çoğunluğu %25.4'ü (N=335) Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü'nden ve %27.9'u (N=368) 2. sınıf düzeyindedir. Araştırmaya Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı'ndan ise %20.7 ile 273 öğrenci katılmıştır.

Araştırmanın katılımcıları, e-devlet kapısından sunulan hizmetlere yönelik verilen farkındalık eğitiminden sonra yine gönüllülük esasına uygun bir şekilde gerçekleştirilecek olan yarı yapılandırılmış görüşme sürecinden haberdar edilmiştir, katılmak isterlerse bilgilerini belirtebilecekleri vurgulanmıştır. Yine arzu ettikleri takdirde araştırma sonuçlarının da kendileriyle paylaşılacağı belirtilmiş ve iletişim bilgilerini belirtmeleri istenmiştir. Araştırma sonuçlarının kendileriyle paylaşılmasını isteyen 447 öğretmen aday olmuştur. Araştırma sürecinde ise gerçekleştirilmesi planlanan görüşmelere katılmayı kabul eden 596 öğretmen aday ile randevular oluşturulmuştur. Görüşmeler gerçekleştirilirken randevu tarihi ve saatine göre bir sıra izlenmiş, ilk 62 öğrenci ile yarı yapılandırılmış mülakatlar tamamlanmış; elde edilen veriler tekrar etmeye ve aynı bilgiler verilmeye başlanınca görüşmeler sonlandırılmıştır. Sürece dahil olmak isteyen katılımcıların bilgileri Ek-6'da yer almaktadır. Görüşmelerde ses kaydı alınamayan öğretmen adaylarında veriler, Google Forms üzerinden oluşturulan forma kaydedilerek kayıt altına alınmış ve görüşme sürecinde zaman kazanılmaya çalışılmıştır ve ilgili form Ek-8'de sunulmuştur. Görüşmelere katılan öğretmen adaylarının cinsiyetlerine, yaşlarına, öğrenim gördükleri bölüme ve sınıf düzeylerine göre dağılımları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9

Görüşmelere Katılan Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine, Yaşlarına, Öğrenim Gördükleri Bölüme ve Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kadın	40	64.5
Erkek	22	35.48
Toplam	62	100
Yaş	N	%
18-20	18	4.8
21-23	37	59.7
24-26	5	8.1
27-29	2	3.2
Toplam	62	100
Bölüm	N	%
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	26	41.9
Eğitim Bilimleri Bölümü	8	12.9
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü	9	14.5
Temel Eğitim Bölümü	8	12.9
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü	11	17.7
Toplam	62	100
Sınıf Düzeyleri	N	%
1. Sınıf	5	8.1
2. Sınıf	15	24.2
3. Sınıf	9	14.5
4. Sınıf	33	53.2
Toplam	62	100

Tablo 9’da görüldüğü üzere, yarı yapılandırılmış görüşmelere katılan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu %64.5’i (N=40) kadın, %35.48’i (N=22) erkektir. Katılımcıların yaş aralığı 18 ile 29 arasında değişmekte; büyük bir çoğunluğu ise 21-23 yaş aralığında (%59.7, N=37) olduğu görülmektedir. Her sınıf düzeyinden katılımcı görüşmelere katılmış; en az katılımcı 1. sınıf (%8.1, N=5) ve en fazla katılımcı 4. sınıf (%53.2, N=33) düzeyinde yer almaktadır. Tüm bölümlerden katılımcı yer almış, en fazla katılım ise Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünden (%41.9, N=26), en az katılım ise Eğitim Bilimleri Bölümü (%12.9, N=8) ve Temel Eğitim Bölümünden (%12.9, N=8) olmuştur.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu bölümde, araştırma sürecinde farkındalık eğitimi için geliştirilen öğretim tasarımı, veri toplama sürecinde kullanılan ölçme paketi, uygulama süreci, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili detaylı bilgiler sunulmuştur.

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen E-Devlet KSHY-FA, E-Devlet KSH-KÖ ve yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama araçlarının geliştirilme sürecine ilişkin detaylı bilgiler bu başlık altında sunulmuştur.

3.3.1.1. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlerin Kullanımı Anketi Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmanın ilk alt problemi öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan hizmetleri kullanımına yönelik düzeylerinin belirlenmesidir. Bu aşamada öğretmen adaylarına uygulanan E-Devlet KSH-KA geliştirilmiş ve Ek 9'da sunulmuştur.

E-Devlet KSH-KA üç bölümden oluşmaktadır. Anket formu, katılımcıların anketi yanıtlarken dikkat etmeleri gereken özellikleri ve genel bilgileri içeren bir yönerge ile başlamaktadır. Formun birinci bölümünde katılımcılardan kişisel bilgilerini, e-devlet kapısı profillerine ilişkin bilgilerini ve güvenli şifre oluşturma/güvenli şifre ile ilgili görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Bu bölümde ayrıca, araştırma sonuçlarından haberdar olmak isterlerse ve yarı yapılandırılmış görüşmelere katılmayı kabul ederlerse kendileriyle nasıl iletişim kurulacağına dair bilgileri belirttikleri bir alana yer verilmiştir. İletişim için oluşturulan kısmın yanıtlanmasının zorunlu olmadığı, formun uygulanması sürecinde vurgulanmıştır. Formun ikinci bölümünde ise e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetler yer almaktadır. Katılımcıların burada sunulan 170 hizmetten hangilerini kullanıp (2), hangilerini kullanmadıklarını (1) ya da farkında olup olmadığını (0) belirtmeleri istenmiştir. Bu bölümde sunulan hizmetler seçilirken e-devlet kapısı üzerinde en sık kullanılanlar, e-devlet ile ilgili çalışan alan uzmanlarının görüşleri, öğretmen adaylarının ihtiyaç duyacakları uygulamalar ve ön uygulamalarda görüşülen öğretmen adaylarından elde edilen bilgiler belirleyici olmuştur. Yine bu süreçte formun üçüncü ve son bölümünde yanıtlayıcılara belirtilmeyen, ama eklenebilecek hizmetler sorulmuş ve ilgili alanda belirtmeleri istenmiştir. Başka hangi hizmetlerin e-devlet üzerinden verilebileceği de sorulmuştur. Katılımcıların e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetleri varsa kullanmama nedenlerini önerilen gerekçeler içerisinden seçmeleri ya da belirtmeleri istenmiş, çevrim içi ortamda sunulan bu hizmetler için oluşturulan kategoriler altındaki hizmetleri kullanım sıklıklarına göre işaretlemeleri istenmiştir.

E-Devlet KSH-KA geliştirilmesi sürecinde, Büyüköztürk (2005) tarafından açıklanan adımlar izlenmiş ve bu adımlar Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10

E-Devlet KSH-KA Geliştirme Aşamaları

Aşama	Açıklama
1. Aşama	Problemi Tanımlama - Amaç ve soru belirleme
2. Aşama	Madde Yazma - Taslak formu oluşturma
3. Aşama	Uzman Görüşü Alma - Ön Uygulama Formu Oluşturma
4. Aşama	Ön Uygulama ve Ankete Son Şeklini Verme

Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket Geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-151.

Tablo 10'da görüldüğü üzere ilk aşamada problemin tanımlanması gerekmektedir. E-Devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlerin yeterince tanınmıyor ve bilinmiyor olması, bu hizmetlerin kullanımının önündeki en büyük engellerdir. Dolayısıyla bu hizmetlerin bilinirliğini artırmak amacıyla farkındalık kazandırmaya dönük eğitimlerin düzenlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitimlerin düzenlenmesi sürecinde, öncelikle öğretmen adaylarının kullanım düzeylerinin belirlenmesi gerekmektedir. E-Devlet KSH-KA bu problem çerçevesinde, öğretmen adaylarının düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. İkinci aşamada ise farkındalık anketinde kullanılması öngörülen maddeler yazılarak, madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzu için uygulamalar incelendiğinde başlangıçta 458 tane hizmet belirlenmiş; tekrar eden ya da farklı birimler üzerinden aynı hizmetin verildikleri çıkarıldığında 189 tane hizmetin forma eklenebileceği görülmüştür. Alan yazını taraması ile başlayan madde yazım süreci, e-devlet alanında çalışan uzmanlarla ve e-devleti kullanan öğretmen adayları ile görüşmeler gerçekleştirilerek, hazırlanacak anket taslak formunda yer alması gereken maddelere ilişkin görüş ve öneriler alınmıştır. Bu süreçte Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Ölçme ve Değerlendirme Programı ve Türkçe Eğitimi Programı öğretim elemanlarından da yardım alınmış, maddelerin gözden geçirilmesi ve taşıdıkları anlamların açıklığı hususunda değerlendirmeler yapmaları istenmiştir. Bu görüş ve öneriler doğrultusunda anket formunun taslağı 170 maddeyi içerecek şekilde oluşturulmuştur. Üçüncü aşamada, taslak form kapsam ve görünüş geçerliğini belirlemek amacıyla uzmanlara gönderilmiştir. Hazırlanan taslak form, konu alanı uzmanlarına gönderilirken bir yönerge ile paylaşılmıştır. Uzmanlara yönelik hazırlanan yönerge de taslak

formun amacı ve maddelerin içerikleri ile ilgili görüşlerini “uygun”, “uygun değil” ve “düzeltme/öneri” seçeneklerinden biriyle belirtmeleri gerektiği ifade edilmiştir. Uzman görüşlerinde “uygun” ve “uygun değil” şeklinde iki seçenekli bir yapı kullanıldığında, maddelerin uyuma düzeylerinin %90 ile %100 arasında olması gerektiği; %70 ile %80 arasında uyuma gösteren maddelerde ise düzenlemeler yapılması gerektiği, %70’in altındaki maddelerin ise formda tutulmaması gerektiği ifade edilmektedir (Büyüköztürk ve diğ., 2010, s. 168). Uzman görüşü için paylaşılan taslak formun kapsam geçerliği için uzmanların görüşlerinin uyuma değerleri hesaplanmıştır; Lawshe Tekniği (1975) olarak bilinen yöntemle maddelerin kapsam geçerliği belirlenmiştir. Yurdugül’e (2005) göre Kapsam Geçerlik Oranları (KGO) hesaplanırken uzmanlarının herhangi bir maddeye verdiği yanıtlar toplanarak, toplam uzman sayısının yarısına bölünerek ve 1 eksilterek hesaplanmaktadır.

$$KGO = \frac{NG}{N/2} - 1$$

NG : Maddeye ilişkin “Uygun” görüşünü
belirten uzman sayısı

N : Toplam uzman sayısı

Kapsam geçerliği değerleri uzman sayısı ile bağlantılı ve aynı zamanda maddenin istatistiki açıdan anlamlı olduğunu ifade etmektedir (Yurdugül, 2005). Veneziano ve Hooper (1997) tarafından belirtilen kapsam geçerliği oranlarında $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyindeki minimum değerler Tablo 11’de gösterilmektedir.

Tablo 11
Kapsam Geçerlik Oranlarının Minimum Değerleri

Uzman Sayısı	Minimum Değer	Uzman Sayısı	Minimum Değer
5	0.99	13	0.54
6	0.90	14	0.51
7	0.99	15	0.49
8	0.78	20	0.42
9	0.75	25	0.37
10	0.62	30	0.33
11	0.59	35	0.31
12	0.56	40+	0.29

Veneziano L. & Hooper J. (1997). A method for quantifying content validity of health-related questionnaire. *American Journal of Health Behavior*, 21(1):67-70.

Tablo 11’de görüldüğü üzere uzman sayısı ile bağlantılı olarak hesaplanan minimum değerler, kapsam geçerlik oranları bağlamında maddenin istatistiksel anlamlılığını belirtmektedir (Yurdugül, 2005). Araştırma sürecinde madde havuzu oluşturulduktan sonra taslak form uzman görüşlerinin alınması için 13 alan uzmanı ile paylaşılmıştır. Uzmanlar taslak formdaki her bir maddenin e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetler ile ilişkili olma ve ifadelerin anlaşılabilirliğini değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirmeler doğrultusunda forma son hali verilerek asıl uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Araştırma sürecinde taslak form için 13 alan uzmanın görüşleri doğrultusunda Lawshe Tekniği ile kapsam geçerliği değerleri hesaplanmıştır. Tablo 11’de görüldüğü üzere 13 uzman için en düşük değer 0.54’tür ve kapsam geçerliği altında hiçbir maddenin kalmadığı görülmüştür. Gerçekleştirilen hesaplamalara ilişkin detaylı bilgiler Ek 6’da sunulmuştur. E-Devlet KSH-KA formunun güvenilirlik kat sayısının belirlenmesi için Cronbach Alpha (α) değerine bakılmıştır ve bu değer .989 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen değer doğrultusunda anket formunun güvenilir olduğu belirtilebilir.

E-Devlet KSH-KA’ni yanıtlayan bir katılımcı en düşük 0 ve en yüksek 340 puan alabilmektedir. E-Devlet KSH-KA’nden elde edilen veriler değerlendirilirken, katılımcının aldığı puan ne kadar yüksek ise kullanım düzeyinin de benzer şekilde yüksek olduğu ifade edilebilir. Katılımcıların e-devlet kapısından sunulan hizmetleri kullanım düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12

E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetleri Kullanım Seviyelerine İlişkin Betimsel İstatistikler

N	Minimum	Maksimum	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
1320	.00	340	151.1	47.2	-.385	.485
Uygulama	.00	338				

Tablo 12’de görüldüğü üzere E-Devlet KSH-KA toplam puanının ortalaması $\bar{X}$ =151.1 ve standart sapması SS=47.2 olarak hesaplanmıştır. Anketten alınabilecek minimum ve maksimum puanlar sırası ile 0 ve 340’tır. Çalışma grubunun aldığı minimum ve maksimum değerler incelendiğinde ise sırası ile 0 ve 338 olarak tespit edilmiştir. Verilerin normal dağılım süreçlerinde basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakılmış, bu değerlerin 0’a yakın olması simetrik dağılım gösterdiğinin kanıtı iken; +1 ile -1 arasında olması da ölçümlerin normal dağılımdan büyük ölçüde sapma göstermediğini ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2010). Tablo 12’den de anlaşılacağı üzere araştırma verilerin normal dağıldığını ifade etmek mümkündür.

3.3.1.2. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Ölçeği Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Ölçek geliştirme süreçlerinde alan yazını öncülüğünde uzman görüşleri doğrultusunda aday ölçek aracının tasarlanması, hedef kitleyle benzer özellik gösteren katılımcılara uygulanması ve elde edilen verilerin analizi ile nihai form oluşturulur. Yine bu süreç madde havuzu oluşturma ile başlayıp uzman görüşü alma, ön uygulama yapılması, faktör analizi yapılması ile devam eder ve güvenilirlik hesaplamaları ile son bulur (Balcı, 2015; Karasar, 2017; Kirk & Miller, 1986; Richey, Klein & Nelson, 2008).

Madde havuzu oluşturma sürecinde alan yazını ışığında e-devlet ve uygulamaları üzerine çalışan alan uzmanları ve öğretmen adayları ile gerçekleştirilen görüşmelerde yapılan ihtiyaç analizi çalışmaları doğrultusunda taslak forma alınabilecek maddeler yazılmıştır. E-Devlet ve uygulamalarını kullanan bireylerin sahip olmaları gereken bilgi düzeyleri, e-devlet ve uygulamalarını temsil eden göstergeler, e-devleti ve içeriğini yansıtan kategoriler çerçevesinde maddeler oluşturulmuştur. Bu süreçte 42 madde hazırlanmıştır ve tekrar eden kelimeler için benzer cümle tamamlama özelliği kullanılarak gruplandırmaya gidilmiştir. Akabinde uzman görüşleri doğrultusunda birleştirebilen ya da benzer olduğu düşünülen 7 madde taslak formdan çıkartılarak 35 madde ile uygulama sürecine geçilmiştir.

Ölçme aracında yer alan bir maddenin geçerli ve güvenilir olması, o ölçeğin ölçmek istenen özelliği eksiksiz ve hatasız bir şekilde ölçebilmesidir. Bir ölçme aracının geçerliliğine ilişkin kanıtları elde etmenin en önemli yollarından biri uzman görüşleridir. E-Devlet KSHY-FÖ için de uzman görüşlerine başvurulmuştur, elde edilen veriler doğrultusunda geçerlik kanıtlarına ulaşılmıştır. Taslak form oluşturulduktan sonra Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Ölçme ve Değerlendirme Programı ve Türkçe Eğitimi Programı öğretim elemanlarından da yardım alınmış, maddelerin gözden geçirilmesi ve taşıdıkları anlamların açıklığı hususunda değerlendirmeler yapmaları istenmiştir. Bu aşamada, taslak form kapsam ve görünüş geçerliliğini belirlemek amacıyla uzmanlara gönderilmiştir. Hazırlanan taslak form, konu alanı uzmanlarına gönderilirken bir yönerge ile paylaşılmıştır. Uzmanlara yönelik hazırlanan yönerge de taslak formun amacı ve maddelerin içerikleri ile ilgili görüşlerini “uygun”, “uygun değil” ve “düzeltme/öneri” seçeneklerinden biriyle belirtmeleri gerektiği ifade edilmiştir. Uzman görüşlerinde “uygun” ve “uygun değil” şeklinde iki seçenekli bir yapı kullanıldığında, maddelerin uyuma düzeylerinin %90 ile %100 arasında olması gerektiği; %70 ile %80 arasında uyuma gösteren maddelerde ise düzenlemeler yapılması gerektiği, %70’in altındaki maddelerin ise formda tutulmaması

gerektiği ifade edilmektedir (Büyüköztürk & diğ., 2010, s. 168). Uzman görüşü için paylaşılan taslak formun kapsam geçerliği için uzmanların görüşlerinin uyuşma değerleri hesaplanmış; Lawshe Tekniği (1975) olarak bilinen yöntemle maddelerin kapsam geçerliği belirlenmiştir. Yurdugül'e (2005) göre Kapsam Geçerlik Oranları (KGO) hesaplanırken uzmanlarının herhangi bir maddeye verdiği yanıtlar toplanarak, toplam uzman sayısının yarısına bölünerek ve 1 eksilterek hesaplanmaktadır. Kapsam geçerliği değerleri uzman sayısı ile bağlantılı ve aynı zamanda maddenin istatistiki açıdan anlamlı olduğunu ifade etmektedir (Yurdugül, 2005). Veneziano ve Hooper (1997) tarafından belirtilen kapsam geçerliği oranlarında $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyindeki minimum hesaplanan minimum değerler, kapsam geçerlik oranları bağlamında maddenin istatistiksel anlamlılığını belirtmektedir (Yurdugül, 2005). Araştırma sürecinde madde havuzu oluşturulduktan sonra taslak form uzman görüşlerinin alınması için 13 alan uzmanı ile paylaşılmıştır. Uzmanlardan taslak formdaki her bir maddenin e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetler ile ilişkili olma ve ifadelerin anlaşılabilirliğini değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirmeler doğrultusunda forma nihai hali verilerek asıl uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Araştırma sürecinde taslak form için 13 alan uzmanının görüşleri doğrultusunda Lawshe Tekniği ile kapsam geçerliği değerleri hesaplanmıştır. Tablo 11'de görüldüğü üzere 13 uzman için en düşük değer 0.54'tür ve kapsam geçerliği altında 7 maddenin kaldığı görülmüş, ilgili maddeler uzmanların belirttiği ifadeler de dikkate alınarak taslak formdan çıkartılmıştır, diğer maddelerden uygun görülenlerde düzeltme işlemleri yapılmıştır. E-Devlet KSHY-FÖ alt boyutları ve kapsam geçerlik oranları ise Tablo 13'te gösterilmektedir.

Tablo 13

E-Devlet KSHY-FÖ Alt Boyutları ve Kapsam Geçerlik Oranları

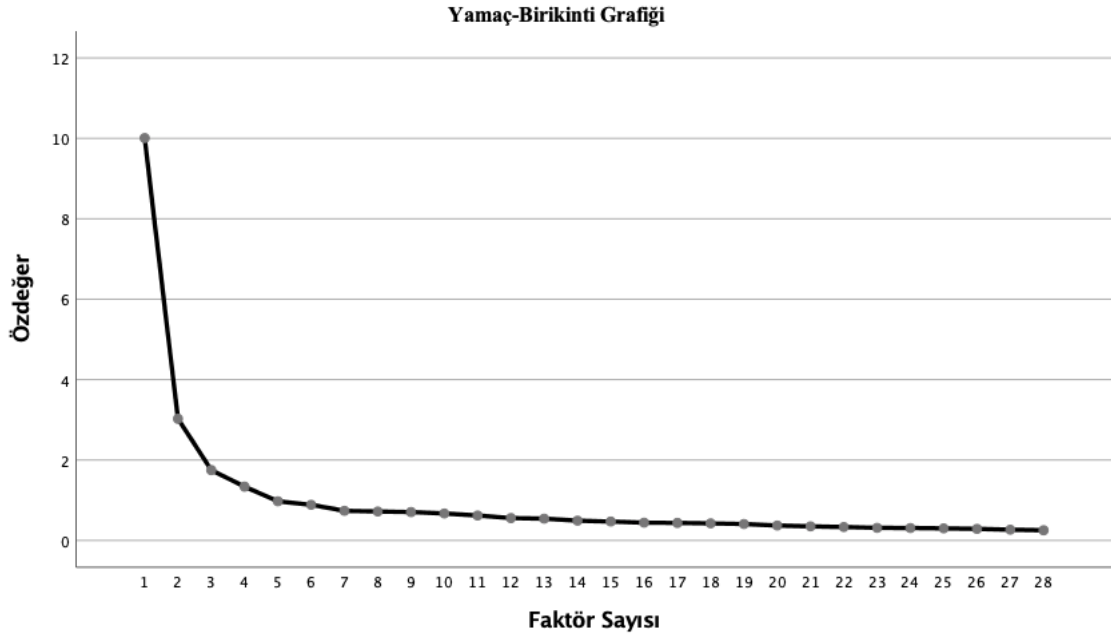
Alt Boyut	Başlangıçtaki Madde Sayısı	Başlangıçtaki KGO	Madde Sayısı	KGO
Genel Hizmetler	13	0.59	11	0.94
Güvenlik	9	0.65	8	0.89
Kullanım Kolaylığı	7	0.74	6	0.83
Kişiselleştirme	6	0.88	3	0.96
Toplam	35	0.72	28	0.91
Uzman Sayısı				13
Kapsam Geçerlik Ölçütü				0.54
Kapsam Geçerlik İndeksi				0.91

Tablo 13 incelendiğinde 13 alan uzmanının görüşlerinin Lawshe tekniğine göre incelenmesi sonrası elde edilen hesaplamalar doğrultusunda kapsam geçerlik ölçütü Tablo 11'de de yer aldığı gibi 0.54 olarak belirlenmiştir. Taslak formda yer alan faktör analizi yapılacak 35

maddeye ait geçerlik indeksi ise 0.91 olarak hesaplanmıştır. Ölçme aracı “Bilgim yok (0)” ile “Tamamen katılıyorum (5)” şeklinde altılı likert türünde derecelendirilmiştir. Ölçme aracının nihai formunda yer alan onuncu madde (... *hizmetleri kullanırken, resmi olarak tarafıma verilen ilk şifreyi kullanmaya devam ederim.*) dışında tüm maddeler olumlu ve düz/normal bir şekilde kodlanırken, sadece onuncu madde olumsuz olması sebebiyle analiz öncesi ters kodlama işlemine tabi tutulmuştur.

Ölçme aracının uygulanması süreci yüz yüze ve basılı anket yoluyla yapılmıştır. Katılımcılar üniversite seçmeli dersi alan normal ve ikinci öğretim öğrencileri arasından, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğretmen adaylarının 192’si (%46.9) kadın ve 218’i (%53.1) erkektir. Katılımcıların tamamı 3. sınıf düzeyinde, yaş aralıkları 21 ile 34 arasında değişmekte ve yaş ortalamaları 24.8’dir.

Ölçek geliştirme araştırmalarında faktör analizi için Büyüköztürk ve diğerleri (2010), farklı örneklemelerden ayrı ayrı toplanan verilere açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılması gerektiğini vurgular. Ancak, alan yazınındaki çalışmalar incelendiğinde örneklem sayısının kısıtlı olduğu durumlarda elde edilen veriler için seçkisiz yöntemle alt gruplara bölünerek elde edilen veri seti üzerinde faktör analizi işlemleri gerçekleştirilebilmektedir. Yine örneklem büyüklüğü için madde sayısının 3-5 ya da 10 katı katılımcı olması gerektiği belirtilirken (Kass & Tinsley, 1979; Kline, 1994; Tavşancıl, 2005); Kline (1994) büyük örneklemelerle çalışmanın daha doğru sonuçlar vereceği, en az 200 kişinin olmasının da yeterli olabileceğini belirtmiştir. Alan yazınında bir diğer görüş ise Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk (2010) en az 300 katılımcının faktör analizi için yeterli örneklem sayısı olduğudur. Kline’a (2005) göre faktör yük değerleri ölçme aracındaki maddelerin faktörle ilişkisini açıklamada önemli bir kriterdir. Tabacknick ve Fidell’e (2001) göre ise her bir maddenin yük değerinin .32 ve daha fazla olması beklenir. Kline’a (2005, s. 167-168) faktör yükü .45 ve üzeri olan maddelerin kesinlikle ölçekte tutulması gerektiği ifade edilmektedir. Bu araştırmada seçkisiz bir şekilde veriler iki alt gruba bölünerek açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Ölçme aracında binişiklik özelliği gösteren 8 madde sırasıyla en fazla binişiklik özelliği gösterecek şekilde çıkartılarak tekrar analize tabi tutulmuştur, bu esnada binişiklik özelliği gösteren 1 maddenin binişiklik özelliği ortadan kalkmıştır ve bu adımlara ilişkin dönüştürülmüş bileşenler matrisi Ek-11’de sunulmuştur. Ölçme aracına ait yamaç-birikinti grafiği (screeplot) Şekil 6’da gösterilmektedir.

Şekil 6. E-Devlet KSHY-FÖ’ye ait yamaç-birikinti grafiği

Şekil 6 incelendiğinde açımlayıcı faktör analizi (AFA) sonucunda ölçeğin öz değerinkinden büyük dört faktör altında toplandığı görülmektedir. Yamaç-birikinti grafiği incelendiğinde dördüncü faktörden sonra diğer faktörlerin plato yaptığı anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle beşinci ve sonraki faktörlerin ölçeğin açıkladığı varyansa olan katkıları neredeyse birbirine yakındır. Dört faktörün ölçeğe ilişkin açıkladığı varyans ise %57.580’dir. AFA sürecinde binişiklik özelliğine ve faktör yüklerine bakılmaktadır. Faktör yüklerinin kabul düzeyini karşılayıp karşılamadığı önemlidir. Bazı araştırmalarda hem binişiklik özelliği hem de düşük faktör yüküne sahip maddeler bir arada bulunabilir. Çokluk ve arkadaşlarına (2010) göre böyle durumlarda madde çıkarma işleminde öncelikle binişiklik özelliği gösteren maddenin çıkarılması süreci takip edilebilir. Bu araştırma kapsamında da binişiklik özelliği gösteren ve düşük faktör yüküne sahip olan maddeler analizden çıkartılmış ve toplam sekiz adımda ölçeği nihai faktör yüklerine ulaşılmıştır. Madde çıkarımı sürecinde çıkartılan her bir madde sonrasında elde edilen yeni faktör yükleri Ek-11’de gösterilmiştir. AFA sürecinde varimax dik döndürme yöntemi kullanılmıştır ve elde edilen faktör yüklerine ilişkin bilgiler Tablo 14’te gösterilmektedir.

Tablo 14

E-Devlet KSHY-FÖ'ye Ait Faktör Yükleri

Madde Nu.	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
M29	.768	.267	.125	.042
M32	.753	.040	.097	.253
M26	.746	.076	.116	.115
M33	.735	.214	.157	.090
M31	.732	.137	.092	.224
M28	.726	.191	.148	.063
M30	.726	.096	.146	.201
M27	.724	.276	.156	-.019
M35	.714	.126	.126	.173
M25	.701	.140	.203	.128
M19	.060	.711	.224	.044
M12	.167	.678	.320	-.105
M18	.123	.656	.135	.217
M13	.182	.641	.261	-.048
M15	.134	.639	.220	.110
M16	.166	.586	.103	.232
M23	.217	.529	.250	.267
M34	.153	.487	.167	-.163
M11	.257	.483	.288	.126
M5	.143	.288	.786	.033
M4	.180	.205	.776	.058
M6	.123	.209	.752	.066
M3	.158	.202	.663	.139
M1	.178	.313	.621	.050
M2	.214	.291	.552	.158
M21	.224	.116	.084	.822
M20	.162	.156	.161	.766
M22	.264	.086	.072	.739

Tablo 14 incelendiğinde AFA sonrası dört faktörlü bir yapıya ulaşıldığı görülmektedir. En düşük faktör yükü .483 ve en yüksek faktör yükü .822 olarak tespit edilmiştir. AFA işlemi sonucunda özdeğeri birin üzerinde olan dört faktörün açıkladıkları varyans oranları ve özdeğerleri ile ilgili bilgiler Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15

E-Devlet KSHY-FÖ'ye Ait Özdeğer ve Varyans Oranlar

Faktör	Özdeğerler			Döndürülmüş Kareler Toplamı		
	Özdeğer	Açıklanan Varyans (%)	Toplam Varyans (%)	Özdeğer	Açıklanan Varyans (%)	Toplam Varyans (%)
1	10.008	35.753	35.743	6.118	21.851	21.851
2	3.026	10.807	46.550	4.048	14.456	26.307
3	1.750	6.251	52.801	3.622	2.622	49.242
4	1.338	4.779	57.580	2.335	2.335	57.580

Tablo 15 incelendiğinde özdeğeri birden büyük olan dört faktörün açıkladığı toplam varyansın %57.580 olduğu görülmektedir. Tavşancıl'a (2005) göre sosyal bilimlerde çok faktörlü yapılarda açıklanan varyansın %40 ile %60 arasında kabul bağlamında yeterli görülmektedir. Bu araştırma için de açıklanan toplam varyans yeterlidir denilebilir. Son iki alt boyutun etkisinin oldukça az olduğu görülmektedir. Uzman görüşü alınarak ölçek içerisinde kalması gerektiğine karar verilmiştir.

Ölçekte yer alan maddelerin, ölçülmek istenen özelliği ölçüp ölçemediğini ayırt etmede yeterli olup olmadığını belirlemek amacıyla madde-toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Akabinde toplam puana göre alt ve üst %27'lik gruplar belirlenmiştir. Bu gruplar arasındaki anlamlı farklılığı belirlemek için t-testi yapılmış, ölçeğin güvenirlik değeri içinse Cronbach Alfa iç tutarlık kat sayısına bakılmıştır. Ölçekte yer alan maddeler için gerçekleştirilen madde analizlerine ilişkin değerler Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16

E-Devlet KSHY-FÖ'ye Ait Maddelerin Betimsel İstatistikleri

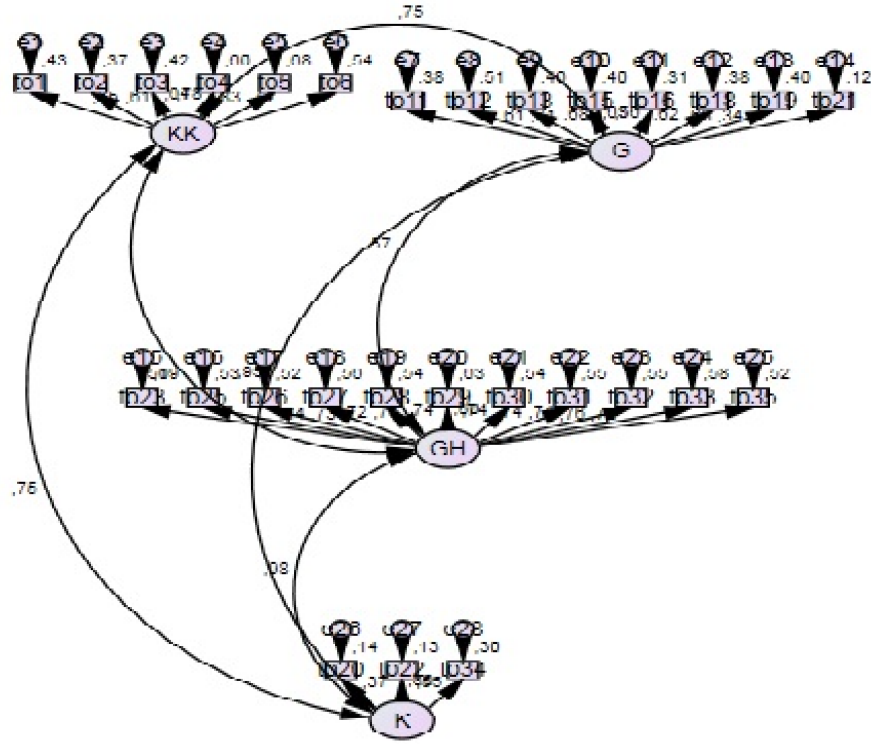
Eski Madde Nu.	Yeni Madde Nu.	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
M1	M1	1320	3.50	1.475
M2	M2	1320	3.82	1.433
M3	M3	1320	3.93	1.311
M4	M4	1320	3.87	1.257
M5	M5	1320	3.47	1.375
M6	M6	1320	3.11	1.192
M11	M7	1320	3.04	1.201
M12	M8	1320	3.34	1.402
M13	M9	1320	3.47	1.346
M15	M10	1320	3.71	1.281
M16	M11	1320	3.56	1.365
M18	M12	1320	3.48	1.347
M19	M13	1320	3.54	1.421
M20	M14	1320	2.78	1.608
M34	M15	1320	2.57	1.627
M22	M16	1320	2.29	1.622
M21	M17	1320	3.31	1.543
M32	M18	1320	3.15	1.708
M26	M19	1320	2.71	1.753
M23	M20	1320	3.35	1.623
M28	M21	1320	3.04	1.701
M29	M22	1320	3.29	1.625
M30	M23	1320	2.92	1.735
M31	M24	1320	2.93	1.715
M25	M25	1320	2.57	1.787
M33	M26	1320	3.13	1.712
M27	M27	1320	3.57	1.543
M35	M28	1320	2.85	1.768

Tablo 16 incelendiğinde maddelere ait aritmetik ortalama değerlerinin 2.29 ile 3.93 arasında değiştiği görülmektedir. Yine maddelere ait standart sapma değerlerinin 1.192 ile 1.787 arasında değiştiği görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının (N=1320) toplam test puanlarına ilişkin alt-üst %27'lik grupları belirlenerek ($n_1=n_2=356$) anlamlı olup olmadığına t-testi analizi kullanılarak bakılmıştır. Üst %27'lik grubun ($\bar{X}=118.179$, $SS=.491$) aritmetik ortalamasının alt %27'lik grubun ($\bar{X}=57.697$, $SS= 18.598$) aritmetik ortalamasından daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca t-testi sonuçlarına bakıldığında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($t_{(710)}=54.930$, $p<.05$). Dört boyuttan oluşan 28 maddenin madde-toplam test korelasyonları incelendiğinde değerlerin $r=.75$ ile $r=.91$ arasında değiştiği görülmüştür. Alt faktörlerde yer alan maddelerin madde-toplam test

korelasyonları incelendiğinde ise birinci faktörde değerlerin $r=.78$ ile $r=.91$ arasında, ikinci faktörde değerlerin $r=.84$ ile $r=.91$ arasında, üçüncü faktörde değerlerin $r=.75$ ile $r=.87$ arasında ve dördüncü faktörde değerlerin $r=.78$ ile $r=.85$ arasında değiştiği görülmektedir. Madde-toplam test korelasyonlarının .30 ve üzerinde olması ölçek maddelerinin geçerliği için bir kanıt olarak kabul edilmektedir (Nunnally, 1978; Nunnally & Bernstein, 1994). Madde-toplam test korelasyonları incelendiğinde, her bir madde için $r=.30$ 'un üzerindedir ve ölçek maddelerinin ölçülmek istenen özelliği ölçebildiği şeklinde belirtilebilir.

Güvenirlik bir ölçme aracının ölçtüğü kavramı ne kadar doğru ölçtüğü ile ilgilidir. Likert tipi ölçme araçlarında güvenilirlik düzeyini belirlemek için Cronbach Alpha (α) katsayısına bakılmıştır. Ölçeğin tümüne ait güvenilirlik Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.935$, birinci alt boyuta ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.923$, ikinci alt boyuta ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.843$, üçüncü alt boyuta ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.882$ ve dördüncü alt boyuta ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.795$ olarak belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara dayalı olarak ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir. Ayrıca, ölçeğin madde-toplam korelasyon değerlerinin de yüksek olması iç tutarlılığın yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Elde edilen bulgular ışığında ölçeğin yeterli düzeyde güvenilir olduğu ifade edilebilir.

Açımlayıcı faktör analizi sonucu oluşan çok faktörlü yapının geçerliğini değerlendirmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılabilir (Kline, 2005). Araştırmada model uyum indeksleri olarak Ki-Kare İyilik Uyum, İyilik Uyum İndeksi (GFI), Düzenlenmiş iyilik Uyum İndeksi (AGFI), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA), Anlık Ortalamaların Karekökü (RMR), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI) ve Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (NNFI) değerleri incelenmiştir. Bu çalışmada da elde edilen verilere IBM SPSS Amos 22 programında doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve elde edilen dört faktörlü yapıya ilişkin model Şekil 7'de sunulmuştur.

Şekil 7. E-Devlet KSHY-FÖ'ye ait DFA bulguları

Şekil 7'de görüldüğü üzere dört faktörlü yapısal eşitlik modelinin uyum indeksleri kabul kriterlerine sahiptir denilebilir. Elde edilen bulgular incelendiğinde Ki-Kare İyilik Uyumu=3735.142, İyilik Uyum İndeksi (GFI)=.851, Düzenlenmiş iyilik Uyum İndeksi (AGFI)=.782, Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA)=.86, Anlık Ortalamaların Karekökü (RMR)=.88, Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI)=.918, Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI) =.863 ve Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (NNFI)=.898 olarak tespit edilmiştir. Ki-Kare/serbestlik derecesi iyilik uyumu değerinin 3.54 olduğu görülmektedir. Ki-Kare/serbestlik derecesi iyilik uyumu Kline'a (2005) göre küçük örneklerde 2.5 altında mükemmel uyum ve daha büyük örneklerde 5'in altında kabul edilebilir uyum olarak ifade edilmektedir. Bu araştırma için elde edilen değerin kabul edilebilir uyum olduğu ifade edilebilir. RMSEA değeri için .0 ile .05 arasının mükemmel bir uyuma ve .05 ile .08 aralığının iyi bir uyumu ifade ettiği belirtilmektedir (Brown, 2006; Frias & Dixon, 2005; Marsh & Balla, 1994; Sümer, 2000). Bu çalışmada elde edilen RMSEA değeri .86 ve iyi bir uyumun varlığından söz edilebilir. Brown'a (2006) göre RMR değeri 0 ile 1 arasında değer almalı, .05'ten küçük ise mükemmel uyuma ve .08'den küçük ise iyi uyumu ifade etmektedir. Bu çalışmada elde edilen RMR değeri .88'dir iyi bir uyumun varlığından söz

edilebilir. Tabachnick ve Fidell'e (2001) göre CFI değeri için .97 ile 1 arası iyi, .95 ile .97 arası kabul edilebilir uyum olarak ifade edilmektedir. Araştırmada elde edilen CFI değeri .918'dir ve kabul edilebilir uyum olarak söylenebilir. Jöreskog ve Sörbom'a (1993) göre .90 ve üzeri mükemmel ve .89 ile .85 arası kabul edilebilir uyum olduğu belirtilmektedir. Bu araştırmada elde edilen GFI değeri .851'dir ve kabul edilebilir bir uyum olduğu ifade edilebilir. NFI değeri için .97 üzeri iyi uyum ve .90 ile .97 arası kabul edilebilir uyum olarak ifade edilmektedir (Tabachnick & Fidell, 2001). Bu araştırmada elde edilen değer .9'dur ve kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu ifade edilebilir. Hesaplanan değerler alan yazını ile karşılaştırıldığında elde edilen bulguların genel olarak iyi uyumun varlığı ve kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu söylenebilir. Modelin verilerle uyum içerisinde olduğu ve doğru bir şekilde bütünü temsil ettiğini söylemek mümkündür.

Verilerin normal dağılım süreçlerinde basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakılmış, bu değerlerin 0'a yakın olması simetrik dağılım gösterdiğinin kanıtı iken; +1 ile -1 arasında olması da ölçümlerin normal dağılımdan büyük ölçüde sapma göstermediğini ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2010). Veriler incelendiğinde basıklık ve çarpıklık değerlerinin sırasıyla .786 ve -.751 olarak tespit edildiği görülmüştür. Bu doğrultuda verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir. E-Devlet KSHY-FÖ'nin kesme puanlarının hesaplanarak düzeylerin oluşturulması süreci beşli likert ölçeklerde; sıfır (kesme) noktasının konumu sabit değildir (Malhotra, Agarwal & Peterson, 1996; Malhotra, Nunan & Birks, 2017; Sarantakos, 2017). $Y=a+bc$ formundaki hernagi bir pozitif doğrusal dönüşüm, ölçeğin özelliklerini koruyacaktır. Dönüştürülmüş ölçek değeri "y", orijinal ölçek değeri "x" ve "a" ile "b" ise sabitleri ifade etmektedir. Bu çalışmada "Kesinlikle Katılmıyorum (1)" 'dan başlayan ve "Kesinlikle Katılıyorum (5)" 'a kadar uzanana beşli bir derecelendirmeden bahsetmek mümkündür. Dolayısıyla beşli likertlerde maddeleri anlamlandırmada $(5-1)/5$ formülü kullanılmakta (Malhotra, Nunan & Birks, 2017; Sarantakos, 2017) ve .80 değeri (b değeri) elde edilmektedir. Herhangi iki yakın ölçek değeri arasındaki farkı temsil eden "a" değeri ise 1; x ise "1,2,3,4,5" değerlerine sahiptir. Bu durumda alt ve üst sınır aralıklarına ilişkin bilgiler hesaplanmıştır. Akabinde öğretmen adaylarının E-Devlet KSHY-FÖ'nden aldıkları toplam puanların aritmetik ortamlarının Z skorları hesaplanmış, elde edilen sınır değerlere göre kodlamaları gerçekleştirilmiştir. Bu kodlamalar sonrasında elde edilen beş düzey "Çok Düşük", "Düşük", "Orta", "Yüksek" ve "Çok Yüksek" olmak üzere kategorilendirilmiştir. Detaylı bilgiler Tablo 17'de sunulmaktadır.

Tablo 17

Sınır Değerler ve Farkındalık Düzeyleri

Sınır Değer	Seçenekler	Kodlamalar	Farkındalık Düzeyi
1.00-1.80	Kesinlikle Katılmıyorum	1	Çok Düşük
1.81-2.60	Katılmıyorum	2	Düşük
2.61-3.40	Kısmen Katılıyorum	3	Orta
3.41-4.20	Katılıyorum	4	Yüksek
4.21-5.00	Kesinlikle Katılıyorum	5	Çok Yüksek

Tablo 17’de görüldüğü üzere sınır değerler 1 ile 5 arasında değişmektedir. Her bir düzey arasında .80 değerinde fark bulunmaktadır. En düşük değer 1 olmak üzere 5 sınır değeri de kodlanmıştır. Kodlamalarda 1 “Çok Düşük” düzeyi temsil ederken 5 ise “Çok Yüksek” düzeyi göstermektedir. Düzeyler isimlendirilirken alan yazında yer alan benzer çalışmalarda ölçme araçlarından yararlanılmış ve uzmanların görüşleri alınmıştır. Düşük düzey farkındalığın düşük, yüksek düzey ise farkındalığın yüksek olduğu yönünde bilgi vermektedir.

E-Devlet KSHY-FÖ ve alt boyutlarında yer alan maddeler incelendiğinde alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar da belirlenmiş, bu puanların temsil ettiği farkındalık düzeyleri tespit edilmiş ve Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18

Ölçek ve Alt Boyutlarına İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

Ölçek/Alt Boyutları	Faktöre Dahil Olan Maddeler	En Düşük Puan	En Yüksek Puan
E-Devlet KSHY-FÖ (28 madde)	1-28	0	140
Genel Hizmetler (11 madde)	18-28	0	55
Güvenlik (8 madde)	7-13, 17	0	40
Kullanım Kolaylığı (6 madde)	1-6	0	30
Kişiselleştirme (3 madde)	14-16	0	15

Tablo 18 incelendiğinde ölçeğin tamamı 28 maddeden oluşmakta, elde edilebilecek en düşük puan 0 ve en yüksek puanın 140’tır. Ölçeğin birinci alt boyutu e-devletle ilgili genel hizmetlere yönelik ifadeleri içermekte ve toplam 11 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyutta alınabilecek en düşük puan 0 ve en yüksek puan 55’tir. Ölçeğin ikinci alt boyutu ise e-devlet ve güvenliği sağlama/güvenli kullanım ile ilgili 8 tane maddeyi kapsamaktadır. Bu alt boyutta alınabilecek en düşük puan 0 ve en yüksek puan 40’tır. Ölçeğin üçüncü alt boyutu

ise e-devletin kullanım kolaylığını yansıtan 6 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyutta alınabilecek en düşük puan 0 ve en yüksek puan 30'dur. Ölçeğin dördüncü ve son alt boyutunda e-devletin kişiselleştirilebileceği ile ilgili üç madde yer almaktadır. Bu alt boyutta alınabilecek en düşük puan 0 ve en yüksek puan 15'tir.

3.3.1.3. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısı Üzerinden Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Eğitimi Çalışmalarına İlişkin Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Araştırmacı tarafından geliştirilen ve öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemeye dönük hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu alan yazınındaki çalışmalar dikkate alınarak oluşturulmuştur. Taslak form uzman görüşlerine sunulduktan sonra gerekli düzeltmeler yapılarak nihai hali verilmiştir ve ilgili form Ek-8'de sunulmuştur. Eğitim sonrası yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul edenlere görüşme tarihi, yeri ve saati belirlenerek uygulanmıştır. Görüşmeyi kabul eden katılımcıların bilgileri Ek-6'da sunulmuştur.

3.3.2. E-Devlet Kapısı Üzerinden Sunulan Hizmetler İçin Hazırlanan İnternet Sayfası

Araştırma süresince kullanılan ortam ve materyaller yetişkin eğitimi kuramı bileşenleri çerçevesinde tasarlanmıştır. Bu süreçte farkındalık eğitimi uzaktan almayı düşünen öğretmen adaylarına internet temelli verilmesi planlanan bu eğitimde işleyiş ve adımların belirlenebilmesi için 4 alan uzmanı ile görüşülmüştür. Ragan ve Smith'e (1999) göre öğretim tasarımı kullanılacak olan materyaller, etkinlikler, bilgi kaynakları ve değerlendirme süreçlerini sistematik ve yansıtıcı bir süreç içerisinde tasarlamak olarak ifade edilebilir. Genel olarak öğretim tasarımı süreçlerinde beş aşamadan bahsedilmektedir ve bu aşamalar analiz-tasarım-geliştirme-uygulama-değerlendirmedir. Analiz aşamasında tasarım sürecinin problemi, amaç ve hedef kitlenin ihtiyaçları belirlenmiştir. Tasarım sürecinde ise analiz sürecinde belirlenen amaçlara ulaşma sürecinin plan ve taslağı oluşturulup, geliştirme aşamasında bu doğrultuda öğretim materyalleri ve içerikler geliştirilmiştir. Uygulama aşamasında geliştirilen materyal ve içerikler son kullanıcı tarafından kullanılır. Değerlendirme aşamasında ise sürece ya da ürüne yönelik bir değerlendirme yapılır. Değerlendirme biçimlendirici ve düzey belirleyici değerlendirmeler olarak yapılır.

Araştırma sürecinde internet sitesi olarak Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde tüm birimlerin kullandığı LMS Moodle platformu tercih edilmiştir. Sisteme tüm öğrencilerin erişebilmesi ve istedikleri an eğitim olarak açılan bu kursa kendilerini manuel (elle) olarak kaydedebilmeleri sağlanmıştır. Ortama ilişkin görseller Ek-12'de sunulmuştur.

3.3.3. E-Devlet Kapısı Üzerinden Sunulan Hizmetler İçin Öğretim Materyallerinin Tasarımı

Öğretmen adaylarının e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere ilişkin farkındalık düzeylerini artırmak için hazırlanan öğretim materyallerinde de ADDIE tasarım süreci izlenmiştir. Öğretim materyallerinin oluşturulması sürecinde alan yazının ışığında uzman görüşleri doğrultusunda ve öğretmen adayları ile gerçekleştirilen ihtiyaç analizi çalışması sonuçları etkin rol oynamıştır. Analiz sürecinde hedefler belirlendikten sonra, tasarım aşamasında bu amaçlara ulaşım süreci planlanmış ve taslaklar oluşturulmuş; geliştirme aşamasında taslaklar doğrultusunda materyaller geliştirilmiş, son olarak da uzmanlardan biçimlendirici değerlendirmeye dönük görüşleri alınarak gerekli düzeltmelerle son halleri oluşturulmuştur. Eğitim sürecinde kullanılan öğretim materyalleri Ek-12'de sunulmuştur.

3.3.3.1. ADDIE Öğretim Tasarımı Süreci

Çalışmada kullanılan eğitim materyalleri ve öğrenme ortamları için yetişkin eğitimi kuramı bileşenleri de dikkate alınarak tasarım süreci gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının öğrenmeye yönelik durumları ve beklentileri belirlenerek; eğitim teknolojisi alan uzmanlarının görüşleri ile öğretim tasarımı süreci yürütülmüştür. Öğretim tasarımı Ragan ve Smith'e (1999) göre öğrenme ve öğretim ilkelerinin; öğretim materyali, etkinliği, bilgi kaynağı, değerlendirme süreci için kullanılabilir tasarımlara dönüştürülmesinde sistematik bir süreç olarak ifade edilmektedir. Birçok öğretim tasarımı modeli bulunmakla birlikte, temelde analiz, tasarım, geliştirme, uygulama ve değerlendirme olmak üzere beş ana aşamadan söz edilir. Cowell, Hopkins, McWhorter ve Jorden'a (2006) göre bu beş aşamadan oluşan ADDIE modeli, diğer modellerin de temeli olup geliştirilmesi ile ortaya çıkmış; modelde her bir aşamanın çıktısı bir sonraki aşamanın girdisi olarak kullanılmaktadır. Bu araştırmada ADDIE modeli uygulama süreci şu şekilde uygulanmıştır:

- *Analiz (Analyze):* Tasarımcı öğrenme problemini, amaç ve hedeflerini, hedef kitlenin analizini ve öğrenme ihtiyaçlarını, mevcut düzey ve bilgilerini analiz eder. Analiz

sürecinde öğrenme ortamı, sınırlılıklar, uygulama süreci gibi diğer unsunlar da analiz edilerek belirlenir. Temel analizler olarak ihtiyaç analizi, öğrenen analizi ve görev analizi yapılır. Bu çalışmada hedef kitlenin öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesi sürecinde ihtiyaç analizi yapılmıştır. İhtiyaç analizi sürecinde asıl uygulamaya dahil edilmesi planlanmayan öğretmen adayları ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak ihtiyaç analizi süreci yürütülmüştür. Ayrıca, e-devlet konusunda çalışan ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'nde görev yapan alan uzmanları ile de görüşmeler gerçekleştirilmiş, alan yazınında e-devletle ilgili yapılan çalışmalar derinlemesine incelenmiştir. Bu sayede öğretim materyallerinin sahip olması gereken özellikler ve amaçları belirlenmiştir.

- *Tasarım (Design)*: Analiz aşamasında elde edilen veriler doğrultusunda hazırlanacak öğretim materyalinin geliştirilmesi için strateji belirlenmesi ve planlama yapılmasını içeren adımdır. Bu araştırma kapsamında analiz sürecinde belirlenen amaçlara nasıl ulaşılabileceğine dair taslak bir plan yapılmıştır. Yapılan taslak plan doğrultusunda geliştirme süreci organize edilerek, öğretim materyalleri organize edilmeye başlanmıştır. Bu süreçte sistematik bir şekilde kullanılacak öğe ve unsurlar belirlenmiş, kaynaklar oluşturulmuş ve problemin çözümüne yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir.
- *Geliştirme (Development)*: Bu aşama hem analiz hem de tasarım adımlarını içermektedir. Geliştirme basamağında tasarım adımında belirlenen içerikler ve materyaller hazırlanır. Bu araştırma kapsamında ise öğrenme materyalleri geliştirilmiştir. Eğitim sürecinde kullanılacak yazılı, basılı, görsel içerikler geliştirilmiştir. Eğitimi çevrim içi ortamda almaya gönüllü olması öngörülen katılımcılar içinde Moodle öğrenme yönetim sistemi üzerinde tasarım geliştirilmiştir. Alan uzmanlarının ve asıl uygulamaya dahil edilmesi planlanmayan öğrencilerle gerçekleştirilen ön görüşmeler doğrultusunda içeriklerin nihai hali oluşturulmuştur.
- *Uygulama (Implementation)*: Bu aşamada geliştirme sürecinde hazırlanan materyaller hedef kitle tarafından kullanılır. Materyalin etkili bir şekilde kullanılması bu aşamanın amacıdır. Araştırma kapsamında ise geliştirilen materyaller bu aşamada uygulanmış, verilen eğitim sürecinde kullanılmıştır. Ön uygulama sürecinde karşılaşılan sorunlar, eksikler, hatalar giderilerek sorunsuz, eksiksiz, hatasız materyaller oluşturulmuştur.
- *Değerlendirme (Evaluation)*: Bu aşamada sürece ya da ürüne yönelik değerlendirmeler yapılır. Sürecin değerlendirildiği durumlar süreklilik içerir, analiz aşamasından itibaren

başlar ve diğer tüm aşamalarda da devam eder. Ürünün değerlendirildiği adımlar da ise önceden hazırlanan ve belirlenen değerlendirme kriterleri doğrultusunda değerlendirme ve geri bildirim verme vardır. Geri bildirimler doğrultusunda ise iyileştirme süreçleri yapılır. Değerlendirme tüm aşamalarda tasarımın tamamı süresince yapılarak, materyalin etkinliği ve etkileri belirlenir. Aşamalar arasında yapılan değerlendirmeler biçimlendirici değerlendirmelerdir ve materyalin nihai hali oluşturulana kadar devam eder. Materyalin nihai hali oluşturulduktan sonra ise düzey belirleyici değerlendirme yapılarak; genel hali ile materyalin kalitesi ve etkililiği ortaya konulur. Bu sayede materyal hakkında bir karar verilir ve kullanım şartlarının belirlenmesi sağlanır. Bu aşamada hazırlanan materyallere ilişkin değerlendirmeler yapılarak öğretim tasarımı süreci tamamlanmıştır.

3.3.3.2. Öğretim Materyallerinin ADDIE Modeline Göre Tasarımı Süreci

Bu çalışmada öğretmen adaylarının e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere ilişkin farkındalık düzeylerinin artırılması için gerçekleştirilmesi planlanan eğitimde ihtiyacı karşılayabilmek ve mevcut problemlere çözümler sunabilmek amacıyla öğretim tasarımı modellerinden ADDIE tasarım modeli kullanılmıştır. Araştırma sürecinde öğretmen adaylarının e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere ilişkin farkındalık düzeylerini belirleyebilmek için farkındalık düzeyi anketi uygulanmış, ihtiyaç analizi süreci gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler doğrultusunda kullanılacak içerikler planlanarak/belirlenerek, ön tasarımlar yapılmıştır. Alan yazını incelenirken e-devlet kelimesinin yazımıyla ilgili karşılaşılan farklılıklar araştırılarak, doğru kullanımıyla ilgili Türk Dil Kurumu ile iletişime geçilmiş cümle içerisinde ya da ortasında doğru yazımı teyit edilmiştir. E-Devlet kelimesinin doğru kullanımı ile ilgili bilgilendirme Ek-13'te sunulmuştur. Tasarım sürecinde analiz aşamasında belirlenen amaçları gerçekleştirmek üzere oluşturulan taslaklar, geliştirme sürecinde temel alınmıştır. Süreçte biçimlendirici değerlendirme yapılmış, öğretim materyallerinin her biri alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda şekillendirilmiştir. Ayrıca, öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen ön görüşmelerden elde edilen veriler, araştırmacının görüşme sürecinde edindiği bilgiler, alan uzmanlarının öneri ve görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak materyallere nihai halleri verilmiştir. Bu sayede süreç bir bütünlük içerisinde sürdürülmüştür. Hazırlanan tasarım katılımcılara yüz yüze 3 saatlik süre ile uygulanacak şekilde planlanmıştır. Çalışma grubunda yer alan katılımcı sayısı ve öğretmen adaylarının ders programları birlikte

değerlendirildiğinde eğitimlerin 22 farklı oturumda gerçekleştirilmesi gerektiği belirlenmiştir.

3.4. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Eğitimi (E-Devlet KSHY-FE) Uygulama Aşamaları

Araştırma sürecinde ADDIE öğretim tasarımı takip edilerek geliştirilen ortam ve materyaller, öğretmen adaylarının ders programları dikkate alınarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Öğretmen adaylarının ders programları Ek-4'te sunulmuştur. Eğitim gruplarının uygulama takvimi, bölüm ve programlarda zorunlu dersler dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bu sayede öğretmen adaylarının daha fazla katılım sağlayacağı düşünülmüştür. Eğitimler 22 oturumda gerçekleştirilmiş ve her bir grubun eğitimi yaklaşık 3 saat sürmüştür. Eğitim uygulama takvimi Ek-5'te sunulmuştur. Eğitimler başlamadan önce tüm sınıf düzeylerinde E-Devlet KSH-KA ve E-Devlet KSHY-FÖ (ön test) ölçme araçları öğretmen adaylarına birlikte ölçme paketi olarak uygulanmıştır. Akabinde eğitim takvimi tüm öğretmen adaylarına duyurulmuş, eğitim öncesi de tamamı bilgilendirilmiştir. Katılımın gönüllü olması ve E-Devlet KSHY-FÖ'nin birden fazla kez uygulanacağı özellikle vurgulanmış, katılımcıların formlarının kendi içerisinde eşleştirilerek değerlendirileceği ifade edilmiştir. Bu süreç başta öğretmen adaylarında kaygı uyandırsa da kendilerine hiçbir şekilde kimlik tespiti yapılmayacağı, ölçme aracının sadece eşleştirilebilmesi için niteleyici/belirleyici bir rumuzu da kullanabilecekleri söylenerek rahatlamaları sağlanmıştır. Bazı öğretmen adayları bu süreci kendilerince daha eğlenceli hale getirerek komik/çarpıcı rumuzlar yazdıklarını sesli olarak dile getirmişler, bu da diğer öğretmen adaylarının da korkusuzca formları doldurarak araştırmaya katkı sağlamalarına yardımcı olmuştur. Eğitimler sonrası E-Devlet KSHY-FÖ arası son test ve izleme testi olarak birer kez daha uygulanmıştır. Bu süreçte eşleşemeyen formlarla karşılaşmış, eğitimi almış olsa dahi o katılımcılar kapsam dışında tutulmuştur. Uygulama sürecine ilişkin fotoğraflar Ek-14'te sunulmuştur.

Farkındalık eğitimi LMS portalının hatırlatılması ve çevrim içi bir şekilde eğitimi almak isteyenlerin eğitime nasıl katılacağını anlatıldığı bilgilendirme sunumuyla başlamıştır. Akabinde katılımcılara e-devletin tarihsel gelişimi ve günümüzdeki durumu ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu süreçte e-devletin çalışma prensibi, güvenli e-devlet kullanımı aktarılmış, mobil ve web uygulamaları açısından e-devlet hizmetleri konuşulmuş, güvenli şifre oluşturma ve kendi şifrelerinin güvenli olup olmadığını değerlendirmeleri istenmiştir. E-

Devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlerden eğitim kapsamı için belirlenen uygulamalar teker teker paylaşılmış ve uygulamalı olarak gösterilmiştir. Bu süreçte e-devlet kapısı profillerinin özelleştirilmesi, uygulamaların favoriler içerisine eklenmesi gibi kullanım sürecini kolaylaştıran özelliklerden bahsedilmiştir. Eğitim kapsamındaki ilgili hizmetler Ek-12’de yer almaktadır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmacı tarafından geliştirilen, geçerlik ve güvenilirliği sağlanmış ölçme araçları ile veri toplama süreçleri yüz yüze basılı anket uygulama yoluyla gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, araştırmacının işini kolaylaştırmak ve zamandan tasarruf elde edebilmek için Google Forms üzerinden bir form oluşturularak süreç yürütülmüştür. Araştırma sürecinde elde edilen veriler tanımlayıcı, karşılaştırmalı ve açıklayıcı istatistiksel hesaplamalar kullanılarak çözümlenmiştir. Ölçme araçlarından elde edilen nicel veriler Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı ve nitel veriler ise Excel programı kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular ise alan yazını ışığında yorumlanmıştır.

Ölçme araçlarının oluşturulması sürecinde anket ve ölçek geliştirme süreçleri takip edilmiş, geçerlik ve güvenilirlik koşulları sağlanmıştır. Verilerin analiz için uygun olup olmadığı ve örneklem büyüklüğü Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) testi ve verilerin çok değişkenli normal bir dağılımdan gelip gelmediklerini tespit etmek için Barlett küresellik testi uygulanmıştır. Faktörlerin açıkladıkları varyanslar dikkate alınmış, dik döndürme (varimax) yöntemi uygulanarak maddelerin faktörlere dağılımlarına bakılmıştır. Birden fazla faktörde binişiklik özelliği gösteren maddeler analiz dışında tutulmuştur. Madde ayırt edicilik indeksleri tespit edilmiş, %27’lik alt ve üst gruplar belirlenmiş, farklılıklar t-testi ile kontrol edilmiş, kapsam geçerliği için Lawshe tekniğinden yararlanılmış, güvenilirlik analizleri için Cronbach Alpha (α) değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca, tanımlayıcı istatistiklerden aritmetik ortalama ($\bar{X}$), standart sapma (SS), frekans (f) ve yüzde (%) kullanılmıştır. Verilerin normal dağıldığı, varyansların seçkisiz seçildiği araştırmalarda parametrik testler uygulanabilir. Bu çalışmada da parametrik testlerin analizlerinden yararlanılmıştır. Anlamlılık değeri olarak 0.05 kabul edilmiştir. Verilerin normal dağılım süreçlerinde basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakılmış, bu değer 0’a yakın olması simetrik dağılım gösterdiğinin kanıtı iken; +1 ile -1 arasında olması da ölçümlerin normal dağılımdan büyük ölçüde sapma göstermediğini ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2010). Araştırma verilerinin de normal dağılım gösterip

göstermediği incelenmiş; basıklık ve çarpıklık katsayıları ile yorumlanmıştır. Veri toplama araçlarında toplam puan üzerinden değerlendirmeler yapılmış, puan yükseldikçe düzeyin de yükseldiği ifade edilmiştir. Katılımcılarla eğitim sürecine ilişkin gerçekleştirilen görüşmeler ise içerik analizi ile çözümlenmiş; elde edilen tema ve alt temalar tablolastırılmış ve doğrudan alıntılarla desteklenerek sunulmuştur.

Araştırmanın birinci alt problemi katılımcıların hizmetleri kullanma seviyelerinin belirlenebilmesi için geçerlik ve güvenirliği sağlanmış ölçme aracı kullanılmış, elde edilen puanlar doğrultusunda kullanım düzeyleri yorumlanmıştır.

Araştırmanın diğer alt problemi farkındalık seviyelerinin belirlenebilmesi için geçerlik ve güvenirliği sağlanmış ölçme aracı kullanılmış, elde edilen beşli düzey doğrultusunda değerlendirilmiştir. Üçüncü araştırma probleminde farkındalık düzeylerinin artırılması için yapılabileceklerle ilişkin katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirilmiş, elde edilen veriler kategorilendirilmiş ve doğrudan alıntılarla desteklenerek sunulmuştur. Farkındalık eğitimi alan katılımcıların ön test, son test ve izleme testleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığı tekrarlanan ölçümler ANOVA analizi ile test edilmiştir. Katılımcıların cinsiyetine, öğrenim görülen sınıf düzeyine göre ve öğrenim gördükleri programa göre anlamlı farklılık taşıyıp taşımadığı ilişkili örneklemeler için varyans analizi ile test edilmiştir. Son araştırma problemi farkındalık eğitimin değerlendirilmesine yönelik ise katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirilmiş, elde edilen veriler kategorilendirilmiş ve doğrudan alıntılarla desteklenerek sunulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın amaç ve alt amaçlarının çözümü için toplanan verilerin analizleri sonucu elde edilen bulgulara ve alan yazını ışığında tartışılan yorumları yerilmiştir.

4.1. Öğretmen Adaylarının Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu araştırmada öğretmen adaylarının e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere yönelik farkındalık düzeylerinin artırılması hedeflenmiştir. İlgili hedef doğrultusunda öğretmen adaylarına yönelik gerçekleştirilen farkındalık eğitime katılan bireylerin büyük çoğunluğu %70.4'ü (N=929) kadın, %29.6'sı (N=391) erkektir. Katılımcıların neredeyse tamamına yakını %95.2'si T.C. uyruğuna (N=1257) sahiptir. Katılımcıların yaş aralığı 17 ile 34 arasında değişmekte, %22.7 ile en fazla katılımcının (N=299) 21 yaşında olduğu görülmüştür. Katılımcıların çoğunluğu %25.4'ü (N=335) Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü'nden ve %27.9'u (N=368) 2. sınıf düzeyindedir. Katılımcıların cinsiyet, uyruk, yaş, bölüm ve sınıf düzeyine göre dağılımları Tablo 8'de sunulmuştur.

Katılımcılara farkındalık eğitimini yüz yüze ya da çevrim içi olarak nasıl almak istedikleri sorulmuş; çoğunluğu %99.2'si (N=1310) yüz yüze ve %0.8'i (N=10) çevrim içi olarak almak istediklerini ifade etmiştir. Araştırmaya dahil olan katılımcıların tamamı %100'ü (N=1320) e-devlet kapısına erişim için ilk parolasını almıştır. Katılımcılara aldıkları ilk parolayı değiştirip değiştirmedikleri sorulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu %87.4'ü (N=2254) ilk parolayı değiştirmiş, %12.6'sı (N=166) değiştirmeyerek kullanmaya devam etmektedir. Katılımcıların tamamı %100'ü (N=1320) bilgilerini kimseyle paylaşmamaktadır. Yine katılımcılardan istenen diğer bilgilere ilişkin bulgular Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19

Katılımcıların Diğer Özelliklerine İlişkin Bulgular

	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Güvenli Parola	1251	94.8	69	5.2
Cep Telefonu Bilgisi Tanımlama	1183	89.6	137	10.4
Cep Telefonu Doğrulama	1179	89.3	141	10.7
E-Posta Bilgisi Tanımlama	1152	87.3	168	12.7
E-Posta Doğrulama	1083	82.0	237	18.0
E-Devlet Mobil Kullanımı	378	28.6	942	71.4
Erişim Kısıtlama	256	19.4	1064	80.6
İnternet Bankacılığına Erişim Kısıtı	386	29.2	934	70.8
Yurt Dışından Erişim Kısıtı	129	9.8	1191	90.2
IP Erişim Kısıtı	120	9.1	1200	90.9
Benim Sayfam Modülünün Özelleştirilmesi	164	12.4	1156	87.6
Favori Uygulamalar Modülünün Özelleştirilmesi	98	7.4	1222	92.6

Tablo 19 incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu %94.8'i (N=1251) güvenli parola oluşturduğunu düşünmektedir. Yine katılımcıların çoğunluğu %89.6'sı (N=1183) cep telefonlarını sisteme tanımlamış ve %89.3'ü (N=1179) telefonlarını doğrulamıştır. Katılımcıların büyük bir kısmı %87.3'ü (N=1152) e-postalarını tanımlamış ve %82'si (N=1083) e-postalarını doğrulamıştır. Tablo 19'da yer alan değişkenlerden en fazla öne çıkan katılımcıların %71.4'ünün (N=942) e-devlet mobil uygulamasını kullanmadığıdır. Burada katılımcılara kullanmama nedenleri sorulduğunda en önemli neden olarak sunulan hizmet sayısının daha az olması, akabinde de mobil uygulamanın gerektirdiği akıllı telefonun yeterli gereksinimleri sağlayamaması/mobil cihazın uygulamayı çalıştırdıklarında kilitlenip kapanması olarak ifade edildiği görülmüştür.

Katılımcılara *benim sayfam* modülüne ekledikleri hizmetler sorulduğunda ajanda, vergi borcu sorgulama, toplum destekli polislik mahalle polisi hizmeti, dava dosyası sorgulama, 5 günlük hava tahmini, günlük döviz kurları olduğu belirtilmiştir. Yine katılımcılara favori uygulamalara ekledikleri hizmetler sorulduğunda askerlik durumu sorgulama, hava durumu sorgulama, operatör hizmetleri, ikamet bilgileri, KYK işlemleri, soy ağacı sorgulama, öğrenci işlemleri, ÖSYM işlemleri ve SGK dökümü işlemleri olduğu belirtilmiştir. Bu bulgu, katılımcıların en sık kullandıkları uygulamalarla e-devlet sayfası profillerini kişiselleştirdikleri şeklinde ifade edilebilir.

Katılımcılara e-devlet kapısına giriş sürecinde kullandıkları parolayı unuttuklarında izleyecekleri adımları belirleyip belirlemedikleri sorulduğunda çoğunluğunun %71.6'sı (N=945) evet ve kalan %28.4'ü (N=375) hayır cevabını vermiştir. Katılımcıların parolayı

unuttuklarında izleyecekleri adımları belirtmeleri istendiğinde ise az bir kısmı %16.8'i (N=222) sadece PTT şubelerinden yeni şifre zarfı alarak, büyük çoğunluğu %67.1'i (N=886) cep telefonuna ve e-posta adresine gelecek kodları girerek, %16.1'i (N=212) cep telefonuna gelecek kodu girerek şeklinde ifade etmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu parolayı unuttuklarında izleyecekleri adımları belirlemiş olsa da önemli sayılabilecek bir kısım (N=222) yine de PTT şubesinden yeni şifre zarfı alma seçeneğini daha güvenli görerek, tercih ettiği bulunmuştur.

Katılımcılara e-devlet kapısına ait sosyal ağları takip edip etmedikleri sorulduğunda %18.9'u (N=250) evet ve büyük bir kısmı %81.1'i (N=1070) hayır cevabını vermiştir. Katılımcılara neden takip etmedikleri sorulduğunda ise hesapların yeterince aktif olmadığı, sunulan hizmetlere yönelik bilgilendirme paylaşımları yapılmadığı, paylaşımlarda yeni eklenen hizmetlerin isim olarak duyurulduğu, ama nasıl kullanılacağına yönelik bilgilendirmelerin olmadığı belirtilmiştir. Katılımcıların takip ettikleri sosyal ağlara ilişkin bulgular Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20

E-Devlet Kapısının Sosyal Ağları

	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Twitter	104	7.9	1216	92.1
Facebook	116	8.8	1204	91.2
Instagram	124	9.4	1196	90.6
YouTube	100	7.6	1220	92.4

Tablo 20 incelendiğinde en fazla takip edilen sosyal ağın Instagram (N=124, %9.4) ve en az takip edilen ağın ise YouTube (N=100, %7.6) olduğu görülmektedir. Bu bulguda Instagramın daha fazla görsel barındırması ve daha fazla kullanılmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların sıklıkla dile getirdikleri uygulamaların nasıl kullanılacağına dair bilgilendirme paylaşımlarının olmaması ile ilgili düşünceleri YouTube'ı daha fazla kişi tarafından takip etmeye motive etmesi gerekirken; aksine en az takip edilen sosyal ağ olarak karşılaşılmaktadır. Bu durumun ise YouTube'da daha az gönderi paylaşılmış olması ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir.

4.2. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetleri Kullanma Seviyelerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarına uygulanan E-Devlet KSH-KA formu sonrası elde edilen veriler doğrultusunda aritmetik ortalama değerinde gözlenen değişimlerin tespit edilebilmesi için öncelikle verilerin normal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiştir ve elde edilen betimsel istatistikler Tablo 21’de gösterilmektedir.

Tablo 21

E-Devlet KSH-KA Formu Betimleyici İstatistik Değerleri

Betimleyici İstatistikler	E-Devlet KSH-KA Formu
N	1320
Aritmetik Ortalama	151.2
Standart Sapma	47.2
Ortanca	171
Mod	179
Dizi Genişliği (Ranj)	338
Çarpıklık	-.385
Basıklık	.485

Tablo 21’de görüldüğü üzere verilerin basıklık ve çarpıklık değerleri -1 ile +1 arasında yer almaktadır. Dolayısıyla verilerin normal dağıldığını ifade etmek mümkündür. Öğretmen adaylarının e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetleri kullanma seviyelerini belirlemek için uygulanan E-Devlet KSH-KA formu sonrası elde edilen verilerin aritmetik ortalaması 151.2’dir. Anketten elde edilen bulgular Tablo 12’de de belirtildiği üzere 0-340 puan aralığında değerlendirilmelidir. Puan yükseldikçe hizmetlerin kullanım seviyesinin de arttığı söylenebilir. Elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların kullanım düzeyleri düşük olarak ifade edilebilir. Bu durumun özellikle sistemin bilinirliğinin eksik, kullanıcıların ise güvensiz bir platform olmasını dile getirmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Görüşmeler esnasında bazı katılımcılar, hizmetleri e-devlet kapısı üzerinden ararken zorlandıklarını ve sistemi kişiselleştiremediklerini, kendilerine göre özelleştiremediklerini ifade ettikleri görülmüştür. İhtiyaç analizi sürecinde de katılımcılar tarafından dile getirilen bu husus, eğitimler esnasında özellikle vurgulanmış ve gösterilmiştir. E-Devletin kullanım düzeyinin düşük olması bulgusu, alan yazınına destekler niteliktedir (Fadhıl, 2014; Ghazi, 2018; İbraheem, 2017; Ramadhan, 2017; Satmaz, 2014; Söğüt, 2017).

4.3. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarına uygulanan E-Devlet KSHY-FÖ formu sonrası elde edilen veriler doğrultusunda aritmetik ortalama değerinde gözlenen değişimlerin tespit edilebilmesi için öncelikle verilerin normal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiştir ve elde edilen betimsel istatistikler Tablo 22’de gösterilmektedir.

Tablo 22

E-Devlet KSHY-FÖ Formu Betimleyici İstatistik Değerleri

Betimleyici İstatistikler	Ön Test	Son Test	İzleme Test
N	1320	1320	1320
Aritmetik Ortalama	90.3	134.6	135.8
Standart Sapma	19.43	2.7	1.4
Ortanca	84	136	136
Mod	112	136	134
Dizi Genişliği (Ranj)	139	21	6
Çarpıklık	-.751	-.833	.197
Basıklık	.786	.012	-.180

Tablo 22’de görüldüğü üzere verilerin basıklık ve çarpıklık değerleri -1 ile +1 arasında yer almaktadır. Dolayısıyla verilerin normal dağıldığını ifade etmek mümkündür. Tablo 22 incelendiğinde ön test ve son test aritmetik ortalama değerleri arasında bir artış olduğu görülmektedir. Son test ile izleme testi aritmetik ortalama değerleri arasında ise az da olsa bir artışın varlığından söz edilebilir. Gerçekleştirilen eğitimlerde edinilen bilgi ve becerilerin e-devlet kapısından sunulan hizmetlerin kullanımına yansıtıldığı, eğitimin bireylerin ihtiyaçlarına yönelik olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmen adaylarının e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere yönelik farkındalıklarını belirlemek için ön test olarak uygulanan E-Devlet KSHY-FÖ formu sonrası elde edilen verilerin aritmetik ortalaması 90.3’tür. Ölçeğin tamamına ilişkin farkındalık düzeyleri Tablo 17’de yer alan sınır değer ve farkındalık düzey ilişkisine göre yorumlanmaktadır. Öğretmen adaylarının E-Devlet KSHY-FÖ’ne verdikleri yanıtların aritmetik ortalamaları alınmış ve Z puanları hesaplanmıştır. Bu hesaplar Tablo 17’de yer alan sınır değerlere uygun bir şekilde kodlanmıştır. Elde edilen kodların frekans ve yüzde değerleri Tablo 23’te sunulmuştur.

Tablo 23

E-Devlet KSHY-FÖ Formu Farkındalık Düzeylerinin Betimleyici İstatistik Değerleri

Farkındalık Düzeyi	N	%
Çok Düşük	1302	98.6
Düşük	18	1.4
Orta	0	0
Yüksek	0	0
Çok Yüksek	0	0

Tablo 23 incelendiğinde katılımcıların e-devlet farkındalık düzeylerinin “çok düşük” olarak kategorilendirilen düzeyde olduğu görülmektedir. Özellikle birçok işlemi e-devlet kapısı üzerinden zorunlu olarak yapmaya başlamış olmalarına rağmen e-devlete ilişkin farkındalıklarının yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Katılımcılar da görüşmelerde, sistemi zorunlu olmadıkça kullanmadıklarını dile getirmişlerdir. Bu bulgu alan yazınında araştırmacıların vurguladığı farkındalık düzeylerinin artırılması gerektiği sonucunu desteklemektedir (Al-Ogaili, 2017; Bozkurt, 2019; Can, 2019; Çelebi, 2018; Çelen, Çelik & Seferoğlu, 2011; Eroğlu, 2017). Çarıkçı (2010) bireylerin e-devlete yönelik bilgi düzeyleri arttıkça olumlu bir tutum sergileyeceklerini ve kullanım niyetlerinin artacağını belirtmiştir. Fadhıl’a (2014) göre genç nüfus içerisinde dahi e-devlet ve hizmetlerinin iyi bilinmediği, bu bireylere eğitimler verilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Kurt’a (2014) göre bu bilgilendirme faaliyetleri eğitim, kurs, seminer ya da konferans şeklinde yapılabilir. Yine Demir’e (2018) göre bu süreçte broşür, bilgilendirme notları, afiş ve kitapçıklar hazırlanarak paylaşımı sağlanabilir. Bu süreçte engelli bireylerin de farkındalıklarına yönelik çalışmalar gerçekleştirilebilir (Özmen Çolak, 2014).

4.4. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Artırılması Hususunda Yapılabileceklerle Yönelik Bulgular ve Yorumlar

E-Devletleşme uzun yılları kapsayan bir dönüşüm sürecidir. Bu süreçte devletten-devlete, devletten-çalışana, devletten-işletmelere ve devletten-vatandaşa olacak şekilde iş ve işlemler yürütülmektedir. Araştırma kapsamında öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan hizmetlere yönelik farkındalıklarını artırma hususunda yapılması gerekenlerin belirlenmesinde alan yazını incelemeleri, alan uzmanlarının görüşleri ve öğretmen adaylarından toplanan veriler yardımcı olmuştur. İhtiyaç analizi çalışmalarında 4 alan uzmanı ve 87 öğretmen adayı ile çalışmıştır.

Alan yazında gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde e-devletleşme süreci önündeki engeller çoğunlukla vatandaşın, devletten ve sistemden kaynaklı olacak şekilde kategorilendirilmiştir. Burada sistemden vatandaşların beklentilerinin yanında, temelde bireylerden kaynaklı sebeplerin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda e-devletin yeterince kullanılmamasının önündeki engellere ilişkin alan yazınındaki çalışmaları iki ana başlık altında incelemek mümkündür ve bu çalışmalar Tablo 24’te gösterilmektedir.

Tablo 24

Alan Yazınında E-Devletin Kullanımının Yaygınlaşmasının Önündeki En Çok Vurgulanan Engeller

Engeller	İlgili Alan Yazını
Sunulan hizmetlere ilişkin farkındalıklarının düşük olması	Bakı, 2016; Çiçek, 2008; Göktepe, 2014; Erkul, 2014; Eroğlu, 2017; İbraheem, 2017; Parlakyıldız, 2014; Ölmez, 2016; Özmen Çolak, 2014; Satmaz, 2014; Söğüt, 2017; Yıldırım, 2018a; Yıldırım, 2018b
Yeterince bilgi sahibi olunamaması	Al-Ogaili, 2017; Al-Salman, 2017; Arı, 2014; Bakı, 2016; Bektaş, 2015; Eroğlu, 2017; Fadhıl, 2014; Güler, 2015; Gündoğdu, 2014; İbrahim, 2014; İbraheem, 2017; Kahraman, 2014; Karataş, 2014; Kurt, 2014; Ramadhan, 2017; Yıldırım, 2018a; Yıldırım, 2018b; Yılmaz, 2015

Tablo 24 incelendiğinde e-devlet kullanımını engelleyen durumların başında bireylerin farkındalıklarının düşük olması ve portala ilişkin yeterince bilgi sahibi olmamaları gelmektedir. Araştırmacılar bilgilendirme ve farkındalık artırma süreçleri için eğitimler düzenlenmesi gerektiğini ve bu eğitimlerin belli aralıklarla güncellenerek sürekli hale getirilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Araştırmanın bu aşamasında ayrıca e-devlet konusunda çalışan 5 alan uzmanı (AU) ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Alan uzmanlarının tamamı erkektir ve yaşları 38 ile 57 arasında değişmektedir. Öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinin artırılması hususunda yapılabileceklerle ilişkin görüşmeler gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler Tablo 25’te sunulmuştur.

Tablo 25

Alan Uzmanlarıyla Gerçekleştirilen Görüşmelere İlişkin Bulgular

Kategoriler	f
E-Devlet kapısının çalışma sistemi	3
E-Devlet kapısının kişiselleştirilmesi	4
E-Devlet kapısının kullanımında güvenlik	5
E-Devlet kapısının kullanım kolaylığı	4
E-Devlet kapısından sunulan hizmetler	5

Tablo 25 incelendiğinde öğretmen adaylarına sunulacak eğitim içeriğinin kapsamı için bir çerçeve olduğu görülmektedir. Özellikle e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetler ve

güvenlikle ilgili bilgilerin öğretmen adaylarına aktarımı öne çıkmaktadır. Görüşmeler esnasında alan uzmanlarının belirttiği görüş ve değerlendirmelere ait doğrudan alıntılanmış ifadelerin bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

“...”e-devlete girdiğimde kayboluyorum. Kullandığım birkaç uygulama var ama bulamıyorum.” diyor öğrenci. Yeni bir bilgisayar aldığında ya da telefon aldığında kendine göre kişiselleştirip, arama sesini değiştirip, ekrana kendi fotoğrafını çekip koyabiliyor. Aslında bizler bu bilgiyi bilişim teknolojileri ile ilgili tüm derslerde öğreniyoruz, kendimize göre menüleri-içerikleri düzenliyoruz. Peki öğrenci bu bilgiyi neden e-devlete transfer edemiyor? Ya sistemi iyi bilmiyor ya da bilgiyi transfer edemiyor.” (AU1)

“...e-devletin güvenilir olduğunu düşünmüyorlar. Onlara öncelikle bu bilincin kazandırılması gerekiyor. Sisteme şüpheyile yaklaşıyorlar.” (AU2)

“...e-devletin kapsamı net bilinmiyor. Oradan aldıkları belgeleri güvenle kullanabileceklerini de bilmiyorlar.” (AU2)

“...e-devlet şifresini çaldırıldığında bankadaki hesaplarının boşaltılacağına yönelik inancı var. “Oradan tüm her şeyi yapabiliyorlarmış!” Tarzında bir düşünceye sahipler. Basit bir öğrenci belgesi sorgulama işleminden dahi çekiniyorlar.” (AU3)

“...sistemin güvenli olduğunu, kolay kolay da bu güvenliğin aşılamayacağını öğretmen gerekli. Sistemi kullanmalarını istiyorsak önce ona güvenmelerini sağlamalıyız.” (AU4)

“...e-devletin mobil versiyonu ile web versiyonu arasında farklılıklar mevcut. Bu eksiklikler de giderilince kullanıcıların daha çok ilgisini çekeceğini düşünüyorum. Burada aslında hizmetler yeterince bilinmiyor. Neleri öğrenebileceklerini-bakabileceklerini bilseler, sistemi de kullanırlar.” (AU5)

Görüş ve değerlendirmelere bir bütün olarak bakıldığında e-devlet kapısından sunulan hizmetlere yönelik öğretmen adaylarının farkındalıklarının artırılması sürecinde gerçekleştirilecek farkındalık eğitiminin sistemin genel çalışma prensiplerine, güvenli kullanımına, kişiselleştirilmesine, kullanım kolaylığına ve sistem üzerinden sunulan hizmetlerin bir özetini içermesi gerektiği şeklinde özetlenebilir. Alan uzmanları ile yapılan görüşmeler esnasında yazılı bilgilendirme dokümanı hazırlanması ve eğitim esnasında paylaşılmasının değerli olduğu dile getirilmiştir. Yabancı uyruklu öğrenci potansiyeli bağlamında incelendiğinde Üniversitemizde çeşitliliğin fazla olduğu bilinmektedir, bu yüzden yazılı doküman hazırlanmasındaki vurgu anlaşılır olmaktadır. Bu bulgu alan yazını ile de örtüşmektedir. Kurt’a (2014) göre bu bilgilendirme faaliyetleri eğitim, kurs, seminer

ya da konferans şeklinde yapılabilir. Yine Demir'e (2018) göre bu süreçte broşür, bilgilendirme notları, afiş ve kitapçıklar hazırlanarak paylaşımı sağlanabilir.

İhtiyaç analizi sürecinde öğretmen adayları (N=87) ile de görüşmeler gerçekleştirilmiştir ve katılımcıların demografik özellikleri Tablo 26'da gösterilmektedir.

Tablo 26

İhtiyaç Analizi Sürecinde Görüşmeler Yapılan Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Cinsiyet	N	%
Kadın	27	31.03
Erkek	60	68.97
Toplam	87	100
Yaş	N	%
20	14	16.1
21	28	32.2
22	11	12.64
24	19	21.84
25	15	17.24
Toplam	87	100
Bölüm	N	%
Eğitim Bilimleri Bölümü	24	27.59
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü	29	33.33
Temel Eğitim Bölümü	21	24.14
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü	13	14.94
Toplam	87	100
Sınıf Düzeyleri	N	%
1. Sınıf	42	48.28
2. Sınıf	17	19.54
3. Sınıf	22	25.3
4. Sınıf	6	6.9
Toplam	87	100

Tablo 26 incelendiğinde katılımcıların az bir kısmı %31.03'ü (N=27) kadındır ve en fazla %32.2 ile 21 yaş aralığında (N=28) katılımcı vardır. Katılımcıların çoğunluğu %33.33'ü (N=29) matematik ve fen bilimleri eğitimi bölümü öğrencisidir. Sınıf düzeyi açısından incelendiğinde ise en az katılımın %6.9 ile (N=6) dördüncü sınıf ve en yüksek katılımın %48.28 ile (N=42) birinci sınıf öğrencilerinden oluştuğu görülmektedir. Dördüncü sınıftan çok daha az katılımcının araştırmaya dahil olmasını ise öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında staj yaptıkları okullarda bulunmaları ve aynı zamanda kamu personeli seçme sınavına (KPSS) hazırlık süreçlerinin yoğun olması etkilemiştir.

Öğretmen adayları ile gerçekleştirilen ihtiyaç analizi sürecinde elde edilen görüşler kategorileştirilerek Tablo 27'de sunulmuştur.

Tablo 27

Öğretmen Adaylarıyla Gerçekleştirilen E-Devlet ile İlgili Eğitim İhtiyacına Yönelik Görüşmelere İlişkin Bulgular

Kategoriler	f
E-Devlet kapısının çalışma sistemi	21
E-Devlet kapısının kişiselleştirilmesi	49
E-Devlet kapısının kullanımında güvenlik	87
E-Devlet kapısının kullanım kolaylığı	75
E-Devlet kapısından sunulan hizmetler	82

Tablo 27 incelendiğinde öğretmen adaylarına sunulacak eğitim içeriğinde özellikle e-devlet kapısı profili güvenliği ve üzerinden sunulan hizmetlere ilişkin bilgilerin aktarımı öne çıkmaktadır. Çoğu öğretmen adayı da sistemin yeterince kullanışlı olmadığı görüşünü aktarırken, aslında kişiselleştirmeden haberdar olmadıkları anlaşılmıştır. Çünkü, e-devlet kapısı bireylerin kendilerine ait bir profil oluşturmalarına imkân tanımaktadır. Sistemin kullanışlı olmadığı vurgulanırken, her seferinde ihtiyaç duydukları hizmetleri tekrar tekrar aratarak ulaştıkları belirtilmiştir. Aslında sık kullanılan bu hizmetler favori uygulamalar içerisine eklenebilir ve tekrar sistemde arama işlemi yapılmadan kolaylıkla kullanılabilir. Görüşmelerde öğretmen adaylarının belirttiği görüş ve değerlendirmelere ait doğrudan alıntılanmış ifadelerin bir kısmına katılımcı kodu ile belirtilerek aşağıda yer verilmiştir:

“...güvenli olduğunu düşünmüyorum. Şifrem çalınırsa üzerimdeki her bilgiyi değiştirebilecekler.” (ÖA7)

“...burs ve yurt başvurusu için zorunlu diye şifremi aldım. Sistemi pek kullanmıyorum, içeriğinde neler olduğunu da bilmiyorum. Öğrenci belgesi alabileceğimizi söylemişti danışmanımız, lazım olur diye onu kaydetmiştim telefonuma...” (ÖA13)

“...parolam uzun ve karmaşık olursa hesabıma girilemez; ama o parolayı ben hatırlar mıyım bilmiyorum. Güzel bir sistem ama eksikleri var, yazım yanlışları ile dolu.” (ÖA25)

“...özel bir şirkete burs başvurusunda bulunmuştum. Başvurum kabul edilmiş ama sicil kaydımı istiyorlardı. O gün 8.15’ten 17.0’ye kadar okulda dersimiz vardı. Bölümümüzün araştırma görevlisine gidip durumumu anlattım, belgeyi hemen ulaştırmam gerektiğini söyledim. İzin alsam yok mu yazılırım diye sorduğumda e-devletten alabileceğimi söylemişti. Daha önce yapmadığım için anlamadım. Hoca bilgisayarından internete girmeme izin verdi, e-devlete girdim. Yurt başvurusunda şifre almıştım, ona bakarak. Sicil kaydımın ekrandan fotoğrafını çekerek göndermiştim ve bursumu hala alıyorum.” (ÖA32)

“...çok bir uygulama olduğunu düşünmüyordum. Memurları daha çok ilgilendiriyor diye düşünüyordum. Askerlik işlemlerim için girdiğimde biraz incelemiştim. Derya deniz...”
(ÖA35)

“...aradığım şeyleri bulmakta zorlanıyorum ama yine de birkaç kez kullandım sistemi. Randevu almak için girmiştim ve yurt ile burs başvurumu yapmışım. Başka işlemlerde yapılabiliyormuş...” (ÖA44)

“...ücretli öğretmenlik başvurularının e-devlet üzerinden yapılacağı söylenmişti oryantasyon toplantısında. Şimdiye kadar şifre almamışım, toplantı sonrası gidip aldım...” (ÖA49)

Görüşler incelendiğinde e-devlet kapısından sunulan hizmetlere yönelik gerçekleştirilecek farkındalık eğitiminde e-devletin tanıtımı dışında, güvenlik ve kişiselleştirme işlemlerine vurgu yapılması gerektiği anlaşılmaktadır. E-Devlet kapısında benim sayfam ve favori uygulamalarım modüllerinden haberdar olduklarında katılımcıların sisteme bakış açılarının değişeceği fark edilmiştir. Elde edilen bulgular bir bütünlük içerisinde değerlendirildiğinde alan yazını ile de benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Özellikle bu benzerlikleri kullanıcıların e-devlet kapısı hakkında yeterince bilgi sahibi olmamaları (Al-Ogaili, 2017; Al-Salman, 2017; Arı, 2014; Bakı, 2016; Bektaş, 2015) ve burada sunulan hizmetlere ilişkin farkındalıklarının düşük olması (Özmen Çolak, 2014; Satmaz, 2014; Söğüt, 2017; Yıldırım, 2018a; Yıldırım, 2018b) şeklinde ifade etmek mümkündür.

4.5. Öğretmen Adaylarına Yönelik Gerçekleştirilen Eğitimlerde Uygulanan Ön Test-Son Test- İzleme Testlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğretmen adaylarının e-devlet ve üzerinden sunulan hizmetlere ilişkin farkındalık düzeylerinin artırılmasına yönelik gerçekleştirilen eğitimler öncesinde uygulanan ön test, eğitimlerden sonra uygulanan son test ve eğitimlerden dört hafta sonra uygulanan izleme testinden elde edilen veriler tekrarlı ölçümlerde ANOVA testine tabi tutulmuştur. Katılımcıların ön test, son test ve izleme testi toplam puanlarına ait betimsel istatistikler Tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 28

Ön Test, Son Test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler

Ölçüm	N	Soru Sayısı	Minimum	Maksimum	$\bar{X}$	SS
Ön Test	1320	28	1	140	90.280	25.396
Son Test	1320	28	117	138	134.599	2.695
İzleme Testi	1320	28	134	140	135.756	1.399

Tablo 28 incelendiğinde ön test, son test ve izleme testi aritmetik ortalama değerlerinin sırası ile $\bar{X}=90.280$, $\bar{X}=134.599$ ve $\bar{X}=135.756$ olduğu görülmüştür. Tablo 28 incelendiğinde ön test, son test ve izleme testi standart sapma değerlerinin sırası ile 25.396, 2.695 ve 1.399 olduğu görülmüştür. En yüksek aritmetik ortalama ve en düşük standart sapma değeri izleme testine aittir. Ön test, son test ve izleme testi toplam puanlarının tekrarlı ölçümler ANOVA analizi sonuçları Tablo 29’da sunulmuştur.

Tablo 29

Ön Test, Son Test ve İzleme Testi Toplam Puanlarının Tekrarlı Ölçümler ANOVA Analizi Sonuçları

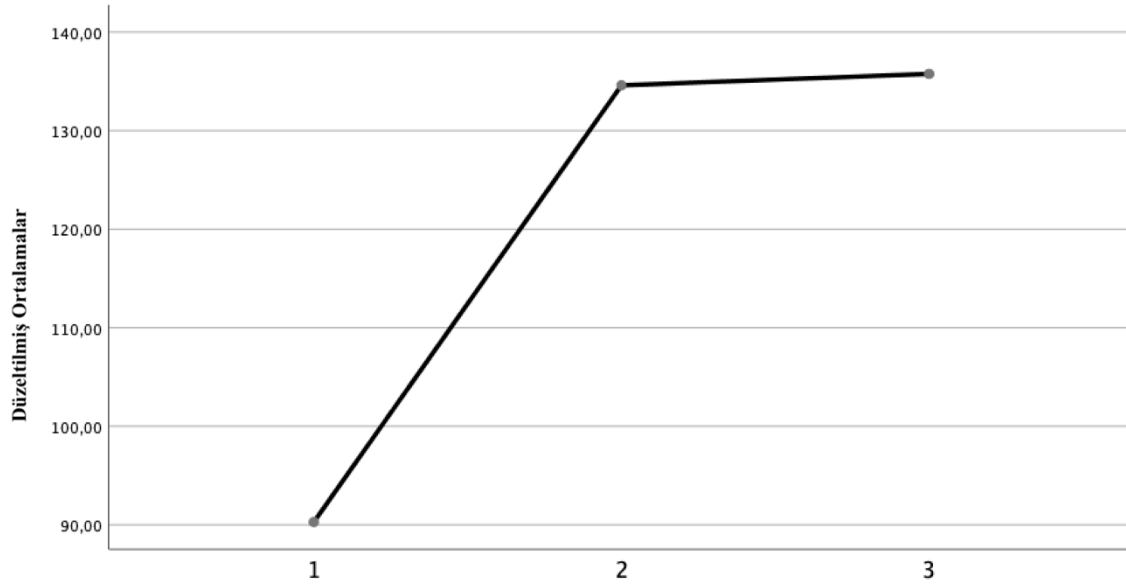
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Denekler Arası	294265.242	1319	223.097			
Ölçüm	1774762.504	1.008	1761230.645	4116.500	.000	2-1, 3-1
Hata	568665.496	1329.134	427.847			
Toplam	2637693.242	2649.142				

p<.05

1: Ön test, 2: Son test, 3: İzleme testi

Tablo 29’da görüldüğü üzere ön test, son test ve izleme testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($F_{(1.008,1329.134)}=4116.500$, $p<.01$). Tablo 26’da görüldüğü üzere ön test ortalama puanı ($\bar{X}=90.280$), son test ortalama puanına ($\bar{X}=134.599$) ve izleme testi ortalama puanına ($\bar{X}=135.756$) göre daha düşüktür. Elde edilen bulgudan hareketle farkındalık eğitiminin, katılımcıların farkındalık düzeylerini arttırmada anlamlı ve önemli bir etkiye sahip olduğu ifade edilebilir. Ön test, son test ve izleme testi toplam puanlarının tekrarlı ölçümler ANOVA analizinde Mauchly testi sonucu (Mauchly’s $W=.015$) küresellik varsayımı (Sphericity Assumed, $p=.0$) testi $p<.05$ olduğu için varyanslar arasında anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir. Bu durumda varyanslar arasında farklılık olduğu ve varyansların eşit olmadığı, dolayısıyla küresellik varsayımının sağlanmadığı ifade edilebilir, Greenhouse-Geisser değerinin incelenmesi önerilmektedir. Greenhouse-Geisser ($\epsilon=.504$) değerine bakıldığında üç ölçüm arasında da anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir

($F=4116.500$, $p=.0$). Kısmi eta-kare değeri etki boyutu büyüklüğü için kullanılabilmektedir. Bu çalışmada ANOVA analizi sonucu kısmi eta-kare (partial eta-squared) değeri .757 olarak bulunmuştur. Bu değere bakarak bağımlı değişkendeki çeşitliliğin %75.7'sinin zaman değişkeni tarafından açıklandığı söylenebilir. İkili karşılaştırmalarda Bonferroni düzeltmesi sonrası ise anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğu incelendiğinde son test-ön test, izleme testi-ön test ve izleme testi-son test arasında olduğu görülmektedir. Katılımcıların ön test, son test ve izleme testi puanlarına ilişkin değişimleri Şekil 8'de gösterilmektedir.

1: Ön test, 2: Son test, 3: İzleme test

Şekil 8. Ön test, son test ve izleme testi puanları değişimi

Şekil 8'de görüldüğü üzere oldukça düşük olan ön test sonrası gerçekleştirilen eğitimin akabinde uygulanan son testle puanların yükseldiği ve dört hafta sonra uygulanan izleme testi sonrası ise az miktar da olsa yine artış olmuştur.

Katılımcıların e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere yönelik farkındalıklarının tespit edilmesinde uygulanan ölçeğin alt boyutları bağlamında ön test, son test ve izleme testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının incelenebilmesi için tekrarlı ölçümler için tek faktörlü ANOVA analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 30'da sunulmuştur.

Tablo 30

Ön Test, Son Test ve İzleme Testi Toplam Puanlarının Ölçeğin Alt Boyutlarına İlişkin ANOVA Analizi Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Genel Hizmetler	Ölçüm	349536.345	2	174768.173	2702.522	.000
Güvenlik	Ölçüm	96897.679	1.056	91747.385	2608.168	.000
Kullanım Kolaylığı	Ölçüm	68161.314	1.064	64041.908	2792.939	.000
Kişiselleştirme	Ölçüm	37764.843	2	18882.436	3353.929	.000

p<.05

Tablo 30 incelendiğinde *genel hizmetler* alt boyutu için ön test, son test ve izleme testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($F_{(2,2638)}=2702.522$, $p<.01$). Bu çalışmada ANOVA analizi sonucu kısmi eta-kare (partial eta-squared) değeri .672 olarak bulunmuştur. Bu değere bakarak bağımlı değişkendeki çeşitliliğin %67.2'sinin zaman değişkeni tarafından açıklandığı söylenebilir. İkili karşılaştırmalarda Bonferroni düzeltmesi sonrası ise anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğu incelendiğinde son test-ön test, izleme testi-ön test ve izleme testi-son test arasında olduğu görülmektedir. Tablo 30 incelendiğinde *güvenlik* alt boyutu için ön test, son test ve izleme testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($F_{(1.056,1393.043)}=2608.168$, $p<.01$). Bu çalışmada ANOVA analizi sonucu kısmi eta-kare (partial eta-squared) değeri .664 olarak bulunmuştur. Bu değere bakarak bağımlı değişkendeki çeşitliliğin %66.4'ünün zaman değişkeni tarafından açıklandığı söylenebilir. İkili karşılaştırmalarda Bonferroni düzeltmesi sonrası ise anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğu incelendiğinde son test-ön test ve izleme testi-ön test arasında olduğu görülmektedir. Tablo 30 incelendiğinde *kullanım kolaylığı* alt boyutu için ön test, son test ve izleme testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($F_{(1.064,1403.843)}=2792.939$, $p<.01$). Bu çalışmada ANOVA analizi sonucu kısmi eta-kare (partial eta-squared) değeri .679 olarak bulunmuştur. Bu değere bakarak bağımlı değişkendeki çeşitliliğin %67.9'unun zaman değişkeni tarafından açıklandığı söylenebilir. İkili karşılaştırmalarda Bonferroni düzeltmesi sonrası ise anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğu incelendiğinde son test-ön test, izleme testi-ön test ve izleme testi-son test arasında olduğu görülmektedir. Tablo 30 incelendiğinde *kişiselleştirme* alt boyutu için ön test, son test ve izleme testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($F_{(2,2638)}=3353.929$, $p<.01$). Bu çalışmada ANOVA analizi sonucu kısmi eta-kare (partial eta-squared) değeri .718 olarak bulunmuştur. Bu değere bakarak bağımlı değişkendeki çeşitliliğin %71.8'inin açıklandığı söylenebilir. İkili karşılaştırmalarda Bonferroni

düzeltilmesi sonrası ise anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğu incelendiğinde son test-ön test, izleme testi-ön test ve izleme testi-son test arasında olduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen farkındalık eğitiminin alt faktörler açısından da ön test, son test ve izleme testi için farkındalık düzeylerini arttırmada önemli bir etkiye sahip olduğu ifade edilebilir. Katılımcıların ön test, son test ve izleme testi toplam puanlarının ölçeğin alt boyutlarına ilişkin ANOVA analizi sonuçlarındaki değişimlerin grafikleri Ek 15’te sunulmuştur.

4.6. Öğretmen Adaylarına Yönelik Gerçekleştirilen Eğitimleri Alan Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Anlamlı Farklılıkların Tespitine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğretmen adaylarının e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere yönelik farkındalık düzeylerinin arttırılmasına ilişkin gerçekleştirilen eğitimlerin katılımcıların farkındalık düzeyleri arasında

- Cinsiyet (Kadın, Erkek),
- Sınıf düzeyi (1., 2., 3., 4.)
- Öğrenim görülen program (İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Fen Bilgisi Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği)

bağımsız değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar olup olmadığı incelenmiştir. Katılımcıların ön test, son test ve izleme testi toplam ölçüm puanlarının aritmetik ortalama değerlerindeki gözlenen değişimlerin sonuçlarının normal dağılım gösterip göstermediğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Tablo 28’de ön test, son test ve izleme testi betimsel istatistikleri yer almaktadır. Ön test ölçüm puanlarına ait basıklık (.786) ve çarpıklık (-.751) değerleri, son test ölçüm puanlarına ait basıklık (.012) ve çarpıklık (-.833) değerleri ve izleme testi ölçüm puanlarına ait basıklık (-.180) ve çarpıklık (.197) değerleri incelendiğinde +1 ile -1 arasında olduğu görülmektedir. Verilerin normal dağılım süreçlerinde basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakılmış, bu değerlerin 0’a yakın olması simetrik dağılım gösterdiğinin kanıtı iken; +1 ile -1 arasında olması da ölçümlerin normal dağılımdan büyük ölçüde sapma göstermediğini ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2010). Araştırma kapsamında verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

4.6.1. Cinsiyete Göre Anlamlı Farklılıkların Tespitine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın alt problemlerinden bir diğeri ise katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı farklılıklar içerip içermediğinin tespit edilmesi adımıdır. Katılımcıların cinsiyetlerine ait betimleyici istatistikler Tablo 31’de sunulmuştur.

Tablo 31

Katılımcıların Cinsiyetlerine Ait Betimleyici İstatistikleri

Cinsiyet	Ölçüm	f	$\bar{X}$	SS
Kadın	Ön Test	929	88.547	23.952
	Son Test	929	134.561	2.744
	İzleme Testi	929	135.733	1.397
Erkek	Ön Test	391	94.399	28.146
	Son Test	391	134.691	25.808
	İzleme Testi	391	135.812	1.407

Tablo 31’de ön test, son test ve izleme testi ölçümleri incelendiğinde kadınların aritmetik ortalama değerlerinin 88.547 ile 135.733 ve erkeklerin 94.399 ile 135.812 arasında değiştiği görülmektedir. Tablo 31’den de anlaşılacağı üzere hem kadınların hem de erkeklerin ölçme aracından aldıkları puanlar her ölçüm sonrası artış göstermektedir. İzleme ölçümlerinin aritmetik ortalamaları ise her iki grupta da ön ve son ölçümlerden daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılığın anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla verilere tekrarlanmış ölçümler için iki yönlü varyans analizi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32

*Ölçümün Test*Cinsiyet Etkileşimine Göre Tekrarlı Ölçümler Çift Yönlü Varyans Analizi*

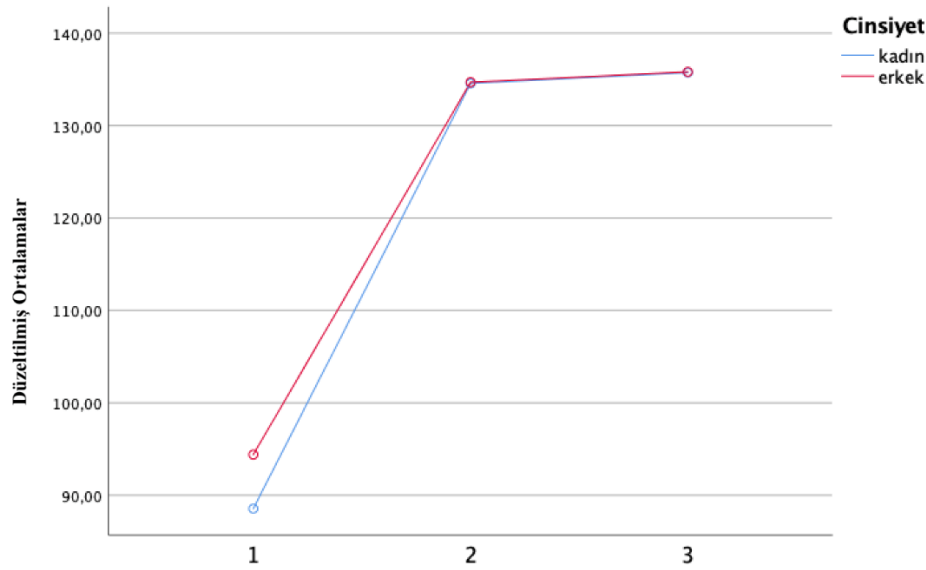
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Ölçüm (Ön Test- Son Test- İzleme Testi)	1403745.099	1.008	1392929.162	3288.529	,000
Ölçüm Test*Cinsiyet	6062.542	1.008	6015.830	14.203	,000
Hata (Ölçüm)	562602.955	1328.234	423.572		
Toplam	1972410.59	1330.25			

p<.05

Tablo 32’ye göre kadın ve erkek katılımcılara ait ölçümün ön test, son test ve izleme testi puanları arasındaki fark anlamlı ve önemlidir ($F(1.008,1328.234)=14.203$, $p<.05$). Ortak etki dikkate alındığında ise cinsiyetin ön test, son test ve izleme testi üzerinde etkiye sahip olduğu ifade edilebilir ($p=.0$). Ön test, son test ve izleme testi toplam puanlarının tekrarlı ölçümler

ANOVA analizinde Mauchly testi sonucu (Mauchly's $W=.015$) küresellik varsayımı (Sphericity Assumed, $p=.0$) testi $p<.05$ olduğu için varyanslar arasında anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir. Bu durumda varyanslar arasında farklılık olduğu ve varyansların eşit olmadığı, dolayısıyla küresellik varsayımının sağlanmadığı ifade edilebilir, Greenhouse-Geisser değerinin incelenmesi önerilmektedir. Greenhouse-Geisser ($\epsilon=.504$) değerine bakıldığında ise anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F(1.008,1328.234)=14.203$, $p=.0$). Kısmi eta-kare değeri etki boyutu büyüklüğü için kullanılabilir. Bu çalışmada ANOVA analizi sonucu kısmi eta-kare (partial eta-squared) değeri .011 olarak bulunmuştur. Bu değere bakarak bağımlı değişkendeki çeşitliliğin %1.1'inin zaman değişkeni tarafından açıklandığı söylenebilir. Bu değerden hareketle oldukça küçük bir etkisi olduğu ifade edilebilir.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre ön test, son test ve izleme testi puanlarındaki değişimler incelenmiş ve Şekil 9'da sunulmuştur.

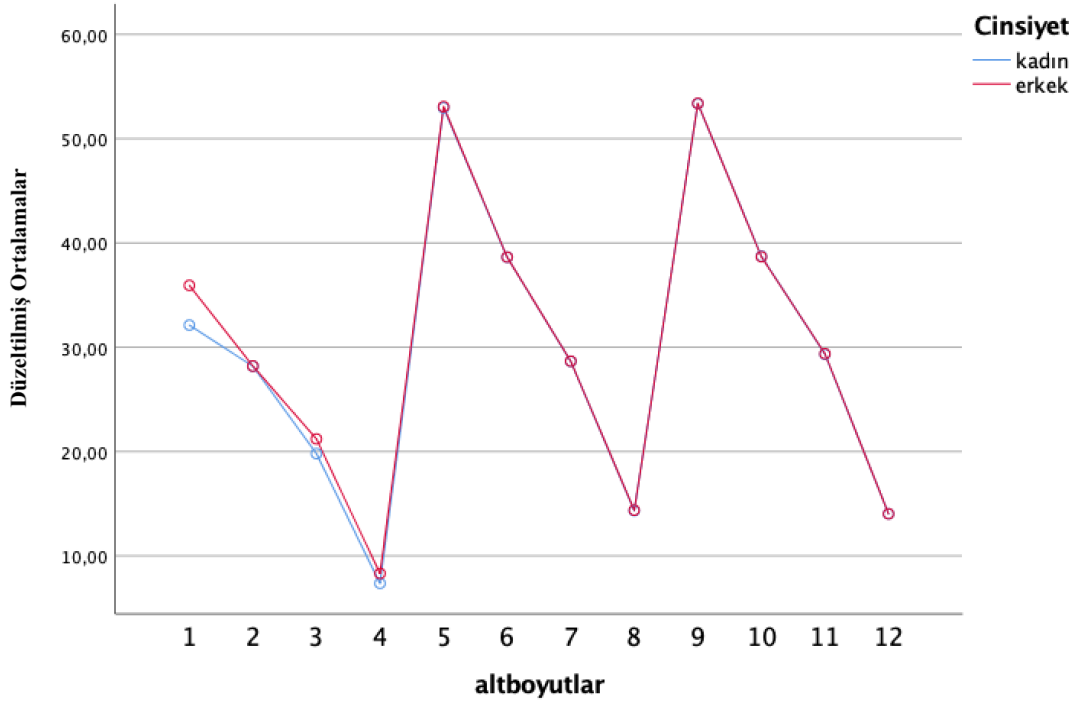
1: Ön Test, 2: Son Test, 3: İzleme Test

Şekil 9. Cinsiyete göre ön test, son test ve izleme testi puanları değişimi

Şekil 9 incelendiğinde birbirinden farklı düzeylerde olan ve farklı renklerde gösterilen kadın-erkek ön test, son test ve izleme testi puanları artarak benzer bir düzeye ulaşmıştır. Tablo 32'de de görüldüğü üzere elde edilen bu farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla betimsel istatistikler ve yüzdelik değişimler incelenmiş, Tablo 32 ve Şekil 9 birlikte

değerlendirilmiştir. Katılımcıların farkındalık ölçeği ön test puanlarının ($\bar{X}=90.3$) kadınlarda $\bar{X}=88.546$ ve erkeklerde $\bar{X}=94.399$ olduğu görülmektedir. Bu değerler incelendiğinde erkek katılımcılar lehine anlamlı farklılıklar taşıdığı söylenebilir. Katılımcıların son test toplam puanlarının ($\bar{X}=134.6$) kadınlarda $\bar{X}=134.560$ ve erkeklerde $\bar{X}=134.690$ olduğu görülmektedir; bu değerlerin birbirine oldukça yakın olduğu ve anlamlı farklılıklar taşımadığı söylenebilir. Katılımcıların izleme testi toplam puanlarının ($\bar{X}=135.8$) kadınlarda $\bar{X}=135.733$ ve erkeklerde $\bar{X}=135.810$ olduğu görülmektedir; bu değerlerin birbirine oldukça yakın olduğu ve anlamlı farklılıklar taşımadığı söylenebilir. Elde edilen bulgudan hareketle eğitim öncesinde erkeklerin farkındalıklarının daha yüksek olduğu, eğitim sonrası ve izleme sürecinde ise katılımcıların cinsiyetten bağımsız bir şekilde farkındalıklarının birbirine yakın bir düzeye yükseldiği söylenebilir. Eğitim sonrası cinsiyete göre anlamlı farklılıklar bulunmaması; alan yazınında da yer alan ve cinsiyet ile bilgi düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olmamasına ilişkin ifade edilen sonuçlarla (Can & Eke, 2020; Çarıkçı, 2010) benzerlik göstermektedir. E-Devlet memnuniyetinin belirleyicilerini tespit etmeyi amaçlayan Nguyen ve arkadaşlarının (2020) gerçekleştirdiği çalışma da ise e-devlet memnuniyeti üzerinde de cinsiyetin doğrudan bir etkisinin olmadığı belirtilmiştir. Can'ın (2023) gerçekleştirdiği çalışmada da e-devlet hizmetlerinden yararlanan vatandaşların memnuniyetlerinin kadın ve erkekler açısından anlamlı bir farklılık taşımadığı ve memnuniyetlerinin dengeli bir şekilde dağıldıkları ifade edilmiştir.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre ön test, son test ve izleme testi alt boyutlarına göre puanlarının değişimleri de incelenmiş ve Şekil 10'da sunulmuştur.

1: Ön Test Birinci Alt Boyut, 2: Ön Test İkinci Alt Boyut, 3: Ön Test Üçüncü Alt Boyut, 4: Ön Test Dördüncü Alt Boyut, 5: Son Test Birinci Alt Boyut, 6: Son Test İkinci Alt Boyut, 7: Son Test Üçüncü Alt Boyut, 8: Son Test Dördüncü Alt Boyut, 9: İzleme Testi Birinci Alt Boyut, 10: İzleme Testi İkinci Alt Boyut, 11: İzleme Testi Üçüncü Alt Boyut, 12: İzleme Testi Dördüncü Alt Boyut

Şekil 10. Cinsiyete göre ön test, son test ve izleme testi alt boyutlarının puanları değişimi

Şekil 10 incelendiğinde ön test birinci alt boyut (1) olan *genel hizmetler* faktöründe erkeklerin kadınlardan daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları, ön test ikinci alt boyut (2) olan *güvenlik* faktöründe erkeklerle kadınların ortalamalarının birbirine yakın olduğu, ön test üçüncü alt boyut (3) *kullanım kolaylığı* faktöründe erkeklerin kadınlardan daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları, ön test dördüncü alt boyut (4) *kişiselleştirme* faktöründe erkeklerin kadınlardan daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Son test ve izleme testi alt boyutlarında kadınlar ve erkeklerin ortalamaları ise benzer bir özellik göstermektedir. Bu bulgu alan yazınla benzerlikler göstermektedir (Can & Eke, 2020; Can, 2023; Çarıkçı, 2010; Nguyen & diğ., 2020).

4.6.2. Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyine Göre Anlamlı Farklılıkların Tespitine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın alt problemlerinden bir diğeri ise katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre anlamlı farklılıklar içerip içermediğinin tespit edilmesi adımıdır. Araştırmanın katılımcıları 1. sınıf (N=324), 2. sınıf (N=368), 3. sınıf (N=335) ve 4. sınıf (N=293) düzeyinde öğrenim görmektedir. Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerinde katılım oranları birbirine yakın olmakla birlikte en fazla katılım 2. sınıf düzeyinde olmuştur. Katılımcıların sınıf düzeylerine ait betimleyici istatistikler Tablo 33'te sunulmuştur.

Tablo 33

Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Ait Betimleyici İstatistikleri

Sınıf Düzeyi	Ölçüm	f	$\bar{X}$	SS
1. Sınıf	Ön Test	324	86.059	26.335
	Son Test	324	134.583	2.731
	İzleme Testi	324	135.827	1.514
2. Sınıf	Ön Test	368	91.590	23.631
	Son Test	368	134.693	2.593
	İzleme Testi	368	135.777	1.389
3. Sınıf	Ön Test	335	92.988	23.109
	Son Test	335	134.693	2.595
	İzleme Testi	335	135.776	1.358
4. Sınıf	Ön Test	293	90.208	28.345
	Son Test	293	134.393	2.892
	İzleme Testi	293	135.628	1.325

Tablo 33'te yer alan ön test, son test ve izleme testi ölçümleri incelendiğinde aritmetik ortalama değerlerinin 86.059 ile 135.827 arasında, standart sapma değerlerinin ise 1.325 ile 28.345 arasında değiştiği görülmektedir. Tablo 33'ten de anlaşılacağı üzere katılımcıların ön test, son test ve izleme testlerinden aldıkları puanlar her ölçüm sonrası artış göstermektedir. İzleme ölçümlerinin aritmetik ortalamaları ise her iki grupta da ön ve son ölçümlerden daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre farklılığın anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla verilere tekrarlanmış ölçümler için iki yönlü varyans analizi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 34'te sunulmuştur.

Tablo 34

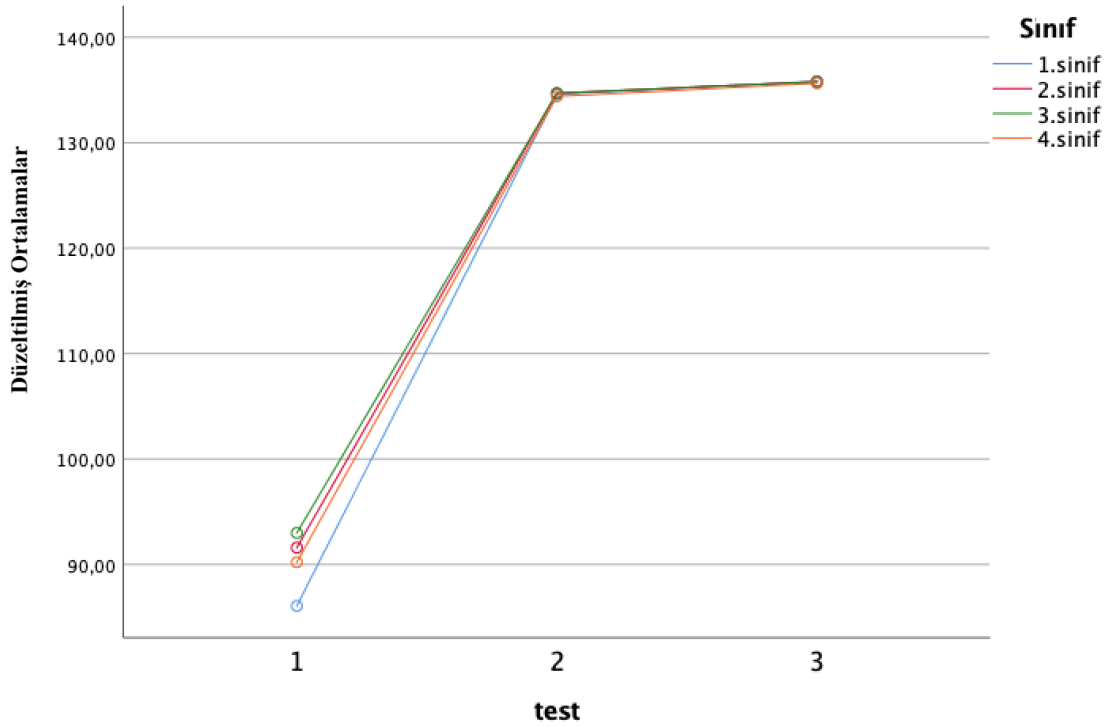
*Ölçümün Test*Sınıf Etkileşimine Göre Tekrarlı Ölçümler Çift Yönlü Varyans Analizi*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Ölçüm (Ön Test- Son Test- İzleme Testi)	1767967.859	1.008	1754373.383	4134.014	.000
Ölçüm Test*Sınıf	5860.088	3.023	1938.343	4.568	.003
Hata (Ölçüm)	562805.408	1326.198	424.375		
Toplam	2336633.355	1330.229	1756736.101		

p<.05

Tablo 34’te katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf değişkenine ait ölçümün ön test, son test ve izleme testi puanları arasındaki fark anlamlı ve önemlidir ($F_{(3.023,1326.198)}=4.568$, $p<.05$). Ortak etki dikkate alındığında ise öğrenim görülen sınıf düzeyinin ön test, son test ve izleme testi üzerinde etkiye sahip olduğu ifade edilebilir ($p=.003$). Ön test, son test ve izleme testi toplam puanlarının tekrarlı ölçümler ANOVA analizinde Mauchly testi sonucu (Mauchly’s $W=.015$) küresellik varsayımı (Sphericity Assumed, $p=.0$) testi $p<.05$ olduğu için varyanslar arasında anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir. Bu durumda varyanslar arasında farklılık olduğu ve varyansların eşit olmadığı, dolayısıyla küresellik varsayımının sağlanmadığı ifade edilebilir, Greenhouse-Geisser değerinin incelenmesi önerilmektedir. Greenhouse-Geisser ($\epsilon=.504$) değerine bakıldığında ise anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F_{(3.023,1326.198)}=4.568$, $p=.000$). Kısmi eta-kare değeri etki boyutu büyüklüğü için kullanılabilir. Bu çalışmada ANOVA analizi sonucu kısmi eta-kare (partial eta-squared) değeri .010 olarak bulunmuştur. Bu değere bakarak bağımlı değişkendeki çeşitliliğin %1’inin zaman değişkeni tarafından açıklandığı söylenebilir. Bu değerden hareketle oldukça küçük bir etkisi olduğu ifade edilebilir.

Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre ön test, son test ve izleme testi puanlarındaki değişimler incelenmiş ve Şekil 13’te sunulmuştur.

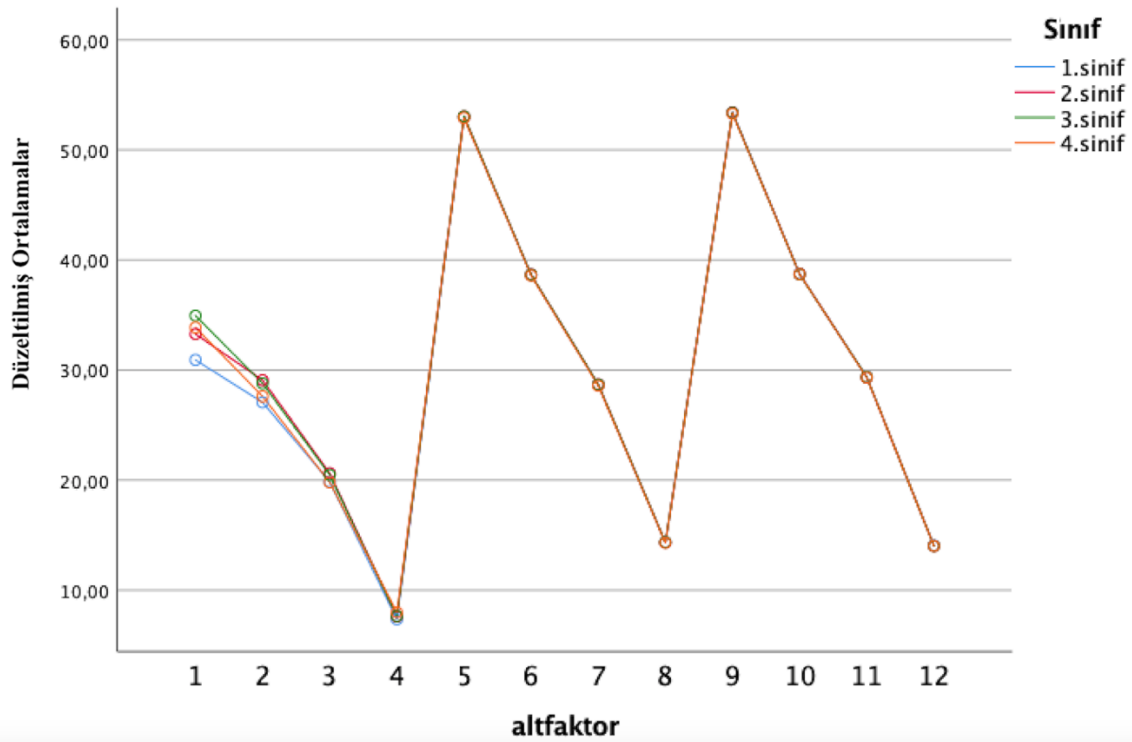

1: Ön Test, 2: Son Test, 3: İzleme Test

Şekil 11. Öğrenim görülen sınıf düzeyine göre ön test, son test ve izleme testi puanları değişimi

Şekil 13 incelendiğinde birbirinden farklı düzeylerde olan ve farklı renklerde gösterilen sınıf düzeylerindeki katılımcıların ön test, son test ve izleme testi puanları artarak benzer bir düzeye ulaşmıştır. Tablo 34’te de görüldüğü üzere elde edilen bu farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla betimsel istatistikler ve yüzdelik değişimler incelenmiş, LSD testi uygulanmış, Tablo 34 ve Şekil 13 birlikte değerlendirilmiştir. Katılımcıların farkındalık ölçeği ön test puanlarının ortalaması en yüksek 3. sınıflarda ($\bar{X}=92.989$), en düşük ise 1. sınıflardadır ($\bar{X}=86.057$). Gerçekleştirilen LSD testi sonuçlarına göre 2. sınıfların 1. sınıflara ve 3. sınıfların 1. sınıflara göre ön test puanları farklılık göstermektedir ($p=.003$). Katılımcıların son test ile izleme testi puanlarının ortalamaları oldukça yakındır ve anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Eğitim sonrası sınıfa göre anlamlı farklılıklar bulunmaması; alan yazınında da yer alan ve öğrenim görülen sınıf düzeyi ile bilgi düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olmamasına ilişkin ifade edilen sonuçlarla (Çarıkçı, 2010; Demir, 2017; Göde & Kuşcu, 2022; Kuşcu & Filiz, 2023; Soysal & Yalçın, 2017; Yılmaz & Doğusoy, 2020) benzerlik göstermektedir.

Katılımcıların öğrenim görülen sınıf düzeylerine göre ön test, son test ve izleme testi alt boyutlarına göre puanlarının değişimleri de incelenmiş ve Şekil 14’te sunulmuştur.

1: Ön Test Birinci Alt Boyut, 2: Ön Test İkinci Alt Boyut, 3: Ön Test Üçüncü Alt Boyut, 4: Ön Test Dördüncü Alt Boyut, 5: Son Test Birinci Alt Boyut, 6: Son Test İkinci Alt Boyut, 7: Son Test Üçüncü Alt Boyut, 8: Son Test Dördüncü Alt Boyut, 9: İzleme Testi Birinci Alt Boyut, 10: İzleme Testi İkinci Alt Boyut, 11: İzleme Testi Üçüncü Alt Boyut, 12: İzleme Testi Dördüncü Alt Boyut

Şekil 12. Öğrenim görülen sınıf düzeyine göre ön test, son test ve izleme testi alt boyutlarının puanları değişimi

Şekil 14 incelendiğinde ön test birinci alt boyut (1) olan *genel hizmetler* faktöründe 3. sınıfta öğrenim gören katılımcıların daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları ($\bar{X}=34.940$), ön test ikinci alt boyut (2) olan *güvenlik* faktöründe 2. sınıfta öğrenim gören katılımcıların daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları ($\bar{X}=29.079$), ön test üçüncü alt boyut (3) *kullanım kolaylığı* faktöründe 2. sınıfta öğrenim gören katılımcıların daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları ($\bar{X}=20.628$), ön test dördüncü alt boyut (4) *kişiselleştirme* faktöründe de 4. sınıfta öğrenim gören katılımcıların daha yüksek bir ortalamaya ($\bar{X}=7.990$) sahip oldukları görülmektedir. Son test ve izleme testi alt boyutlarında öğrenim görülen sınıf kategorilerine göre puanların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Eğitim sonrası öğrenim görülen sınıf düzeyine göre anlamlı farklılıklar bulunmaması; alan yazınında da yer alan ve sınıf ile bilgi düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olmamasına ilişkin ifade edilen sonuçlarla (Çarıkçı, 2010; Demir, 2017; Göde & Kuşcu, 2022; Kuşcu & Filiz, 2023; Soysal & Yalçın, 2017; Yılmaz & Doğusoy, 2020) benzerlik göstermektedir.

4.6.3. Öğrenim Görülen Programa Göre Anlamlı Farklılıkların Tespitine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın alt problemlerinden bir diğeri ise katılımcıların öğrenim gördükleri programa göre anlamlı farklılıklar içerip içermediğinin tespit edilmesi adıımıdır. Araştırmanın katılımcıları İlköğretim Matematik Öğretmenliği (N=175), Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (N=273), Sosyal Bilgiler Öğretmenliği (N=165), Okul Öncesi Öğretmenliği (N=98), Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği (N=134), Sınıf Öğretmenliği (N=199), Türkçe Öğretmenliği (N=170) ve Fen Bilgisi Öğretmenliği (N=106) programlarında öğrenim görmektedir. Katılımcıların öğrenim gördükleri programlara ait betimleyici istatistikler Tablo 35’te sunulmuştur.

Tablo 35

Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Programlara Ait Betimleyici İstatistikleri

Program	Ölçüm	f	$\bar{X}$	SS
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği	Ön Test	134	91.052	24.1550
	Son Test	134	134.657	2.610
	İzleme Testi	134	135.769	1.403
Sınıf Öğretmenliği	Ön Test	199	91.854	26.679
	Son Test	199	134.432	3.031
	İzleme Testi	199	135.789	1.430
Okul Öncesi Öğretmenliği	Ön Test	98	91.031	24.653
	Son Test	98	134.582	2.659
	İzleme Testi	98	135.653	1.325
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Ön Test	165	90.836	28.187
	Son Test	165	134.636	2.616
	İzleme Testi	165	135.739	1.383
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Ön Test	273	87.945	24.214
	Son Test	273	134.550	2.644
	İzleme Testi	273	135.700	1.314
Türkçe Öğretmenliği	Ön Test	170	92.277	26.984
	Son Test	170	134.647	2.630
	İzleme Testi	170	135.688	1.297
İlköğretim Matematik Öğretmenliği	Ön Test	175	84.126	23.275
	Son Test	175	134.789	2.649
	İzleme Testi	175	136.006	1.673
Fen Bilgisi Öğretmenliği	Ön Test	106	97.764	21.989
	Son Test	106	135.642	1.296
	İzleme Testi	106	135.642	1.296

Tablo 35’te yer alan ön test, son test ve izleme testi ölçümleri incelendiğinde aritmetik ortalama değerlerinin 84.126 ile 135.789 arasında, standart sapma değerlerinin ise 1.296 ile 28.188 arasında değiştiği görülmektedir. Tablo 35’ten anlaşılacağı üzere katılımcıların ön

test, son test ve izleme testlerinden aldıkları puanlar her ölçüm sonrası artış göstermektedir. İzleme ölçümlerinin aritmetik ortalamaları ise her iki grupta da ön ve son ölçümlerden daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Katılımcıların öğrenim gördükleri programlara göre farklılığın anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla verilere tekrarlanmış ölçümler için iki yönlü varyans analizi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 36’da sunulmuştur.

Tablo 36

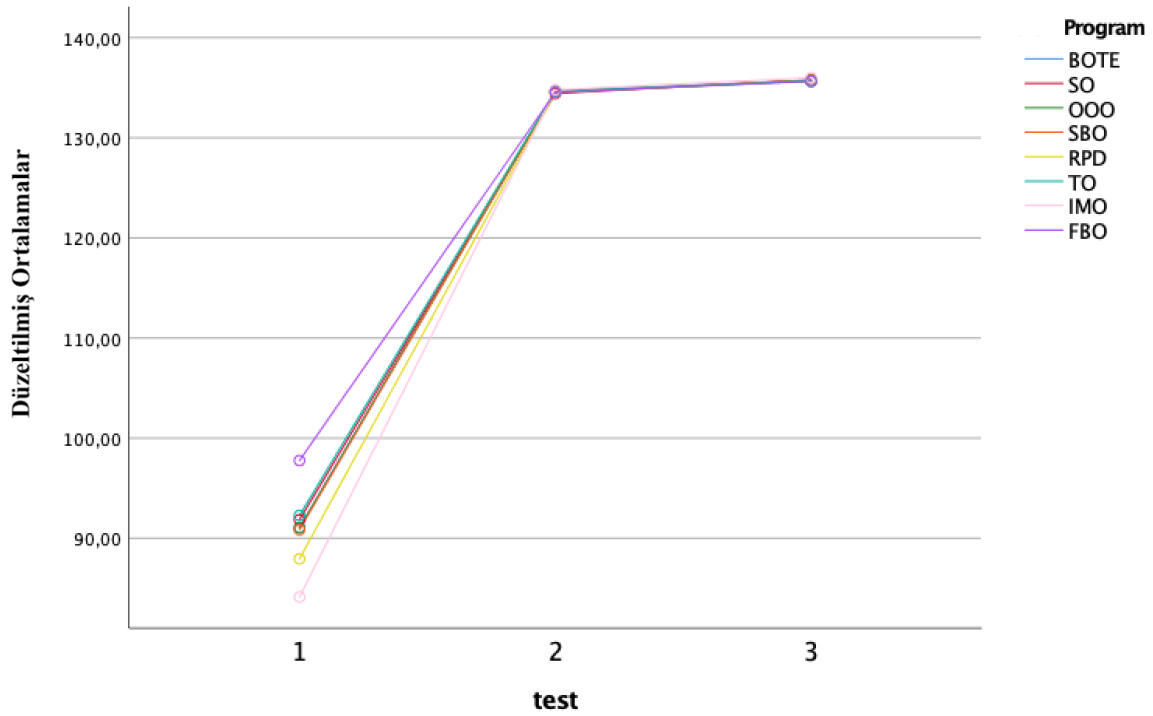
*Ölçümün Test*Program Etkileşimine Göre Tekrarlı Ölçümler Çift Yönlü Varyans Analizi*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Ölçüm (Ön Test- Son Test- İzleme Testi)	1568547.125	1.008	1556394.886	3688.172	.000
Ölçüm Test*Program	10683.430	7.055	1514.380	3.589	.001
Hata (Ölçüm)	557982.066	1322.244	421.996		
Toplam	2137212.621	1330.307	1558331.262		

p<.05

Tablo 36’da katılımcıların öğrenim gördükleri program değişkenine ait ölçümün ön test, son test ve izleme testi puanları arasındaki fark anlamlı ve önemlidir ($F_{(7.055,1322.244)}=3.589$, $p<.05$). Ortak etki dikkate alındığında ise öğrenim görülen programın ön test, son test ve izleme testi üzerinde etkiye sahip olduğu ifade edilebilir ($p=.001$). Ön test, son test ve izleme testi toplam puanlarının tekrarlı ölçümler ANOVA analizinde Mauchly testi sonucu (Mauchly’s $W=.015$) küresellik varsayımı (Sphericity Assumed, $p=.000$) testi $p<.05$ olduğu için varyanslar arasında anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir. Bu durumda varyanslar arasında farklılık olduğu ve varyansların eşit olmadığı, dolayısıyla küresellik varsayımının sağlanmadığı ifade edilebilir, Greenhouse-Geisser değerinin incelenmesi önerilmektedir. Greenhouse-Geisser ($\epsilon=.504$) değerine bakıldığında ise anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F_{(7.055,1322.244)}=3.589$, $p=.001$). Kısmi eta-kare değeri etki boyutu büyüklüğü için kullanılabilir. Bu çalışmada ANOVA analizi sonucu kısmi eta-kare (partial eta-squared) değeri .019 olarak bulunmuştur. Bu değere bakarak bağımlı değişkendeki çeşitliliğin %1.9’unun zaman değişkeni tarafından açıklandığı söylenebilir. Bu değerden hareketle oldukça küçük bir etkisi olduğu ifade edilebilir.

Katılımcıların öğrenim gördükleri programa göre ön test, son test ve izleme testi puanlarındaki değişimler incelenmiş ve Şekil 15’te sunulmuştur.

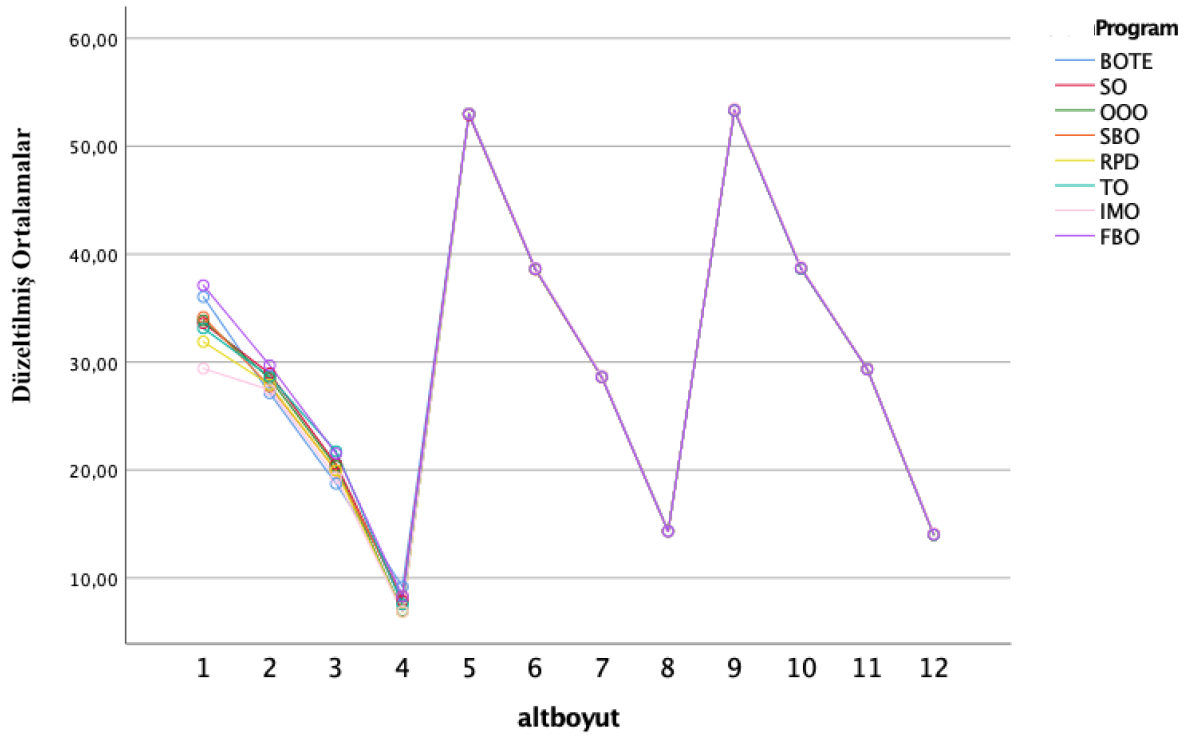
1: Ön Test, 2: Son Test, 3: İzleme Test

Şekil 13. Öğrenim görülen programa göre ön test, son test ve izleme testi puanları değişimi

Şekil 15 incelendiğinde birbirinden farklı düzeylerde olan ve farklı renklerde gösterilen öğrenim görülen programa göre katılımcıların ön test, son test ve izleme testi puanları artarak benzer bir düzeye ulaşmıştır. Tablo 36'da görüldüğü üzere elde edilen bu farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla betimsel istatistikler ve yüzdelik değişimler incelenmiş, LSD testi uygulanmış, Tablo 36 ve Şekil 15 birlikte değerlendirilmiştir. Katılımcıların farkındalık ölçeği ön test puanlarının ortalaması en yüksek Fen Bilgisi Öğretmenliği programında ($\bar{X}=97.764$), en düşük ise İlköğretim Matematik Öğretmenliği programındadır ($\bar{X}=84.126$). Gerçekleştirilen LSD testi sonuçlarına göre Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcıların İlköğretim Matematik Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcılara göre ön test puanları farklılık göstermektedir ve bu fark Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği programındaki katılımcıların lehinedir ($p=.027$). Sınıf Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcıların İlköğretim Matematik Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcılara göre ön test puanları farklılık göstermektedir ve bu fark Sınıf Öğretmenliği programındaki katılımcıların lehinedir ($p=.007$). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında öğrenim gören

katılımcıların İlköğretim Matematik Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcılara göre ön test puanları farklılık göstermektedir ve bu fark Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programındaki katılımcıların lehinedir ($p=.024$). Fen Bilgisi Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcıların Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcılara göre ön test puanları farklılık göstermektedir ve bu fark Fen Bilgisi Öğretmenliği programındaki katılımcıların lehinedir ($p=.036$). Fen Bilgisi Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcıların Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programında öğrenim gören katılımcılara göre ön test puanları farklılık göstermektedir ve bu fark Fen Bilgisi Öğretmenliği programındaki katılımcıların lehinedir ($p=.001$). Türkçe Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcıların İlköğretim Matematik Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcılara göre ön test puanları farklılık göstermektedir ve bu fark Türkçe Öğretmenliği programındaki katılımcıların lehinedir ($p=.001$). Katılımcıların son test ile izleme testi puanlarının ortalamaları oldukça yakındır ve anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Alan yazınına bakıldığında bölüme göre farklılaşmaların olmadığı (Kuşcu & Filiz, 2023) çalışmalara da rastlamak mümkündür.

Katılımcıların öğrenim görülen programlarına göre ön test, son test ve izleme testi alt boyutlarına göre puanlarının değişimleri de incelenmiş ve Şekil 16'da sunulmuştur.

1: Ön Test Birinci Alt Boyut, 2: Ön Test İkinci Alt Boyut, 3: Ön Test Üçüncü Alt Boyut, 4: Ön Test Dördüncü Alt Boyut, 5: Son Test Birinci Alt Boyut, 6: Son Test İkinci Alt Boyut, 7: Son Test Üçüncü Alt Boyut, 8: Son Test Dördüncü Alt Boyut, 9: İzleme Testi Birinci Alt Boyut, 10: İzleme Testi İkinci Alt Boyut, 11: İzleme Testi Üçüncü Alt Boyut, 12: İzleme Testi Dördüncü Alt Boyut

Şekil 14. Öğrenim görülen programa göre ön test, son test ve izleme testi alt boyutlarının puanları değişimi

Şekil 16 incelendiğinde ön test birinci alt boyut (1) olan *genel hizmetler* faktöründe Fen Bilgisi Öğretmenliği programındaki katılımcıların daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları ($\bar{X}=37.113$), ön test ikinci alt boyut (2) olan *güvenlik* faktöründe Fen Bilgisi Öğretmenliği programındaki katılımcıların daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları ($\bar{X}=29.689$), ön test üçüncü alt boyut (3) *kullanım kolaylığı* faktöründe Türkçe Öğretmenliği programındaki katılımcıların daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları ($\bar{X}=21.729$), ön test dördüncü alt boyut (4) *kişiselleştirme* faktöründe Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği programındaki katılımcıların daha yüksek bir ortalamaya ($\bar{X}=9.187$) sahip oldukları görülmektedir. Son test ve izleme testi alt boyutlarında öğrenim görülen programa göre puanların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Alan yazınına bakıldığında bölüme göre farklılaşmaların olmadığı (Kuşcu & Filiz, 2023) çalışmalara da rastlamak mümkündür.

4.6. Öğretmen Adaylarına Yönelik Gerçekleştirilen Eğitimleri Alan Katılımcıların Gerçekleştirilen Farkındalık Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmen adaylarının e-devlet ve kapısından sunulan hizmetlere yönelik farkındalıklarının artırılması için gerçekleştirilen eğitimleri yüz yüze alan katılımcıların demografik bilgileri Tablo 37’de sunulmuştur.

Tablo 37

Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Programlara Ait Betimleyici İstatistikleri

Cinsiyet	N	%
Kadın	40	64.52
Erkek	22	35.48
Toplam	62	100
Sınıf Düzeyleri	N	%
1. Sınıf	5	8.1
2. Sınıf	15	24.2
3. Sınıf	9	14.5
4. Sınıf	33	53.2
Toplam	62	100
Yaş	N	%
18-20	18	29.0
21-23	37	59.7
24-26	5	8.1
27-29	2	3.2
Toplam	62	100
Bölüm	N	%
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	26	41.94
Eğitim Bilimleri Bölümü	8	12.9
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü	9	14.52
Temel Eğitim Bölümü	8	12.9
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü	11	17.74
Toplam	62	100

Tablo 37 incelendiğinde, yarı yapılandırılmış görüşmelere katılan öğretmen adaylarının çoğunluğu %64.5’i (N=40) kadın ve %35.48’i (N=22) erkektir. Katılımcıların yaş aralığı 18 (%4.8, N=3) ile 28 (%1.6, N=1) arasında değişmekte olup; büyük bir çoğunluğu ise 21-23 (%59.7, N=37) yaş aralığındadır. Her sınıf düzeyinden katılımcı görüşmelere katılmış; en az katılımcı 1. sınıf (%8.1, N=5) ve en fazla katılımcı 4. sınıf (%53.2, N=33) düzeyinde yer almaktadır. Tüm bölümlerden katılımcı yer almış, en fazla katılım ise Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünden (%41.9, N=26), en az katılım ise Eğitim Bilimleri Bölümünden (%12.9, N=8) ve Temel Eğitim Bölümünden (%12.9, N=8) olmuştur.

Öğretmen adaylarının e-devlet ve kapısından sunulan hizmetlere yönelik farkındalıklarının artırılması için gerçekleştirilen eğitimleri yüz yüze alan katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde e-devlet ve kapısından sunulan hizmetlerle ilgili görüşlerine ait bulgular Tablo 38’de sunulmuştur.

Tablo 38

Katılımcıların E-Devlet ve Kapısından Sunulan Hizmetlere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Kategoriler	f
Kullanım kolaylığı	58
Güvenli kullanım	35
Kişiselleştirme	49
Genel hizmetler	51

Tablo 38 incelendiğinde öğretmen adaylarına sunulan eğitim içeriğinde en az e-devlet kapısının güvenli kullanımı (f=35) ve kişiselleştirme (f=49) ile ilgili görüş belirttikleri görülmüştür. Eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi sürecinde de güvenli kullanım ve kişiselleştirme ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiş, bu yüzden eğitimler esnasında özellikle bu iki konu vurgulanmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu e-devlet ve kapısından sunulan hizmetlerin sağladığı kullanım kolaylığını (f=58) dile getirmiştir.

Görüşmelerde öğretmen adaylarının belirttiği görüş ve değerlendirmelere ait doğrudan alıntılanmış ifadelerin bir kısmına katılımcı kodu ile belirtilerek aşağıda yer verilmiştir:

"...Olduğundan dahi haberimizin olmadığı hizmetleri öğrendim. Bazı arkadaşlarımın sistemi daha çok kullandıklarını görmek de beni şaşırttı..." (K2)

"Evet bu kadar çok hizmet verildiğini ve bu kadar güvenli olduğunu bilmiyordum, bu eğitim sayesinde öğrendim..." (K7)

"E-Devlet bilmediğim birçok yer olduğunu fark ettim ve gizliliğe önem verildiğini gördüm verilen eğitimde..." (K34)

"... Hiç düşünmeyeceğimiz şeyler bile e-devletten halledilebiliyor. Hayatı kolaylaştırmak adına iyi bir sistem..." (K47)

"Evet. E-Devletin güvenli olduğunu düşünmüyordum, zorla kullanıyordum. Başka yerden burs başvurusu yapamadım. Yurt başvurusunu da buradan yaptım, hala yurttaki kalıyorum. Şifre almasaydım kalacak yerim yoktu. Sonrasında çok da girip denemedim ama eğitimden sonra fikrim değişti..." (K49)

“... Farkında olmadığım ve bilmediğim birçok hizmetin olduğunu fark ettim. Hatırlatıcı, ajanda vs gibi uygulamaların olduğunu farkına vardım. Daha öncesinde dikkatimi çekmemişti...” (K58)

Katılımcılardan gerçekleştirilen farkındalık eğitimi sürecini değerlendirmeleri istendiğinde verilen yanıtlardan elde edilen bulgular Tablo 39’da sunulmuştur.

Tablo 39

Katılımcıların Farkındalık Eğitimine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Kategoriler	f
Yeterli	57
Geliştirilmeli	3
Eksik	2

Tablo 39 incelendiğinde öğretmen adaylarının sunulan farkındalık eğitimine yönelik fayda sağladığı hususunda “Yeterli” şeklinde (f=57) olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Katılımcıların çok azı “Geliştirilmeli” (f=3) ve “Eksik” (f=2) olarak görüş belirtmiştir. Geliştirilmeli ya da eksik olarak görüş belirten katılımcılardan görüşlerini daha detaylı açıklamaları istendiğinde ise e-devlet ve hizmetlerinin sürekli değişim ve gelişim içerisinde oldukları, bu yüzden eğitimlerin bir defaya mahsus değil sürekli tekrarlanır şekilde organize edilmesi gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür.

Görüşmelerde öğretmen adaylarının belirttiği görüş ve değerlendirmelere ait doğrudan alıntılanmış ifadelerin bir kısmına katılımcı kodu ile belirtilerek aşağıda yer verilmiştir:

“Eğitim içeriği oldukça dolu idi, ama bu eğitim daha uzun süre yapılabilir, haftalara yayılabilirdi. Bu sayede tek tek içeriklere de bakabilirdik...” (K59)

“Katkı sağladığını düşünüyorum. Ama sistemin sürekli değiştiğini düşünürsek bir kere verilen bu eğitim yeterli mi? Belli aralıklarla tekrar eğitim yapılabilir...” (K3)

“Katkısı oldu, çünkü e-devlette adını duymadığım bir sürü hizmet varmış...” (K9)

“... bilmediğim bazı arayüzdeki kısımlarını öğrenmiş oldum. Daha fazla kullanabileceğim kısımların olduğunu gördüm...” (K18)

“... Hizmetlerin çoğunu görmemi sağladı ve eğitim sonrasında e-devleti bende inceleyerek bu kadar fazla hizmetin olduğunu farkına vardım...” (K31)

“E-Devlet sisteminin eğitimde verildiği kadar kapsamlı olduğunu düşünmüyordum. Bu farkındalığı kazandım. İçerik oldukça kapsamlıydı...” (K56)

“... eğitim iyi, işe yarar öz bilgiler vardı, herkese yönelik bu eğitimler verilmeli...” (K61)

“... tüm üniversite öğrencilerine verilmeli, oryantasyonda da anlatılmalı, teşekkürler ...” (K62)

Katılımcılardan gerçekleştirilen farkındalık eğitimi sürecinin kendilerine katkılar sağlayıp sağlamadığını değerlendirmeleri istendiğinde verilen yanıtlardan elde edilen bulgular Tablo 40’ta sunulmuştur.

Tablo 40

Katılımcıların Farkındalık Eğitiminin Sağladığı Katkılara İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Kategoriler	f
Kısmen	13
Oldukça	48
Kararsız	1

Tablo 40 incelendiğinde öğretmen adaylarının sunulan farkındalık eğitiminin sağladığı katkılar hususunda “Oldukça” şeklinde (f=48) olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Katılımcıların çok azı “Kısmen” (f=13) ve “Kararsız” (f=1) olarak görüş belirtmiştir. Kısmen ve kararsız olarak görüş belirten katılımcılardan görüşlerini daha detaylı açıklamaları istendiğinde ise e-devlet ve hizmetlerinin sürekli değişim ve gelişim içerisinde oldukları, bu yüzden eğitimlerin bir defaya mahsus değil sürekli tekrarlanır şekilde organize edilmesi gerektiği, uygulamaların kullanımı için zorunluluk olmadığı sürece acil olmazsa bu sistemi çok da etkin kullanmadıklarını belirttikleri görülmüştür.

Görüşmelerde öğretmen adaylarının belirttiği görüş ve değerlendirmelere ait doğrudan alıntılanmış ifadelerin bir kısmına katılımcı kodu ile belirtilerek aşağıda yer verilmiştir:

"Faydalı olduğunu düşünüyorum. Olduğundan dahi haberimizin olmadığı hizmetleri öğrendim. Bazı arkadaşlarım sistemi daha çok kullandıklarını görmek de beni şaşırttı..." (K2)

"Katkı sağladığını düşünüyorum. Ama sistemin sürekli değiştiğini düşünürsek bir kere verilen bu eğitim yeterli mi? Belli aralıklarla tekrar eğitim yapılabilir..." (K3)

"Evet katkı sağladığını düşünüyorum. Çünkü; Bilmediğim birçok hizmeti öğrenmiş oldum..." (K4)

"Evet bu kadar çok hizmet verildiğini ve bu kadar güvenli olduğunu bilmiyordum bu eğitim sayesinde öğrendim..." (K7)

"Katkısı oldu çünkü e-devlette adını duymadığım bir sürü hizmet varmış..." (K9)

"Evet bilmediğim bazı arayüzdeki kısımlarını öğrenmiş oldum.

Daha fazla kullanabileceğim kısımların olduğunu gördüm..." (K18)

"Evet tabiki de düşünüyorum. Hizmetlerin çoğunu görmemi sağladı ve eğitim sonrasında e-devleti bende inceleyerek bu kadar fazla hizmetin olduğunu farkına vardım..." (K31)

"Tabi ki faydalı buluyorum. Bu tarz eğitimler insanların görmediği yönleri görmesini sağlar. Biz de bilmediğimiz çoğu uygulamadan haberdar olduk. Diğer bir avantajı da güvenilir mi diye konuştuğumuz sistemle ilgili bize öneriler verdiniz. Güvenli şifre oluşturma ve oturumu sonlandırma gibi. Teşekkürler..." (K33)

"E-Devlet bilmediğim birçok yer olduğunu fark ettim ve gizliliğe önem verildiğini gördüm verilen eğitimde. Bence çok faydalı oldu..." (K34)

"Elbette faydalı oldu ben e devletin bu kadar fonksiyonu olduğunu bilmiyordum merak ettiğim kurumların hizmetlerini öğrenip bir nebze de olsa bilinçlenmiş oldum..." (K35)

"Evet, gayet etkili oldu. Evet kullanıyorum ama birtakım özelliklerin farkında değildim ve artık daha bilinçli kullanacağım." (K44)

"Evet, düşünüyorum. Hiç düşünmeyeceğimiz şeyler bile e-devletten halledilebiliyor. Hayatı kolaylaştırmak adına iyi bir sistem. Herkes kullanmalı..." (K47)

"Evet. E-Devletin güvenli olduğunu düşünmüyordum, zorla kullanıyordum. Başka yerden burs başvurusu yapamadım. Yurt başvurusunu da buradan yaptım, hala yurttaki kalıyorum. Şifre almasaydım kalacak yerim yoktu. Sonrasında çok da girip denemedim, ama eğitimden sonra fikrim değişti..." (K49)

"Düşünüyorum. E-Devlet sisteminin eğitimde verildiği kadar kapsamlı olduğunu düşünmüyordum. Bu farkındalığı kazandım..." (K56)

"Evet kesinlikle düşünüyorum. Farkında olmadığım ve bilmediğim birçok hizmetin olduğunu fark ettim. Hatırlatıcı, ajanda vs gibi uygulamaların olduğunu farkına vardım. Daha öncesinde dikkatimi çekmemişti..." (K58)

"..evet, anlattıklarınızdan detaylı bilgiye sahip olduk bu da bakış açımı değiştirdi..." (K60)

"... eğitim iyi, işe yarar öz bilgiler vardı, herkese yönelik bu eğitimler verilmeli..." (K61)

"... tüm üniversite öğrencilerine verilmeli, oryantasyonda da anlatılmalı, teşekkürler ..." (K62)

“... yurtta kalıyorum ben, bu tür eğitim olduğunu anlattığımda arkadaşlarım ücretli mi diye sormuştu. Artık bilgi para karşılığında satılıyor. Eğitimi ben kendim için faydalı buldum, arkadaşlarımla da paylaştım. Özellikle de sizden bahsettim. Sosyal medyada sizi takip etmeye başladılar...” (K57)

“...erkek arkadaşım İİBF’de master yapıyor. Onların da sempozyumda sunumları olacak. Eğitimle ilgili o kadar çok şey anlattım ki sizden kaynak ve görüş almaya geldi, kapıda bekliyor. Görüşmemizden sonra konuşmak istiyor. Eğitim güzeldi de hocam keşke daha önceden bilgilendirilse idik e-devletle ilgili. Üniversitemizde sadece e-devlet üzerinden kayıt yapabilirsiniz dendi, öğrenci belgesi alabileceğimiz mesela söylenmedi. İkametimiz yurtlara gelmişti, ama aile hekimimizi mesela seçmek için taa sağlık ocağına gittik. Bilmiyorum, keşke bununla ilgili bizi okulumuz ya da danışmanımız yönlendirse idi...” (K22)

Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde elde edilen bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde e-devlet ve kapısından sunulan hizmetlere yönelik gerçekleştirilen eğitimin, farkındalık düzeylerinin arttırılması için yeterli olduğu söylenebilir. Görüşmeler esnasında katılımcılardan gelen eksikler, zorluklar ve görüşler ile ilgili bilgiler değerlendirilerek, öneriler başlığı altında paylaşılmıştır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularından hareketle elde edilen sonuçlar tartışılmış ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Araştırma sürecinde toplanan verilerin analizlerinedayalı elde edilen sonuçlar beş başlık raporlaştırılmıştır. Bu başlıklar öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan hizmetleri kullanma seviyelerine ve farkındalık düzeylerine, farkındalık eğitimi içeriğine, farkındalık eğitiminin ön test, son test ve izleme testlerine, farkındalık eğitiminin cinsiyet, sınıf düzeyi ve öğrenim görülen programa, son olarak farkındalık eğitiminin etkililiğine ilişkin sonuçlar olarak belirtilmiştir.

E-Devlet kavramının gelişim sürecinin dört farklı aşamadan oluştuğu üzerine yapılan açıklamalar (Layne & Lee, 2001), beraberinde e-devletleşmeyi engelleyen faktörlerin, özellikle de sosyo-ekonomik ve örgütsel engellerin araştırılmasını gündeme getirmiştir (Ho, 2002). Araştırmacılar özellikle e-belediyeçilik düzeyinde dijital devlet dönüşümüne yönelik araştırmalar gerçekleştirerek (Moon, 2002), değişimin en temelden ve en hızlı gelişeceği örnekler sunmaya çalışmıştır. Vatandaşların ihtiyaç duydukları çoğu hizmetlerin e-devlet kapısı üzerinden sunulmasına ilişkin görüşlerinin, e- devlete yönelik tutumlarının belirlenmeye çalışıldığı araştırmalar ise (West, 2004; Carter & Bélanger, 2005; Welc, Hinnant & Moon, 2005; Bertot, Jaeger & Grimes, 2010) e-devletleşme sürecinde hem vatandaşların hem de yöneticilerin dikkatini çekmeyi başarmıştır. E-Devlet ve önemi ile ilgili araştırmalar gerçekleştirilirken, farklı açılardan ele alındığı, ancak çoğunun benzer öneriler sunduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda özellikle e-devlete ilişkin yeterince bilgi sahibi olunamaması, sunulan hizmetlerin bilinmemesi, bilgilendirici/eğitici etkinliklerin

yapılmaması gibi sorunların mevcudiyeti ve bu sorunların giderilmesine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi vurgulanmaktadır.

Alan yazını incelendiğinde vatandaşların, bireylerin e-devlet ve kapısı üzerinden sunulan hizmetlere yönelik yeterince bilgi sahibi olmadıkları ve farkındalık düzeylerinin düşük olduğu öne çıkan bir husustur (Altıntaş, 2019a; Kahraman, 2014). E-Devlet ve kapısı üzerinden sunulan hizmetlere yönelik farkındalığın artırılması için eğitimler düzenlenmesi gerektiği araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (Al-Ogaili, 2017; Altıntaş, 2019b; Can, 2019; Ghazi, 2018). Çarıkçı (2010) bireylerin e-devlete yönelik bilgi düzeyleri arttıkça olumlu bir tutum sergileyeceklerini ve kullanım niyetlerinin artacağını belirtmiştir. Fadhl'a (2014) göre genç nüfus içerisinde dahi e-devlet ve hizmetlerinin iyi bilinmediği, bu bireylere eğitimler verilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Kurt'a (2014) göre bu bilgilendirme faaliyetleri eğitim, kurs, seminer ya da konferans şeklinde yapılabilir. Yine Demir'e (2018) göre bu süreçte broşür, bilgilendirme notları, afiş ve kitapçıklar hazırlanarak paylaşımı sağlanabilir. Bu süreçte engelli bireylerin de farkındalıklarına yönelik çalışmalar gerçekleştirilebilir (Özmen Çolak, 2014). Elbette e-devlet kullanıcılarının farkındalık düzeylerinin artırılması gerektiği belirtilirken Yıldırım'a (2018), Al-Ogaili'ye (2017) ve İbrahim'e (2014) göre çalışanların da eğitilmesi gerektiği ayrıca ifade edilmektedir. Bu eğitimlerde e-devlet algısının bütünlleştirilmesi (Yalçınkaya, 2014) gerektiği de sıkça vurgulanmaktadır. Ayrıca, e-devlet ve hizmetlere ilişkin bilgilerin güncel tutulması gerektiği ve bu yönde çalışmalar gerçekleştirilmesi de (Arı, 2014; Bektaş, 2015; Otçu, 2018) söylenmektedir. Yılmaz'a (2015) göre e-devletle ilgili sorulan sorulara katılımcıların "fikrim yok, bilgim yok..." gibi yanıtlar vermesi, Karakuzu'ya (2015) göre e-devlete duyulan kaygı, şüphe, ön yargıların giderilmesi yine eğitimler verilmesi ile bilinçlendirme ve farkındalık yükseltme çalışmaları ile mümkün olacaktır. Katılımcıların da sıkça dile getirdiği tanıtım yetersizliği Al-Salman'ın (2017), Bozkurt'un (2019), Can'ın (2019), Demir'in (2018), İbraheem'in (2017) ve Otçu'nun (2018) araştırmalarında da vurgulanmış; tanıtım faaliyetlerine azami önem gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Demir (2018) araştırmasında özellikle üniversitelerdeki araştırmacılara e-devlet ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalara yönelik sıklığın artırılması hususunda önerilerde bulunmaktadır. Abdoulaye Moustapha (2019) ise özellikle sektör bazlı e-devlet araştırmalarının yapılabileceğini de ifade etmiş; özellikle eğitim ve sağlık alanlarının eksik olduğunu ifade etmiştir. E-Devlet ve kapısı üzerinden sunulan hizmetlerin kullanımı ile ilgili çalışmalar etkililiğinin belirlenmesi ve stratejik devlet politikalarına yön vermesi açısından oldukça önemli ve değerlidir

(Parlakıyıldız, 2014). E-Demokrasi, e-katılım, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımı gibi konularda da bireylerin yetiştirilmesi (Ghazi, 2018; Gündoğdu, 2014) e-devletin etkin kullanımını destekleyecektir. Çelebi (2018) araştırmasında altyapının iyileştirilmesi hususuna da vurgular yapmaktadır.

Alan yazınından elde edilen bu bilgiler doğrultusunda özellikle üniversitelere büyük görev ve sorumlulukların düştüğü söylenebilir. Bozkurt (2019) gerçekleştirdiği çalışmasında üniversite düzeyinde de araştırmaların yapılması gerektiğini, öğrencilerin düzeylerinin belirlenmesi ve bu konuda yetiştirilmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Araştırmacı gerçekleştirdiği çalışmasında katılımcıların e-devlete erişim linki dahi bilmediklerini, e-devlet ve hizmetlerine yönelik ciddi anlamda yetersiz olduklarını ifade etmiştir. Özellikle genç bireylerin e-devlet kapısından sunulan hizmetlerden daha memnun olduğu (Shelley & diğ., 2008), sunulan hizmetlerin çeşitlendirilmesi yönünde görüşlerin mevcudiyeti (Temur, 2013, s. 55) ve son olarak bilinçlendirme faaliyetleri ile sorunların çözüleceği (Çelen, Çelik & Seferoğlu, 2011) belirtilmektedir.

Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu kadınlardan oluşmakta, Türkiye Cumhuriyeti uyruğuna sahip oldukları görülmekte ve yaş aralığının 17-34 arasında değiştiği, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü'nden ve daha çok 2. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu gerçekleştirilecek farkındalık eğitimini yüz yüze almak istemiştir, tamamının e-devlet şifresi vardır. Katılımcıların büyük çoğunluğu parolalarının güvenli olduğunu düşünmekte, cep telefonlarını sisteme tanımlamış ve doğrulamıştır. Yine katılımcıların büyük bir kısmının e-devletin mobil uygulamasını kullandığını ifade etmiştir. Katılımcılara *benim sayfam* modülüne ekledikleri hizmetler sorulduğunda ajanda, vergi borcu sorgulama, toplum destekli polislik mahalle polisi hizmeti, dava dosyası sorgulama, 5 günlük hava tahmini, günlük döviz kurları olduğu belirtilmiştir. Yine katılımcılara favori uygulamalara ekledikleri hizmetler sorulduğunda askerlik durumu sorgulama, hava durumu sorgulama, operatör hizmetleri, ikamet bilgileri, KYK işlemleri, soy ağacı sorgulama, öğrenci işlemleri, ÖSYM işlemleri ve SGK dökümü işlemleri olduğu belirtilmiştir. Buradan katılımcıların en sık kullandıkları uygulamalarla e-devlet sayfası profillerini kişiselleştirdikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu e-devlete ait sosyal medya hesaplarını takip etmediğini, en fazla takip edilen sosyal medya uygulaması olarak ise Instagram ifade edilmiştir.

5.1.1. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetleri Kullanma Seviyeleri ve Farkındalık Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan hizmetleri kullanma seviyelerini belirlemek amacıyla uygulanan Devlet KSH-KA formundan elde edilen bulgular incelendiğinde düşük bir kullanım seviyesine sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Alan yazını incelendiğinde benzer çalışmalarla karşılaşılmaktadır (Balcı, 2016; Eroğlu, 2017; İbraheem, 2017; Ramadhan, 2017; Yıldırım, 2018a; Yıldırım, 2018b). Dolayısıyla birçok araştırmacı tarafından bireylerin bilgi ve becerilerini artıracak eğitimler verilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Balcı, 2016; Baştan & Gökbnar, 2004; Demir, 2018; Fadhıl, 2014; Kurt, 2014; Odabaş, 2009; Seferoğlu, Çelen & Çelik, 2011; Şentürk, 2017).

Öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan hizmetlere yönelik farkındalıklarını belirlemek amacıyla uygulanan E-Devlet KSHY-FÖ formundan elde edilen bulgular incelendiğinde büyük bir çoğunluğunun “çok düşük” düzeyde farkındalığa sahip oldukları sonucuna erişilmektedir. Alan yazını incelendiğinde birçok araştırmacı tarafından bireylerin yeterli farkındalığa sahip olmadıklarının belirtildiği görülmektedir (Akdoğan, 2011; Balcı, 2016; Gündoğdu, 2022; İbraheem, 2017; Mahran, 2023; Seferoğlu, Çelen & Çelik, 2011; Söğüt 2017) ve farkındalık düzeylerinin artırılması gerektiği söylenmektedir (Al-Ogaili, 2017; Bozkurt, 2019; Can, 2019; Çelebi, 2018; Çelen, Çelik & Seferoğlu, 2011; Eroğlu, 2017). Bu sayede bireylerin e-devlete karşı olumlu tutum sergileyecekleri, kullanımlarının artacağı ve farkındalık düzeylerine de katkılar sağlayacağı ifade edilmektedir (Çarıkçı, 2010; Demir, 2018; Fadhıl, 2014; Kurt, 2014).

5.1.2. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Artırılmasına Yönelik Düzenlenecek Farkındalık Eğitimine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Katılımcıların özellikle e-devleti zorunlu haller dışında kullanmadıkları yönünde belirttikleri görüşleri alan yazınında araştırmacıların vurguladığı farkındalık düzeylerinin arttırılması gerektiği sonucunu da desteklemektedir (Al-Ogaili, 2017; Bozkurt, 2019; Can, 2019; Çelebi, 2018; Çelen, Çelik & Seferoğlu, 2011; Eroğlu, 2017); çünkü Çarıkçı (2010) bireylerin e-devlete yönelik bilgi düzeyleri arttıkça olumlu bir tutum sergileyeceklerini ve kullanım niyetlerinin artacağını belirtmiştir. Fadhıl’a (2014) göre genç nüfus içerisinde dahi e-devlet ve hizmetlerinin iyi bilinmediği, bu bireylere eğitimler verilmesi gerektiği ifade

edilmektedir. Kurt'a (2014) göre bu bilgilendirme faaliyetleri eğitim, kurs, seminer ya da konferans şeklinde yapılabilir. Yine Demir'e (2018) göre bu süreçte broşür, bilgilendirme notları, afiş ve kitapçıklar hazırlanarak paylaşımı sağlanabilir. Bu süreçte engelli bireylerin de farkındalıklarına yönelik çalışmalar gerçekleştirilebilir (Özmen Çolak, 2014). Dolayısıyla öğretmen adaylarının e-devlet kapısından sunulan hizmetlere yönelik farkındalık düzeylerinin artırılmasının hedeflendiği bu çalışmanın başından sonuna kadar alan yazını taraması sistematik olarak yapılmış; elde edilen kaynaklar arşivlenerek raporlaştırılmıştır. Öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinin belirlenmesi ile başlayan süreçte katılımcılara ön test uygulanmış, arkasından farkındalık eğitimleri verilmiş, sonrasında son test uygulanmış ve dört hafta sonra da izleme testi uygulanmıştır. Araştırmada gerçekleştirilen farkındalık eğitimleri için analiz, tasarım, geliştirme, uygulama ve değerlendirme temel basamaklarını içeren beş adımdan oluşan ADDIE öğretim tasarımı modeli takip edilmiştir. Araştırmada ADDIE öğretim tasarımı modelinin uygulama sürecinde hedef kitlenin öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesi için ihtiyaç analizi yapılmıştır. İhtiyaç analizi sürecinde asıl uygulamaya dahil edilmesi planlanmayan öğretmen adayları ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak ihtiyaç analizi süreci yürütülmüştür. Ayrıca e-devlet konusunda çalışan ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'nde görev yapan alan uzmanları ile de görüşmeler gerçekleştirilmiş, alan yazınında e-devletle ilgili yapılan çalışmalar derinlemesine incelenmiştir. Bu sayede öğretim materyallerinin sahip olması gereken özellikler ve amaçları belirlenmiştir. Akabinde araştırma kapsamında analiz sürecinde belirlenen amaçlara nasıl ulaşılabileceğine dair taslak bir plan yapılmıştır. Yapılan taslak plan doğrultusunda geliştirme süreci şekillendirilerek, öğretim materyalleri organize edilmeye başlanmıştır. Bu süreçte sistematik bir şekilde kullanılacak öğe ve unsurlar belirlenmiş, kaynaklar oluşturulmuş ve problemin çözümüne yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Yine bir sonraki aşamada araştırma kapsamındaki öğrenme materyalleri geliştirilmiştir. Eğitim sürecinde kullanılacak yazılı, basılı, görsel içerikler geliştirilmiştir. Eğitimi çevrim içi ortamda almaya gönüllü olması öngörülen katılımcılar için de Moodle öğrenme yönetim sistemi üzerinde tasarım geliştirilmiştir. Alan uzmanlarının ve asıl uygulamaya dahil edilmesi planlanmayan öğrencilerle gerçekleştirilen ön görüşmeler doğrultusunda içeriklerin nihai hali oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında ise geliştirilen materyaller bu aşamada uygulanmış, verilen eğitim sürecinde kullanılmıştır. Ön uygulama sürecinde karşılaşılan sorunlar, eksikler, hatalar giderilerek sorunsuz, eksiksiz, hatasız materyaller oluşturulmuş; son adımda ise hazırlanan materyallere ilişkin değerlendirmeler yapılarak öğretim tasarımı süreci tamamlanmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun

gerçekleştirilen eğitim sürecinin kendilerine katkılar sağladığını belirtmesi ve içeriğin yeterli düzeyde olduğunu belirtmeleri, öğretim tasarımının araştırmanın amacını gerçekleştirme hususunda başarılı olduğu göstermektedir.

Araştırma sürecinde ADDIE öğretim tasarımı takip edilerek geliştirilen ortam ve materyaller, öğretmen adaylarının ders programları dikkate alınarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Eğitim gruplarının uygulama takvimi, bölüm ve programlarda zorunlu dersler dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bu sayede öğretmen adaylarının daha fazla katılım sağlayacağı düşünülmüştür. Eğitimler 22 oturumda gerçekleştirilmiş ve her bir grubun eğitimi yaklaşık 3 saat sürmüştür. Eğitimler başlamadan önce tüm sınıf düzeylerinde E-Devlet KSH-KA ve E-Devlet KSHY-FÖ (ön test) ölçme araçları öğretmen adaylarına birlikte ölçme paketi olarak uygulanmıştır. Akabinde eğitim takvimi tüm öğretmen adaylarına duyurulmuş, eğitim öncesi de tamamı bilgilendirilmiştir. Katılımın gönüllü olması ve E-Devlet KSHY-FÖ'nin birden fazla kez uygulanacağı özellikle vurgulanmış, katılımcıların formlarının kendi içerisinde eşleştirilerek değerlendirileceği ifade edilmiştir. Bu süreç başta öğretmen adaylarında kaygı uyandırsa da kendilerine hiçbir şekilde kimlik tespiti yapılmayacağı, ölçme aracının sadece eşleştirilebilmesi için niteleyici/belirleyici bir rumuzu da kullanabilecekleri söylenerek rahatlamaları sağlanmıştır. Bazı öğretmen adayları bu süreci kendilerince daha eğlenceli hale getirerek komik/çarpıcı rumuzlar yazdıklarını sesli olarak dile getirmişler, bu da diğer öğretmen adaylarının da korkusuzca formları doldurarak araştırmaya katkı sağlamalarına yardımcı olmuştur. Eğitimler sonrası E-Devlet KSHY-FÖ aracı son test ve izleme testi olarak birer kez daha uygulanmıştır. Bu süreçte eşleşemeyen formlarla karşılaşmış, eğitimi almış olsa dahi o katılımcılar kapsam dışında tutulmuştur.

5.1.3. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Artırılmasına Yönelik Düzenlenen Farkındalık Eğitiminin Ön Test, Son Test ve İzleme Testlerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Gerçekleştirilen farkındalık eğitimine katılan öğretmen adaylarının ön test, son test ve izleme testi toplam puanlarında her uygulama sonrası artış olduğu görülmüştür. Bu sonuç farkındalık eğitiminin, katılımcıların farkındalık düzeylerini arttırmada önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Alan yazınında da belirtildiği üzere e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere ilişkin farkındalığın düşük olması (Bakı, 2016; Eroğlu, 2017; Söğüt, 2017) bilgi düzeyinin artırılmasını (Al-Ogaili, 2017; Al-Salman, 2017; İbraheem,

2017; Ramadhan, 2017) öncelikli kılmaktadır. Ayrıca alan yazınında farkındalık eğitimleri ile bireylerin e-devlete karşı olumlu tutum sergileyecekleri, kullanımlarının artacağı ve farkındalık düzeylerine de katkılar sağlayacağı vurgulanmaktadır (Çarıkçı, 2010; Demir, 2018; Fadhıl, 2014; Kurt, 2014).

5.1.4. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Artırılmasına Yönelik Düzenlenen Farkındalık Eğitiminin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi ve Öğrenim Görülen Programa İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmaya dahil olan katılımcıların ön test, son test ve izleme testi toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde; ön test toplam puanlarının erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç doğrultusunda ortalaması daha yüksek olan erkeklerin, e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetleri daha fazla kullandıkları ve bu hizmetlere yönelik farkındalıklarının daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuç alan yazını ile de benzerlikler göstermektedir (Çepni, Oğuz & Kılcan, 2014; Çetin, 2017; Demir, 2017; İşman ve Çukurbaşı, 2014; Kocadağ, 2012; Kuşcu & Filiz, 2023). Elde edilen sonuçlar dijital vatandaşlık bağlamında düşünüldüğünde ise kadın katılımcılar lehine anlamlı farklılıkların bulunduğu görülmektedir (Çakmak & Aslan, 2018; Özer & Albayrak Özer, 2017; Som Vural & Kurt, 2018). Eğitim sonrası ise son test ve izleme testi puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür. Kısaca eğitim öncesinde erkeklerin farkındalıklarının daha yüksek olduğu, eğitim sonrası ve izleme sürecinde ise katılımcıların cinsiyetten bağımsız bir şekilde farkındalıklarının birbirine yakın bir düzeye yükseldiği söylenebilir. Eğitim sonrası cinsiyete göre anlamlı farklılıklar bulunmaması; alan yazınında da yer alan ve cinsiyet ile bilgi düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olmamasına ilişkin ifade edilen sonuçlarla (Aşıcı Bilgel & Usluel Kocak, 2013; Bardakçı & diğ., 2014; Can & Eke, 2020; Çarıkçı, 2010; İşman & Güngören, 2013; Ono & Zavodny, 2007) benzerlik göstermektedir. E-Devlet memnuniyetinin belirleyicilerini tespit etmeyi amaçlayan Nguyen ve arkadaşlarının (2020) gerçekleştirdiği çalışma da ise e-devlet memnuniyeti üzerinde de cinsiyetin doğrudan bir etkisinin olmadığı belirtilmiştir. Can'ın (2023) gerçekleştirdiği çalışmada da e-devlet hizmetlerinden yararlanan vatandaşların memnuniyetlerinin kadın ve erkekler açısından anlamlı bir farklılık taşımadığı ve memnuniyetlerinin dengeli bir şekilde dağıldıkları ifade edilmiştir.

Gerçekleştirilen eğitimlerde elde edilen veriler doğrultusunda ön test toplam puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde, 2. sınıfların 1. sınıflara ve 3. sınıfların 1. sınıflara göre ön test puanlarının farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Katılımcıların son test ile izleme testi puanlarının ortalamaları oldukça yakındır ve anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Eğitim sonrası sınıfa göre anlamlı farklılıklar bulunmaması; alan yazınında da yer alan ve öğrenim görülen sınıf düzeyi ile bilgi düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olmamasına ilişkin ifade edilen sonuçlarla (Çarıkçı, 2010; Demir, 2017; Göde & Kuşcu, 2022; Kuşcu & Filiz, 2023; Soysal & Yalçın, 2017; Yılmaz & Doğusoy, 2020) benzerlik göstermektedir. Elde edilen sonuçlar dijital vatandaşlık bağlamında da değerlendirildiğinde alan yazınında sınıf düzeyi açısından anlamlı farklılıklar olmadığı görülmektedir (Sakallı, 2015).

Gerçekleştirilen eğitimlerde elde edilen veriler doğrultusunda ön test toplam puanlarının öğrenim gördükleri programa göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde ise ön test toplam puanlarının Fen Bilgisi Öğretmenliği programında en yüksek ve İlköğretim Matematik Öğretmenliği programında ise en düşük olduğu sonucu görülmektedir. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği programındaki katılımcıların İlköğretim Matematik Öğretmenliği programındaki katılımcılarından, Sınıf Öğretmenliği programındaki katılımcıların İlköğretim Matematik Öğretmenliği programındaki katılımcılarından, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programındaki katılımcıların İlköğretim Matematik Öğretmenliği programındaki katılımcılarından, Fen Bilgisi Öğretmenliği programındaki katılımcıların Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programındaki katılımcılarından ve son olarak Fen Bilgisi Öğretmenliği programındaki katılımcıların Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programındaki katılımcılarından daha yüksek bir toplam test puanına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazınına bakıldığında bireylerin dijital vatandaşlık puanları ile e-devlet kullanımı arasında anlamlı farklılıklar olduğu, bu farklılığın özellikle program bazlı değerlendirmelerde sosyal bilgiler öğretmenliği lehine olduğu görülmektedir (Çarıkçı, 2010; Dere & Yavuzay, 2019). Bu araştırmada da benzer bir sonuca ulaşıldığı söylenebilir. Bu farklılığın dijital vatandaşların çevrim içi ortamlarda kendilerini temsil etmeleri, birçok iş ve işlemlerde çevrim içi ortamları tercih etmeleri sebebiyle e-devlet ve hizmetlerini daha fazla kullanıyor olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çevrim içi ortamda bilinçli hareket edebilen, teknolojiyi doğru ve etkili kullanabilen bireyler yetiştirmenin sosyal bilgiler eğitimi alanının hedefleri içerisinde yer almaktadır (Daşcıoğlu ve Şimlek, 2014). Ancak;

alan yazınına bakıldığında bölüme göre farklılaşmaların olmadığı (Kuşcu & Filiz, 2023) çalışmalara da rastlamak mümkündür.

5.1.5. Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Artırılmasına Yönelik Düzenlenen Farkındalık Eğitimine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde e-devlete yönelik en az güvenli kullanım ve sistemi kişiselleştirme ile ilgili eksiklerinin olduğu tespit edilmiştir. Bu yüzden hazırlanan öğretim tasarımıyla özellikle bu iki konu vurgulanmış ve detaylandırılmıştır. Katılımcıların e-devlet kapısı üzerinden sistemlerini kişiselleştirebilecekleri paylaşıldığında, heyecanlandıkları fark edilmiştir. Sistemi kendilerine göre kişiselleştirmenin günümüz çevrim içi ortamları kullanan bireyler açısından ne kadar önemli ve değerli olduğu bir kez daha anlaşılmıştır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu gerçekleştirilen eğitimin yeterli olduğu yönünde görüş belirtmiştir. Geliştirilmesi ya da eksik olduğu yönünde görüş bildiren katılımcıların aslında sürekli tekrarlanan eğitimler yapılmasını talep ettikleri, eğitim içeriğinin sürekliliği ile ilgili endişelerinin olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcılar e-devlet kapısından sunulan hizmetlerin uygulama bazlı tek tek incelenmesi yönünde de görüş bildirmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu gerçekleştirilen farkındalık eğitiminin kendilerine katkılar sağladığını belirtmiştir. Günümüzde dijital vatandaş olmanın önemi artarken, katılımcıların kendilerini çevrim içi ortamlarda daha iyi bir şekilde temsil edebilecekleri, e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere ilişkin farkındalıklarının olmasının değerli olduğu sebebiyle farkındalık eğitimine ilişkin olumlu görüşler belirttikleri düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

Bu başlık altında, araştırma sonuçlarına dayalı olarak gerçekleştirilen uygulamalara, gelecekte yapılması planlanan araştırmalara ve politika oluşturanlara yönelik öneriler paylaşılmıştır.

5.2.1. Gerçekleştirilen Uygulamalara Yönelik Öneriler

Bu başlık altında gerçekleştirilen uygulamalara dönük öneriler paylaşılmıştır.

- Çalışmada gerçekleştirilen öğretim tasarımı süreci ve öğretim materyalleri alan uzmanları, öğretmen adayları ve alan yazını ışığında elde edilen bulgular doğrultusunda hazırlanmıştır. Eğitimler yüz yüze verilmiştir. Durum tespiti sürecinde çevrim içi ortamda eğitim almak isteyen çok az katılımcının olduğu belirlenmiş, yine de bu katılımcılara yönelik çevrim içi ortam hazırlanmıştır. Bu süreçte öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri üniversite kapsamında tüm derslerde kullanılan ve LMS olarak isimlendirilen çevrim içi ders portalına kayıtlı olmaları, sistemi tanıyıp aktif olarak kullanıyor olmaları gibi gerekçelerden dolayı farkındalık eğitimi için çevrim içi ortam olarak LMS seçilmiştir. Bu araştırmada çevrim içi ortamda eğitimlere yeterli katılım olmamıştır. Katılımcıların çok azı çevrim içi ortamda eğitim almayı istediğini beyan etmiş, ama sistemi incelememiş ve takip etmemiştir. Dolayısıyla benzer bir araştırma çevrim içi ortamda da gerçekleştirilebilir ve etkililiği değerlendirilebilir.
- Çalışmaya görme engelli iki öğrenci katılım sağlamamıştır. Eğitimler esnasında dezavantajlı gruplar için de e-devlet kapısı üzerinden farklı alternatiflerin sunulduğu ifade edilmiş ve anlatılmıştır. Eğitimlere katılmalarına rağmen, araştırmanın bir parçası olmayı ve formları doldurmayı kabul etmemişlerdir. Engelli bireyleri bu tür araştırmalar içerisine çekebilecek stratejiler oluşturulabilir, sürece dahil olmaları sağlanabilir ve durumları izlenebilir.
- Çalışmada eğitimler her bir grupta yaklaşık olarak 3'er saat sürmüş ve 22 oturumda gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların da ifade ettiği üzere düzenlenen eğitimlerin daha uzun bir sürede, tekrarlı ve sürdürülebilir şekilde gerçekleştirilmesi talebi sıkça vurgulanmıştır. Daha uzun bir süreyle, güncellenen içerikler doğrultusunda süreklilik içerecek şekilde farkındalık eğitimleri planlanabilir ve etkililiği değerlendirilebilir.

5.2.2. Gelecekte Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

Bu başlık altında gelecekte yapılabilecek araştırmalara yönelik araştırmacılar için geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

- Araştırma sürecinde verilen eğitimler tek defaya mahsustur. Halbuki katılımcılardan da alınan dönütler eğitimlerin sürekli ve güncellenmiş hali ile devam etmesi yönündedir. Bu hususta araştırmalar yapılabilir.
- Gerçekleştirilen öğretim tasarımı doğrultusunda yapılan farkındalık eğitimleri öğretmen adaylarına katkılar sunmuştur. Dolayısıyla gerçekleştirilen farkındalık eğitimi farklı üniversitelerde ve farklı programlarda planlanarak, uygulanabilir ve etkililiği test edilebilir.
- Araştırma kapsamında farkındalık eğitiminin etkililiğine yönelik bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmeleri yapılarak daha derinlemesine veriler toplanabilir.
- Araştırmada eğitimlere görme engelli bireyler katılmış; fakat ölçme paketini doldurmamış ve araştırmanın bir parçası olmayı kabul etmemişlerdir. Engelli bireylerin e-devlet kapısını kullanım durumlarının inceleneceği çalışmaların yapılması önerilmektedir.
- Araştırma kapsamında ön test, son test ve izleme testi uygulanmıştır. İzleme testi bir kez uygulanmıştır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda ikinci ve üçüncü izleme testleri uygulanarak değişimin incelenmesi önerilmektedir.

5.2.3. Politika Oluşturancılara Yönelik Öneriler

Bu başlık altında politika oluşturuculara, e-devlet kapısından sorumlu dönüşüm ofisine ve yetkililere yönelik geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

- Araştırma kapsamında katılımcıların da ifade ettiği üzere e-devlet ile ilgili eğitimlerin güncellenen içerikler doğrultusunda sürekliliğinin sağlanması beklenmektedir. Bu hususta üniversitelerde kredisiz uyum dersleri içerisine entegre edilmesi sağlanarak, e-devlet ve hizmetlerine yönelik farkındalık geliştirme çalışmaları yapılabilir, süreç araştırılabilir ve devamlılığı sağlanabilir.
- E-Devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere yönelik yeterli tanıtım faaliyetlerinin yapılmadığı katılımcılar tarafından sürekli olarak vurgulanmıştır. Bu süreçte sadece basılı değil hem işitsel hem de görsel tanıtım faaliyetlerinin yapılması, belli aralıklarla elektronik posta ya da kısa mesaj yoluyla hatırlatma/bilgilendirme içeriklerinin

paylaşılması gerektiği ön plana çıkmaktadır. Bu hususa yönelik sistematik bir süreç tasarlanabilir.

- Özellikle Türkçe eğitimi programında öğrenim gören öğretmen adayları e-devlet kapısının noktalama, yazım ve imla açısından birçok hatayı barındırdığı özellikle vurgulamıştır Katılımcılar, “...sisteme girdiğimde ekrana baktığımda gözlerim kanıyor (K1)”, “...ruhum çekiliyor (K48)” şeklinde ifadelerle, duygu ve düşüncelerini dile getirmişlerdir. Bu süreçte e-devlet kapısının yazım, imla ve noktalama açısından gözden geçirilmesi önerilmektedir. TDK’ye göre cümle içerisinde yazımının “e-devlet”, büyük harfle yazılması gereken durumlarda ise “E-Devlet” şeklinde yazılması gerektiği sabittir (Ek-5). Bu kurala uygun şekilde içeriklerin gözden geçirilerek güncellenmesi, bundan sonraki paylaşımlarda da bu kurala uyulması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Abdoulaye Moustapha, A. (2019). *Applications de l'e-gouvernement dans l'administration publique tchadienne*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Abdulrahman, B. A. (2014). *Effects of e-government and gistechnology for developing services in Education sector case study: schools in Kirkuk city center*. Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Abed, A. (2015). *The role of e-government in raising the efficiency performance of the general budget*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Aichholzer, G., Schmutzer, R., &Hochgerner, J. (1998). Bringing public administration closer to the citizens. Background Paper to the Conference of the Information Society Forum of the European Commission WG 5: "Public Administration", Vienna, 12-13 November.
- Akca, G. (2018). *Kamu sektörünün sosyal medya ve web sitelerinin kullanımının güven ve memnuniyet ile ilişkilendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.
- Akdoğan, H. (2011). *Vatandaşların farkındalığı açısından e-devlet uygulamaları: Isparta örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Akgül, A. E. (2015). *E-Devlet ve yurttaşlık ilişkisi üzerine sosyolojik bir değerlendirme: Aydın ili örneği*. Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

- Akkaya Türkavci, C. (2016). *A comprehensive analysis on citizen adoption of e-government services: a cross-cultural analysis*. Doktora Tezi, Münih Teknik Üniversitesi Bilgisayar Bilimleri Fakültesi, Almanya.
- Aktan, Ç. C. (2003). *Etkin devlet*. Konya: Çizgi.
- Aktel, M. (2003). *Küreselleşme ve Türk Kamu Yönetimi*. Ankara: Asil.
- Aktel, M. (2009). İl belediye web sitelerinin işlevselliği üzerine bir araştırma. *S.D.Ü. İİBF Dergisi*, 14(2), 223-240.
- Al-Dulaimi, D. S. (2015). *Improvement of birth registration system in Iraq with the use of electronic government services*. Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Al-Hourani, A. M. S. (2016). *Measuring the quality of e-government services/case study Jordan*. Doktora Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alkan, M., & Can, E. (2009). Tapu ve Kadastro Bilgi Sisteminin (TAKBİS) Geçmişi ve Gelişim Sürecinin Dünya Perspektifi Bazında İrdelenmesi, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 12. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı (11-15 Mayıs), Ankara.
- Alkan, Ö., & Ünver, Ş. (2020). Türkiye’de e-devlet hizmetlerinin kullanımını etkileyen faktörlerin analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(4), 1431-1453.
- Al-Ogaili, I. (2017). *Adoption of cloud computing in e-government for the republic of Iraq*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Al-Shafi, S., & Weerakkody, V. (2010). Factors Affecting E-Government Adoption in the State of Qatar. European and Mediterranean Conference on Information Systems 2010 (EMCIS2010), 1-23.
- Alpaydın, H. (2016). *Muhasebe mesleğinde internet kullanımı: göller bölgesinde bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Al-Salman, O. (2017). *E-Government in Iraq: failure and success factors*. Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Altıntaş, E. (2014). *Yerel yönetimlerde bilişim sistemleri ve e-devlet*. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Altıntaş, İ. (2019a). *Bilgi toplumunda bir e-devlet uygulaması olarak DYS hakkında okul yöneticilerinin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Altıntaş, C. (2019b). *Vergilemede e-devlet uygulamalarının vergi tahakkuku, vergi tahsilatı, vergi denetimi ve vergi maliyeti üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Altunya, N. (1990). Köy Enstitülerinin Tarihçesi, Kuruluşunun 50. Yılında Köy Enstitüleri. *Eğit-Der Yayınlar*, 2, 80-96.
- Arayıcı, A. (1999). *Kemalist Dönem Türkiye'sinde Eğitim Politikaları ve Köy Enstitüleri*. İstanbul: Ceylan.
- Arı, B. E. (2014). *E-Devlet ve Türk emniyet teşkilatı: POLNET örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Arslan, M., Kılıç, S., & Bayhan, P. (2007). *e-İş e-Devlet eTik*. Ankara: Siyasal.
- Arsoy, S. (2014). *E-Devlet web sitelerinin kullanılabilirlik yönünden standartlara ve rehberlere göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Atakul, S. (2008). Köy Enstitüleri: Köy Enstitülerinin Kuruluşu. *Kalem Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1, 1-30.
- Atkinson, R. D. & Ulevich, J. (2000). Digital Government: The Next Step to Reengineering the Federal Government, Technology & New Economy Project. *Democratic Leadership Council & Progressive Policy Institute, Washington*.
- Avrupa Komisyonu Raporları (2022). https://www.ab.gov.tr/ilerleme-raporlari_46224.html sayfasından erişilmiştir.
- Aydemir, S. (2015). *E-Gümrük uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, E. S., Yerlikaya, H., & Gürcan, F. (2002). Dünyada ve Türkiye de sayısal bölünme ve e-devlet tespit ve önlemleri, Mehmet Zahid Sobacı (Ed.) ve Mete Yıldız (Ed.), *E-*

Devlet Kamu Yönetimi ve Teknoloji İlişkisinde Güncel Gelişmeler içinde (s.551).
Ankara: Nobel.

Aydın, İ. S. (2014). *E-Devlet uygulamalarında coğrafi bilgi sisteminin yeri: Kocaeli büyükşehir belediyesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Aydınlı, S. (2016). *E-Devlet hizmetlerinde kalite algısı: Bayburt ilinde bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Bayburt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bayburt.

Bailey, K. D. (1982). *Methods of social research*, (2rd ed.). New York: The Free.

Baki, E. (2018). *Genel kamu hukukunda e-devlet*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Balcı, A. (2003). e-Devlet: kamu yönetiminde yeni perspektifler, fırsatlar ve zorluklar. Balcı, A., Nohutçu, A., Öztürk, N. K., Coşkun, B. (ed), içinde *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*. Ankara: Seçkin.

Balcı, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler* (11. Baskı). ISBN: 978-975-6802-40-3, Ankara: Pegem.

Balcı, E. (2016). *Bilgi toplumlarında e-devletleşme süreci: EGO cepte örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bardakcı, S., Akyüz, H.İ., Samsa Yetik, S., & Keser, H. (2014). Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Eğilimleri Üzerine Sosyokültürel Bir İnceleme. 8th International Computer & Instructional Technologies Symposium (ICITS). Trakya University: Edirne.

Aşıcı Bilgel, T., & Usluel Koçak, Y. (2013). Sayısal Uçurumun Üniversite Öğrencilerinin Demografik Özelliklerine Göre İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 44, 7384.

Baştan, S., & Gökbunar, R. (2004). Kamu hizmetlerinin sunumunda e- devletle ilgili yeni gelişmeler: Tümleşik e-devlet sistemlerine doğru. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 71–89.

Bektaş, M. (2015). *Elektronik belge yönetim sistemi (EBYS)'nin insan kaynaklarının dönüşümüne etkisi: Marmara Üniversitesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

- Bergman, M. M. (Ed.). (2008). *Advances in Mixed Methods Research: Theories and Applications*. USA: SAGE.
- Bélanger, F., & Carter. (2009). The impact of the digital divide on e-government use. *Communications of the ACM*, 52 (4), 132-135.
- Bertot, J. C., Jaeger, P. T., & Grimes, J. M. (2010). Using ICTs to create a culture of transparency: E- government and social media as openness and anti-corruption tools for societies. *Government Information Quarterly*, 27(3), 264–271. doi:10.1016/j.giq.2010.03.001
- Bilkent Üniversitesi, https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjHpISE_MTTAhWBOBQKH4kDrAQFggkMAA&url=http%3A%2F%2Fakgul.bilkent.edu.tr%2Fdevlet%2Fgerekce.doc&usg=AFQjCNEVEQYpwe9gI7He6QDh4r4vJJ8D4w&sig2=iUTqfs2USAoPNU-FLUS6VA adresinden erişilmiştir.
- Bojang, M. B. S. (2017). *a Comparative study of e-government policies: an alternative model proposal for e-government success in Africa*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Bonham, M. G., Seifert, J. W., & Thorson, S . J. (2003). The transformational potential of e-government: the role of political leadership, paper presented at the Panel on Electronic Governance and Information Policy (Panel 9-1), 4th Pan European International Relations Conference of the European Consortium for Political Research, University of Kentat Canterbury, Canterbury, 9 September.
- Bozkurt, A. (2019). *Türkiye'de e-devlet uygulamaları ve dijitalleşme*. Yüksek Lisans Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Hatay.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory Factor Analysis for Applied research*. (First Edition). NY: Guilford Publications, Inc.
- Büken, M. C. (2018). *Critical success factors for e-municipality implementation: the case of İstanbul*. Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket Geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-151.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (11. Baskı). ISBN: 978-975-6802-74-8, Ankara: Pegem.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (5. baskı). Ankara: Pegem.
- Can, S. (2019). *Kamu hizmeti sunumunda e-devlet uygulamaları ve halkla ilişkiler açısından yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Can, İ. (2023). *E-Devlet hizmetlerinden vatandaşların memnuniyeti: Uşak ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uşak.
- Can, S., & Eke, E. (2020). E-Devlet kullanıcılarının bilgi ve memnuniyet düzeylerine yönelik bir araştırma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 64, 19-37.
- Canbolat, İ. (2019). *Türk vergi idaresinde e-dönüşüm*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Carter, L., & Bélanger, F. (2005). The utilization of e-government services: citizen trust, innovation and acceptance factors. *Information Systems Journal*, 15(1), 5–25. doi:10.1111/j.1365- 2575.2005.00183.x.
- Chaligava, N. (2018). *E-Government implementation in public administration of Georgia*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Chappelet, J. L. (2008). E-Government Issues in Switzerland. In *Electronic Government: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications*, (pp. 179-184). IGI Global.
- Chavan, G. R., & Rathod, M. L. (2009). E-governance and its implementation. *SRELS Journal of Information Management*, 46 (1), 17-24.
- Cowell, C., Hopkins, P. C., McWhorter, R., & Jorden, D. L. (2006). Alternative training models. *Advances in Developing Human Resources*, 8(4), 460-475.
- Cresswell, J. W. (2003). *Research design. Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*, 67, Los Angeles: SAGE.
- Çakmak, Z., & Aslan, S. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 72-99.
- Çarıkcı, O. (2010). Türkiye’de e-devlet uygulamaları üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(12), 95-122.

- Çelebi, B. (2018). *E-Devlet ve e-maliye kapsamında gelir idaresi başkanlığı projeleri*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Çelen, F. K., Çelik, A., & Seferoğlu, S. S. (2011). *Türkiye’deki e-Devlet Uygulamalarının Değerlendirilmesi, XIII. Akademik Bilişim Konferansı, 2-4 Şubat, İnönü Üniversitesi, Malatya*.
- Çelik, F. (2018). *Maliye Bakanlığı’nın elektronik dönüşüm süreci ve elektronik maliye uygulamalarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Çelik, K., & Orhan, M. (2021). E-Devlet Kapısını Kullanmayı Etkileyen Faktörlerin Araştırılması. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 31, 212-222.
- Çepni O., Oğuz S., & Kılcan B. (2014). İlköğretim öğrencilerinin dijital vatandaşlığa yönelik görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(3), 251-266.
- Çetin, A. (2017). *Sağlık hizmeti sunumunda ve sosyal pazarlama kapsamında e-nabız uygulamasının bilinirliği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetinkaya, D., & Çetinkaya, O. (2006). *E-Seçim uygulamaları için gereksinimler ve tasarım ilkeleri*. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, 21-23 Aralık, Ankara, s.121.
- Çevikbaş, R. (2009). Türkiye’de E-Devlet ve E-İmza Altyapısı Uygulamaları, *Türk İdare Dergisi*, (463-464), 71-92, Haziran-Eylül, <http://www.tid.gov.tr/Sayfalar/makale.aspx?mID=147> adresinden erişilmiştir.
- Choudrie, J., & Dwivedi. (2005). A Survey of Citizens’ Awareness and Adoption of e-Government Initiatives, the “Government Gateway”: a United Kingdom Perspective, *eGovernment Workshop’05*, 5, 1-13.
- Çiçek, U. (2008). *Kamu hizmetlerinin etkin sunumunda e-devlet uygulamalarının rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Çiftçi, S., & Çiftçi, L. (2023). Türkiye’de büyükşehir belediyelerinde e-belediye uygulamaları: karşılaştırmalı bir analiz. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(87), 714-730.

- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem.
- Çolakkadıoğlu, M. S. (2015). *E-Ticaretin gelişmesinde e-devletin rolü ve e-ticaretin Türkiye ekonomisine kantitatifsel (sayısal) etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çukurçayır, A. M. & Eşki, H. (2001). Kamu hizmeti sunumunda yeni yöntemler. *Sakarya Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1 (2), 89-109.
- Dan, B., Yahel, G., & Nitzan, G. (2013). The Usability of Israel's Government. *Websites, International Journal of E-Business Development*, 3(4), 188-198.
- Darem, A. B., & Suresha. (2012). Experimental evaluation of effectiveness of e-government websites. *The International Journal of Emerging Technology and Advanced Engineering ISSN 2250-2459*, 2(11), 469-473.
- Daşcıoğlu, K., & Şimşek, S. (2014). Müfredat (Öğretim Programı). Ed. Süleyman İnan, Sosyal Bilgiler Öğretimine Giriş, Kavramlar, Yaklaşımlar, İlkeler (s. 23-35). Ankara: Anı.
- Delibaş, K., & Akgül, A. E. (2010). Dünyada ve Türkiye'de E-devlet Uygulamaları: Türkiye'de E-demokrasi ve E-katılım Potansiyellerinin Harekete Geçirilmesi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 101-144.
- deMarrais, K. (2004). Qualitative interview studies: Learning through experience. In K. deMarrais & S.S. Lapan (Eds), *Foundations for research* (pp. 51-68). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Demir, R. (2017). *Medipol Üniversitesi öğrencilerinin sağlık bilgi sistemleri ve enabiz sistemine ilişkin farkındalık ve kullanım düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, O. (2018). *Vatandaşların e-devlet kullanımını etkileyen faktörler üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Demirel, D. (2006). E-devlet ve dünya örnekleri. *Sayıştay Dergisi*, 61(6), 83-118.
- Demiröz, A. S. (2019). *Evaluation of integration and interoperability opportunities of e-government projects concerning social work practice: an action research into*

ministry of family and social policies. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (2004). E-Devlet proje ve uygulamaları. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Bilgi Toplumu Dairesi, Ankara.
http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Documents/1/KDEP/040400_Eylem32.pdf sayfasından erişilmiştir.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (2009). Bilgi toplumu istatistikleri. Bilgi toplumu stratejisi (2006-2010). Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Ankara.
http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Documents/1/BT_Strateji/Haberler/090500_BilgiToplumuIstatistikleri.pdf sayfasından erişilmiştir.

Dijital Dönüşüm Ofisi, (2020). *e-Devlet Kapısı Kullanımı 2 Kat Arttı*.
<https://cbddo.gov.tr/haberler/4818/e-devlet-kapisi-kullanimi-2-kat-artti> sayfasından erişilmiştir.

Dinçer, A. E. (2016). *Türkiye'de milli eğitimde e-devlet uygulamaları: Aydın örneğinde FATİH projesi*. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

E-Devlet (2023). *Hakkımızda*.
<https://www.turkiye.gov.tr/bilgilendirme?konu=siteHakkinda> sayfasından erişilmiştir.

Eke, E., Kişi, M., & Uğurluoğlu, D. (2019). E-sağlık uygulamalarının farkındalığına yönelik bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 510-522.

Elsteel, N. O. S. (2017). *the Obstacles facing the implementation of e-government services: an empirical study for Libya*. Yüksek Tezi, Atılım Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Emiroğlu, B. G. (2007). *Türkiye ve dünyada bilgi toplumu ve ekonomisi: süreçler ve değişimler*. XII. Türkiye'de İnternet Konferansı, Ankara, 334.

Erkul, E. R. (2014). *Türkiye'de e-devlet sürecinde aktörlerin algıları: sorunlar ve çözüm önerileri*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Eroğlu, Ş. (2017). *Türkiye'de kamu verilerinin açık devlet uygulamaları ve belge yönetimi çerçevesinde değerlendirilmesi: bir model önerisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Esgin, E. (2015). *Kamuda kurumsal bilgi yönetimi için e-dönüşüm modeli: Marmara Üniversitesi elektronik belge yönetim sistemi örneği*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Evans, D., & Yen, D. C. (2005). E-government: An analysis for implementation: Framework for understanding cultural and social impact. *Government Information Quarterly*, 22(3), 354-373.
- Fadhıl, W. M. (2014). *Irak ve Türkiye'de e-devlet uygulamaları ve karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Ankara.
- Fadhıl, W. M., Sökmen, A., & Ekmekçioğlu, E. (2014). Geleneksel Devlet Anlayışından e-devlete: Türkiye ve Irak edevlet Algısı Karşılaştırması. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 7 (3), 21-32, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gazibtd/issue/6632/88039>.
- Fang, Z. (2002). E-government in digital era: concept, practice, and development. *International journal of the Computer, the Internet and management*, 10(2), 1-22.
- Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (2003). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill.
- Frias, C. M., & Dixon, R.A. (2005). Confirmatory factor structure and measurement invariance of the memory compensation questionnaire. *Psychol Assess*, 17(2), 168-178.
- Friemel, T. (2014). The digital divide has grown old: determinants of a digital divide among seniors. *Media Soc.*, 18(2), 313-331.
- Gall, M. D., & Borg, W. R. (1989). *Educational research: A guide for preparing a thesis or dissertation proposal in education*. New York: Longman.
- Genç, C. (2019). *Kişisel verilerin korunması kapsamında bilgi güvenliği farkındalığı analizi ve e-devlet yapısının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ghazi, K. A. H. (2018). *İyi yönetim uygulamalarının ülke yönetimindeki sonuçları: Türkiye'de e-devlet ve Yemen'de yolsuzlukla mücadele yüksek ulusal otoritesi*

- karşılaştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Göde, A., & Kuşcu, F. N. (2022). E-nabız sistemi kullanımının sağlık sistemlerine güvensizlik üzerine etkisinin incelenmesi: *Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma*. *Journal of Academic Value Studies*, 8(1), 3746.
- Gökarp, H. (2018). *MEBBİS uygulamasının işlevselliğine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Gökçe, O., & Örselli, E. (2012). E-demokrasi vatandaşların siyasete ilgilerinin ve katılımlarının artırılmasının bir aracı mı?, Mehmet Zahid Sobacı (Ed.) ve Mete Yıldız (Ed.), *E-Devlet Kamu Yönetimi ve Teknoloji İlişkisinde Güncel Gelişmeler* içinde (s.40). Ankara: Nobel.
- Gökçen, G. (2003). *Devlet Muhasebesi*. İstanbul: Türkmen.
- Göktepe, C. (2014). *E-Devlet Uygulaması ve Muhasebe Mesleği Açısından Bir Değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güler, C. (2015). *Kamu kurumlarında elektronik belge yönetimi uygulamalarında karşılaşılan problemler: teknik şartnamelerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gündoğdu, H. G. (2014). *Yönetime katılmada etkinlik için bilgi iletişim teknolojilerinin kullanılması: e-katılım ve e-demokrasi bağlamında Konya büyükşehir belediyesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gündoğdu, S. (2022). *Yeni kamu yönetimi paradigması bağlamında e-devletin sağlık sektöründeki uzantısı e-sağlık: Konya örneği*. Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güngör, S. (2007). Kamu Hizmetlerinin Sunumu Yeni Bir Olgu: E-Devlet, *Türk İdare Dergisi*, (457), 125-140.
- Gürses, F. (2016). *Türkiye'de yerel yönetimlerde yöneticiler ve vatandaşlar perspektifinden e-devletin benimsenmesi: Bursa büyükşehir belediyesi örneği*. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

- Harfoushi, O., Fawwaz, B. A., Obiedat, R., Faris, H., & Al-Sayyed, R. (2012). Usability Assessment of the Government Web Services in the Hashemite Kingdom of Jordan. *Journal of American Science*, 8(12), 340-352.
- Hasanli, T. (2018). *Yeni kamu yönetimi çerçevesinde Azerbaycan yerel yönetimlerinde değişim: ASAN hizmet*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Hassan, M. S. (2014). *Development of a face recognition system for e-government in Iraq*. Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ho, A. T. (2002). Reinventing local governments and the e-government initiative. *Public Administration Review*, 62(4), 434–444. doi:10.1111/0033-3352.00197.
- Hovardaoğlu, S. (2000). *Davranış bilimleri için araştırma teknikleri*. Ankara: VE-GA.
- Huang, C. J. (2003). *Usability of e-government web sites for people with disabilities*. 36th Annual Hawaii International Conference on System Sciences, IEEE Proceedings of the, Big Island, HI, USA, 11, 10.1109/HICSS.2003.1174330.
- Hung, S. Y., Chang, C. M. & Yu, T. J. (2006). Determinants of user acceptance of the e-Government services: The case of online tax filing and payment system. *Government Information Quarterly*, 23, 97-122.
- Ibraheem, O. M. (2017). *E-Government: social impacts, challenges, obstacles and solutions*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Ibrahim, T. (2014). *A Road map to a successful application of e-government in Iraq*. Yüksek Lisans Tezi, Çankaya University Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Iqbal, M. (2014). *İnsan bilgisayar etkileşimi standartlarına göre Türkiye ve Pakistan'ın e-devlet portallarının karşılaştırmalı analizi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Isa, W. A. M., Suhani, M. R., Safie, N. I., & Semsudin, S. S. (2011). Assessing the usability and accessibility of Malaysia e-government website. *American Journal of Economics and Business Administration*, 3(1), 40–46.
- ISTE (2022a). ISTE Standards: For Educators, <https://iste.org/standards/educators> adresinden erişilmiştir.

- ISTE (2022b). Digital Citizenship in Education, <https://iste.org/digital-citizenship> adresinden erişilmiştir.
- İnce, N. M. (2001). Elektronik devlet: kamu hizmetlerinin sunulmasında yeni İmkanlar, DPT.
- Çukurbaşı, B., & İşman, A. (2014). Öğretmen adaylarının dijital yerli özelliklerinin incelenmesi (Bartın Üniversitesi örneği). *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 3(1), 28-54.
- İşman A., & Güngören Ö.C. (2013). Being Digital Citizen. *Procedia , Social and Behavioral Sciences*, 106, 551–556.
- Jaeger, P. T. (2003). The endless wire: e-government as global phenomenon. *Government Information Quarterly*, 20, 323-331.
- Jaeger, P. T., & Thompson, K. M. (2003). E-government around the world: lessons, challenges, and future directions. *Government Information Quarterly*, 20, 389-394.
- Johnson, R. B., & Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational researcher*, 33(7), 14-26.
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). LISREL 8: Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language. Scientific Software International.
- Jun, K.-N., Wang, F., & Wang, D. (2014). E-Government use and perceived government transparency and service capacity. *Public Performance & Management Review*, 38 (1), 125-151.
- Kaaya, J. (2004). Implementing e-government services in East Africa: Assessing status through content analysis of Government web sites. *Electronic Journal of E-government*, 2 (1), 39-54.
- Kahraman, H. (2014). *E-Devlet kavramı ve uygulamaları: emniyet teşkilatı örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karahisar, T. (2018). E-Nabız uygulamasının sağlık profesyonelleri tarafından kullanımı: İstanbul Okmeydanı Eğitim Ve Araştırma Hastanesinde görevli doktorlar üzerine bir araştırma. 5. Uluslararası Sosyal Beşeri ve İktisadi Bilimler Sempozyumu Bildiri Kitabı, 25-42.

- Kanaan, R.K. (2009). Making sense of e-government implementation in Jordan: a qualitative investigation. PhD Thesis, De Montfort University.
- Kaplan, V. (2003). e-Devlete genel bir bakış. *Polis Dergisi*, 37, 14-15.
- Karakuzu, Ö. (2015). *Bilgi toplumu dönüşüm sürecinde e-devlet kavramının siber ülke güvenliği açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel irade algı çerçevesi ile bilimsel araştırma yöntemi kavramlar ilkeler teknikler* (31. Baskı), Ankara: NOBEL.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar ilkeler teknikler* (32. Baskı). ISBN: 978-605-5426-58-3, Ankara: NOBEL.
- Karataş, S. (2014). *E-Devlet ve yerel yönetimler: e-belediye uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kass, R.A., & Tinsley, H.E.A. (1979). Factor analysis. *Journal of Leisure Research*, 11, 120–138.
- Kavaslar, B. (2018). *Elektronik belge yönetim sisteminden beklenen ve algılanan hizmet kalitesi ile kullanıcı memnuniyeti arasındaki ilişkinin belirlenmesi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Kerlinger, F. (1973). *Foundations of Behavioral Research*. New York: Holt, Rinehart, and Winston.
- Kıraç, S. (2019). *Kamu hizmetlerinde dönüşüm ve e-belediye uygulamaları: Elazığ ilçe web siteleri üzerinde bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kırçova, İ. (2003). *e-Devlet uygulamaları ve ekonomiye etkileri*, Yayın No:2003-38. İstanbul: Ticaret Odası, <http://www.ito.org.tr/itoyayin/0011233.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Kirk, J., & Miller, M. L. (1986). *Reliability and validity in qualitative research*. Beverly Hills, CA: Sage.

- Klamo, L., Huang, W. W., Wang, K. L., & Le, T. (2006). Successfully implementing e-government: fundamental issues and a case study in the USA. *Electronic Government, an International Journal*, 3, 158-173.
- Kline, P. (1994). *An Easy Guide to Factor Analysis*. New York: Routledge.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. (Second Edition). NY: Guilford Publications, Inc.
- Kocadağ T. (2012). *Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek lisans tez, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kudu, Ü. (2019). *Yargı kararları ışığında Türkiye'de e-devletin hukuki altyapısı*. Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Kuran, N. H. (2005). *Türkiye için e-devlet modeli: Analiz ve model önerisi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Kurt, İ. D. (2014). *Kamuda e-imza ve verimlilik: Mersin Milli Eğitim Müdürlüğü örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Kuşcu, F. N., & Filiz, E. (2023). E-Nabız sistemi kullanımı hakkında algı düzeylerinin belirlenmesi: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 11(2), 1566-1578.
- Kuşcu, M. (2016). *Yöneticiler açısından Millî Eğitim'de MEBBİS uygulamasının rolü ve önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Kutlu, Ö., Sevinç, İ., & Kahraman, S. (2018). Türkiye'de e-devlet uygulamalarında güvenlik risklerinin analizi. *Turkish Studies Information Technologies & Applied Sciences*, 13(21), 129-156.
- Küçük, A. (2018). *Kurumsal bilgi yönetim sistemlerinin kamu yönetimine etkisi ve e-devlet: milli savunma bakanlığı askeralma bilgi sistemi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Layne, K., & Lee, J. (2001). Developing fully functional E-government: A four stage model. *Government Information Quarterly*, 18(2), 122-136. doi:10.1016/s0740-624x(01)00066-1.

- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel psychology*, 28(4), 563-575.
- Mahran, M. A. A. M. (2023). *Pandemi döneminde Türkiye’de e-devlet uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Malhotra, N.K., Agarwal, J., & Peterson, M. (1996). Methodological issues in cross-cultural marketing research: A state-of-the-art review. *International Marketing Review*, 13(5), 7-43. <https://doi.org/10.1108/02651339610131379>.
- Malhotra, N. K., Nunan, D., & Birks, D. F. (2017). *Marketing research: An applied approach*. New York: Pearson.
- Marsh, H. W., & Balla, J. (1994). Goodness of fit in confirmatory factor analysis: The effects of sample size and model parsimony. *Quality and Quantity*, 28(2), 185-217.
- McClure, D.L. (2001) Electronic Government: Challenges Must Be Addressed with Effective Leadership and Management. GAO-01-959T, Testimony before the Senate Committee on Governmental Affairs, on behalf of the U.S. General Accounting Office, <http://www.gao.gov/new.items/d01959t.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Metin, A. (2012). Türkiye’de e-devlet uygulaması ve e-devletin bürokrasiye etkisi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (7), 97-108.
- Miles, M. B. & Huberman, M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded source book*, (2rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Monga, A. (2008). E-government in India: Opportunities and challenges. *Journal of Administration & Governance (JOAAG)*, 3(2), 56.
- Moon, M. J. (2002). The evolution of e-government among municipalities: Rhetoric or reality?. *Public Administration Review*, 62(4), 424–433. doi:10.1111/0033-3352.00196
- Morgan, D. L. (1997). *Focus groups as qualitative research*, (2rd ed.). London: Sage.
- Nadizha, A. (2019). *E-Dönüşüm kapsamında e-fatura ve e-defter uygulamaları üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Naghizade, K. (2019). *E-Devlet portallarının kullanılabilirlik açısından karşılaştırılması: Türkiye, Azerbaycan, Rusya, Kazakistan, Gürcistan, Ukrayna, Moldova, Letonya*,

Litvanya örnekleri. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü, Sakarya.

Naralan, A. (2014). *E-Devlet ve algılanışı üzerine bir araştırma*. Ankara: İmaj.

Ndou, V. (2004). E-government for developing countries: Opportunities and challenges. *The Electronic Journal on Information Systems in Developing Countries*, 18 (1), 1-24.

Neuman, W. L. (2008). *Toplumsal araştırma yöntemleri* (3. Baskı). (Çev. Sedef Özge). ISBN: 994-4171-06-9. İstanbul: Yayınodası.

Nguyen, T. T., Phan, D. M., Le, A. H., & Nguyen, L. T. N. (2020). The determinants of citizens' satisfaction of e-government: an empirical study in Vietnam. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(8), 519–531, <https://doi.org/10.13106/JAFEB.2020.VOL7.NO8.519>.

Nilsson, A. (2013). *Legal Culture and E-Government in Sweden and Japan*. Master's Thesis in Sociology of Law, European Law Department of Sociology of Law, Lund University.

Nunnally, J. C. (1978). An overview of psychological measurement. In *Clinical Diagnosis of Mental Disorders*; Springer: Boston, MA, USA, pp. 97–146.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. (3rded.). New York: McGraw – Hill Inc.

Odabaş, H. (2009). *E-Devlet sürecinde elektronik belge yönetimi*, İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Oğurlu, Y. (2006). İdare Hukuku Çerçevesinde e-Devlet. *XI. Türkiye’de İnternet Konferansı, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara*, 21-23.

Oğuzkan, A. F. (1990). Kuruluşlarının 50. yıllarında Köy Enstitüleri. *Köy Enstitüleri, Eğitim Der Yayınlar*, 2, 12-37.

Ono, H. & Zavodny, M. (2007). Digital inequality: A Five Country Comparison Using Microdata. *Social Science Research*, 36, 1135–1155.

Otçu, B. (2018). *Elektronik belge yönetim sistemlerinde kullanıcıya yansıyan problemler ve çözüm önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Ankara.

Ozer, A. M. (2017). E-Management application constraints at universities in Iraqi Kurdistan region. Yüksek Lisans Tezi, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bingöl.

- Ölmez, M. Y. (2016). *Küreselleşme bağlamında elektronik devlet (e-devlet) uygulamaları ve ulusal yargı ağı projesi (UYAP)*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Örselli, E., & Taşpınar, Y. (2014). E-Devlet: fırsatlar ve tehditler bağlamında bir analiz, Ali Şahin (Ed.) ve Erhan Örselli (Ed.), *Teoriden Uygulamaya E-Devlet* içinde (s.2). Ankara: Nobel.
- Özbek, M. (2007). *E-Devlet ve Türkiye Uygulamaları Kapsamında “Vedop” Projesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Özçim, H. (2014). *Türkiye’de bilgi ekonomisi kavramı ve e- devlet uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Özdemir, M. (2016). *Muhasebede e-defter, e-fatura uygulamaları ve Türkiye’de e-defter, e-fatura sistemine geçen işletmeler üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özer, Ü., & Özer, E. A. (2017). Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık eğitimi ihtiyaçları. *Eğitimde Güncel Yaklaşım ve Uygulama Örnekleri Üzerine Seçme Yazılar*, 35-45.
- Özmen Çolak, G. (2014). *E-Devlet hizmetleri kullanılabilirlik analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, G. (2019). *Türkiye’de e-devlet sürecinde elektronik tebligat ve kayıtlı elektronik posta (KEP) uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Parlakıyıldız, O. (2014) *Kamu sektöründe bilişim teknolojileri kullanım teknikleri ve istatistiksel analizi ve gelişmiş ülkelerle karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*, (3rd ed.). ThousandOaks, CA: Sage.
- Pourmousa, H. (2017). *E-Devlet sisteminin kullanımında etkili olan faktörlerin teknoloji kabul modeli ile incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Ragan, T. J., & Smith, P. L. (1999). *Instructional design*. New York: Macmillan.

- Ramadhan, A. A. M. (2017). *Evaluation of e-government project in Iraq: the general directorate of traffic (case study)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Richardson, S., & Asthana, S. (2006). Interagency Information Sharing in Health and Social Care Services: The Role of the Professional Culture. *British Journal of Social Work*, 36, 657-669.
- Richey, R. C., Klein, J. D., & Nelson, W. A. (2008). *Developmental research: Studies of instructional design and development*. Mahwah, New Jersey.
- Sakallı, H. (2015). *Sınıf öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık düzeyleri ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Saleem, A. D. (2018). *Irak'ta elektronik devlet uygulamaları için muhasebe bilgi sistemi gereksinimleri*. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Sarantakos, S. (2017). *Social research*. England: Bloomsbury.
- Sarı, Ö. K. (2019). *İdare hukuku bağlamında e-devlet dönüşümü ve UYAP*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Satmaz, Ö. (2014). *Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları: Hatay İli İskenderun İlçesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Sayis, T. (2019). *E-Devlet aracılığı ile sendikalara üyelik ve sendikal örgütlenme üzerindeki etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Scholl, H. J., & Nahon, K. B. (2010). Siblings of a Different Kind: E-Government and ECommerce. IFIP E-Government 2010 conference.
- Seferoğlu, S. S., Çelen, F. K., & Çelik, A. (2011). Türkiye’de e-devlet uygulamalarında e-öğrenmenin yeri. B. B. Demirci, G. T. Yamamoto ve U. Demiray (Ed.) içinde, *Türkiye’de e-öğrenme: Gelişmeler ve uygulamalar II, Bölüm 19*, ss. 281-308. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Seifert, J. W. (2003). A primer on e-government: Sectors, stages, opportunities, and challenges of online governance. *Washington DC, USA*, 16.

- Seifert, J. A. (2008). A primer on e-government: sectors, stages, opportunities, and challenges of online, in Ventura, R. B. (Ed.), *E-Governmentin High Gear*, Nova Science, Huntington, NY.
- Seifert, J., & Petersen, E. (2002). The Promise Of All Things E? Expectations and Challenges of Emergent E- Government. *Perspectives on Global Development and Technology*, 1 (2), 193-213.
- Shelley, M., Thrane, L., Shulman, S., Lang, E., Beisser, S., Larson, T., et al. (2004). Digital citizenship: Parameters of the digital divide. *Social Science Computer Review*, 22(2), 256-269.
- Som Vural, S., & Kurt, A. A. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Bakış Açısıyla Dijital Vatandaşlık Göstergelerinin İncelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 8(1), 60-80.
- Songur, L. (2015). *Ulusal yargı ağı projesi (UPAY)'ın adli yargı teşkilatının işleyişine getirdiği yenilikler üzerine bir araştırma "Konya ili örneği"*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Soysal, A., & Yalçın, T. (2019). Bazı demografik değişkenlere göre e-nabız sisteminin kullanımı: Öğrenciler üzerinde bir araştırma. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 6(3), 180-88.
- Soykan, B. (2006). *Yönetimin etkinleştirilmesi sürecinde e-Türkiye*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Söğüt, N. (2017). *Sağlık sektöründe e-devlet uygulamaları üzerine bir araştırma: Isparta ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Sönmez, Z. (2019). *Kurumsal eşbiçimliliğin yerel yönetimlerin elektronik hizmet kalitesi üzerine etkisinde edevlet kapısının yeri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Subaşı, M. (2017). *Türkiye'de e-belediye uygulamaları: Ankara Keçiören belediyesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muş.
- Sultanlı, L. (2016). *Azerbaycan kamu yönetiminde e-devlet uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Sümer, N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6):74-79.
- Şahin, A. (2007). Türkiye'de E-Belediye Uygulamaları ve Konya Örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29, 161-189.
- Şahin, A. (2008). *Türk kamu yönetiminde yapısal dönüşüm ve E-Devlet*. Konya: Çizgi.
- Şahin, A., & Taşpınar, Y. (2014). Sayısal uçurum, Ali Şahin (Ed.) ve Erhan Örselli (Ed.), *Teoriden uygulamaya e-devlet içinde* (s. 231). Ankara: Nobel.
- Şentürk, U. (2017). *Muhasebe denetiminde e-devlet uygulamaları ve bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tabachnick B. G., & Fidel, L. S. (2001). *Using Multivariate Statistics*. (Forth Edition). MA: Allyn & Bacon, Inc.
- Talib, M. M. (2017). *Requirements analysis and modular design of e-government services for general directorate of vocational education of ministry of education of Iraq*. Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tamtürk, E. (2015). *Kamu yönetiminde elektronik belge yönetim sistemi: Türkiye iş kurumu örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Tanrıkulu, C. (2009). Türk ve Avusturya Hukukunda Elektronik Tebligat, *TBB Dergisi*, (85), 315-331.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi* (2. baskı). Ankara: Nobel.
- Temur, N. (2013). Kamuda E-dönüşüm araştırmaları ve Türkiye için sonuçlar. *Turkish Journal of Police Studies/Polis Bilimleri Dergisi*, 15(1), 31-62.
- Temür, N. (2012). İç güvenlik politikaları ve e-devlet, Mehmet Zahid Sobacı (Ed.) ve Mete Yıldız (Ed.), *E-Devlet Kamu Yönetimi ve Teknoloji İlişkisinde Güncel Gelişmeler içinde* (s. 502). Ankara: Nobel.
- Tozan, M. (2002). *Örnekleriyle e-devlet uygulamaları*. İstanbul: Haliç Üniversitesi.
- Türk Dil Kurumu, (2022). *Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) (2004). Ulusal bilim ve teknoloji politikaları: 2003-2023 Strateji belgesi. <http://www.tubitak.gov.tr/>

tubitak_content_files//vizyon2023/Vizyon2023_Strateji_Belgesi.pdf, sayfasından erişilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, (2020). *e-Devlet Kapısı Kullanımı 2 Kat Arttı*. <https://cbddo.gov.tr/haberler/4818/e-devlet-kapisi-kullanimi-2-kat-artti> sayfasından erişilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (T.C. CDDO) (2023). E-Devlet kapısı kullanıcı istatistikleri, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, <https://www.turkiye.gov.tr/edevlet-istatistikleri> sayfasından erişilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2010). 2010 Yılı hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması sonuçları. T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, 148, 18 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=6308> sayfasından erişilmiştir.

Uçkan, Ö. (2003). *e-Devlet e-Demokrasi ve Türkiye, Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılanması İçin Strateji ve Politikalar-I*. İstanbul: Literatür.

Ulusoy, A., & Karakurt, B. (2002). *Türkiye’de e-devlete geçiş zorunluluğu*. I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı, Kocaeli Üniversitesi İ.İ.B.F Yayını, 10-11 Mayıs, İzmit.

URL-1 (2016). <https://www.turkiye.gov.tr/bilgilendirme?konu=siteHakkinda> adresinden erişilmiştir.

URL-2 (2017).<https://www.waseda.jp/top/en-news/28775> adresinden erişilmiştir.

URL-3 (2017). http://e-gov.waseda.ac.jp/pdf/2015_Waseda_IAC_E-Government_Press_Release.pdf adresinden erişilmiştir.

URL-4 (2017). https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjHpISE_MTTAhWBOBQKH4kDrAQFggkMAA&url=http%3A%2F%2Fakgul.bilkent.edu.tr%2Fdevlet%2Fgerekce.doc&usq=AFQjCNEVEQYpwe9gI7He6QDh4r4vJJ8D4w&sig2=iUTqfs2USAoPNU-FLUS6VA, sayfasından erişilmiştir.

URL-5 (2017). <http://www.bilgitoplumustratejisi.org/download/docfile/8a3247663ec3cf34013ecc992def0002> adresinden erişilmiştir.

- URL-6 (2020). <https://www.turkiye.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- URL-7 (2023). <https://dijitalakademi.bilgem.tubitak.gov.tr/bm-e-devlet-gelismislik-endeksi/> adresinden erişilmiştir.
- URL-8 (2023). <https://ticaret.gov.tr/data/5d4839bf13b8762b40ceae97/bad0499d9a2699c63ee0e2d942899b45.pdf> adresinden erişilmiştir.
- URL-9 (2023). <https://uyap.gov.tr/Tarihce#:~:text=UYAP%20Bili%C5%9Fim%20Sistemi%202000%20y%C4%B1%C4%B1nda,kapsayan%20UYAP%20II%20taamamlanarak%20faaliyete> adresinden erişilmiştir.
- URL-10 (2023). <http://www.canaktan.org/politika/e-devlet/turkiyede.htm> adresinden erişilmiştir.
- Urmak, T. T. (2015). *Türkiye'de e-devlet uygulamaları ve adalet bakanlığı analitik bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uslu, T. (2014). *Bilgisayar ve İnternet Tutumunun E-Belediyecilik Güvenliği Algısına Etkilerinin İncelenmesi*. XIX. Türkiye'de İnternet Konferansı, 27-29 Kasım, Yaşar Üniversitesi, İzmir.
- Uysal, M. A. (2015). *Elektronik devletten mobil devlete geçişte akıllı telefon uygulamalarının yeri, önemi ve İstanbul polis uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünal, Y. (2018). *Elektronik uygulamaların vergi denetimi üzerine etkisi: denetimin tarafları üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ünal, F., & Kiraz, İ. (2016). Türkiye'de E-Devlet uygulamalarının kamu hizmetlerinin sunumunda etkinliği: Adalet Bakanlığı UYAP bilişim sistemi örneği. *Dumlupınar University Journal of Social Science / Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Afro-Avrasya Özel Sayısı-Aralık 2016 / Special number of Afro-Eurasia, 437-450.
- Van den Akker, J., Gravemeijer, K., McKenney, S. & Nieveen, N. (2006). Introduction to educational design research. J. Akker, K. Gravemeijer, S. McKenney, & N. Nieveen, (Eds.). *Educational Design Research* (3-8). Oxon: Routledge.

- Veneziano L., & Hooper J. (1997). A method for quantifying content validity of health-related questionnaire. *American Journal of Health Behavior*, 21(1), 67-70.
- Vural, Y. (2007). *Kurumsal bilgi güvenliği ve sızma testleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Waldron, M. (2004). Adopting electronic records management: European strategic initiatives, *Information Management Journal*, 38(4), 31-35.
- Waseda University, (2015). *2015 Waseda – Iac International E-Government Ranking Survey*. http://e-gov.waseda.ac.jp/pdf/2015_Waseda_IAC_E-Government_Press_Release.pdf adresinden erişilmiştir.
- Waseda University, (2015). *Waseda-IAC International e-Government Rankings*. <https://www.waseda.jp/top/en-news/28775> adresinden erişilmiştir.
- Welch. W. E., Hinnant. C. C., & Moon. M. J. (2005). Linking citizen satisfaction with e-government and trust in government. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 15(3), 371– 391. doi: 10.1093/jopart/mui021.
- West, D. M. (2004). E-Government and the transformation of service delivery and citizen attitudes. *Public Administration Review*, 64(1), 15–27. doi:10.1111/j.1540-6210.2004.00343.x
- Winkel, O. (2007). Electronic government in Germany–A key future prospect, but expectations is exaggerated. *Innovative Management. Linz*, 163-86.
- Yalçınkaya, B. (2014). *E-Devlet üstveri standardının oluşturulması ve Türkiye için modellenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. (2018a). *E-Devlet uygulamalarında kritik başarı faktörleri ve kullanıcı memnuniyetinin ölçülmesi: Osmaniye valiliği örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Osmaniye.
- Yıldırım, Ç. (2018b). *Kamuda etkinlik verimlilik ve e-imza: Adana il milli eğitim müdürlüğü örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Yılmaz, Y. (2015). *Kayıtlı elektronik posta (kep) hizmetinin kamu kuruluşlarına ait elektronik belge yönetimi sistemlerinde kullanılmasına yönelik süreç modeli önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Ankara.

- Yılmaz, M., & Doğusoy, B. (2020). Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(6), 2362-2375.
- Yurdugül, H. (2005). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 1, 771-774.
- Yüksel Aktuna, G. (2019). *Teknoloji, e-devlet ve kamu yönetimi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK) (2018). Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları, <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari> sayfasından erişilmiştir.
- Yürük, E. (2017). *E-Devlet ana kapılarından sunulan hizmetler üzerine bir inceleme: Türkiye ve seçilmiş ülke örnekleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EKLER

EK 1. E-Devlet Kapısına Ait Detaylı İstatistikî Bilgiler

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (T.C. CDDO) (2023). E-Devlet kapısı kullanıcı istatistikleri, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, <https://www.turkiye.gov.tr/edevlet-istatistikleri> adresinden erişilmiştir.

e-Devlet Kapısı Giriş İstatistikleri

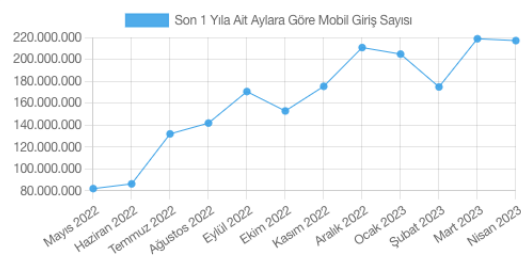
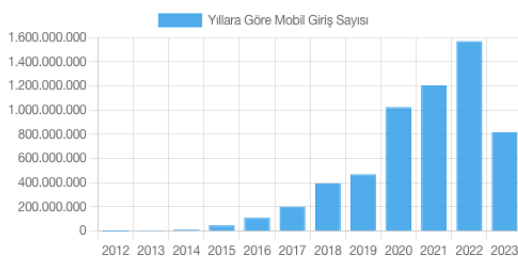
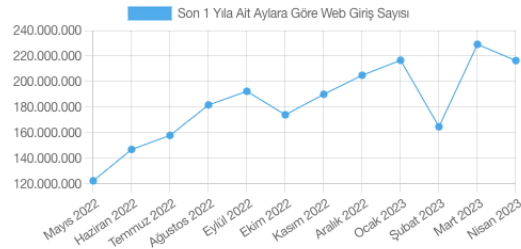
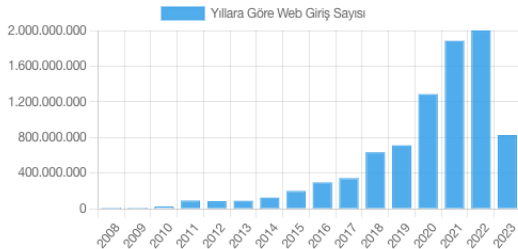
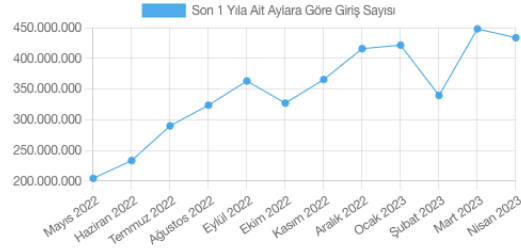
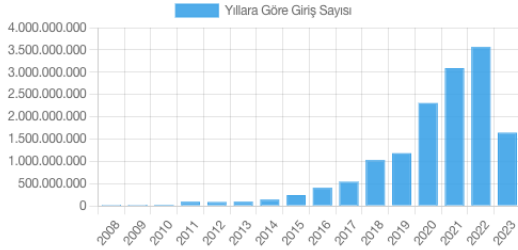
< Geri

e-Devlet Kapısına giriş yöntemleri ve hizmet sunum kanalları ile ilgili istatistikî bilgilere ulaşabilirsiniz.

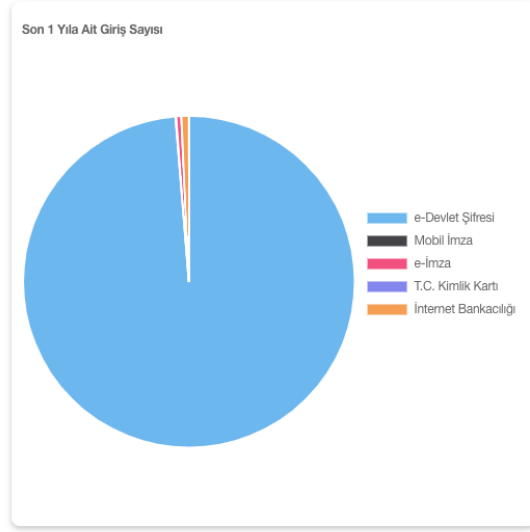
TOPLAM GİRİŞ SAYISI
15.542.395.995

WEB GİRİŞ SAYISI
9.165.040.525

MOBİL GİRİŞ SAYISI
6.377.355.470

EK 1. E-Devlet Kapısına Ait Detaylı İstatistiki Bilgiler (Devam)

Yıllara Göre Giriş Sayısı: e-Devlet Kapısı açıldığı tarihten itibaren her yıl için sisteme yapılan giriş sayısıdır. Son yılda 31.07.2023 tarihindeki veri esas alınmıştır.

Son 1 Yıla Ait Aylara Göre Giriş Sayısı: Son 12 ay bitiminde sisteme yapılan giriş sayısıdır.

Yıllara Göre Web Giriş Sayısı: e-Devlet Kapısı açıldığı tarihten itibaren her yılın sonunda sisteme internet sitesi üzerinden yapılan giriş sayısıdır. Son yılda 31.07.2023 tarihindeki veri esas alınmıştır.

Son 1 Yıla Ait Aylara Göre Web Giriş Sayısı: Son 12 ay bitiminde sisteme internet sitesi üzerinden yapılan giriş sayısıdır.

Yıllara Göre Mobil Giriş Sayısı: e-Devlet Kapısı açıldığı tarihten itibaren her yıl sonunda sisteme mobil uygulama üzerinden yapılan giriş sayısıdır. Son yılda 31.07.2023 tarihindeki veri esas alınmıştır.

Son 1 Yıla Ait Aylara Göre Mobil Giriş Sayısı: Son 12 ay bitiminde sisteme mobil uygulama üzerinden yapılan giriş sayısıdır.

Son 1 Yıla Ait Giriş Sayısı: Son 12 ay içerisinde sisteme yapılan giriş sayısıdır. 31.07.2023 tarihi ile 1 yıl öncesi arasında yapılan giriş sayısıdır.

EK 1. E-Devlet Kapısına Ait Detaylı İstatistikî Bilgiler (Devam)

e-Devlet Kapısı Kullanıcı İstatistikleri

< Geri

e-Devlet Kapısı kullanıcılarıyla ilgili istatistikî bilgilere ulaşabilirsiniz.

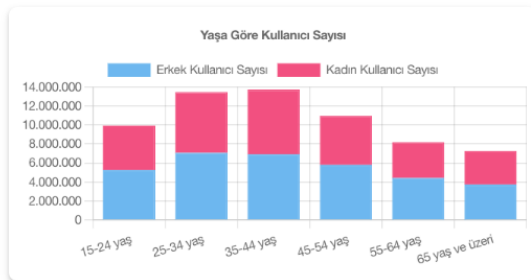
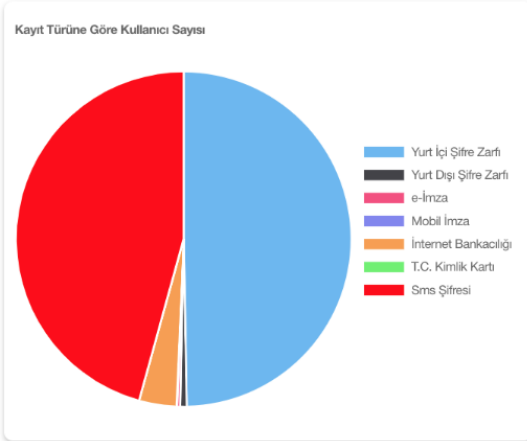
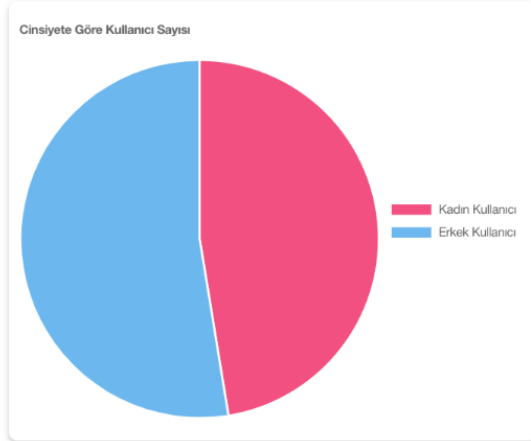
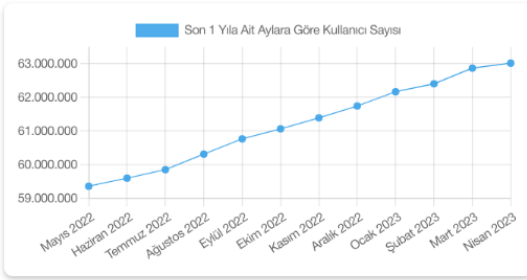
TOPLAM KULLANICI SAYISI
63.500.604

KADIN KULLANICI SAYISI
30.116.460

ERKEK KULLANICI SAYISI
33.384.144

Yıllara Göre Kullanıcı Sayısı: e-Devlet Kapısı açıldığı tarihten itibaren her yıl sonunda sistemde kayıtlı olan kullanıcı sayısıdır. Son yılda 31.07.2023 tarihindeki veri esas alınmıştır.

Son 1 Yıla Ait Aylara Göre Kullanıcı Sayısı: Son 12 ay bitiminde sistemde kayıtlı kullanıcı sayısıdır.

Cinsiyete Göre Kullanıcı Sayısı: 31.07.2023 tarihinde sistemde kayıtlı kadın ve erkek kullanıcı sayısıdır.

Kayıt Türüne Göre Kullanıcı Sayısı: e-Devlet Kapısına ilk defa giriş yapmak için belirlenen yöntemlere göre kayıt olan kullanıcı sayısıdır. Veri 31.07.2023 tarihinde hesaplanmıştır.

Yaşa Göre Kullanıcı Sayısı: Yaşa ve cinsiyete göre 31.07.2023 tarihinde sistemde kayıtlı kullanıcı sayısıdır.

EK 1. E-Devlet Kapısına Ait Detaylı İstatistikî Bilgiler (Devam)

e-Devlet Kapısı Hizmet İstatistikleri

< Geri

e-Devlet Kapısında sunulan hizmetlerle ilgili istatistikî bilgiye ulaşabilirsiniz.

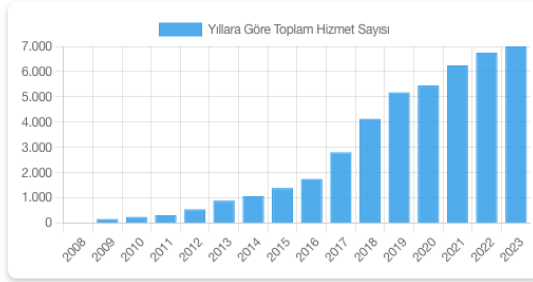
TOPLAM HİZMET SAYISI
7.199

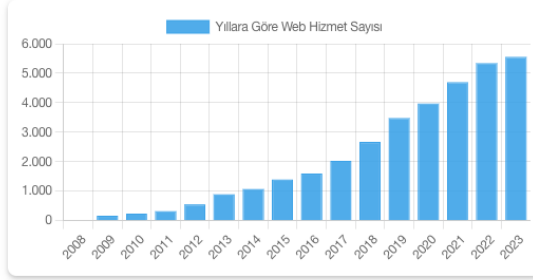
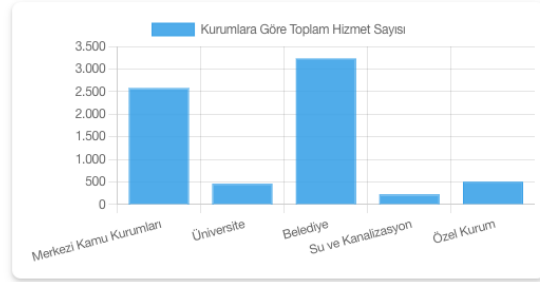
WEB HİZMET SAYISI
5.712

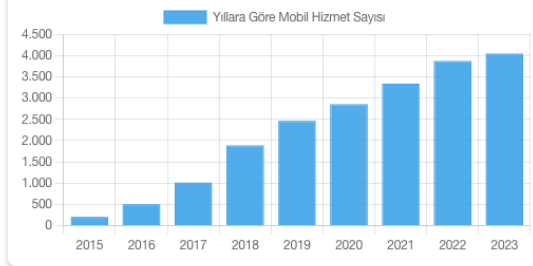
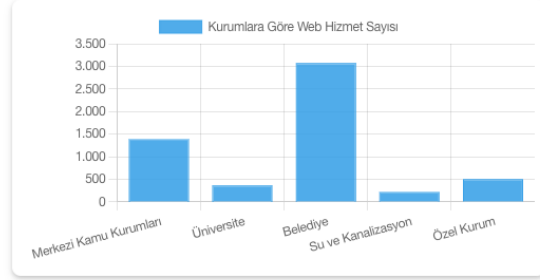
MOBİL HİZMET SAYISI
4.182

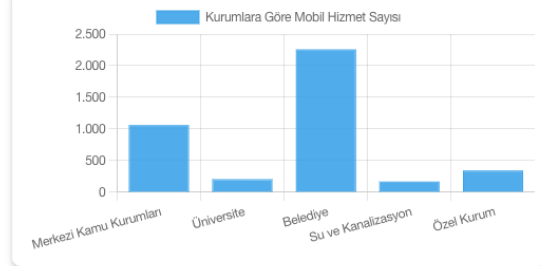
* 2008 Yılı Hizmet Sayısı: 22 - 2009 Yılı Hizmet Sayısı: 162

* 2008 Yılı Web Hizmet Sayısı: 22 - 2009 Yılı Web Hizmet Sayısı: 162

* e-Devlet Mobil Uygulaması Mart 2015 tarihinden itibaren vatandaşın kullanımına sunulmaya başlanmıştır.

EK 1. E-Devlet Kapısına Ait Detaylı İstatistikî Bilgiler (Devam)

Son 1 Ayda En Çok Kullanılan 10 Hizmet

Sosyal Güvenlik Kurumu

SGK Tescil ve Hizmet Dökümü / İşyeri Unvan Listesi

%29,47

Sosyal Güvenlik Kurumu

Normal Şartlarda Ne Zaman Emekli Olabilirim?

%13,44

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Sosyal Yardım Bilgileri Sorgulama

%13,25

Sosyal Güvenlik Kurumu

4A Emekli Aylık Bilgisi

%9,73

PTT Genel Müdürlüğü

PTT Üzerinden Yapılan Kurum Ödemeleri Sorgulama ve Hesaba Aktarma

%7,82

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Sosyal Yardım Başvuru Hizmeti

%6,48

Ticaret Bakanlığı

Sahibi / Ortağı / Yetkilisi Olduğum Ticari İşletme veya Şirketler

%5,54

Sosyal Güvenlik Kurumu

Sosyal Güvenlik Kurumu DYS Evrak Takip

%5,08

Gelir İdaresi Başkanlığı

Vergi Borcu Sorgulama ve Ödeme (Gerçek Kişi)

%4,81

Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı

Yurt İçi Seçmen Kaydı Sorgulama

%4,38

EK 1. E-Devlet Kapısına Ait Detaylı İstatistiki Bilgiler (Devam)

Geçen Yıla Ait En Çok Kullanılan 10 Hizmet

Sosyal Güvenlik Kurumu	SGK Tescil ve Hizmet Dökümü / İşyeri Unvan Listesi	%27,83
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Sosyal Yardım Bilgileri Sorgulama	%12,12
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Sosyal Yardım Başvuru Hizmeti	%11,68
Sosyal Güvenlik Kurumu	Normal Şartlarda Ne Zaman Emekli Olabilirim?	%10,50
Gelir İdaresi Başkanlığı	Vergi Borcu Sorgulama ve Ödeme (Gerçek Kişi)	%8,25
Adalet Bakanlığı	Dava Dosyası Sorgulama	%7,35
Türkiye Noterler Birliği	Adıma Tescilli Araç Sorgulama (Gerçek Kişi)	%7,14
Emniyet Genel Müdürlüğü	Araç Plakasına Yazılan Ceza Sorgulama (Gerçek Kişi)	%5,57
Sosyal Güvenlik Kurumu	4A Hizmet Dökümü (Son 6 ay)	%4,83
Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	Mobil Hat Sorgulama	%4,72

Toplam Hizmet Sayısı: e-Devlet Kapısı internet sitesinde, servis paylaşımlarını da içeren entegrasyon ve kimlik doğrulama niteliğinde sunulan hizmet sayısıdır.

Web Hizmet Sayısı: e-Devlet Kapısı internet sitesinde entegre olarak sunulan hizmet sayısıdır.

Mobil Hizmet Sayısı: e-Devlet Kapısı mobil uygulamasında sunulan hizmet sayısıdır.

Yıllara Göre Toplam Hizmet Sayısı: e-Devlet Kapısı açıldığı tarihten itibaren her yıl sonundaki toplam hizmet sayısıdır. Son yılda 31.07.2023 tarihindeki veri esas alınmıştır.

Kurumlara Göre Toplam Hizmet Sayısı: e-Devlet Kapısı açıldığı tarihten itibaren sisteme eklenen kurum türüne göre hizmet sayısıdır. Veri 31.07.2023 tarihinde hesaplanmıştır.

Yıllara Göre Web Hizmet Sayısı: e-Devlet Kapısı açıldığı tarihten itibaren her yılın sonundaki web ortamında sunulan hizmet sayısıdır. Son yılda 31.07.2023 tarihindeki veri esas alınmıştır.

Kurumlara Göre Web Hizmet Sayısı: e-Devlet Kapısı açıldığı tarihten itibaren kurum türüne göre web ortamında sunulan hizmet sayısıdır. Veri 31.07.2023 tarihinde hesaplanmıştır.

Yıllara Göre Mobil Hizmet Sayısı: e-Devlet Kapısı açıldığı tarihten itibaren her yılın sonundaki mobil uygulamada sunulan hizmet sayısıdır. Son yılda 31.07.2023 tarihindeki veri esas alınmıştır.

Kurumlara Göre Mobil Hizmet Sayısı: e-Devlet Kapısı açıldığı tarihten itibaren kurum türüne göre mobil uygulamada sunulan hizmet sayısıdır. Veri 31.07.2023 tarihinde hesaplanmıştır.

Son 1 Ayda En Çok Kullanılan 10 Hizmet: Önceki ayda en çok kullanılan 10 hizmetin kullanım oranıdır. Veri 31.07.2023 tarihinde hesaplanmıştır.

EK 1. E-Devlet Kapısına Ait Detaylı İstatistiki Bilgiler (Devam)

e-Devlet Kapısı Kurum İstatistikleri

< Geri

e-Devlet Kapısı üzerinden hizmet sunan kurumlarla ilgili istatistiki bilgilere ulaşabilirsiniz.

MERKEZİ KAMU KURUMU SAYISI
194

ÜNİVERSİTE SAYISI
201

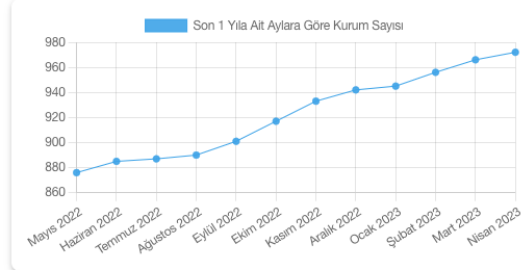
BELEDİYE SAYISI
438

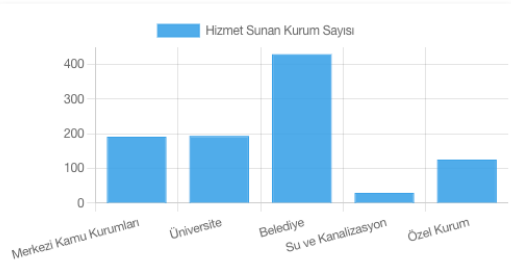
SU VE KANALİZASYON İDARESİ SAYISI
30

ÖZEL KURUM SAYISI
126

* 2008 Yılı Kurum Sayısı: 9 - 2009 Yılı Kurum Sayısı: 18

Merkezi Kamu Kurumu: e-Devlet Kapısında hizmet sunan merkezi kamu kurumları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıdır.

Üniversite: e-Devlet Kapısında hizmet sunan devlet ve vakıf üniversiteleridir.

Belediye: e-Devlet Kapısında hizmet sunan büyükşehir, il, ilçe ve belde belediyeleridir.

Su ve Kanalizasyon İdaresi: e-Devlet Kapısında hizmet sunan büyükşehir belediyelerinde yer alan su ve kanalizasyon idareleridir.

Özel Kurum: DETSİS'te yer almayan ancak kamu hizmeti niteliğini haiz hizmetleri e-Devlet Kapısında sunan kurumlardır.

Yıllara Göre Kurum Sayısı: e-Devlet Kapısı açıldığı tarihten itibaren hizmet sunan kurumların her yıl sonu itibarıyla sayısıdır. Son yılda 31.07.2023 tarihindeki veri esas alınmıştır.

Son 1 Yıla Alt Aylara Göre Kurum Sayısı: Son 12 ay bitiminde e-Devlet Kapısında hizmet sunan kurumların sayısıdır.

Hizmet Sunan Kurum Sayısı: e-Devlet Kapısı açıldığı tarihten itibaren hizmet sunan kurumların türlerine göre sayısıdır.

EK 1. E-Devlet Kapısına Ait Detaylı İstatistikî Bilgiler (Devam)

e-Devlet Kapısı Çağrı Merkezi İstatistikleri

[< Geri](#)

160 numaralı e-Devlet Kapısı Çağrı Merkezinde toplanan tüm görüş, öneri ve şikayetleri kapsayan çağrılar ile ilgili istatistikî bilgilere ulaşabilirsiniz.

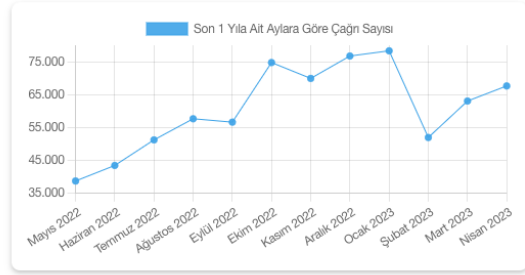
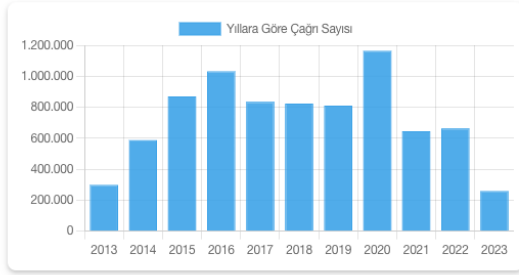
TOPLAM ÇAĞRI SAYISI
8.160.389

ÇÖZÜLEN ÇAĞRI SAYISI
8.160.387

ÇÖZÜM SÜRECİNDEKİ ÇAĞRI SAYISI
2

Yıllara Göre Çağrı Sayısı: e-Devlet Kapısı açıldığı tarihten itibaren 160 numaralı e-Devlet Kapısı Çağrı Merkezi'nde kayıt altına alınan her yılın sonundaki çağrı sayısıdır. Son yılda 31.07.2023 tarihindeki veri esas alınmıştır.

Son 1 Yıla Ait Aylara Göre Çağrı Sayısı: Son 12 ayın bitiminde 160 numaralı e-Devlet Kapısı Çağrı Merkezi'nde kayıt altına alınan çağrı sayısıdır.

MEMNUNİYET ÖLÇÜMÜ

e-Devlet Kapısı web sayfası ve mobil uygulama aracılığıyla 2022 yılı verileri üzerinden yapılan ve 1 milyon kullanıcının görüş ve önerilerinin alındığı "e-Devlet Kapısı Memnuniyet Anketi" sonuçlarına göre Kullanıcıların e-Devlet Kapısı Memnuniyet Oranı %95,3'tür.

KULLANICILARIN E-DEVLET KAPISI MEMNUNİYET ORANI

95,3%

ANKETE KATILAN KULLANICI SAYISI **1.000.000**

TOGG ÜZERİNDEN E-DEVLET KAPISINA GİRİŞ

21 Haziran 2023 tarihinden itibaren TOGG üzerinden e-Devlet Kapısına yapılan giriş sayısıdır.

TOGG ÜZERİNDEN E-DEVLET KAPISINA GİRİŞ SAYISI

10.760

EK 2. Birleşmiş Milletler E-Devlet Gelişmişlik Endeksine Ait Detaylı İstatistikî Bilgiler

 Uzaktan Eğitim PostgreSQL Mikroservis KAMİS

 [Hakkında](#) [Türkiye'de Dijital Dönüşüm](#) [Dünya'da Dijital Dönüşüm](#) [TÜBİTAK ile Dijital Dönüşüm](#) [Kütüphane](#) [Türkçe](#)

BM e-Devlet Gelişmişlik Endeksi

BM tarafından, 2003 yılından bu yana yaklaşık 2 yılda 1 üye ülkelerin e-Devlet gelişmişlik düzeyini belirlemek için ölçümleme çalışması yapılmaktadır. e-Devlet Gelişmişlik Endeksi (EGDI) olarak isimlendirilen bu çalışma, BM altındaki Ekonomik ve Sosyal İlişkiler Departmanı'na (UNDESA) bağlı Kamu İdaresi ve Kalkınma Yönetimi Bölümü (DPADM) tarafından yürütülmektedir. Gerekli çalışmalar ve koordinasyon DPADM altındaki e-Devlet Birimi (e-Government Branch) tarafından yerine getirilmektedir.

Dünya çapında en fazla ülkenin değerlendirildiği e-Devlet ölçümleme raporudur. Raporla, belirlenen tema çerçevesinde e-Devlet alanındaki değişen eğilimler ve başarı faktörleri üzerine uzman değerlendirmeleri ile başarılı örnekler paylaşılmaktadır. Ancak bu temalar kapsamında raporda paylaşılan bilgiler, ölçümleme sonuçları kadar ön plana çıkmamaktadır.

2014 Mayıs ayında yayınlanan e-Devlet Raporu yoğun ilgi ile karşılanmıştır. Örneğin; Twitter'da #UNegovsurvey başlığı altında 1 haftada 3,6 milyon kişi tarafından erişilmiştir. Daha önceki raporlar gibi 2014 raporu da, DESA raporları içerisinde en çok indirilen raporlar arasında yer almıştır. 2014 raporunun genel teması "İstedığımız Gelecek için e-Devlet" başlığı olmuştur [Ref].

BM e-Devlet Gelişmişlik Endeksi Raporu'nun sağladığı yararlar aşağıdaki gibidir:

- Dünya çapında tecrübe ve iyi uygulamaların paylaşılmasıyla tüm dünyada e-Devlet politika kararlarının daha doğru alınmasına katkı sağlamaktadır.
- Ülkelere e-Devlet gelişimini teşvik etmeleri ve kapasitelerini iyileştirmeleri için bir motivasyon sağlamaktadır.
- e-Devlet eğilimleri hakkında bir referans kaynağı olmakta ve e-Devlet gelişimin yönü hakkında bilgi sunmaktadır.
- 10 yıldan uzun bir süredir yapılan değerlendirme ve kayıtlar ile e-Devlet gelişmişliğinde küresel ilerlemeyi göstermektedir.
- e-Devlet gelişimindeki sorunlara medyanın ilgisini çekmektedir.

BM e-Devlet Gelişmişlik Endeksi Raporu hakkında genel bilgiler ise aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Kamu İdarelerinin, kamu hizmetlerinin sunumunda BİT kullanma istekliliğini ve kullanma kapasitesini ölçmektedir.
- BM üyesi olan 193 ülkeyi kapsamaktadır.
- 2003, 2004, 2005, 2008, 2010, 2012, 2014 ve 2016 yılları olmak üzere 8 kez yayınlanmıştır. 2001 yılında yayınlanan raporda tüm BM üye ülkeleri yer almamıştır. Pilot uygulama olarak değerlendirilmektedir.
- 2016 raporu Temmuz ayında yayınlanmıştır.
- Her rapor döneminde çevrimiçi hizmet endeksi sorularını etkileyen belirli temalar kullanılmaktadır.
- Rapor için hazırlık çalışmaları yeni rapor yayınlanmadan yaklaşık 1,5 yıl önce başlatılmaktadır.

BM tarafından EDGI haricince başka ölçümleme çalışmaları da gerçekleştirilmektedir. Detaylarına girilmeyen bu çalışmalar şu şekildedir:

- METER çalışması: Bir ülkenin e-Devlet olgunluk düzeyini değerlendirmek üzere kullanılabileceği çevrimiçi ölçümleme aracıdır.
- METEP çalışması: Bir ülkenin e-katılım alanında olgunluk düzeyini değerlendirmek üzere kullanılabileceği çevrimiçi ölçümleme aracıdır.

EK 2. Birleşmiş Milletler E-Devlet Gelişmişlik Endeksine Ait Detaylı İstatistikî Bilgiler (Devam)

Ölçümleme Metodolojisi

Bu bölümde temel olarak EGDİ için metodoloji paylaşılmıştır. EGDİ genel olarak 2 hususu dikkate almaktadır. Bunlar:

- e-Devletin temel göstergesi olan "çevrimiçi hizmetlerin olgunluğu",
- e-Hizmetlerin kullanımın ön koşulu olan "telekomünikasyon altyapısı ve insan kaynakları" bileşenleridir.

Ölçümleme çerçevesi 3 ana başlık altında toplanmıştır.

- Çevrimiçi hizmet endeksi (online service index, OSI),
- Telekomünikasyon altyapısı endeksi (telecommunication infrastructure index, TII),
- İnsan kaynakları endeksi (human capital index, HCI) başlıklarıdır.

BM ölçümleme çalışmaları, ağırlıklı olarak altyapısı ve insan kaynakları sorularıyla kapasite, politika mevcudiyeti ve temel yasalar gibi girdi odaklı sorulara yoğunlaşmaktadır. e-Hizmet uygulamalarının varlığıyla da çıktı odaklı sorulara yoğunlaşarak e-Devlet alanında inceleme gerçekleştirmektedir.

Toplam endeks değeri hesaplamasında aşağıdaki formül kullanılmaktadır. Her bir alt endeksin hesaplanma yaklaşımı hakkında bölümün devamında özet bilgiler verilmiştir. Ölçümleme puanı, bu 3 başlığın eşit ağırlıklı olarak ortalaması ile hesaplanmaktadır. Ülkeler toplamda 0 – 1 arasında bir puan almaktadır.

EGDİ = $(\frac{1}{3} * \text{Çevrimiçi Hizmet Endeksi})$

+ $(\frac{1}{3} * \text{Telekomünikasyon Altyapısı Endeksi})$

+ $(\frac{1}{3} * \text{İnsan Kaynağı Endeksi})$

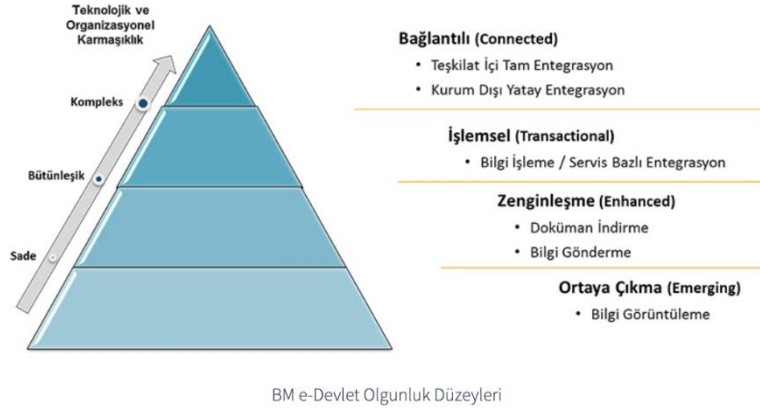
Çevrimiçi Hizmet Endeksi, e-Devlet Gelişmişlik Endeksi içerisinde bir araştırma ekibince hazırlanan tek alt endeks çalışmasıdır. Endeks aşağıdaki başlıklara göre endeks oluşturulmaktadır.

- Olgunluk seviyesi puanları
- Kullanıcı dostu ara yüz puanları
- İçerik zenginliği puanları

EK 2. Birleşmiş Milletler E-Devlet Gelişmişlik Endeksine Ait Detaylı İstatistik Bilgiler (Devam)

• Olgunluk seviyesi puanları • Kullanıcı dostu ara yüz puanları • İçerik zenginliği puanları	Hakkında	Türkiye'de Dijital Dönüşüm	Dünya'da Dijital Dönüşüm	TÜBİTAK ile Dijital Dönüşüm	Kütüphane	Türkçe
--	----------	----------------------------	--------------------------	-----------------------------	-----------	--------

Aşağıdaki şekilde, e-Devlet olgunluk seviyeleri doğrultusunda tanımlanmış sorular vardır ve cevaplama metodu olarak "var = 1" ve "yok = 0" yaklaşımı kullanılmaktadır.

BM adına çevrimiçi hizmet endeksi ön tarama çalışmaları, dış hizmet alımı olarak yaptırılmaktadır. Sonraki aşamada, BM uzmanları tarafından gerçekleştirilen tarama çalışması referanslar doğrultusunda kontrol edilmekte ve değerlendirilmektedir.

2014 ölçümleme raporunun hazırlanması için farklı bilgi düzeylerinde 95 araştırmacı yer almıştır. 2014 yılı raporu için BM Gönüllüleri'nden (UNV) [Ref] öncül tarama için 4 ay süreli destek alınmıştır. 15 farklı ülkeden 37 BM gönüllüsünün yer aldığı bu tarama çalışması ile 65 farklı dilde inceleme gerçekleştirilmiştir. Bu grup içerisinde 2 Türk de yer almıştır.

Daha önceki yıllarda bu öncül tarama işlemi için farklı kurumlarla ortak çalışmalar yapılmıştır. Örneğin; 2012 raporu için Cornell Üniversitesi Kamu İşleri Merkezi ile işbirliği yapılmıştır. 2010 raporu için Civic Resource Group'tan hizmet alımı yapılmıştır.

4 ay olan tarama çalışması ile birlikte veri değerlendirme süreci toplam yaklaşık 7 ay sürmüştür. Bu süreç 2014 raporu için 2013 bahar aylarında başlamıştır. Ancak çevrimiçi hizmet endeksi için kullanılan soru seti açık değildir. Rapor içerisinde ana başlıklar olarak paylaşılmaktadır. Soru setinin paylaşılmasının en önemli gerekçesi olarak ülkelerin açık olacak soru setine göre yüzeyel bir iyileştirmeye gidebileceği endişesi yer almaktadır. Bu durum ülkelerin en çok itiraz gösterdikleri alan olmaya devam etmektedir.

Çevrimiçi hizmet endeksi için kullanılan kaynak ülkelerden talep edilen bilgiler ve internet taramalarında elde edilen bilgilerdir. Ülkelerin ulusal portalı ile Eğitim, Sağlık, Sosyal Güvence, Çalışma ve Maliye Bakanlıkları'nın kurumsal internet siteleri üzerinden yapılan değerlendirmeler esas alınmaktadır. Bu değerlendirmeler yukarıdaki şekilde verilen ve 4 katmanlı olarak belirlenen e-Devlet olgunluk düzeylerine göre gruplanmaktadır. Son yıllarda, bütüncül devlet yaklaşımı, e-katılım ve açık kamu verisi gibi konu başlıkları doğrultusunda soru seti güncellenmiştir.

EK 2. Birleşmiş Milletler E-Devlet Gelişmişlik Endeksine Ait Detaylı İstatistikî Bilgiler (Devam)

Hakkında	Türkiye'de Dijital Dönüşüm	Dünya'da Dijital Dönüşüm	TÜBİTAK ile Dijital Dönüşüm	Kütüphane	Türkçe
----------	----------------------------	--------------------------	-----------------------------	-----------	--------

2014 raporunda ele alınan 6 tema başlığı söz konusudur. Bu başlıklar aşağıdaki gibidir:

- Bütüncül Devlet (Whole-of-government)
- e-Katılım (e-participation)
- Çok Kanallı Hizmet Sunumu (Multichannel Service Delivery)
- Kullanımın Arttırılması (Increasing Usage)
- Sayısal Uçurumun Azaltılması (Bridging the Digital Divide)
- Açık Devlet (Open Government)

Telekomünikasyon Altyapısı Endeksi, BM'nin bir alt kuruluşu olan ITU (International Telecommunication Union) tarafından yayınlanan BİT yaygınlığı ile ilgili veriler baz alınarak oluşturulmaktadır. Ülkemizde bu verileri Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) hazırlayıp ITU ile paylaşmaktadır. Altyapı endeksinin toplam hesaplaması için aşağıdaki başlıkların ortalama değeri alınmaktadır.

- 100 kişi başına düşen
 - Tahmini internet kullanıcısı
 - Sabit telefon hattı
 - Cep telefonu aboneliği
 - Sabit geniş bant aboneliği
 - Kablosuz geniş bant aboneliği

Kablosuz geniş bant aboneliği kriteri 2014 raporunda ilk kez kullanılmıştır. 2012 raporunda bu parametre yerine sabit internet aboneliği kriteri kullanılmıştır.

Telekomünikasyon altyapısı endeks hesaplaması için aşağıdaki adımlar takip edilmektedir.

1. Adım: 5 başlık için değerler farklı olacağı için önce standartlaştırma yapılır. Bu amaçla Z-skoru yaklaşımı kullanılır.
2. Adım: Z-skoru ile standartlaştırılan değerler toplanarak ortalaması alınır yani hepsi eşit ağırlıktadır. (Z-skorları – ve + olarak dağılım gösterir.)
3. Adım: Ortalaması alınan değerler 0 ile 1 arasında ve grubun bütününe uygun olarak dağılacak şekilde normalize edilmektedir.

İnsan Kaynağı Endeksi verileri için ise Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO) istatistikleri kullanılmaktadır. Ülkemizde bu verileri TÜİK adına Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) hazırlayıp UNESCO ile paylaşmaktadır. İnsan Kaynağı Endeksi için aşağıdaki 4 parametreye bakılır:

- Okur-Yazar oranı
- Eğitime katılım oranı (Gross Enrollment Rate, GER)
- Beklenen okula katılım süresi
- Okula katılım ortalaması

Beklenen okula katılım süresi ve okula katılım ortalaması kriterleri 2014 raporunda ilk kez kullanılmıştır.

EK 2. Birleşmiş Milletler E-Devlet Gelişmişlik Endeksine Ait Detaylı İstatistikî Bilgiler (Devam)

İnsan kaynağı endeks hesaplaması için aşağıdaki adımlar takip edilmektedir.

1. adım: Tüm kriterler için Z-skoru hesaplanır.

2. adım: İnsan kaynağı endeksi için normalize edilmemiş değer hesaplanır. Burada 2 parametrenin farklı ağırlığı söz konusudur.

İnsan Kaynağı Endeksi normalize edilmemiş değeri = $1/3 \cdot \text{Okur-Yazar oranı Z-skoru} + 2/9 \cdot \text{Eğitime katılım oranı (GER) Z-skoru} + 2/9 \cdot \text{Beklenen okula katılım süresi Z-skoru} + 2/9 \cdot \text{Okula katılım ortalaması Z-skoru}$

3. adım: Elde edilen değer ülke grubunun aldığı değerlere göre 0 ile 1 arasında olacak şekilde normalize edilir.

Değerlendirmeler

BM tarafından 2003, 2004, 2005, 2008, 2010, 2012, 2014 ve 2016 yıllarında olmak üzere 8 defa gerçekleştirilen e-Devlet Gelişmişlik Endeks çalışmalarında paylaşılan istatistikler değerlendirilmiştir. e-Devlet çalışmalarında öne çıkan ülkelerin belirlenmesi adına yıllara göre ilk 15 ülkenin sıralaması paylaşılmıştır.

BM e-Devlet Gelişmişlik Endeksi – Yıllara Göre ilk 15 Ülke Sıralaması

Sıra	2003	2004	2005	2008	2010	2012	2014	2016
1	ABD	ABD	ABD	İsveç	Güney Kore	Güney Kore	Güney Kore	İngiltere
2	İsveç	Danimarka	Danimarka	Danimarka	ABD	Hollanda	Avustralya	Avustralya
3	Avustralya	İngiltere	İsveç	Norveç	Kanada	İngiltere	Singapur	Güney Kore
4	Danimarka	İsveç	İngiltere	ABD	İngiltere	Danimarka	Fransa	Singapur
5	İngiltere	Güney Kore	Güney Kore	Hollanda	Hollanda	ABD	Hollanda	Finlandiya
6	Kanada	Avustralya	Avustralya	Güney Kore	Norveç	Fransa	Japonya	İsveç
7	Norveç	Kanada	Singapur	Kanada	Danimarka	İsveç	ABD	Hollanda
8	İsviçre	Singapur	Kanada	Avustralya	Avustralya	Norveç	İngiltere	Yeni Zelanda
9	Almanya	Finlandiya	Finlandiya	Fransa	İspanya	Finlandiya	Yeni Zelanda	Danimarka
10	Finlandiya	Norveç	Norveç	İngiltere	Fransa	Singapur	Finlandiya	Fransa
11	Hollanda	Hollanda	Almanya	Japonya	Singapur	Kanada	Kanada	Japonya
12	Singapur	Almanya	Hollanda	İsviçre	İsveç	Avustralya	İspanya	ABD
13	Güney Kore	Yeni Zelanda	Yeni Zelanda	Estonya	Bahreyn	Yeni Zelanda	Norveç	Estonya
14	Yeni Zelanda	İzlanda	Japonya	Yeni Zelanda	Yeni Zelanda	Lihtenştayn	İsveç	Kanada
15	İzlanda	İsviçre	İzlanda	Finlandiya	Almanya	İsviçre	Estonya	Almanya

Ülkelerin çevrimiçi mevcudiyetini gözden geçirirken karşılaşılan temel zorluklar şu şekilde belirtilmiştir:

EK 2. Birleşmiş Milletler E-Devlet Gelişmişlik Endeksine Ait Detaylı İstatistikî Bilgiler (Devam)

13	Yeni Zelanda	İzlanda	Hakkında	Türkiye'de Dijital Dönüşüm	Dünya'da Dijital Dönüşüm	TÜBİTAK ile Dijital Dönüşüm	İsviçre	Kütüphane	Kırmızı Türkçe
14	İzlanda	İsviçre	İzlanda	İzlanda	İzlanda	İzlanda	İzlanda	İzlanda	İzlanda
15	İzlanda	İsviçre	İzlanda	İzlanda	İzlanda	İzlanda	İzlanda	İzlanda	İzlanda

Ülkelerin çevrimiçi mevcudiyetini gözden geçirirken karşılaşılan temel zorluklar şu şekilde belirtilmiştir:

- Ülkelere ait doğru internet sitelerin belirlenmesi
- Bazı ülkelerde farklı konular için çeşitli internet sitelerinin olması
- Dil bariyeri bulunması
- Güvenilir ve yeterli ölçüde veri kalitesinin sağlanması
- e-Hizmetlere erişim için vatandaşın BİT okur – yazarlığının belirlenmesi
- Coğrafya ve nüfus açısından büyük olan ülkelerin karşılaştıkları zorlukların değerlendirilmesi

2016 raporu için hazırlık çalışmaları kapsamında metodolojiyi güncellemek ve rapor çerçevesini belirlemek üzere BM organizasyonu ile farklı ülkelerde çalışma toplantıları gerçekleştirilmiştir. Tüm süreç BM internet sayfasında paylaşılmakta ve herkesin katılımına açıktır. Rapor için resmi olarak veri toplama süreci Mayıs ayında başlamaktadır. Genel olarak Haziran ayı sonuna kadar çevrimiçi endeks için gerekli veriler internet üzerinden toplanmakta ve analiz kısmı başlatılmaktadır.

Çevrimiçi hizmet endeksinde yer alan sorular aşağıdaki tabloda belirtildiği üzere 4 olgunluk seviyesi altında gruplanmıştır. Her bir alan için her bir olgunluk seviyesine göre 6 tema kapsamında sorular mevcuttur. Bu yaklaşım bir hizmet alanının ya da kurumun incelenmesinde nasıl bir kurgu kullanılabileceğine dair önemli bir referans sağlamaktadır.

BM e-Devlet Endeksi – Çevrimiçi Hizmet Endeksi Metodolojisi

	Olgunluk Seviyesi 1	Olgunluk Seviyesi 2	Olgunluk Seviyesi 3	Olgunluk Seviyesi 4
Alan 1 (Ulusal Portal)				
Alan 2 (Eğitim)				
Alan 3 (Sağlık)				
Alan 4 (Çalışma)				
Alan 5 (Sosyal Güvence)				
Alan 6 (Maliye)				
Alan 7 (Çevre)				

EK 3. Uygulama İzni ve Etik Kurul Belgesi

Araştırmacının uygulamalarını gerçekleştireceği kurumun aynı zamanda çalıştığı kurum olması sebebiyle uygulama izni sözel olarak Dekanlık Makamıyla ve Bölüm Başkanlıklarıyla görüşülerek alınmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/11/2020-E.53349

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı :27793215-604.02.02/
Konu :Etik Kurul Onayı

Sayın Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
Araştırma Görevlisi

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 24.11.2020 tarih 18. oturumunda almış olduğu kararlar ekte gönderilmiştir.
Gereğini rica ederim.

e-imzalıdır

Doç. Dr. Fevzi DURSUN
Dekan Yardımcısı

KARAR 18.06- Eğitim Fakültesi Dekanlığının 10.11.2020 tarih ve 50919 sayılı yazısı görüşüldü.

Aşağıda bilgileri yer alan araştırmacıların yapmak istediği uygulamaların ve kullanacağı veri toplama araçlarının etik açıdan uygunluğuna oy birliği ile karar verildi.

ÇALIŞMANIN TÜRÜ	Öğretim Üyesi Araştırması
BAŞLIK	Öğretmen Adaylarının E-Devlet Kapısı Kullanımı Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi
TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ/ YAZARI	Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
RAPORTÖR GÖRÜŞÜ	OLUMLU

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği N.Ö-1.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	EBTII-BL2-VÖ	-	-	-	-
9:15	-	EBTII-BL2-VÖ	-	-	-	-
10:15	TII-CD3-S.Ar.	EBTII-BL2-VÖ	-	-	-	-
11:15	TII-CD3-S.Ar.	EBTII-BL2-VÖ	-	-	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	YDII-BD7-AD	-	-	-	-	-
14:15	YDII-BD7-AD	-	-	-	-	-
15:15	YDII-BD7-AD	-	-	-	-	-
16:15	EBTII-CD1-VÖ	-	-	-	-	-

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği N.Ö-2.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	EGC-BL2-K.K.	ÖT-CD3-SBAR	PDII-BL2-M.E.Ö	-
9:15	-	-	EGC-BL2-K.K.	ÖT-CD3-SBAR	PDII-BL2-M.E.Ö	-
10:15	-	-	EGC-BL2-K.K.	ÖT-CD3-SBAR	PDII-BL2-M.E.Ö	-
11:15	-	-	EGC-BL2-K.K.	ÖT-CD3-SBAR	PDII-BL2-M.E.Ö	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	FII-A1-NB	-	ÖD-CD3-GB	İTDET-BL2-MEA	PDII-CD3-M.E.Ö	-
14:15	FII-A1-NB	-	ÖD-CD3-GB	İTDET-BL2-MEA	-	-
15:15	FII-A1-NB	-	ÖD-CD3-GB	İTDET-BL2-MEA	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği N.Ö-3.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	ÖÖY2-CD2-MEA	-	-	İTDÖT-BL1-SBAR	-
9:15	-	ÖÖY2-CD2-MEA	THU-CD3-MEA	-	İTDÖT-BL1-SBAR	-
10:15	-	ÖÖY2-CD2-MEA	THU-CD3-MEA	TESOY-CD2-ET	İTDÖT-BL1-SBAR	-
11:15	-	ÖÖY2-CD2-MEA	THU-CD3-MEA	TESOY-CD2-ET	İTDÖT-BL1-SBAR	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	ÇOTÜ-BL2-E.Ç	DGI-BL2-VÖ	VTYS-BL2-İA	BAI-CD2-E.Ç	-	-
14:15	ÇOTÜ-BL2-E.Ç	DGI-BL2-VÖ	VTYS-BL2-İA	BAI-CD2-E.Ç	-	-
15:15	ÇOTÜ-BL2-E.Ç	DGI-BL2-VÖ	VTYS-BL2-İA	BAI-CD2-E.Ç	-	-
16:15	ÇOTÜ-BL2-E.Ç	DGI-BL2-VÖ	VTYS-BL2-İA	BAI-CD2-E.Ç	-	-

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği N.Ö-4.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	ÖU6-Snl-5-MEA	İTDÖD-BL2-MEA	-	-
9:15	-	R-CD3-İK	-	İTDÖD-BL2-MEA	-	-
10:15	-	R-CD3-İK	-	İTDÖD-BL2-MEA	-	-
11:15	-	R-CD3-İK	-	İTDÖD-BL2-MEA	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	ÖU11-Snl-7-VÖ	PGYII-CD3-İA	ÖU4-Snl-6-NE//ÖU5-Snl-5-TKU//ÖU9-Snl-7-ÖA//	ÖU3-Snl-6-TKU//ÖU10-Snl-7-SBAR//ÖU1-Snl-5-İA//	-	-
14:15	ÖU11-Snl-7-VÖ	PGYII-CD3-İA	ÖU4-Snl-6-NE//ÖU5-Snl-5-TKU//ÖU9-Snl-7-ÖA//	ÖU3-Snl-6-TKU//ÖU10-Snl-7-SBAR//ÖU1-Snl-5-İA//	-	-
15:15	SÇSPSS-BL3-GB	PGYII-CD3-İA	ÖU8-Snl-5-K.K.//ÖU7-Snl-6-ÖA//	ÖU2-Snl-5-TKU	-	-
16:15	SÇSPSS-BL3-GB	PGYII-CD3-İA	ÖU8-Snl-5-K.K.//ÖU7-Snl-6-ÖA//	ÖU2-Snl-5-TKU//ÖU6-Snl-6-MEA//	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

	Fen Bilgisi Öğretmenliği N.Ö-1.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	-	GMII-CD6-GDK	-	-
9:15	-	-	EP-CD6-AHE	GMII-CD6-GDK	-	-
10:15	TIISA-CD3-S.Ar.	GKII-CD6-EŞ	EP-CD6-AHE	GKII-CD6-EŞ	GFII-CD6-CÜ	-
11:15	TIISA-CD3-S.Ar.	GKII-CD6-EŞ	EP-CD6-AHE	GKII-CD6-EŞ	GFII-CD6-CÜ	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	GFII-CD6-CÜ	GMII-CD6-GDK	GKII-KİMYALAB-EŞ	GFLII-FİZİK LAB-CÜ	-
14:15	-	GFII-CD6-CÜ	GMII-CD6-GDK	GKII-KİMYALAB-EŞ	GFLII-FİZİK LAB-CÜ	-
15:15	-	AlITII-CD6-YE	-	-	-	-
16:15	-	AlITII-CD6-YE	-	-	-	-

	Fen Bilgisi Öğretmenliği N.Ö-2.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	-	-	-	-
9:15	-	-	-	-	-	-
10:15	-	-	MFG-CD7-HT	GKIV-CD7-CAK	-	-
11:15	-	-	MFG-CD7-HT	GKIV-CD7-CAK	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	FTPP-CD6-AEB	BII-BL1-DK	İII-CD1.-Sanal4	GBII-CD6-EU	GBII-CD6-EU	-
14:15	FTPP-CD6-AEB	BII-BL1-DK	İII-CD1.-Sanal4	GBII-CD6-EU	GBII-CD6-EU	-
15:15	FTPP-CD6-AEB	BII-BL1-DK	İII-CD1.-Sanal4	GBLII-BİYO.LAB-EU	GBLII-BİYO.LAB-EU	-
16:15	-	BII-BL1-DK	-	GBLII-BİYO.LAB-EU	GBLII-BİYO.LAB-EU	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

Fen Bilgisi Öğretmenliği N.Ö-3.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	FÖLUII-A-FEN.SIN-YÖY	FÖLUII-B-FEN.SIN-YÖY	THU-CD6-HGH	-
9:15	-	ÖD-CD7-YÖY	FÖLUII-A-FEN.SIN-YÖY	FÖLUII-B-FEN.SIN-YÖY	THU-CD6-HGH	-
10:15	-	ÖD-CD7-YÖY	FÖLUII-A-FEN.SIN-YÖY	FÖLUII-B-FEN.SIN-YÖY	-	-
11:15	-	ÖD-CD7-YÖY	FÖLUII-A-FEN.SIN-YÖY	FÖLUII-B-FEN.SIN-YÖY	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	ÇB-CD7-HGH	ÖÖYI-CD7-HGH	YB-CD7-EU	BDBT-CD7-CAK	-	-
14:15	ÇB-CD7-HGH	ÖÖYI-CD7-HGH	YB-CD7-EU	BDBT-CD7-CAK	-	-
15:15	ÇB-CD7-HGH	ÖÖYI-CD7-HGH	GB-CD6-EU	BDBT-CD7-CAK	-	-
16:15	THU-CD7-HGH	ÖÖYI-CD7-HGH	GB-CD6-EU	-	-	-

Fen Bilgisi Öğretmenliği N.Ö-4.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	ÖUG4-Snl-6-CÜ	ÖUG12-Snl-6-AEB	TESOY-CD4-ET	-	-
9:15	-	ÖUG4-Snl-6-CÜ	ÖUG12-Snl-6-AEB	TESOY-CD4-ET	-	-
10:15	-	A-CD4-CÜ	SY-CD4-EU	-	-	-
11:15	-	A-CD4-CÜ	SY-CD4-EU	-	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	ÇK-CD4-MS	AC-Coğraf. L.-EY	ÖUG10-Snl-13-SA	-	-
14:15	-	ÇK-CD4-MS	AC-Coğraf. L.-EY	ÖUG10-Snl-13-SA	-	-
15:15	-	ÖUG1-Snl-7-YÖY//ÖUG3-Snl-6-EU//ÖUG6-Snl-9-MS//	ÖUG5-Snl-9-EŞ//ÖUG7-Snl-12-YÖY//ÖUG8-Snl-11-HGH//ÖUG9-Snl-13-CAK//	ÖUG2-Snl-7-EŞ//ÖUG11-Snl-13-YÖY//	-	-
16:15	-	ÖUG1-Snl-7-YÖY//ÖUG3-Snl-6-EU//ÖUG6-Snl-9-MS//	ÖUG5-Snl-9-EŞ//ÖUG7-Snl-12-YÖY//ÖUG8-Snl-11-HGH//ÖUG9-Snl-13-CAK//	ÖUG2-Snl-7-EŞ//ÖUG11-Snl-13-YÖY//	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

	İlköğretim Matematik Öğretmenliği N.Ö-1.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	BII-BL3-IA	-	-	-
9:15	-	-	BII-BL3-IA	Geo-MatLab-Z.Z.	-	-
10:15	-	AlİT-Tarih L.-İTK	BII-BL3-IA	Geo-MatLab-Z.Z.	-	-
11:15	-	AlİT-Tarih L.-İTK	BII-BL3-IA	Geo-MatLab-Z.Z.	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	EP-CD15-OZY	-	YDII-CD1-ÖGER	SoMa-CD15-AŞ	-	-
14:15	EP-CD15-OZY	-	YDII-CD1-ÖGER	SoMa-CD15-AŞ	-	-
15:15	EP-CD15-OZY	TSA II-CD4-S.Ar.	YDII-CD1-ÖGER	SoMa-CD15-AŞ	-	-
16:15	-	TSA II-CD4-S.Ar.	-	-	-	-

	İlköğretim Matematik Öğretmenliği N.Ö-2.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	-	-	-	-
9:15	-	-	-	LC2-CD15-AŞ	-	-
10:15	-	ÖTMT-MatLab-Z.Z.	ÖTMT-MatLab-Z.Z.	LC2-CD15-AŞ	-	-
11:15	-	ÖTMT-MatLab-Z.Z.	ÖTMT-MatLab-Z.Z.	LC2-CD15-AŞ	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	An2-CD10-HO	F2-CD10-İY	F2-CD10-İY	MY-MatLab-GDK	-	-
14:15	An2-CD10-HO	F2-CD10-İY	F2-CD10-İY	MY-MatLab-GDK	-	-
15:15	-	An2-CD10-HO	An2-CD10-HO	MY-MatLab-GDK	-	-
16:15	-	An2-CD10-HO	An2-CD10-HO	-	-	-

	İlköğretim Matematik Öğretmenliği N.Ö-3.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	-	-	-	-
9:15	-	-	-	DD-CD10-AE	AGII-CD10-AE	-
10:15	-	İOII-CD10-AŞ	İOII-CD10-AŞ	DD-CD10-AE	AGII-CD10-AE	-
11:15	-	İOII-CD10-AŞ	İOII-CD10-AŞ	THU-CD10-EBAL	AGII-CD10-AE	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	ÖÖYII-A1-Z.Z.	ÖÖYII-SanEğİT-S.Z.Z.	ÖD-CD10-GB	DD-CD10-AE	-
14:15	-	ÖÖYII-A1-Z.Z.	ÖÖYII-SanEğİT-S.Z.Z.	ÖD-CD10-GB	DD-CD10-AE	-
15:15	-	TET-CD9-FYAZ	THU-CD9-EBAL	ÖD-CD10-GB	-	-
16:15	-	TET-CD9-FYAZ	THU-CD9-EBAL	-	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

	İlköğretim Matematik Öğretmenliği N.Ö-4.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	ÖU3-Snl-8-AŞ	-	ÖU1-Snl-6-AE//ÖU4-Snl-8-SA//	-	-
9:15	-	ÖU3-Snl-8-AŞ	MÖS-CD12-GDK	ÖU2-Snl-6-SA	-	-
10:15	-	TESOY-CD15-UK	MÖS-CD12-GDK	ÖU2-Snl-6-SA	-	-
11:15	-	TESOY-CD15-UK	MÖS-CD12-GDK	ÖU1-Snl-6-AE//ÖU4-Snl-8-SA//	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	FTT-CD15-EŞ	ÖU5-Snl-8-DK//ÖU8-Snl-9-MI//	ÖU6-Snl-8-EBAL	-	-
14:15	-	FTT-CD15-EŞ	ÖU5-Snl-8-DK//ÖU8-Snl-9-MI//	ÖU6-Snl-8-EBAL	-	-
15:15	-	FTT-CD15-EŞ	ÖU7-Snl-8-GDK//ÖU9-Snl-10-MI//	MAFE-CD3-EBAL	-	-
16:15	-	-	ÖU7-Snl-8-GDK//ÖU9-Snl-10-MI//	MAFE-CD3-EBAL	-	-

	Okul Öncesi Öğretmenliği N.Ö-1.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	-	-	-	-
9:15	-	-	-	YD2-BD11-BT	-	-
10:15	-	EF-SanEğİT.-Sanal7	AlİT2-BD16-YE	YD2-BD11-BT	-	-
11:15	-	EF-SanEğİT.-Sanal7	AlİT2-BD16-YE	YD2-BD11-BT	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	AÇSİY-CD11-Z.A.	T2 SA-BD11-S.Ar.	BLİİ-BL3-SBAR	EP-BD16-OZY	-	-
14:15	AÇSİY-CD11-Z.A.	T2 SA-BD11-S.Ar.	BLİİ-BL3-SBAR	EP-BD16-OZY	-	-
15:15	AÇSİY-CD11-Z.A.	-	BLİİ-BL3-SBAR	EP-BD16-OZY	-	-
16:15	-	-	BLİİ-BL3-SBAR	-	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

Okul Öncesi Öğretmenliği N.Ö-2.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	ÖTMT-BD16-IA	EÇDG-BD14-İ.Ş.	-	-	-
9:15	ÇRS-CD11-TYB	ÖTMT-BD16-IA	EÇDG-BD14-İ.Ş.	-	-	-
10:15	ÇRS-CD11-TYB	ÖTMT-BD16-IA	EÇDG-BD14-İ.Ş.	-	-	-
11:15	ÇRS-CD11-TYB	ÖTMT-BD16-IA	-	-	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	Dra-Drama S.-DŞ	TET-BD17-FYAZ	ME-BD17-YG	-	-
14:15	-	Dra-Drama S.-DŞ	TET-BD17-FYAZ	ME-BD17-YG	-	-
15:15	-	Dra-Drama S.-DŞ	ÇE-BD17-B.K	ME-BD17-YG	-	-
16:15	-	Dra-Drama S.-DŞ	ÇE-BD17-B.K	-	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

Psikolojik Danışma ve Rehberlik İ.Ö-4.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	-	-	-	-
9:15	-	-	-	-	-	-
10:15	-	-	-	-	-	-
11:15	-	-	-	-	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	-	-	-	-	-
14:15	-	-	-	-	-	-
15:15	RPDAÇ-BD4-AHE	RVPDS-SanEğİT-S-RŞ	-	MEVYK-A1-YS	KD-BD17-Tİ//\\KD-BD9-OZY//\\	-
16:15	RPDAÇ-BD4-AHE	RVPDS-SanEğİT-S-RŞ	-	MEVYK-A1-YS	KD-BD17-Tİ//\\KD-BD9-OZY//\\	-
17:00	RPDAÇ-BD4-AHE//\\RVPDAÇ-Snl-2-İK//\\	RVPDS-SanEğİT-S-RŞ	EGK-BD12-GA//\\DE-BD2-EK//\\	EVAD-BD4-Tİ//\\GRE-A1-YS//\\	KD-BD17-Tİ//\\KD-BD9-OZY//\\	-
18:00	RPDAÇ-BD4-AHE//\\RVPDAÇ-Snl-2-İK//\\	RVPDS-SanEğİT-S-RŞ	EGK-BD12-GA//\\DE-BD2-EK//\\	EVAD-BD4-Tİ//\\GRE-A1-YS//\\	KD-BD17-Tİ//\\KD-BD9-OZY//\\	-
19:00	RVPDAÇ-Snl-2-İK	-	EGK-BD12-GA//\\DE-BD2-EK//\\	EVAD-BD4-Tİ//\\GRE-A1-YS//\\	KD-BD17-Tİ//\\KD-BD9-OZY//\\	-
20:00	RVPDAÇ-Snl-2-İK	-	RPDAÇ-BD4-AHE	-	-	-
21:00	RVPDAÇ-Snl-2-İK	-	-	-	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

Psikolojik Danışma ve Rehberlik İ.Ö-3.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	-	-	-	-
9:15	-	-	-	-	-	-
10:15	-	-	-	-	-	-
11:15	-	-	-	-	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	-	-	-	-	-
14:15	-	-	-	-	-	-
15:15	-	RPG-BD2-Tİ	-	-	-	-
16:15	DB-SanEğtS-MKoç	RPG-BD2-Tİ	YDE-SanEğtS-SS	PDK-A2-RŞ	-	-
17:00	DB-SanEğtS-MKoç	RPG-BD2-Tİ	YDE-SanEğtS-SS	PDK-A2-RŞ	-	-
18:00	DB-SanEğtS-MKoç	GPD-A2-AHE	YDE-SanEğtS-SS	PDK-A2-RŞ	-	-
19:00	-	GPD-A2-AHE	MRDU-BD17-MKY	GSS-A2-OZY	-	-
20:00	-	GPD-A2-AHE	MRDU-BD17-MKY	GSS-A2-OZY	-	-
21:00	-	MRDU-BD17-MKY	MRDU-BD17-MKY	GSS-A2-OZY	-	-
22:00	-	-	MRDU-BD17-MKY	-	-	-

Psikolojik Danışma ve Rehberlik N.Ö-1.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	KTRY-A1-BA	-	TIISA-A2-YŞ	-	-
9:15	-	KTRY-A1-BA	SA-SanEğtS-MK	TIISA-A2-YŞ	GPI-BD7-MKY	-
10:15	-	KTRY-A1-BA	SA-SanEğtS-MK	EF-A2-ZK	GPI-BD7-MKY	-
11:15	-	-	SA-SanEğtS-MK	EF-A2-ZK	GPI-BD7-MKY	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	YDII-BD7-AD	-	TETA-A1-FD	BII-BL3-NE	-	-
14:15	YDII-BD7-AD	-	TETA-A1-FD	BII-BL3-NE	-	-
15:15	YDII-BD7-AD	-	AllTII-Tarih L.-İTK	BII-BL3-NE	-	-
16:15	-	-	AllTII-Tarih L.-İTK	BII-BL3-NE	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

	Psikolojik Danışma ve Rehberlik B N.Ö-1.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	-	-	BII-BL3-NE	-
9:15	-	-	SA-SanEğİT-S-MK	-	BII-BL3-NE	-
10:15	-	-	SA-SanEğİT-S-MK	-	BII-BL3-NE	-
11:15	-	-	SA-SanEğİT-S-MK	-	BII-BL3-NE	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	YDII-BD7-AD	-	AlİT2-Tarih L.-İTK	EF-BD5-ZK	GPI-BD4-MKY	-
14:15	YDII-BD7-AD	KTRY-BD7-BA	AlİT2-Tarih L.-İTK	EF-BD5-ZK	GPI-BD4-MKY	-
15:15	YDII-BD7-AD	KTRY-BD7-BA	TET-BD4-FD	TIİSA-BD5-YŞ	GPI-BD4-MKY	-
16:15	-	KTRY-BD7-BA	TET-BD4-FD	TIİSA-BD5-YŞ	-	-

	Psikolojik Danışma ve Rehberlik N.Ö-2.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	BAY-A1-BA	-	-	-	-	-
9:15	BAY-A1-BA	İİİ-A2-GB	SP-A1-MeÖz	ÖP-A1-AHE	-	-
10:15	-	İİİ-A2-GB	SP-A1-MeÖz	ÖP-A1-AHE	-	-
11:15	-	İİİ-A2-GB	SP-A1-MeÖz	ÖP-A1-AHE	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	TDT-BD17-AKİL	İİİ-BD17-OZY	-	EY-BD2-EK	-	-
14:15	TDT-BD17-AKİL	İİİ-BD17-OZY	-	EY-BD2-EK	-	-
15:15	TDT-BD17-AKİL	İİİ-BD17-OZY	-	EY-BD2-EK	-	-
16:15	-	İİİ-BD17-OZY	-	-	-	-

	Psikolojik Danışma ve Rehberlik B N.Ö-2.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	İİİ-BD4-OZY	-	-	-	-
9:15	TDT-BD4-AKİL	İİİ-BD4-OZY	-	EY-BD2-EK	-	-
10:15	TDT-BD4-AKİL	İİİ-BD4-OZY	-	EY-BD2-EK	-	-
11:15	TDT-BD4-AKİL	İİİ-BD4-OZY	-	EY-BD2-EK	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	İİİ-BD4-GB	SP-A2-MeÖz	ÖP-A2-AHE	-	-
14:15	-	İİİ-BD4-GB	SP-A2-MeÖz	ÖP-A2-AHE	-	-
15:15	BAY-BD5-BA	İİİ-BD4-GB	SP-A2-MeÖz	ÖP-A2-AHE	-	-
16:15	BAY-BD5-BA	-	-	-	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

Psikolojik Danışma ve Rehberlik N.Ö-3.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	MRDU-BD17-MKY	MRDU-Snl-1-MKY	-	-
9:15	-	RPG-BD2-Tİ	MRDU-BD17-MKY	GSS-BD4-OZY	-	-
10:15	-	RPG-BD2-Tİ	MRDU-BD17-MKY	GSS-BD4-OZY	-	-
11:15	-	RPG-BD2-Tİ	MRDU-BD17-MKY	GSS-BD4-OZY	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	DB-SanEğtS-MKoç	GPD-BD5-AHE	YDE-Drama S.-SS	PDK-BD4-RŞ	-	-
14:15	DB-SanEğtS-MKoç	GPD-BD5-AHE	YDE-Drama S.-SS	PDK-BD4-RŞ	-	-
15:15	DB-SanEğtS-MKoç	GPD-BD5-AHE	YDE-Drama S.-SS	PDK-BD4-RŞ	-	-
16:15	-	-	-	-	-	-

Psikolojik Danışma ve Rehberlik N.Ö-4.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	RPDAÇ-A2-AHE	RPDS-BD5-RŞ	RPDAÇ-BD2-AHE//RPDAÇ-Snl-2-İK//\	-	KD-BD17-Tİ//\KD-BD9-OZY//\	-
9:15	RPDAÇ-A2-AHE	RPDS-BD5-RŞ	RPDAÇ-Snl-2-İK	GRE-BD17-YS//\EVAD-BD12-Tİ//\	KD-BD17-Tİ//\KD-BD9-OZY//\	-
10:15	RPDAÇ-A2-AHE	RPDS-BD5-RŞ	-	GRE-BD17-YS//\EVAD-BD12-Tİ//\	KD-BD17-Tİ//\KD-BD9-OZY//\	-
11:15	RPDAÇ-A2-AHE	RPDS-BD5-RŞ	-	EVAD-BD12-Tİ//\GRE-BD17-YS//\	KD-BD17-Tİ//\KD-BD9-OZY//\	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	-	EKG-BD12-GA//\DE-BD2-EK//\	MEYK-A1-YS	KD-BD17-Tİ//\KD-BD9-OZY//\	-
14:15	-	-	EKG-BD12-GA//\DE-BD2-EK//\	MEYK-A1-YS	-	-
15:15	-	-	EKG-BD12-GA//\DE-BD2-EK//\	RPDAÇ-Snl-2-İK	-	-
16:15	-	-	RPDAÇ-Snl-2-İK	RPDAÇ-Snl-2-İK	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği N.Ö-1.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	GFC-Coğraf. L.-OMK	-	-	-
9:15	-	-	GFC-Coğraf. L.-OMK	-	-	-
10:15	-	-	GFC-Coğraf. L.-OMK	-	E-CD8-YSG	-
11:15	-	-	GFC-Coğraf. L.-OMK	-	E-CD8-YSG	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	AlıTII-CD8-YE	YDII-CD8-ÖGER	EÇTU-CD8-M.T	F-CD8-MT	BII-BL3-NE	-
14:15	AlıTII-CD8-YE	YDII-CD8-ÖGER	EÇTU-CD8-M.T	F-CD8-MT	BII-BL3-NE	-
15:15	-	YDII-CD8-ÖGER	-	TSAlI-CD8-AI	BII-BL3-NE	-
16:15	-	-	-	TSAlI-CD8-AI	BII-BL3-NE	-

	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği N.Ö-2.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	-	GBEC-CD8-ED	-	-
9:15	-	-	ÖİY-CD2-FD	GBEC-CD8-ED	-	-
10:15	-	-	ÖİY-CD2-FD	GBEC-CD8-ED	-	-
11:15	-	-	ÖİY-CD2-FD	GBEC-CD8-ED	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	VB-CD4-M.T	OT-Tarih L.-İTK	SÇAPK-CD2-MT	DE-CD1-FS	-	-
14:15	VB-CD4-M.T	OT-Tarih L.-İTK	SÇAPK-CD2-MT	DE-CD1-FS	-	-
15:15	A-CD4-HÖR	OT-Tarih L.-İTK	TET-CD7-FYAZ	BTSD-CD1-FS	-	-
16:15	A-CD4-HÖR	OT-Tarih L.-İTK	TET-CD7-FYAZ	BTSD-CD1-FS	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği N.Ö-3.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	-	ÖÖYI-BD5-FS	-	-
9:15	-	-	-	ÖÖYI-BD5-FS	-	-
10:15	-	SC-Coğraf. L.-ŞB	ÖD-BD9-BV	ÖÖYI-BD5-FS	-	-
11:15	-	SC-Coğraf. L.-ŞB	ÖD-BD9-BV	ÖÖYI-BD5-FS	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	SYEİ-BD9-ÖFS	ÖD-BD9-BV	OTUII-Tarih L.-İTK	-	-
14:15	-	SYEİ-BD9-ÖFS	ÇDT-BD7-YE	OTUII-Tarih L.-İTK	-	-
15:15	-	TESOY-BD9-UK	ÇDT-BD7-YE	İİVI-BD7-MT	-	-
16:15	-	TESOY-BD9-UK	-	İİVI-BD7-MT	-	-

	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği N.Ö-4.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	ÖUG12-Snl-23-DÇ//ÖUG13-Snl-21-M.T//	-	ÖUG11-Snl-23-İTK	D-Drama S.-MŞA	-
9:15	-	ÖUG12-Snl-23-DÇ//ÖUG13-Snl-21-M.T//	ÖUG1-Snl-21-ÖFS	ÖUG11-Snl-23-İTK	D-Drama S.-MŞA	-
10:15	-	ÖUG2-Snl-21-DÇ//ÖUG3-Snl-22-HÖR//ÖUG6-Snl-23-FS//ÖUG8-Snl-24-YE//	ÖUG1-Snl-21-ÖFS	TCTII-Tarih L.-İTK	D-Drama S.-MŞA	-
11:15	-	ÖUG2-Snl-21-DÇ//ÖUG3-Snl-22-HÖR//ÖUG6-Snl-23-FS//ÖUG8-Snl-24-YE//	SPG-BD6-ÖFS	TCTII-Tarih L.-İTK	D-Drama S.-MŞA	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	R-BD6-İK	SPG-BD6-ÖFS	ÖUG4-Snl-22-M.T//ÖUG5-Snl-21-HÖR//ÖUG10-Snl-23-FYAZ//	-	-
14:15	-	R-BD6-İK	SPG-BD6-ÖFS	ÖUG4-Snl-22-M.T//ÖUG5-Snl-21-HÖR//ÖUG10-Snl-23-FYAZ//	-	-
15:15	-	R-BD6-İK	SBMOY-BD6-ÖFS	ÖUG7-Snl-23-M.T//ÖUG9-Snl-22-HÖR//	-	-
16:15	-	-	SBMOY-BD6-ÖFS	ÖUG7-Snl-23-M.T//ÖUG9-Snl-22-HÖR//	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

	Sınıf Öğretmenliği A N.Ö-1.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	BLII-BL3-K.K.	-	-	-	-
9:15	-	BLII-BL3-K.K.	EP-BD10-OZY	-	-	-
10:15	-	BLII-BL3-K.K.	EP-BD10-OZY	-	-	-
11:15	-	BLII-BL3-K.K.	EP-BD10-OZY	-	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	YDII-BD11-ÖGER	GC-BD10-ŞB	GK-BD10-MS	TIISA-BD10-YŞ	AlıTII-Tarih L.-İTK	-
14:15	YDII-BD11-ÖGER	GC-BD10-ŞB	GK-BD10-MS	TIISA-BD10-YŞ	AlıTII-Tarih L.-İTK	-
15:15	YDII-BD11-ÖGER	TMII-BD10-YG	-	TTK-Tarih L.-İTK	-	-
16:15	-	TMII-BD10-YG	-	TTK-Tarih L.-İTK	-	-

	Sınıf Öğretmenliği A N.Ö-2.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	-	-	-	-
9:15	BEOÖ-Ssalon2-SK	-	-	TCJ-Coğraf. L.-EY	GYT-BD10-BSB	-
10:15	BEOÖ-Ssalon2-SK	FTLUII-BİYO.LAB-DŞ	FTLUIIA2-BİYO.LAB-DŞ	TCJ-Coğraf. L.-EY	GYT-BD10-BSB	-
11:15	BEOÖ-Ssalon2-SK	FTLUII-BİYO.LAB-DŞ	FTLUIIA2-BİYO.LAB-DŞ	TCJ-Coğraf. L.-EY	GYT-BD10-BSB	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	ÖTMT-BD14-MEA	MÖ-BD14-YUÖ	SE-BD14-FMB	TDIICMB-BD11-YK	ÇE-BD13-YŞ	-
14:15	ÖTMT-BD14-MEA	MÖ-BD14-YUÖ	SE-BD14-FMB	TDIICMB-BD11-YK	ÇE-BD13-YŞ	-
15:15	ÖTMT-BD14-MEA	MÖ-BD14-YUÖ	SE-BD14-FMB	BAY-BD10-SG	-	-
16:15	ÖTMT-BD14-MEA	-	-	BAY-BD10-SG	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

Sınıf Öğretmenliği A N.Ö-3.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	ODIG2-Snl-13-UK	ODIG10-Snl-14-MK	ODIG4-Snl-11-DŞ//\ODIG9-Snl-14-YG//\	-	-
9:15	-	TÖ-BD14-MUAK	ODIG3-Snl-14-MS//\ODIG13-Snl-3-SG//\	ODIG8-Snl-14-BC	-	-
10:15	-	TÖ-BD14-MUAK	EÇE-BD8-BC	ODIG1-Snl-13-FYAZ	-	-
11:15	-	TÖ-BD14-MUAK	EÇE-BD8-BC	THU-BD15-SG	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	THU-Snl-4-SG	SBÖ-SanEğtS-FMB	MÖİİ-BD15-YG	FTÖİİ-BD15-DŞ	-	-
14:15	THU-Snl-4-SG	SBÖ-SanEğtS-FMB	MÖİİ-BD15-YG	FTÖİİ-BD15-DŞ	-	-
15:15	-	SBÖ-BD15-FMB	MÖİİ-BD15-YG	FTÖİİ-BD15-DŞ	-	-
16:15	ODIG11-Snl-4-ET	ODIG7-Snl-3-MK	ODIG6-Snl-14-FMB//\ODIG12-Snl-3-ET//\	ODIG5-Snl-4-DŞ	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

	Sınıf Öğretmenliği A N.Ö-4.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	ÖG11-Snl-4-MeÖz//\\ÖG9-Snl-14-DK//\\	-	ÖG10-Snl-4-MeÖz	-	-
9:15	-	ÖG11-Snl-4-MeÖz//\\ÖG9-Snl-14-DK//\\	-	ÖG10-Snl-4-MeÖz	-	-
10:15	-	SÇBEF-SanEğtS-MK	ÖG2-Snl-3-İK	ÖG3-Snl-3-ŞE//\\ÖG5-Snl-2-MUAK//\\ÖG6-Snl-4-MeÖz//\\ÖG8-Snl-1-BC//\\	-	-
11:15	-	SÇBEF-SanEğtS-MK	ÖG2-Snl-3-İK	ÖG3-Snl-3-ŞE//\\ÖG5-Snl-2-MUAK//\\ÖG6-Snl-4-MeÖz//\\ÖG8-Snl-1-BC//\\	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	TET-CD1-FYAZ	İK-BD5-İ.Ş.	-	-	-
14:15	-	TET-CD1-FYAZ	İK-BD5-İ.Ş.	-	-	-
15:15	ÖG1-Snl-11-İK//\\ÖG4-Snl-12-ŞE//\\	BSÖ-BD11-SG	SÇPK-BD5-NÖ	TESOY-BD14-GA	ÖG7-Sanal71-BC	-
16:15	ÖG1-Snl-11-İK//\\ÖG4-Snl-12-ŞE//\\	BSÖ-BD11-SG	SÇPK-BD5-NÖ	TESOY-BD14-GA	ÖG7-Sanal71-BC	-

EK 4. Uygulama Süreci TOĞÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

Sınıf Öğretmenliği C N.Ö-4.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	SÇBEF-SanEğİT-S-MK	ÖUİ-Snl-12-DŞ//\ÖUG5-Snl-13-ET//\ÖUG6-Snl-11-BC//\ÖUG9-Snl-10-EK//\	ÖUG3-Snl-12-MUAK	ÖUG10-Snl-9-MK	-
9:15	-	SÇBEF-SanEğİT-S-MK	ÖUİ-Snl-12-DŞ//\ÖUG5-Snl-13-ET//\ÖUG6-Snl-11-BC//\ÖUG9-Snl-10-EK//\	ÖUG3-Snl-12-MUAK	ÖUG10-Snl-9-MK	-
10:15	-	ÖUG2-Snl-12-SY	SÇPK-BD7-NÖ	-	-	-
11:15	-	ÖUG2-Snl-12-SY	SÇPK-BD7-NÖ	-	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	ÖUG4-Snl-10-MUAK//\ÖUG7-Snl-9-SY//\	BSÖ-BD8-SG	TESOY-BD6-GA	-	-
14:15	-	ÖUG4-Snl-10-MUAK//\ÖUG7-Snl-9-SY//\	BSÖ-BD8-SG	TESOY-BD6-GA	-	-
15:15	-	ÖUG8-Snl-11-SY	İK-BD10-İ.Ş.	TET-BD11-FYAZ	-	-
16:15	-	ÖUG8-Snl-11-SY	İK-BD10-İ.Ş.	TET-BD11-FYAZ	-	-

Sınıf Öğretmenliği A N.Ö-1.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	BLII-BL3-K.K.	-	-	-	-
9:15	-	BLII-BL3-K.K.	EP-BD10-OZY	-	-	-
10:15	-	BLII-BL3-K.K.	EP-BD10-OZY	-	-	-
11:15	-	BLII-BL3-K.K.	EP-BD10-OZY	-	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	YDII-BD11-ÖGER	GC-BD10-ŞB	GK-BD10-MS	TIISA-BD10-YŞ	AlİTII-Tarih L.-İTK	-
14:15	YDII-BD11-ÖGER	GC-BD10-ŞB	GK-BD10-MS	TIISA-BD10-YŞ	AlİTII-Tarih L.-İTK	-
15:15	YDII-BD11-ÖGER	TMII-BD10-YG	-	TTK-Tarih L.-İTK	-	-
16:15	-	TMII-BD10-YG	-	TTK-Tarih L.-İTK	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

Sınıf Öğretmenliği A N.Ö-2.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	-	-	-	-
9:15	BEOÖ-Ssalon2-SK	-	-	TCJ-Coğraf. L.-EY	GYT-BD10-BSB	-
10:15	BEOÖ-Ssalon2-SK	FTLUII-BİYO.LAB-DŞ	FTLUIIA2-BİYO.LAB-DŞ	TCJ-Coğraf. L.-EY	GYT-BD10-BSB	-
11:15	BEOÖ-Ssalon2-SK	FTLUII-BİYO.LAB-DŞ	FTLUIIA2-BİYO.LAB-DŞ	TCJ-Coğraf. L.-EY	GYT-BD10-BSB	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	ÖTMT-BD14-MEA	MÖ-BD14-YUÖ	SE-BD14-FMB	TDICMB-BD11-YK	ÇE-BD13-YŞ	-
14:15	ÖTMT-BD14-MEA	MÖ-BD14-YUÖ	SE-BD14-FMB	TDICMB-BD11-YK	ÇE-BD13-YŞ	-
15:15	ÖTMT-BD14-MEA	MÖ-BD14-YUÖ	SE-BD14-FMB	BAY-BD10-SG	-	-
16:15	ÖTMT-BD14-MEA	-	-	BAY-BD10-SG	-	-

Sınıf Öğretmenliği A N.Ö-3.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	ODIG2-Snl-13-UK	ODIG10-Snl-14-MK	ODIG4-Snl-11-DŞ//\ODIG9-Snl-14-YG//\	-	-
9:15	-	TÖ-BD14-MUAK	ODIG3-Snl-14-MS//\ODIG13-Snl-3-SG//\	ODIG8-Snl-14-BC	-	-
10:15	-	TÖ-BD14-MUAK	EÇE-BD8-BC	ODIG1-Snl-13-FYAZ	-	-
11:15	-	TÖ-BD14-MUAK	EÇE-BD8-BC	THU-BD15-SG	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	THU-Snl-4-SG	SBÖ-SanEğtS-FMB	MÖII-BD15-YG	FTÖII-BD15-DŞ	-	-
14:15	THU-Snl-4-SG	SBÖ-SanEğtS-FMB	MÖII-BD15-YG	FTÖII-BD15-DŞ	-	-
15:15	-	SBÖ-BD15-FMB	MÖII-BD15-YG	FTÖII-BD15-DŞ	-	-
16:15	ODIG11-Snl-4-ET	ODIG7-Snl-3-MK	ODIG6-Snl-14-FMB//\ODIG12-Snl-3-ET//\	ODIG5-Snl-4-DŞ	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

Sınıf Öğretmenliği A N.Ö-4.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	ÖG11-Snl-4-MeÖz//ÖG9-Snl-14-DK//	-	ÖG10-Snl-4-MeÖz	-	-
9:15	-	ÖG11-Snl-4-MeÖz//ÖG9-Snl-14-DK//	-	ÖG10-Snl-4-MeÖz	-	-
10:15	-	SÇBEF-SanEğtS-MK	ÖG2-Snl-3-İK	ÖG3-Snl-3-ŞE//ÖG5-Snl-2-MUAK//ÖG6-Snl-4-MeÖz//ÖG8-Snl-1-BC//	-	-
11:15	-	SÇBEF-SanEğtS-MK	ÖG2-Snl-3-İK	ÖG3-Snl-3-ŞE//ÖG5-Snl-2-MUAK//ÖG6-Snl-4-MeÖz//ÖG8-Snl-1-BC//	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	TET-CD1-FYAZ	İK-BD5-İ.Ş.	-	-	-
14:15	-	TET-CD1-FYAZ	İK-BD5-İ.Ş.	-	-	-
15:15	ÖG1-Snl-11-İK//ÖG4-Snl-12-ŞE//	BSÖ-BD11-SG	SÇPK-BD5-NÖ	TESOY-BD14-GA	ÖG7-Sanal71-BC	-
16:15	ÖG1-Snl-11-İK//ÖG4-Snl-12-ŞE//	BSÖ-BD11-SG	SÇPK-BD5-NÖ	TESOY-BD14-GA	ÖG7-Sanal71-BC	-

Sınıf Öğretmenliği B N.Ö-1.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	GC-BD10-ŞB	-	-	TIISA-BD16-YŞ	-
9:15	-	GC-BD10-ŞB	-	-	TIISA-BD16-YŞ	-
10:15	-	TMII-BD10-YG	GK-BD11-MS	-	TTK-Tarih L.-İTK	-
11:15	-	TMII-BD10-YG	GK-BD11-MS	-	TTK-Tarih L.-İTK	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	YDII-BD11-ÖGER	BLII-BL3-K.K.	EP-BD11-OZY	-	-	-
14:15	YDII-BD11-ÖGER	BLII-BL3-K.K.	EP-BD11-OZY	-	-	-
15:15	YDII-BD11-ÖGER	BLII-BL3-K.K.	EP-BD11-OZY	-	AllTII-Tarih L.-İTK	-
16:15	-	BLII-BL3-K.K.	-	-	AllTII-Tarih L.-İTK	-

EK 4. Uygulama Süreci TOĞÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

Sınıf Öğretmenliği C N.Ö-4.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	SÇBEF-SanEğİT-S-MK	ÖUİ-Snl-12-DŞ//ÖUG5-Snl-13-ET//ÖUG6-Snl-11-BC//ÖUG9-Snl-10-EK//	ÖUG3-Snl-12-MUAK	ÖUG10-Snl-9-MK	-
9:15	-	SÇBEF-SanEğİT-S-MK	ÖUİ-Snl-12-DŞ//ÖUG5-Snl-13-ET//ÖUG6-Snl-11-BC//ÖUG9-Snl-10-EK//	ÖUG3-Snl-12-MUAK	ÖUG10-Snl-9-MK	-
10:15	-	ÖUG2-Snl-12-SY	SÇPK-BD7-NÖ	-	-	-
11:15	-	ÖUG2-Snl-12-SY	SÇPK-BD7-NÖ	-	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	ÖUG4-Snl-10-MUAK//ÖUG7-Snl-9-SY//	BSÖ-BD8-SG	TESOY-BD6-GA	-	-
14:15	-	ÖUG4-Snl-10-MUAK//ÖUG7-Snl-9-SY//	BSÖ-BD8-SG	TESOY-BD6-GA	-	-
15:15	-	ÖUG8-Snl-11-SY	İK-BD10-İ.Ş.	TET-BD11-FYAZ	-	-
16:15	-	ÖUG8-Snl-11-SY	İK-BD10-İ.Ş.	TET-BD11-FYAZ	-	-

Sınıf Öğretmenliği B N.Ö-3.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	ODIG3-Snl-9-FS//ODIG4-Snl-7-FMB//ODIG7-Snl-3-YG//ODIG11-Snl-1-HGH//	ODIG1-Snl-9-GA//ODIG8-Snl-1-SY//ODIG9-Snl-3-MS//	ODIG2-Snl-9-GA//ODIG10-Snl-2-HGH//	-	-
9:15	-	SBÖ-BD15-FMB	TÖ-BD4-MUAK	MÖİI-BD16-YG	-	-
10:15	-	SBÖ-BD15-FMB	TÖ-BD4-MUAK	MÖİI-BD16-YG	-	-
11:15	-	SBÖ-BD15-FMB	TÖ-BD4-MUAK	MÖİI-BD16-YG	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	THU-BD7-SG	FTÖİI-BD16-DŞ	THU-BD7-SG	-	-
14:15	-	ODIG5-Snl-7-NY//ODIG13-Snl-2-SG//	FTÖİI-BD16-DŞ	EÇE-BD9-BC	-	-
15:15	THU-Snl-1-SG	ODIG6-Snl-4-NY	FTÖİI-BD16-DŞ	EÇE-BD9-BC	-	-
16:15	-	-	ODIG12-Snl-4-EK	-	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOĞÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

Sınıf Öğretmenliği B N.Ö-4.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	SÇBEF-SanEğİT-S-MK	ÖG5-Snl-7-YG//\ÖG8-Snl-4-DG//\ÖG3-Snl-8-SG//\	ÖG2-Snl-5-FMB//\ÖG4-Snl-7-ZK//\	-	-
9:15	-	SÇBEF-SanEğİT-S-MK	ÖG10-Snl-9-DK//\ÖG5-Snl-7-YG//\ÖG8-Snl-5-DG//\	ÖG2-Snl-5-FMB//\ÖG4-Snl-7-ZK//\ÖG1-Snl-10-GA//\	-	-
10:15	-	TET-BD7-FYAZ	ÖG10-Snl-9-DK	TESOY-BD6-GA	-	-
11:15	-	TET-BD7-FYAZ	İK-BD14-I.Ş.	TESOY-BD6-GA	-	-
12:15	-	-	İK-BD14-I.Ş.	-	-	-
13:15	-	ÖG6-Snl-6-DG//\ÖG1-Snl-4-UK//\	SÇPK-BD4-NÖ	-	-	-
14:15	-	ÖG6-Snl-6-DG//\ÖG1-Snl-4-UK//\	SÇPK-BD4-NÖ	-	-	-
15:15	-	ÖG7-Snl-5-DG	BSÖ-BD9-SG	ÖG11-Snl-8-ŞE	-	-
16:15	-	ÖG7-Snl-5-DG//\ÖG1-Snl-10-GA//\	BSÖ-BD9-SG	ÖG11-Snl-8-ŞE	ÖG3-Snl-2-SG	-

Türkçe Öğretmenliği N.Ö-1.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	EBKII-CD9-YŞ	OTII-CD9-SBK	-	-
9:15	-	ep-CD9-AHE	EBKII-CD9-YŞ	OTII-CD9-SBK	-	-
10:15	-	ep-CD9-AHE	AlİITII-Tarih L.-İTK	TDBII:ŞB-CD9-BV	-	-
11:15	-	ep-CD9-AHE	AlİITII-Tarih L.-İTK	TDBII:ŞB-CD9-BV	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	YAlI-CD9-ÖG	YDII-CD1-ÖGER	SAlI-CD9-Al	-	-
14:15	-	YAlI-CD9-ÖG	YDII-CD1-ÖGER	SAlI-CD9-Al	-	-
15:15	-	-	YDII-CD1-ÖGER	-	-	-
16:15	-	-	-	-	-	-

EK 4. Uygulama Süreci TOGÜ Eğitim Fakültesi Ders Programları (Devam)

	Türkçe Öğretmenliği N.Ö-2.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	-	TDBII:CB-CD11-SBK	BII-BL3-NE	-	-
9:15	-	-	TDBII:CB-CD11-SBK	BII-BL3-NE	Eİ-CD11-MT	-
10:15	-	YTE-CD11-YŞ	TDBII:CB-CD11-SBK	BII-BL3-NE	Eİ-CD11-MT	-
11:15	-	YTE-CD11-YŞ	Eİ-CD11-MT	BII-BL3-NE	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	ÖTMT-A2-MEA	-	ETE-CD11-MCV	THE-CD11-MAŞ	-
14:15	-	ÖTMT-A2-MEA	GD-CD11-BV	ETE-CD11-MCV	THE-CD11-MAŞ	-
15:15	-	ÖTMT-A2-MEA	GD-CD11-BV	-	-	-
16:15	-	ÖTMT-A2-MEA	GD-CD11-BV	-	-	-

	Türkçe Öğretmenliği N.Ö-3.Sınıf 2017-2018 Bahar Yarıyılı Haftalık Ders Programı					
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15	-	ÖÖY-CD13-B.K	ATKE-CD13-B.K	-	-	-
9:15	-	ÖÖY-CD13-B.K	ATKE-CD13-B.K	-	-	-
10:15	-	ÖÖY-CD13-B.K	ATKE-CD13-B.K	YTÖ-CD13-Aİ	-	-
11:15	-	ÖÖY-CD13-B.K	ATKE-CD13-B.K	YTÖ-CD13-Aİ	-	-
12:15	-	-	-	-	-	-
13:15	-	UT-CD13-HU	ATYE-CD13-FYZ	ÖD-CD13-BV	-	-
14:15	-	UT-CD13-HU	ATYE-CD13-FYZ	ÖD-CD13-BV	-	-
15:15	-	TET-CD13-DÇ	ATYE-CD13-FYZ	ÖD-CD13-BV	-	-
16:15	-	TET-CD13-DÇ	ATYE-CD13-FYZ	-	-	-

EK 5. Uygulama ve Eğitim Programı

Formların Ön Uygulanması ve (26 Şubat-2 Mart 2018)						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15						
9:15						
10:15						
11:15						
12:15						
13:15						
14:15						
15:15					Teknoloji ve Toplumsal Değişim, Doç. Dr. İbrahim ARPACI, CD7 (NÖ)	
16:15					Aile Eğitimi, Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Emin AKSOY, DC11 (NÖ)	
17:00						
18:00					Teknoloji ve Toplumsal Değişim, Doç. Dr. İbrahim ARPACI, CD7 (NÖ)	
19:00					Aile Eğitimi, Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Emin AKSOY, DC11 (NÖ)	
20:00						

Ön Testlerin Uygulanması ve Moodle Sisteminin Tanıtılması (5-9 Mart 2018)						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15					RPD1B: Doç. Dr. Necmi EŞGİ	
9:15				BÖTEB 2: Dr. Öğretim Üyesi Salih BARDAKCI BÖTEB4: Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Emin AKSOY		
10:15						
11:15			TÖB 1: Arş. Gör. Özlem GEDİKLİ, TÖB2: Prof. Dr. Adem IŞCAN, TÖB3: Dr. Öğretim Üyesi Beytullah KARAGÖZ, TÖB4: Dr. Öğretim Üyesi Sami BASKIN	SBÖ2: Arş. Gör. Emre DUMAN SBÖ3: Dr. Öğretim Üyesi Yasemin ER TUNA SBÖ4: Dr. Öğretim Üyesi İsa TAK		
12:15						
13:15			OÖÖ1: Dr. Öğretim Üyesi Salih BARDAKCI OÖÖ2: Arş. Gör. Begüm CANASLAN	RPD3: Dr. Öğretim Üyesi Rukiye ŞAHİN (NÖ)	SBÖ1: Doç. Dr. Necmi EŞGİ	
14:15			SÖ2B: Arş. Gör. Yunus Utkan ÖZDEMİR			
15:15			FBÖ1: Dr. Öğretim Üyesi Yasemin ER TUNA			
16:15						
17:00				RPD3: Dr. Öğretim Üyesi Rukiye ŞAHİN (İÖ)		
18:00						
19:00						
20:00						
21:00						
22:00						

Ön Testlerin Uygulanması ve Moodle Sisteminin Tanıtılması (12-16 Mart 2018)						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15						
9:15		İMÖ1,2,3,4: Prof. Dr. Aykut Emre BOZDOĞAN, Doç. Dr. Adem ŞAHİN		RPD2A: Dr. Öğretim Üyesi Ahmet ERDEM		
10:15			FBÖ3,4: Dr. Öğretim Üyesi Dekant KIRAN, Arş. Gör. Dr. Selçuk ARIK, Arş. Gör. Muhammed Davut GÜL			
11:15		BÖTEB1: Dr. Öğretim Üyesi Vildan ÇEVİK SÖ1A: Doç. Dr. Kerem KILIÇER	SÖ 3A,3B,4A,4B,4C: Dr. Öğretim Üyesi Niyazi Özdemir, Dr. Öğretim Üyesi İbrahim Şenel, Arş. Gör. Murat AKDAĞ, Arş. Gör. Begüm CANASLAN			
12:15						
13:15	SÖ2A: Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Emin AKSOY	SÖ1B: Doç. Dr. Kerem KILIÇER	RPD2B: Arş. Gör. Mesut ÖZTÜRK	RPD1A: Doç. Dr. Necmi EŞGİ		
14:15						
15:15		FBÖ2: Dr. Öğretim Üyesi Dekant KIRAN				
16:15		RPD4: Dr. Öğretim Üyesi Rukiye ŞAHİN (NÖ)				
17:00		RPD4: Dr. Öğretim Üyesi Rukiye ŞAHİN (İÖ)				
18:00						
19:00						
20:00						

EK 5. Uygulama ve Eğitim Programı (Devam)

Eğitimlerin Gerçekleştirilmesi ve Son Testlerin Uygulanması (2-6 Nisan 2018)						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15				BÖTEB 2: Dr. Öğretim Üyesi Salih BARDAKCI	RPD1B: Doç. Dr. Necmi EŞGİ	
9:15			TÖB 1: Arş. Gör. Özlem GEDİKLİ, TÖB2: Prof. Dr. Adem IŞCAN,			
10:15		TÖB3: Dr. Öğretim Üyesi Beytullah KARAGÖZ, TÖB4: Dr. Öğretim Üyesi Sami BASKIN				
11:15				SBÖ2: Arş. Gör. Emre DUMAN SBÖ3: Dr. Öğretim Üyesi Yasemin ER TUNA SBÖ4: Dr. Öğretim Üyesi İsa TAK		
12:15						
13:15			OÖÖ1: Dr. Öğretim Üyesi Salih BARDAKCI OÖÖ2: Arş. Gör. Begüm CANASLAN SÖ2B: Arş. Gör. Yunus Utkan ÖZDEMİR		SBÖ1: Doç. Dr. Necmi EŞGİ	
14:15						
15:15						
16:15			FBÖ1: Dr. Öğretim Üyesi Yasemin ER TUNA		BÖTEB4: Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Emin AKSOY	
17:00				RPD3: Dr. Öğretim Üyesi Rukiye ŞAHİN (NÖ) RPD3: Dr. Öğretim Üyesi Rukiye ŞAHİN (İÖ)		
18:00						
19:00						
20:00						
21:00						
22:00						

Eğitimlerin Gerçekleştirilmesi ve Son Testlerin Uygulanması (9-13 Nisan 2018)						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15		İMÖ1,2,3,4: Prof. Dr. Aykut Emre BOZDOĞAN, Doç. Dr. Adem ŞAHİN	FBÖ3,4: Dr. Öğretim Üyesi Dekant KIRAN, Arş. Gör. Dr. Selçuk ARIK, Arş. Gör. Muhammed Davut GÜL	RPD2A: Dr. Öğretim Üyesi Ahmet ERDEM		
9:15	BÖTEB1: Dr. Öğretim Üyesi Vildan ÇEVİK					
10:15						
11:15		SÖ1A:Doç. Dr. Kerem KILIÇER SÖ1B:Doç. Dr. Kerem KILIÇER	SÖ 3A,3B,4A: Dr. Öğretim Üyesi Niyazi Özdemir, Dr. Öğretim Üyesi İbrahim Şenel,		4B,4C: Arş. Gör. Murat AKDAĞ, Dr. Begüm CANASLAN	
12:15						
13:15	SÖ2A: Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Emin AKSOY			RPD1A: Doç. Dr. Necmi EŞGİ		
14:15						
15:15			RPD2B: Arş. Gör. Mesut ÖZTÜRK			
16:15		FBÖ2: Dr. Öğretim Üyesi Dekant KIRAN RPD4: Dr. Öğretim Üyesi Rukiye ŞAHİN (NÖ)				
17:00						
18:00						
19:00		RPD4: Dr. Öğretim Üyesi Rukiye ŞAHİN (İÖ)				
20:00						

EK 5. Uygulama ve Eğitim Programı (Devam)

İzleme (Kalıcılık) Testlerin Uygulanması (7-11 Mayıs 2018)						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8:15						
9:15		İMÖ1,2,3,4 BÖTEB4	BÖTEB2, RPD 2A			
10:15			FBÖ3, FBÖ4, SBÖ2,3,4			
11:15		BÖTEB1, SÖ1A	TÖB 1,2,3,4 SÖ 3A, 3B, 4A, 4B, 4C, RPD1B			
12:15						
13:15	SÖ2A	SÖ1B	OÖÖ1,2 RPD2B, RPD3NÖ, RPD1A			
14:15			SÖ2B			
15:15		FBÖ2	FBÖ1			
16:15		RPD4 NÖ				
17:00		RPDİÖ	RPD3 İÖ			
18:00						
19:00						
20:00						

EK 6. Yarı Yapılandırılmış Görüşmelere Katılan Öğretmen Adaylarının Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Bölümü	Programı	Sınıf Düzeyi	E-Devlet
						Kullanıcısı
K1	Kadın	20	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü	Türkçe Öğrt	1. sınıf	Evet
K2	Erkek	20	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	2. sınıf	Evet
K3	Kadın	18	Temel Eğitim Bölümü	Sınıf Öğrt	1. sınıf	Evet
K4	Erkek	21	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	2. sınıf	Evet
K5	Erkek	23	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü	Sosyal Bilgiler Öğrt	4. sınıf	Evet
K6	Kadın	22	Eğitim Bilimleri Bölümü	RPD	4. sınıf	Evet
K7	Kadın	20	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü	Sosyal Bilgiler Öğrt	2. sınıf	Evet
K8	Kadın	21	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü	İlköğretim Matematik Öğrt	4. sınıf	Evet
K9	Kadın	22	Eğitim Bilimleri Bölümü	RPD	4. sınıf	Evet
K10	Kadın	21	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü	İlköğretim Matematik Öğrt	4. sınıf	Evet
K11	Kadın	21	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü	İlköğretim Matematik Öğrt	4. sınıf	Evet
K12	Kadın	22	Eğitim Bilimleri Bölümü	RPD	4. sınıf	Evet
K13	Kadın	20	Temel Eğitim Bölümü	Sınıf Öğrt	2. sınıf	Evet
K14	Kadın	21	Eğitim Bilimleri Bölümü	RPD	2. sınıf	Evet
K15	Kadın	19	Eğitim Bilimleri Bölümü	RPD	2. sınıf	Evet
K16	Kadın	22	Temel Eğitim Bölümü	Sınıf Öğrt	4. sınıf	Evet
K17	Kadın	24	Eğitim Bilimleri Bölümü	RPD	4. sınıf	Evet
K18	Kadın	20	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	2. sınıf	Evet

**EK 6. Yarı Yapılandırılmış Görüşmelere Katılan Öğretmen Adaylarının Bilgileri
(Devam)**

K19	Kadın	20	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	2. sınıf	Evet
K20	Kadın	22	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü	İlköğretim Matematik Öğrt	3. sınıf	Evet
K21	Kadın	20	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü	Fen Bilgisi Öğrt	2. sınıf	Evet
K22	Kadın	21	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	4. sınıf	Evet
K23	Erkek	22	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	4. sınıf	Evet
K24	Kadın	24	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	4. sınıf	Evet
K25	Erkek	20	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	2. sınıf	Evet
K26	Kadın	18	Bilgisayar ve Öğretim Temel Eğitim Bölümü	Okul Öncesi Öğrt	1. sınıf	Evet
K27	Erkek	23	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	4. sınıf	Evet
K28	Kadın	22	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	4. sınıf	Evet
K29	Erkek	22	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	4. sınıf	Evet
K30	Erkek	23	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	4. sınıf	Evet
K31	Kadın	22	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü	Sosyal Bilgiler Öğrt	4. sınıf	Evet
K32	Kadın	22	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü	Sosyal Bilgiler Öğrt	4. sınıf	Evet
K33	Kadın	20	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	2. sınıf	Evet
K34	Erkek	21	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	4. sınıf	Evet

**EK 6. Yarı Yapılandırılmış Görüşmelere Katılan Öğretmen Adaylarının Bilgileri
(Devam)**

K35	Erkek	22	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	4. sınıf	Evet
K36	Erkek	21	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	3. sınıf	Evet
K37	Kadın	20	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	3. sınıf	Evet
K38	Erkek	22	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	4. sınıf	Evet
K39	Erkek	22	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	4. sınıf	Evet
K40	Erkek	22	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	4. sınıf	Evet
K41	Erkek	22	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	4. sınıf	Evet
K42	Erkek	28	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	4. sınıf	Evet
K43	Kadın	20	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	3. sınıf	Evet
K44	Kadın	21	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü	Sosyal Bilgiler Öğrt	3. sınıf	Evet
K45	Kadın	20	Temel Eğitim Bölümü	Okul Öncesi Öğrt	3. sınıf	Evet
K46	Erkek	24	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü	Sosyal Bilgiler Öğrt	4. sınıf	Evet
K47	Erkek	22	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü	Fen Bilgisi Öğrt	4. sınıf	Evet
K48	Erkek	22	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü	Türkçe Öğrt	4. sınıf	Evet
K49	Kadın	21	Eğitim Bilimleri Bölümü	RPD	4. sınıf	Evet
K50	Kadın	24	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	2. sınıf	Evet

**EK 6. Yarı Yapılandırılmış Görüşmelere Katılan Öğretmen Adaylarının Bilgileri
(Devam)**

			Matematik ve Fen Bilimleri			
K51	Kadın	22	Eğitimi Bölümü	Fen Bilgisi Öğrt	3. sınıf	Evet
K52	Kadın	20	Temel Eğitim Bölümü	Okul Öncesi Öğrt	3. sınıf	Evet
			Bilgisayar ve Öğretim			
K53	Erkek	25	Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTE	2. sınıf	Evet
			Türkçe ve Sosyal Bilimler			
K54	Erkek	23	Eğitimi Bölümü	Sosyal Bilgiler Öğrt	3. sınıf	Evet
			Matematik ve Fen Bilimleri			
K55	Kadın	23	Eğitimi Bölümü	Fen Bilgisi Öğrt	4. sınıf	Evet
			Matematik ve Fen Bilimleri			
K56	Kadın	18	Eğitimi Bölümü	Fen Bilgisi Öğrt	1. sınıf	Evet
K57	Kadın	22	Temel Eğitim Bölümü	Okul Öncesi Öğrt	1. sınıf	Evet
			Türkçe ve Sosyal Bilimler			
K58	Kadın	22	Eğitimi Bölümü	Sosyal Bilgiler Öğrt	4. sınıf	Evet
			Türkçe ve Sosyal Bilimler			
K59	Kadın	27	Eğitimi Bölümü	Sosyal Bilgiler Öğrt	4. sınıf	Evet
			Bilgisayar ve Öğretim			
K60	Kadın	22	Teknolojileri Eğitimi Bölümü	BÖTEB	2. sınıf	Evet
K61	Kadın	20	Temel Eğitim Bölümü	Sınıf Öğrt	4. sınıf	Evet
K62	Erkek	22	Eğitim Bilimleri Bölümü	RPD	2. sınıf	Evet

EK 7. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2017-2018 Öğretim Yılı Öğrenci Sayıları (08.03.2018 Tarihi İtibariyle)

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ 2017-2018 ÖĞRETİM YILI ÖĞRENCİ SAYILARI (08.03.2018 TARİHİ İTİBARIYLA)																										
TOKAT GAZİOSMANPAŞA			Hazırlık			1. SINIF			2. SINIF			3. SINIF			4. SINIF			5. SINIF			6. SINIF			GENEL TOPLAM		
YÜKSEKOKUL			E	K	TOP	E	K	TOP	E	K	TOP	E	K	TOP	E	K	TOP	E	K	TO	E	K	TO	E	K	TOP
EĞİTİM FAK.(NÖ)																										
1-Müzik Öğretmenliği 2-Sınıf					0	12	13	25	7	19	26	7	14	21	13	28	41			0			0	39	74	113
Öğretmenliği 3-Sosyal Bilg.Öğrt.					0	23	79	102	30	84	114	38	86	124	42	141	183			0			0	133	390	523
4-Resim-İş Öğrt.					0	33	40	73	28	45	73	26	40	66	38	39	77			0			0	125	164	289
5-Bil.ve Öğr.Tekn.Öğ. 6-Fen Bilgisi Öğrt.			0	1	0	12	9	21	10	12	22	8	15	23	11	15	26			0			0	41	51	92
7-Reh.ve Psik.Danış. 8-Türkçe Öğrt.			1	0	1	2	5	7	24	24	48	40	34	74	49	35	84			0			0	115	99	214
9-Okul Öncesi Öğrt.			1	0	0	2	17	19	11	52	63	11	44	55	25	60	85			0			0	49	173	222
10-İlk Öğretim Mat. Öğrt.					1	29	69	98	38	75	113	23	52	75	23	65	88			0			0	114	261	375
					1	27	42	69	19	47	66	22	47	69	30	49	79			0			0	99	185	284
					0	14	49	63	10	48	58	19	44	0	30	45	0			0			0	24	97	121
TOPLAM			2	1	3	162	356	518	186	450	636	194	376	570	261	477	738	0	0	0	0	0	0	805	1660	2465
EĞİTİM FAK. (İÖ)																										
1.Sosyal Bilg.Öğrt.					0			0			0			0			0			0			0	0	0	0
2.Sınıf Öğretmenliği					0			0			0			0	1	0	1			0			0	1	0	1
3. Fen Bileisi Öğrt.					0			0			0			0	3	2	5			0			0	3	2	5
4.Reh.ve Psik.Danış.					0			3	0	3	23	41	64	25	38	63	63			0			0	51	79	130
TOPLAM			0	0	0	0	0	3	0	3	23	41	64	29	40	69	69	0	0	0	0	0	0	55	81	136

EK 8. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

ÖĞRETMEN ADAYI GÖRÜŞME FORMU

Öğretmen Adayının;

Adı ve Soyadı :
Cinsiyeti :
Yaşı :
Bölümü :
Sınıfı :
Görüşme Yeri :
Görüşme Tarihi ve Saati :
Görüşme Süresi :

Merhabalar,

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı'nda doktora öğrenimimi sürdürmekte aynı zamanda da Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaktayım.

Öncelikle “*E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlerden Yararlanan Kullanıcılara Yönelik Bir Eğitim Model Önerisi*” başlıklı doktora tez çalışmam kapsamında gerçekleştirmiş olduğumuz farkındalık eğitimlerine katılarak sağladığını katkılar ve ayrıca görüşme talebimi de kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederim. Bu konudaki kişisel deneyimleriniz, görüş ve düşünceleriniz araştırma sürecim açısından büyük önem taşımaktadır.

Başlamadan önce bazı noktaları vurgulamak istiyorum. Yapacağımız görüşme sadece doktora tez çalışmam kapsamında kullanılacaktır. Araştırma raporlarında kesinlikle doğrudan isim ve soy isim bilgileriniz ya da sizi işaret edecek herhangi bir bilgi doğrudan ya da dolaylı olarak sunulmayacaktır. Araştırma tamamlandıktan sonra raporlarım ve süreçte sizden topladığım formlara ilişkin bilgileri talebiniz doğrultusunda sizinle seve seve paylaşırım.

Sizin için bir mahsuru yoksa görüşme sürecimizi kayıt altına almak istiyorum, bu sayede aktardığınız tüm verileri transkript etmem çok daha kolay olacaktır. Kayıt işlemini kabul etmeniz durumunda verileri transkript ettikten sonra sizinle paylaşacağım ve onay vermeniz durumunda tez çalışmam kapsamında kullanacağım.

Kayıt işlemini başlatabilir miyim? Sormak istediğiniz bir soru var mı? Teşekkür ederim, o zaman başlayabiliriz.

EK 8. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (Devam)

Size yönelteceğim sorular E-Devlet ve Üzerinden Sunulan Hizmetlerin Kullanımına İlişkin Yüzyüze Verilen Farkındalık Eğitimini ve sizlerle paylaşılan çevrim içi ortam öğeleri ile desteklenmiş Moodle platformunu kapsamaktadır.

Farkındalık eğitimi ve genel bilgiler

1. E-Devleti ve üzerinden sunulan hizmetleri günümüzde kullanıyor musunuz? Kullanıyorsanız hangi hizmetlerden yararlanıyorsunuz?

.....

.....

.....

2. E-Devleti ve üzerinden sunulan hizmetleri kullanmıyorsanız, nedenleri nelerdir?

.....

.....

.....

3. E-Devleti etkin bir şekilde kullandığınızı düşünüyor musunuz? Neden böyle düşünüyorsunuz?

.....

.....

.....

4. E-Devlet ve üzerinden sunulan hizmetlerin kullanımı farkındalığına ilişkin hazırlanan eğitimin size faydalı olduğunu/katkı sağladığını düşünüyor musunuz? Lütfen nedenlerini kısaca açıklayınız?

.....

.....

.....

5. Size göre hazırlanan farkındalık eğitiminde eksik olan özellikler nelerdir? Varsa lütfen önerilerinizi paylaşır mısınız?

.....

.....

.....

6. Size verilen E-Devlet ve üzerinden sunulan hizmetlerin kullanımı farkındalığına ilişkin hazırlanan eğitimi 100 puan üzerinden değerlendirecek olsanız kaç puan verirsiniz? Neden bu puanı verdiğinizi kısaca açıklayınız?

.....

EK 8. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (Devam)

.....
.....

7. E-Devlet ve üzerinden sunulan hizmetleri gelecekte de kullanmaya devam edecek misiniz? Lütfen düşüncelerinizi gerekçeleri ile açıkla mısınız?

.....
.....
.....

8. E-Devlet ve Üzerinden Sunulan Hizmetlere ilişkin oluşturulan çevrim içi Moodle platformunu inceleme fırsatınız oldu mu?

8.1. Evet ise;

8.1.1. E-Devlet ve üzerinden sunulan hizmetlerin kullanımı farkındalığına ilişkin hazırlanan çoklu ortam materyalleri ile web sitesinin kullanımının size faydalı olduğunu/katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

.....
.....
.....

8.1.2. E-Devlet ve üzerinden sunulan hizmetlerin kullanımı farkındalığına ilişkin hazırlanan çoklu ortam materyalleri ile web sitesini kullandınız mı ? Kullandı iseniz bu süreçte ne gibi zorluklar yaşadınız?

.....
.....
.....

8.1.3. Tasarlanmış olan çoklu ortam materyalleri ile web sitesi sizce hangi tür alt konu/konularla desteklenmelidir?

.....
.....
.....

8.1.4. Size verilen E-Devlet ve üzerinden sunulan hizmetlerin kullanımı farkındalığına ilişkin hazırlanan eğitime 100 puan üzerinden değerlendirecek olsanız kaç puan verirsiniz? Neden bu puanı verdiğinizi kısaca açıkla mısınız?

.....
.....
.....

EK 8. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (Devam)

8.1.5. Tasarlanmış olan çoklu ortam materyalleri ile web sitesinin kullanılabilirliğini 100 puan üzerinden değerlendirecek olsanız kaç puan verirsiniz? Neden bu puanı verdiğinizi kısaca açıkla mısınız?

.....
.....

8.1.6. Tasarlanmış olan çoklu ortam materyalleri ile web sitesini kullanmaktan memnun musunuz? Nedenleri ile açıklayınız?

.....
.....
.....

8.1.7. Size göre tasarlanmış olan çoklu ortam materyalleri ile web sitesinde eksik olan özellikler nelerdir? Varsa lütfen önerilerinizi paylaşır mısınız?

.....
.....
.....

8.2. Hayır ise;

Zaman ayırdığınız ve değerli katkılarınız için teşekkür ederim.

Hayatınız boyunca mutlu, sağlıklı ve başarılı olmanızı dilerim, çok teşekkürler...

EK 9. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Anketi

E-DEVLET KAPISI ÜZERİNDEN SUNULAN HİZMETLERE YÖNELİK FARKINDALIK ANKETİ

Sevgili Öğretmen Adayı,

Bu anket formu ile sizin e-devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetlere yönelik farkındalık düzeyinizin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sizin ve e-devlet kapısındaki profilinizin ayarlarına ilişkin bilgiler; ikinci bölümde e-devlet kapısı üzerinden sunulan bazı hizmetleri kullanıp kullanmadığınız ve son bölümde size sunulan hizmetler listesinde yer almayan, ama sizin kullandığınız hizmetler ve varsa sunulmasını istediğiniz diğer hizmetleri belirtmeniz istenmektedir.

Ölçme aracını yanıtlarken sizden kimliğinizi belirtecek özel herhangi bir bilgi istenmemektedir. Formu eksiksiz ve samimi olarak doldurmanız araştırma süreci açısından son derece önemlidir. Lütfen cevaplarınızı dikkatle veriniz.

Değerli katkılarınız için teşekkür ederim

Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER,

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü,

BÖLÜM I: Genel Bilgiler

Öğrenci Numaranız

:

Bölümünüz

: ☐ BÖTE ☐ SÖ ☐ OÖÖ ☐ SBÖ

☐ RPD ☐ TÖ ☐ İMÖ ☐ FBÖ

Sınıfınız

: ☐ 1. Sınıf ☐ 2. Sınıf ☐ 3. Sınıf ☐ 4. Sınıf

Cinsiyetiniz

: ☐ Kadın ☐ Erkek

Yaşınız

:

Uyruğunuz

: ☐ T.C. ☐ Türkmen ☐ Suriyeli

☐ Diğer (Lütfen belirtiniz):

Size e-devlet kullanımına yönelik bir eğitim verilecek olsa, bu eğitimi nasıl almak isterdiniz?

: ☐ Yüzyüze ☐ Uzaktan eğitimle

☐ Diğer (Lütfen belirtiniz):

E-Devlet parolanızı aldınız mı?

: ☐ Evet ☐ Hayır

Cevabınız evet ise;

İlk e-devlet parolanızı değiştirdiniz mi?

: ☐ Evet ☐ Hayır

Güvenli bir parola oluşturdunuz mu?

: ☐ Evet ☐ Hayır

Cep telefonunuzu tanımladınız mı?

: ☐ Evet ☐ Hayır

Cep telefonunuzu doğruladınız mı?

: ☐ Evet ☐ Hayır

Mail adresinizi tanımladınız mı?

: ☐ Evet ☐ Hayır

EK 9. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Anketi (Devam)

Mail adresinizi doğruladınız mı? : ☐Evet ☐Hayır

E-Devlet Anahtar (mobil) : ☐Evet ☐Hayır

uygulamasını kullanıyor musunuz?

Uygulama üzerinden erişim kısıtlamalarınızı yaptınız mı? : ☐Evet ☐Hayır

: İnternet bankacılığı ☐Açık ☐Kapalı

İlgili kısıtlama tercihleri : Yurtdışından erişim ☐Açık ☐Kapalı

: IP kısıtlaması ☐Açık ☐Kapalı

Bilgi paylaşımları : ☐Evet ☐Hayır

özelliğini kullanıyor musunuz?

Cevabınız evet ise;

Bilgilerinizi paylaştığınız kişi sayısı :

Sizinle bilgilerini paylaşan kişi sayısı :

Benim Sayfam kısmını özelleştirdiniz mi? : ☐Evet ☐Hayır

Favori uygulamalarımı özelleştirdiniz mi? : ☐Evet ☐Hayır

Benim Sayfam kısmına neler eklediniz?

Favori uygulamalarınıza neleri eklediniz?

.....
.....
.....

.....
.....
.....

İletişim tercihleriniz hakkında;

Parolanızı unuttuğunuzda hangi adımları takip edeceğinizi : ☐Evet ☐Hayır

belirlediniz mi?

İlgili Tercihler Olarak Neyi Seçtiniz?

: ☐Herhangi bir seçim yapmadım

: ☐Sadece PTT şubelerinden yeni şifre zarfı alarak

: ☐Cep telefonuma ve e-posta adresime gelecek kodları girerek

: ☐Cep telefonuma gelecek kodu girerek

E-Devlet kapısını sosyal ağlardan takip ediyor musunuz? : ☐Evet ☐Hayır

Cevabınız evet ise;

Hangi sosyal ağlardan takip ediyorsunuz?

: ☐Twitter ☐Facebook

☐Instagram ☐Youtube

EK 9. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Anketi (Devam)

Sizce güvenli bir parola aşağıdaki özelliklerden hangilerini içermektedir? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz...)

☐ en az 8 karakterden oluşur	☐ en az bir tane büyük harf içerir
☐ en az bir tane özel karakter içerir(örn: + - *)	☐ en az bir tane küçük harf içerir
☐ en az bir tane rakam içerir	☐ rakamlar ardışık olmalıdır (örn: 123)
☐ kişinin adı ya da soyadı şifresi olabilir	☐ doğum tarihi şifre olarak belirtilebilir (örn: 1995)
☐ çok kullanılan şifreler seçilebilir	☐ kolay tahmin edilen şifreler seçilebilir
☐ klavyedeki harf sırasına göre şifreler seçilebilir	☐ alfabedeki harf sırası

Güvenli bir parola oluştururken aşağıdaki yollardan hangisini ya da hangilerini kullanıyorsunuz?

Kendinize has kullandığınız yöntemler varsa lütfen belirtiniz... (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz...)

- ☐ cümlelerin baş harflerini birleştiririm (örn: Bir elin nesi var, iki elin sesi var. --> 1Env,2Esv.)
- ☐ bir cümlemin tamamını kullanırım (örn: OtobüsümKızılay'dan17:30'daKalkar.)
- ☐ benzer harf ve rakamları birbiri yerine kullanırım (örn: "g" yerine "9", "Z" yerine "2")
- ☐ benzer harf ya da rakamlar yerine özel karakterleri kullanırım (örn: "T"-“t”yerine “+”, “\$”-“\$” yerine “\$”)
- ☐ cümledeki sadece sesli ya da sessiz harfleri kullanırım (örn: "Örnek 1 Parola Veriyorum." cümlesi "rnk1PrIVryrm.")
- ☐ Diğer (lütfen açıklayınız):

Güvenli olduğunu düşündüğünüz bir parola yazar mısınız? (kullandığınız bir parola olmamalı, yeni bir parola oluşturabilirsiniz...)

Araştırma sonuçlarından haberdar olmak isterseniz mail adresinizi okunaklı bir şekilde buraya yazabilirsiniz:

Bu sayede araştırma sonuçlandıktan sonra sizinle kendi durumunuzu ve araştırma sonuçlarını rahatlıkla paylaşırım.

GÖRÜŞME TALEBİ:Araştırma süreci tamamlandıktan sonra sizinle gönüllülük esası temel alınacak şekilde görüşme yapmayı talep etmekteyim. Sizin de bu talebi kabul etmeniz doğrultusunda, belirtilen alanlara bilgilerinizi okunaklı bir şekilde yazmanız yeterli olacaktır. Sizinle iletişime geçilecek ve size uygun bir zamanda görüşme randevusu ayarlanacaktır. Teşekkür ederim☺

Adınız ve Soyadınız :

Cep Telefonu Numaranız:

EK 9. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Anketi (Devam)**BÖLÜM II: E-Devlet Kapısı Üzerinden Sunulan Hizmetler**

Sıra No	Hizmet Adı	Kullandım/ Biliyorum (2)	Kullanmadım/ Bilmiyorum (1)	Böyle bir hizmet olduğunun farkında değilim (0)
Adalet Bakanlığı				
1.	Adli sicil kaydı sorgulama	(2)	(1)	(0)
2.	Mahkeme dava dosyası sorgulama	(2)	(1)	(0)
Anayasa Mahkemesi Başkanlığı				
3.	Anayasa mahkemesi bireysel başvuru sorgulama	(2)	(1)	(0)
Yargıtay				
4.	Yargıtay iş başvurusu	(2)	(1)	(0)
5.	Yargıtay dava dosyası sorgulama	(2)	(1)	(0)
Çevre, Tarım ve Hayvancılık				
6.	Aydınlatma şikâyet başvurusu ve takibi	(2)	(1)	(0)
Devlet ve Mevzuat				
7.	Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı bursiyer evrak yükleme	(2)	(1)	(0)
8.	Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER) başvurusu ve sorgulama	(2)	(1)	(0)
9.	Cumhurbaşkanına yazın	(2)	(1)	(0)
10.	Yurtdışındaki temsilciliklerimiz	(2)	(1)	(0)
11.	İçişleri Bakanlığı randevu talep başvuru takibi ve sorgulama	(2)	(1)	(0)
12.	Bilgi edinme başvuru ve sorgulama	(2)	(1)	(0)
13.	İnsan hakları ihlal bildirimi başvuru ve sorgulama	(2)	(1)	(0)
14.	Nüfus kayıt örneği belgesi sorgulama	(2)	(1)	(0)
15.	Geçici kimlik belgesi sorgulama	(2)	(1)	(0)
16.	Yurtiçi seçmen kaydı sorgulama	(2)	(1)	(0)
17.	Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Başkanlığı göstergeler	(2)	(1)	(0)
18.	TÜİK haber bülteni	(2)	(1)	(0)
19.	TÜİK ulusal veri yayınlama takibi	(2)	(1)	(0)
Eğitim				
20.	Transkript sorgulama	(2)	(1)	(0)
21.	Öğrenci kayıt bilgileri sorgulama	(2)	(1)	(0)
22.	Sınav notu sorgulama	(2)	(1)	(0)
23.	Lisans burs başvurusu ve sonuç takibi	(2)	(1)	(0)
24.	Avrupa Birliği (AB) Bakanlığı terminoloji veri tabanı	(2)	(1)	(0)
25.	Kredi/burs nakil başvurusu	(2)	(1)	(0)

**EK 9. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Anketi
(Devam)**

26.	Kredi/burs iptal başvurusu	(2)	(1)	(0)
27.	Öğrenim/katkı kredisi ve burs sorgulama	(2)	(1)	(0)
28.	Kredi geri ödeme erteleme başvurusu	(2)	(1)	(0)
29.	Öğrenim / katkı kredisi geri ödeme sorgulama	(2)	(1)	(0)
30.	Yurt başvurusu	(2)	(1)	(0)
31.	Yurt kayıt işlemleri	(2)	(1)	(0)
32.	Ücretsiz yurt interneti öğrenci taahhüt işlemleri	(2)	(1)	(0)
33.	Milli kütüphane üyelik başvurusu	(2)	(1)	(0)
34.	Halk kütüphaneleri iletişim bilgileri	(2)	(1)	(0)
35.	Halk kütüphanelerindeki katalog tarama	(2)	(1)	(0)
36.	Halk kütüphanelerinden ödünç alınan/iade edilen materyal sorgulama	(2)	(1)	(0)
37.	Halk kütüphanelerine ön kayıt/bilgi güncelleme	(2)	(1)	(0)
38.	Lise mezuniyet belgesi sorgulama	(2)	(1)	(0)
39.	Yaygın eğitim sertifika bilgileri sorgulama	(2)	(1)	(0)
40.	Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) öğrenci nakil işlemi	(2)	(1)	(0)
41.	MEB sınav sonuç sorgulama	(2)	(1)	(0)
42.	MEB sınav yeri sorgulama	(2)	(1)	(0)
43.	Millî Eğitim Bakanlığı öğrenci bilgi sistemi	(2)	(1)	(0)
44.	Denklik başvurusu sorgulama	(2)	(1)	(0)
Üniversiteler				
45.	Öğrenci belgesi sorgulama	(2)	(1)	(0)
46.	Üniversite e-kayıt	(2)	(1)	(0)
47.	Yükseköğretim mezun belgesi sorgulama	(2)	(1)	(0)
Güvenlik				
48.	Aracımın çekildiği otopark bilgisi sorgulama	(2)	(1)	(0)
49.	Yurda giriş/çıkış belge sorgulama	(2)	(1)	(0)
50.	Toplum destekli polislik mahalle polisi hizmeti	(2)	(1)	(0)
51.	E-Pasaport gönderi takibi	(2)	(1)	(0)
52.	Askerlik durum belgesi sorgulama	(2)	(1)	(0)
53.	Asker Alma Dairesi Başkanlığı (ASAL) randevu başvurusu	(2)	(1)	(0)
54.	ASAL yoklama başvurusu	(2)	(1)	(0)
55.	ASAL adres bilgileri teyidi ve güncellenmesi	(2)	(1)	(0)
56.	ASAL celp dönemi tercihi	(2)	(1)	(0)
57.	Personel seferberlik tatbikat sorgulama	(2)	(1)	(0)
58.	Personel sefer görev emri sorgulama	(2)	(1)	(0)

EK 9. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Anketi (Devam)

İş ve Kariyer

59.	KPSS tercih rehberi (Devlet Personel Başkanlığı)	(2)	(1)	(0)
60.	EKPSS kura tercih bilgi	(2)	(1)	(0)
61.	Sosyal hizmetler kanunu kapsamında işe yerleştirme tercih işlemleri	(2)	(1)	(0)
62.	Maliye Bakanlığı e-bordro hizmeti	(2)	(1)	(0)
63.	Ücretli öğretmenlik başvurusu	(2)	(1)	(0)
64.	Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) aday işlemleri sistemi	(2)	(1)	(0)
65.	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) gezgin portal girişi	(2)	(1)	(0)

Kişisel Bilgiler

66.	Nüfus ve Vatandaşlık İşleri (NVI) adres bilgilerim	(2)	(1)	(0)
67.	Alt-üst soy bilgisi sorgulama	(2)	(1)	(0)
68.	Yargıtay siyasi parti üyeliği sorgulama	(2)	(1)	(0)
69.	Animasyon film yapım desteği	(2)	(1)	(0)
70.	Araştırma ve geliştirme desteği	(2)	(1)	(0)
71.	Belgesel film yapım desteği	(2)	(1)	(0)
72.	İlk filmini gerçekleştirecek yönetmen desteği	(2)	(1)	(0)
73.	Kısa film yapım desteği	(2)	(1)	(0)
74.	Senaryo ve diyalog yazım desteği	(2)	(1)	(0)
75.	Uzun metrajlı kurgu film yapım desteği	(2)	(1)	(0)
76.	Yapım sonrası desteği	(2)	(1)	(0)
77.	Eser sahibi olduğunuz kitaplara ilişkin bandrol bilgisi	(2)	(1)	(0)
78.	Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) burs başvuru sonucu sorgulama	(2)	(1)	(0)
79.	YTB bursluluk durum belgesi sorgulama	(2)	(1)	(0)

Sağlık

80.	Baz istasyonları ölçüm bilgileri	(2)	(1)	(0)
81.	Genel sağlık sigortası başvurusu sorgulama	(2)	(1)	(0)
82.	Böbrek ve mesane taşı analizi başvuru ve takip işlemleri	(2)	(1)	(0)
83.	Medula optik cam ve çerçeve bilgisi sorgulama	(2)	(1)	(0)
84.	Medula optik reçete bilgileri sorgulama	(2)	(1)	(0)
85.	Aile hekim bilgisi sorgulama	(2)	(1)	(0)
86.	Doktor bilgi bankası	(2)	(1)	(0)
87.	Organ ve doku nakil listesi sorgulama	(2)	(1)	(0)
88.	Organ ve doku bağıışı sorgulama ve iptali	(2)	(1)	(0)
89.	Organ ve doku bekleme listesi sorgulama	(2)	(1)	(0)

EK 9. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Anketi (Devam)

90.	Diş protezi hakkı sorgulama	(2)	(1)	(0)
91.	Tedavi bilgileri sorgulama	(2)	(1)	(0)
92.	4A/4B/4C ilaç kullanım süresi sorgulama	(2)	(1)	(0)
93.	4A/4B/4C muayene katılım payı sorgulama	(2)	(1)	(0)
94.	Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ilaç rapor bilgisi sorgulama	(2)	(1)	(0)

Sosyal Güvenlik ve Sigorta

95.	Aile yardımı bildirimi sorgulama	(2)	(1)	(0)
96.	(Sosyal Güvenlik Kurumu) SGK şahıs ödemeleri sorgulama	(2)	(1)	(0)
97.	Sosyal yardım bilgileri sorgulama	(2)	(1)	(0)

Şikâyet ve Bilgi Edinme

98.	Erasmus+ soru cevaplama hizmeti	(2)	(1)	(0)
99.	TBMM internet üzerinden randevu	(2)	(1)	(0)
100.	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Yeşil Masa Talep Başvurusu ve Sorgulama	(2)	(1)	(0)
101.	Türkiye Bankalar Birliği Bireysel Müşteri Hakem Heyeti	(2)	(1)	(0)
102.	Alo 183 sosyal destek başvurusu ve takibi	(2)	(1)	(0)

Telekomünikasyon

103.	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Kayıp/çalıntı ihbar bildirimi ve sorgulama/iptal	(2)	(1)	(0)
104.	IMEI kaydet / kaydı iptal	(2)	(1)	(0)
105.	IMEI cep telefonu numarası eşleştirme	(2)	(1)	(0)
106.	IMEI sorgulama / kayıt hakkı sorgulama	(2)	(1)	(0)
107.	IMEI-MSISDN eşleşme sorgulama	(2)	(1)	(0)
108.	Numara taşıma sorgulama	(2)	(1)	(0)
109.	Telefon ana kart değişikliği	(2)	(1)	(0)
110.	Mobil hat sorgulama	(2)	(1)	(0)
111.	Avea abonelik, borç ve alacak sorgulama	(2)	(1)	(0)
112.	Digitürk abonelik, borç ve alacak sorgulama	(2)	(1)	(0)
113.	D-Smart abonelik, borç ve alacak sorgulama	(2)	(1)	(0)
114.	Radyo ve Televizyon üst Kurulu (RTÜK) şikâyet ve beğeni bildirimi	(2)	(1)	(0)
115.	RTÜK karasal yayın frekans/kanal sorgulama	(2)	(1)	(0)
116.	RTÜK izleyici temsilcisi iletişim bilgileri sorgulama	(2)	(1)	(0)
117.	TÜRKSAT KabloTV hizmetlerim	(2)	(1)	(0)
118.	TÜRKSAT alacak talebi başvurusu	(2)	(1)	(0)
119.	TÜRKSAT KabloTV fatura ve anlık borç sorgulama	(2)	(1)	(0)
120.	TÜRKSAT şebeke sorgulama	(2)	(1)	(0)
121.	TÜRKSAT taahhütnamelerim	(2)	(1)	(0)

EK 9. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Anketi (Devam)

122.	TürkNet abonelik, borç ve alacak sorgulama	(2)	(1)	(0)
123.	Web sitesi erişim engeli başvurusu	(2)	(1)	(0)
124.	Web sitesi erişim engeli sorgulama	(2)	(1)	(0)
125.	Baz İstasyonları Ölçüm Bilgileri	(2)	(1)	(0)
126.	Superonline abonelik, borç ve alacak sorgulama	(2)	(1)	(0)
127.	TTNET abonelik, borç ve alacak sorgulama	(2)	(1)	(0)
128.	Türkcell abonelik, borç ve alacak sorgulama	(2)	(1)	(0)
129.	Türk Telekom abonelik, borç ve alacak sorgulama	(2)	(1)	(0)
130.	Vodafone abonelik, borç ve alacak sorgulama	(2)	(1)	(0)
131.	Vodafone Net abonelik, borç ve alacak sorgulama	(2)	(1)	(0)
İş ve Kariyer				
132.	Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) kayıt belgesi	(2)	(1)	(0)
133.	İŞKUR iş arayanlar için danışmanlık hizmeti randevusu alma	(2)	(1)	(0)
134.	İŞKUR Türk Meslekler Sözlüğü	(2)	(1)	(0)
135.	İŞKUR iş ilanları	(2)	(1)	(0)
136.	İŞKUR kurs/program ilanları ve ön başvurusu	(2)	(1)	(0)
137.	İŞKUR işsizlik ödeneği/iş kaybı tazminatı başvurusu	(2)	(1)	(0)
138.	İŞKUR iş başvuru sorgulama	(2)	(1)	(0)
139.	İŞKUR bana uygun işler	(2)	(1)	(0)
140.	İŞKUR kayıt belgesi	(2)	(1)	(0)
Trafik ve Ulaşım				
141.	Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü uçuş bilgileri sorgulama	(2)	(1)	(0)
142.	Araç plakasına yazılan ceza sorgulama	(2)	(1)	(0)
143.	Hızlı geçiş sistemi (HGS) hesap bilgileri sorgulama	(2)	(1)	(0)
144.	Adıma tescilli araç sorgulama	(2)	(1)	(0)
145.	Sürücü belgesi ve şahıslara yazılan ceza sorgulama	(2)	(1)	(0)
146.	Otomatik geçiş sistemi (OGS) şikâyet/istek başvuru ve takibi	(2)	(1)	(0)
147.	İller ve ilçeler arası mesafe sorgulama	(2)	(1)	(0)
Vergi, Harç ve Cezalar				
148.	OGS ihlal bilgileri sorgulama	(2)	(1)	(0)
149.	Vergi borcu sorgulama	(2)	(1)	(0)
Belediye Hizmetleri				
150.	Belediye bilgi edinme başvurusu ve sorgulaması	(2)	(1)	(0)
151.	Belediye sicil bilgileri sorgulama	(2)	(1)	(0)
152.	Belediye su aboneliği sorgulama	(2)	(1)	(0)
153.	Belediye su faturası sorgulama	(2)	(1)	(0)
154.	Belediye tahsilat bilgileri sorgulama	(2)	(1)	(0)

**EK 9. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Anketi
(Devam)**

155.	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) uygulamalı girişimcilik eğitimi	(2)	(1)	(0)
156.	KOSGEB girişimcilik destek programı yeni girişimci desteği başvurusu	(2)	(1)	(0)
157.	GENÇDES eser üretim desteği	(2)	(1)	(0)
158.	GNEÇDES etkinlik ve proje desteği	(2)	(1)	(0)
159.	GNEÇDES sanatsal faaliyet desteği	(2)	(1)	(0)
160.	Türk Standartları Enstitüsü (TSE) belgeli firma sorgulama	(2)	(1)	(0)
161.	TSE helal belgeli firma sorgulama	(2)	(1)	(0)
162.	Dış merkezler hava tahmini	(2)	(1)	(0)
163.	Günlük hava tahmini	(2)	(1)	(0)
164.	TCDD e-bilet rezervasyon ve satış	(2)	(1)	(0)
165.	Deniz suyu sıcaklıkları	(2)	(1)	(0)
166.	En yakın PTT	(2)	(1)	(0)
167.	PTT kayıtlı gönderi takibi	(2)	(1)	(0)
168.	PTT bank internet bankacılığı	(2)	(1)	(0)
169.	PTT telgraf	(2)	(1)	(0)
170.	Posta kodu sorgulama	(2)	(1)	(0)

BÖLÜM III: Diğer Görüşler

A)Burada belirtilmeyen ama kullandığınız başka hizmetler var mı? () Evet () Hayır

Cevabınız evet ise bunlar

hangileridir?

B)Sizce e-devlet kapısı üzerinden başka hangi hizmetler sunulabilir?

.....

C) E-Devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetleri **kullanmama** nedenleriniz nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

() Bu tür hizmetlerin olduğunun farkında değilim.

() Hizmetleri kullanırken yaşadığım teknik sorunlar nedeniyle e-devleti tercih etmiyorum.

() Sistemi kullanmanın güvenli olmadığını düşünüyorum.

() E-Devlet kapısından alınan evrakların resmi bir geçerliliği olmadığını düşünüyorum.

() İhtiyacım olan hizmetler çevrim içi ortamda sunulmamaktadır.(Örneğin,

.....

() Diğer (Lütfen açıklayınız:

.....

EK 9. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Anketi (Devam)

D) Aşağıda kategorileri verilen e-hizmetleri hangi sıklıkla kullandığınızı belirtiniz...

Sıra No	E-Hizmetler	Kullanım Sıklığı				
		Hiçbir zaman (1)	Yılda birkaç kez (2)	Ayda birkaç kez (3)	Haftada bir kez (4)	İki üç günde birkaç kez (5)
1.	Adalet	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.	Çevre, Tarım ve Hayvancılık	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.	Devlet ve Mevzuat	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.	Eğitim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.	Genel Bilgiler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.	Güvenlik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.	İş ve Kariyer	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8.	Kişisel Bilgiler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9.	Sağlık	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10.	Sosyal Güvenlik ve Sigorta	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11.	Şikâyet ve Bilgi Edinme	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12.	Telekomünikasyon	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13.	Trafik ve Ulaşım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14.	Vergi, Harç ve Cezalar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15.	Belediye Hizmetleri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16.	Üniversiteler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17.	Diğer (lutfen belirtiniz:)					

Sağlıklı, mutlu, başarılı ve güzelliklerle dolu bir hayat geçirmenizi diler; değerli katkılarınız için çok teşekkür ederim © Tuğba KÜ.

EK 10. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Ölçeği (Ön Test-Son Test-İzleme Test)

Lütfen Öğrenci Numaranızı Yazınız:

.....

E-Devlet Kapısı ve Üzerinden Sunulan Hizmetlerine İlişkin İfadeler

Aşağıda e-devlet kapısı ve üzerinden sunulan hizmetlere ilişkin ifadeler yer almaktadır. Ölçme aracını yanıtlarken sizden kimliğinizi belirtecek özel herhangi bir bilgi istenmemekle birlikte öğrenci numaranız bu formu ikinci kez uyguladığınızda kağıtlarınızın eşleşmesi için önemlidir. Lütfen öğrenci numaranızı belirtiniz ya da kendinizi tanımlayabileceğiniz bir rumuz seçerek belirtiniz. Formu eksiksiz ve samimi olarak doldurmanız araştırma süreci açısından son derece önemlidir. Lütfen cevaplarınızı dikkatle veriniz. *Değerli katkılarınız için teşekkür ederim*

Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER,
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü,

Sıra No	İfadeler	Bilgim yok	Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kısmen Katılmıyorum (3)	Katılmıyorum (4)	Tamamen Katılmıyorum (5)
E-Devlet kapısı üzerinden sunulan hizmetleri ...							
1.	... internet tarayıcısı veya mobil uygulama üzerinden etkin bir şekilde kullanım.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.	... mesai saati kavramı olmaksızın, her an her yerde (7 gün 24 saat) kullanabileceğimi bilirim.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.	... kullanabilmek için giriş yapacağım e-devlet kapısı kimlik doğrulama Sisteminde alternatif giriş seçeneklerim (E-Devlet şifresi, mobil imza, e-imza, T.C. Kimlik Kartı, internet bankacılığı) olduğunu bilirim.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.	... kullanarak, kâğıttan tasarruf sağlarım.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.	... kullanarak, zamandan tasarruf sağlarım.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.	... kullanarak, emekten tasarruf sağlarım.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.	... hizmetlerde yer alan bilgilerimin, güvenli bir profil oluşturup, güvenli bir şekilde kullandığım taktirde başkaları tarafından görüntülenemeyeceğini bilirim.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8.	... hizmetlerden yararlanma önce profilime eklediğim telefon numaram, e-posta adresim gibi özel bilgilerin tarafıma aitliğini doğrularım.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9.	... hizmetlerden yararlanmadan önce profilime telefon numaram, e-posta adresim gibi özel bilgileri eklerim.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
E-Devlet kapısı üzerinden sunulan ...							
10.	... hizmetleri kullanırken, resmi olarak tarafıma verilen ilk şifreyi kullanmaya devam ederim.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11.	... hizmetlerden ilk kez yararlanmaya başlamadan önce kendime 8 karakterden oluşan güvenli bir parola belirledim.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK 10. E-Devlet Kapısından Sunulan Hizmetlere Yönelik Farkındalık Ölçeği (Ön Test-Son Test-İzleme Test)

12.	... hizmetlerden yararlanmadan önce profilimdeki erişim kısıtlamalarını (ip, internet bankacılığı, yurtdışı erişimi gibi) aktif hale getiririm.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13.	... hizmetlerden yararlanmadan önce şifremi unuttuğumda nasıl bir yol izleneceğine dair tercihlerimi belirlerim.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14.	... kullanırken karşılaştığım sorunların çözümü için E-Devlet Yardım Modülünden (E-Devlet Çağrı Merkez, Bize Yazın, Hızlı Çözüm Merkezi ve Engelsiz Çağrı Merkezi) yeterli yardımı alabileceğimi bilirim.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15.	... hizmetlerden yararlanmaya başlamadan önce Benim Sayfam modülünü kullanarak profilimi özelleştiririm.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16.	... kullanırken yeniliklerden haberdar olmak için duyuruları sosyal ağlardan takip ederim.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17.	... hizmetlerin siber saldırılara karşı güvenli olduğuna inanırım.	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
... ile ilgili detaylı işlemlere e-devlet kapısı üzerinden erişebilirim.							
18.	Belediyelerin sağladığı olanaklar doğrultusunda (su faturası vb.) gerçekleştirebileceğim faaliyetler...	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19.	Vergi, trafik cezası, harç ödeme ve benzeri borç ve alacaklarım...	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20.	Emniyet veya askerlik gibi işler...	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21.	GSM, internet, telefon, posta ve diğer iletişim kanalları...	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22.	Sigorta, sosyal güvenlik ve maddi yardım durumum...	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23.	Genel bilgi ve veri kaynakları (<i>örneğin hava durumu, altının değeri gibi</i>) ...	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24.	İlaç, muayene, randevu gibi sağlığım...	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25.	Devlet kurumlarında bulunan varlık, borç vb. kişisel bilgilerim...	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26.	Çalışanların ve ticari işletmelerin gerek duyabileceği iş ve kariyer...	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27.	Devlet kurumları ve firmalar ile ilgili ihbar, şikâyet ve bilgi edinme talepleri...	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28.	Üniversitelerin sağladığı olanaklar doğrultusunda (öğrenci belgesi, transkript vb.) gerçekleştirebileceğim faaliyetler...	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK 11. Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi

Rotated Component Matrixa (a)

	Component				
	1	2	3	4	5
to29	,770	,132	,271	,020	-,016
to26	,761	,116	,043	,118	,056
to32	,759	,083	,024	,246	,016
to31	,738	,085	,137	,201	-,031
to30	,734	,134	,088	,182	-,014
to28	,731	,145	,176	,053	,034
to33	,728	,160	,196	,093	,025
to27	,727	,180	,267	-,039	-,034
to25	,721	,189	,130	,105	,031
to35	,715	,127	,110	,158	-,051
to24	,559	,149	,017	,265	,133
to5	,163	,798	,257	,039	,039
to6	,141	,777	,201	,060	-,084
to4	,207	,767	,178	,061	,029
to3	,172	,680	,185	,160	-,005
to1	,213	,596	,233	,164	,449
to8	,205	,594	,475	,147	-,002
to9	,159	,567	,472	,035	,051
to15	,161	,272	,671	,081	-,064
to18	,148	,163	,670	,222	,027
to19	,089	,205	,661	,080	,409
to16	,185	,122	,622	,222	,036
to13	,203	,340	,620	-,056	-,058
to12	,187	,383	,596	-,096	,131
to21	,235	,065	,139	,788	-,039
to20	,178	,126	,208	,738	-,008
to22	,285	,069	,053	,730	,018
to10	,187	,246	,018	,496	-,427
to17	,044	,020	-,048	,460	-,608

EK 11. Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi (Devam)

to2 ,238 ,509 ,186 ,259 ,531

ExtractionMethod: Principal Component Analysis.

RotationMethod: VarimaxwithKaiserNormalization.a

aRotationconverged in 9 iterations.

Rotated Component Matrixa

(b)

	Component			
	1	2	3	4
to29	,767	,139	,250	,032
to26	,762	,118	,057	,102
to32	,761	,079	,043	,235
to31	,737	,084	,136	,207
to30	,733	,132	,090	,186
to28	,731	,152	,174	,046
to33	,728	,160	,196	,088
to27	,723	,192	,235	-,016
to25	,721	,192	,134	,099
to35	,712	,127	,101	,175
to24	,565	,146	,067	,214
to5	,160	,812	,246	,049
to6	,133	,788	,164	,111
to4	,204	,775	,170	,074
to3	,169	,678	,183	,176
to8	,203	,594	,463	,156
to9	,158	,576	,461	,031
to1	,232	,575	,343	,023
to19	,106	,218	,742	-,065
to18	,148	,171	,671	,197
to15	,156	,280	,635	,100
to16	,187	,125	,628	,194
to12	,189	,406	,587	-,128

EK 11. Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi (Devam)

to13	,197	,361	,569	-,028
to21	,238	,042	,202	,756
to20	,182	,108	,270	,699
to22	,290	,047	,126	,683
to17	,020	-,006	-,146	,641
to10	,170	,223	-,039	,622

ExtractionMethod: Principal Component Analysis.

RotationMethod: VarimaxwithKaiserNormalization.a

aRotationconverged in 6 iterations.

Rotated Component Matrixa

(c)

	Component			
	1	2	3	4
to29	,769	,125	,267	,007
to26	,764	,118	,063	,085
to32	,762	,089	,038	,232
to31	,739	,087	,137	,198
to30	,734	,138	,088	,182
to28	,731	,148	,182	,033
to33	,728	,159	,200	,080
to27	,724	,178	,251	-,039
to25	,722	,191	,138	,086
to35	,714	,130	,102	,166
to24	,564	,164	,053	,224
to5	,159	,818	,247	,042
to6	,134	,793	,169	,095
to4	,204	,782	,171	,065
to3	,174	,675	,195	,145
to8	,204	,589	,473	,142
to1	,231	,571	,351	,007
to9	,158	,566	,474	,015

EK 11. Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi (Devam)

to19	,098	,216	,734	-,038
to18	,147	,169	,669	,208
to15	,156	,267	,645	,097
to16	,188	,116	,634	,191
to12	,185	,390	,601	-,135
to13	,196	,342	,587	-,045
to21	,244	,077	,171	,777
to20	,185	,145	,235	,729
to22	,295	,080	,097	,701
to17	,033	,006	-,148	,624

ExtractionMethod: Principal Component Analysis.

RotationMethod: VarimaxwithKaiserNormalization.a

aRotationconverged in 5 iterations.

Rotated Component Matrixa (d)

	Component			
	1	2	3	4
to29	,769	,121	,270	,009
to26	,766	,110	,061	,088
to32	,763	,085	,037	,235
to31	,739	,084	,138	,199
to30	,734	,135	,090	,184
to28	,731	,144	,185	,034
to33	,728	,155	,203	,081
to27	,724	,172	,254	-,037
to25	,722	,190	,142	,087
to35	,713	,129	,105	,167
to24	,565	,159	,053	,226
to5	,159	,818	,266	,038
to6	,133	,796	,187	,091
to4	,202	,789	,191	,060

EK 11. Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi (Devam)

to3	,174	,676	,210	,142
to1	,231	,570	,365	,004
to8	,212	,561	,473	,146
to19	,098	,204	,739	-,038
to18	,145	,164	,676	,206
to15	,156	,259	,652	,096
to16	,187	,109	,638	,191
to12	,187	,378	,609	-,136
to13	,197	,331	,594	-,046
to21	,241	,080	,174	,776
to20	,184	,143	,237	,729
to22	,294	,079	,098	,701
to17	,033	,005	-,151	,626

ExtractionMethod: Principal Component Analysis.

RotationMethod: VarimaxwithKaiserNormalization.a

aRotationconverged in 5 iterations.

Rotated Component Matrixa (e)

	Component				
	1	2	3	4	5
to29	,761	,138	,263	,027	,028
to26	,756	,124	,057	,124	,022
to32	,756	,086	,049	,215	,123
to33	,731	,160	,208	,088	,011
to31	,731	,091	,144	,174	,127
to30	,727	,144	,091	,164	,113
to28	,725	,157	,174	,069	-,001
to27	,719	,184	,264	-,023	,023
to25	,713	,195	,123	,125	,014
to35	,713	,110	,147	,118	,133
to24	,553	,165	,027	,290	-,008

EK 11. Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi (Devam)

to34	,443	,217	,436	-,082	-,165
to5	,156	,797	,243	,032	,025
to4	,201	,759	,182	,041	,063
to6	,132	,756	,203	,019	,151
to3	,165	,679	,179	,117	,130
to1	,219	,645	,244	,202	-,232
to8	,189	,599	,474	,121	,120
to9	,146	,572	,465	,037	,001
to2	,245	,567	,208	,306	-,257
to15	,139	,266	,667	,061	,124
to16	,166	,109	,655	,180	,143
to12	,179	,388	,616	-,053	-,149
to13	,188	,331	,612	-,060	,029
to18	,132	,196	,605	,276	-,040
to19	,089	,282	,595	,227	-,412
to14	,251	,081	,527	,034	,490
to11	,250	,370	,447	,081	,169
to23	,246	,294	,445	,375	-,205
to21	,229	,071	,132	,738	,263
to22	,279	,075	,062	,726	,158
to20	,174	,149	,163	,702	,211
to17	,033	-,058	-,054	,298	,615
to10	,173	,197	,038	,338	,571
to7	,264	,374	,161	,295	,446

ExtractionMethod: Principal Component Analysis.

RotationMethod: VarimaxwithKaiserNormalization.a

aRotationconverged in 8 iterations.

EK 11. Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi (Devam)**Rotated Component Matrixa****(f)**

	Component				
	1	2	3	4	5
to29	,765	,142	,263	,018	,014
to26	,760	,123	,060	,116	,013
to32	,758	,087	,051	,212	,115
to31	,734	,093	,147	,170	,115
to30	,730	,144	,095	,158	,103
to28	,728	,161	,171	,063	-,010
to33	,726	,171	,190	,093	,010
to25	,719	,194	,129	,113	,000
to27	,719	,190	,258	-,028	,014
to35	,710	,117	,138	,123	,131
to24	,559	,160	,035	,280	-,020
to5	,156	,800	,233	,031	,023
to4	,200	,761	,174	,042	,062
to6	,129	,759	,194	,024	,153
to3	,165	,680	,175	,118	,127
to1	,218	,651	,227	,197	-,238
to8	,192	,603	,472	,119	,106
to9	,149	,577	,460	,031	-,012
to2	,245	,571	,194	,300	-,265
to15	,145	,270	,675	,053	,098
to16	,173	,113	,666	,172	,115
to18	,140	,201	,609	,266	-,068
to13	,190	,342	,605	-,063	,013
to12	,177	,403	,595	-,054	-,161
to19	,091	,293	,579	,215	-,433
to14	,258	,082	,547	,034	,468
to11	,253	,376	,448	,080	,154
to23	,248	,303	,434	,368	-,224
to21	,231	,072	,138	,744	,248

EK 11. Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi (Devam)

to22	,281	,076	,063	,731	,146
to20	,178	,148	,171	,704	,194
to17	,032	-,062	-,039	,315	,615
to10	,171	,197	,045	,355	,571
to7	,267	,371	,174	,300	,437

ExtractionMethod: Principal Component Analysis.

RotationMethod: VarimaxwithKaiserNormalization.a

aRotationconverged in 9 iterations.

Rotated Component Matrixa**(g)**

	Component				
	1	2	3	4	5
to29	,767	,117	,279	,017	,024
to26	,760	,118	,068	,112	,001
to32	,759	,091	,042	,224	,080
to31	,736	,082	,153	,176	,108
to30	,732	,137	,105	,161	,094
to28	,728	,142	,189	,056	-,006
to33	,726	,159	,195	,100	-,011
to27	,721	,166	,276	-,027	,023
to25	,719	,189	,133	,121	-,030
to35	,711	,123	,117	,152	,080
to24	,558	,162	,039	,278	-,058
to5	,156	,779	,294	,027	,012
to4	,200	,755	,214	,055	,020
to6	,132	,749	,239	,035	,129
to3	,167	,668	,221	,124	,106
to1	,214	,640	,260	,193	-,301
to2	,240	,573	,203	,308	-,365
to8	,195	,566	,517	,121	,111
to9	,151	,531	,519	,015	,018

EK 11. Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi (Devam)

to7	,273	,384	,160	,350	,371
to18	,141	,132	,662	,232	-,005
to15	,150	,238	,661	,092	,065
to12	,179	,335	,660	-,095	-,088
to13	,194	,278	,660	-,088	,088
to19	,087	,225	,637	,172	-,401
to16	,177	,119	,579	,259	-,019
to11	,258	,312	,527	,040	,256
to23	,246	,258	,476	,339	-,220
to21	,233	,073	,129	,762	,191
to22	,280	,067	,082	,718	,126
to20	,178	,142	,175	,716	,148
to17	,040	-,051	-,049	,343	,624
to10	,178	,198	,060	,377	,578

ExtractionMethod: Principal Component Analysis.

RotationMethod: VarimaxwithKaiserNormalization.a

aRotationconverged in 11 iterations.

Rotated Component Matrixa**(h)**

	Component				
	1	2	3	4	5
to29	,766	,118	,282	,014	,028
to26	,761	,114	,063	,120	-,005
to32	,759	,089	,040	,229	,079
to31	,735	,082	,155	,175	,111
to30	,731	,136	,106	,161	,095
to28	,728	,142	,190	,056	-,004
to33	,726	,159	,197	,099	-,007
to27	,721	,166	,277	-,029	,026
to25	,719	,188	,134	,121	-,028
to35	,711	,124	,120	,150	,085

to24	,559	,158	,034	,287	-,065
to5	,156	,781	,299	,021	,014
to4	,199	,761	,223	,044	,027
to6	,131	,753	,246	,026	,133
to3	,166	,671	,225	,118	,109
to1	,213	,642	,265	,192	-,300
to2	,240	,572	,205	,312	-,367
to8	,201	,553	,503	,131	,098
to7	,270	,389	,168	,342	,378
to18	,139	,137	,671	,223	,002
to15	,149	,241	,668	,082	,072
to13	,194	,279	,661	-,092	,087
to12	,179	,336	,661	-,097	-,092
to19	,087	,222	,639	,170	-,398
to16	,176	,121	,587	,249	-,009
to11	,259	,312	,525	,039	,250
to23	,245	,258	,479	,339	-,218
to21	,230	,076	,135	,757	,200
to22	,279	,067	,083	,721	,128
to20	,177	,141	,178	,714	,154
to17	,039	-,050	-,051	,342	,623
to10	,177	,200	,062	,372	,581

ExtractionMethod: Principal Component Analysis.

RotationMethod: VarimaxwithKaiserNormalization.a

aRotationconverged in 11 iterations.

Rotated Component Matrixa

(i)

	Component				
	1	2	3	4	5
to29	,766	,281	,120	,017	,016
to26	,762	,063	,110	,117	-,026
to32	,761	,042	,085	,233	,038
to31	,737	,157	,081	,185	,074

EK 11. Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi (Devam)

to30	,734	,108	,132	,168	,057
to28	,728	,190	,138	,052	-,025
to33	,726	,196	,158	,097	-,028
to27	,722	,278	,161	-,030	,004
to25	,719	,133	,188	,117	-,047
to35	,712	,121	,123	,158	,052
to24	,559	,034	,152	,276	-,101
to15	,151	,670	,237	,089	,027
to18	,138	,669	,143	,219	-,018
to13	,195	,660	,292	-,082	,094
to12	,178	,657	,341	-,107	-,084
to19	,084	,634	,205	,118	-,427
to16	,178	,590	,105	,243	-,080
to11	,263	,529	,317	,068	,215
to23	,244	,478	,243	,309	-,276
to5	,158	,296	,788	,029	-,009
to4	,201	,221	,765	,054	-,005
to6	,135	,245	,761	,048	,102
to3	,169	,225	,676	,137	,067
to1	,213	,261	,627	,160	-,352
to8	,204	,506	,549	,142	,039
to2	,240	,201	,547	,269	-,439
to21	,233	,139	,076	,778	,108
to22	,281	,085	,068	,732	,049
to20	,180	,181	,141	,729	,067
to17	,043	-,047	-,011	,419	,619
to10	,184	,070	,215	,442	,512

ExtractionMethod: Principal Component Analysis.

RotationMethod: VarimaxwithKaiserNormalization.a

aRotationconverged in 8 iterations.

EK 11. Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi (Devam)**Rotated Component Matrixa****(i)**

	Component				
	1	2	3	4	5
to29	,767	,280	,115	,021	-,014
to26	,762	,063	,106	,116	,031
to32	,761	,042	,081	,236	-,027
to31	,738	,155	,076	,191	-,064
to30	,734	,108	,129	,173	-,047
to28	,729	,190	,134	,053	,027
to33	,728	,194	,150	,099	,038
to27	,725	,274	,152	-,025	,001
to25	,719	,134	,183	,118	,054
to35	,712	,121	,120	,163	-,044
to24	,559	,036	,146	,271	,114
to18	,141	,669	,133	,221	,029
to15	,155	,667	,227	,096	-,016
to13	,195	,666	,295	-,077	-,109
to12	,179	,665	,341	-,110	,069
to19	,084	,645	,198	,098	,423
to16	,178	,593	,099	,239	,085
to11	,266	,526	,313	,083	-,206
to23	,246	,482	,231	,297	,290
to5	,161	,304	,788	,035	,017
to4	,202	,232	,769	,060	,012
to6	,137	,253	,764	,059	-,093
to3	,171	,231	,676	,147	-,051
to1	,216	,266	,614	,150	,375
to2	,244	,204	,528	,255	,471
to21	,232	,139	,069	,782	-,071
to22	,280	,087	,061	,733	-,016
to20	,179	,182	,134	,732	-,032
to17	,043	-,055	-,006	,451	-,592

EK 11. Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi (Devam)

to10 ,183 ,069 ,223 ,470 -,487

ExtractionMethod: Principal Component Analysis.

RotationMethod: VarimaxwithKaiserNormalization.a

aRotationconverged in 9 iterations.

Rotated Component Matrixa

(j)

	Component				
	1	2	3	4	5
to29	,768	,280	,106	,012	,042
to26	,762	,062	,087	,103	,093
to32	,761	,042	,081	,238	,018
to31	,739	,156	,080	,196	-,019
to30	,734	,108	,136	,181	-,008
to28	,728	,191	,123	,044	,073
to33	,727	,196	,141	,091	,077
to27	,725	,275	,144	-,033	,046
to25	,719	,135	,167	,104	,109
to35	,713	,123	,124	,166	-,005
to24	,556	,035	,126	,258	,160
to18	,139	,670	,133	,220	,061
to15	,154	,667	,231	,099	,027
to13	,196	,664	,313	-,059	-,060
to12	,176	,661	,330	-,114	,123
to19	,074	,643	,135	,045	,449
to16	,177	,594	,076	,220	,144
to11	,272	,521	,319	,099	-,075
to23	,240	,478	,174	,258	,375
to5	,160	,302	,791	,044	,110
to6	,139	,252	,782	,080	,002
to4	,202	,230	,770	,068	,108
to3	,175	,227	,665	,148	,098

EK 11. Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi (Devam)

to21	,236	,138	,069	,791	,021
to20	,181	,184	,139	,742	,035
to22	,282	,084	,048	,734	,086
to2	,237	,195	,427	,189	,621
to17	,057	-,051	,086	,530	-,551
to1	,212	,257	,523	,090	,545

ExtractionMethod: Principal Component Analysis.

RotationMethod: VarimaxwithKaiserNormalization.a

aRotationconverged in 6 iterations.

Rotated Component Matrixa (k)

	Component			
	1	2	3	4
to29	,765	,285	,119	,011
to26	,760	,080	,117	,103
to32	,758	,044	,096	,243
to31	,735	,148	,085	,207
to30	,732	,105	,141	,182
to28	,726	,202	,144	,042
to33	,724	,207	,163	,090
to27	,722	,280	,157	-,036
to25	,715	,151	,196	,103
to35	,709	,117	,130	,174
to24	,554	,065	,168	,247
to19	,067	,713	,226	,036
to18	,138	,676	,138	,191
to12	,166	,658	,346	-,102
to15	,149	,656	,227	,093
to13	,189	,630	,288	-,052
to16	,171	,607	,107	,222
to23	,230	,528	,257	,267

EK 11. Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi (Devam)

to11	,265	,486	,295	,108
to5	,147	,290	,796	,043
to4	,190	,219	,776	,065
to6	,126	,219	,764	,084
to3	,166	,221	,671	,138
to1	,204	,345	,631	,057
to2	,229	,299	,558	,160
to21	,227	,125	,087	,822
to20	,172	,173	,155	,763
to22	,276	,090	,080	,747

ExtractionMethod: Principal Component Analysis.

RotationMethod: VarimaxwithKaiserNormalization.a

aRotationconverged in 6 iterations.

EK 12. Uygulama Dokümanları ve Ek Kaynaklar

Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
BÖTE Bölümü

GOÜ LMS
ve
Eğitime Kayıt

Adres: <http://lms.gop.edu.tr/>

Giriş Yapma

E-Posta Adresi Alma

Dr. Dr. Seren SAĞIN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
BÖTE Bölümü

Yeni Hesap Oluşturma

Dr. Dr. Seren SAĞIN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
BÖTE Bölümü

Etkinliği Bulma

Dr. Dr. Seren SAĞIN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
BÖTE Bölümü

Soru ve Cevap ?!

Dijital Vatandaşlık

Eğilim: Tuğba Kocadağ

Etkinliği Bulma: Dijital Vatandaşlık

Dr. Dr. Seren SAĞIN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
BÖTE Bölümü

Dijital Vatandaşlık seçilerek
«Beni Kaydet» tıklanmalı

Dr. Dr. Seren SAĞIN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
BÖTE Bölümü

İletişim:

- Kayıt esnasında herhangi bir problemle karşılaşılmaması durumunda
 - > Eğitim Fakültesi, A Blok, 2. Kat, A-220 numaralı ofisten,
 - > tuğba.kocadag@gmail.com e-posta adresinden,
 - > 03562521616-3568 numaralı iç hatlıdan
- Hızlı bir şekilde yardım alabilirsiniz.

Dr. Dr. Seren SAĞIN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
BÖTE Bölümü

EK 12. Uygulama Dokümanları ve Ek Kaynaklar (Devam)

Lms
E-Posta: lms@yop.edu.tr
0356 262 16 16

Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
BÖTE Bölümü

GOÜ LMS
ve
Eğitime Kayıt

Adres: <http://lms.gop.edu.tr/>

Dr. Dr. Baki ŞAHİN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Giriş Yapma

Dr. Dr. Baki ŞAHİN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

E-Posta Adresi Alma

Dr. Dr. Baki ŞAHİN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Yeni Hesap Oluşturma

Dr. Dr. Baki ŞAHİN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Etkinliği Bulma

Dr. Dr. Baki ŞAHİN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Dijital Vatandaşlık

Dr. Dr. Baki ŞAHİN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Dijital Vatandaşlık seçilerek «Beni Kaydet» tıklanmalı

Dr. Dr. Baki ŞAHİN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Haber Forumu Altında Yer Alan Etkinlikler

Dr. Dr. Baki ŞAHİN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Haber Forumu Altında Yer Alan Etkinlikler

5 Şubat - 11 Şubat

Temel Öğrenimler

5 Şubat tarihinde öğretim üleri tarafından hazırlanan ve bu etkinlik kapsamında öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilen bir etkinlik olarak düzenlenmiştir. Öğrencilerin katılımı...

Dr. Dr. Baki ŞAHİN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Haber Forumu Altında Yer Alan Etkinlikler

12 Şubat - 18 Şubat

Temel Öğrenimler

12 Şubat tarihinde öğretim üleri tarafından hazırlanan ve bu etkinlik kapsamında öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilen bir etkinlik olarak düzenlenmiştir. Öğrencilerin katılımı...

Dr. Dr. Baki ŞAHİN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Haber Forumu Altında Yer Alan Etkinlikler

26 Şubat - 4 Mart

Temel Öğrenimler

26 Şubat tarihinde öğretim üleri tarafından hazırlanan ve bu etkinlik kapsamında öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilen bir etkinlik olarak düzenlenmiştir. Öğrencilerin katılımı...

Dr. Dr. Baki ŞAHİN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Haber Forumu Altında Yer Alan Etkinlikler

5 Mart - 11 Mart

Temel Öğrenimler

5 Mart tarihinde öğretim üleri tarafından hazırlanan ve bu etkinlik kapsamında öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilen bir etkinlik olarak düzenlenmiştir. Öğrencilerin katılımı...

Dr. Dr. Baki ŞAHİN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Soru ve Cevap ?!

Dijital Vatandaşlık

Eğitmen: Tuğba Kocadağ

Dr. Dr. Baki ŞAHİN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

EK 12. Uygulama Dokümanları ve Ek Kaynaklar (Devam)

Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
BÖTE Bölümü

E-Devlet Kapısı

Kurulum ve İşletme

■ «e-Devlet Kapısı'nın kurulumu, işletilmesi ve yönetilmesi görev ve sorumluluğu 2004/2006 tarihli ve 26145 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren, 24/3/2006 tarihli ve 2006/10316 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Başbakanlık adına Ulaştırma Bakanlığı yetkiisine verilmiştir. Anılan Bakanlar Kurulu kararı ve 10/08/2006 tarih ve 26255 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan, 2006/22 sayılı Başbakanlık Genelgesi gereği, kamu hizmetlerinin elektronik ortamda, ortak bir platformda ve vatandaş odaklı sunumu için iş süreçlerinin gözden geçirilmesi, içerik yönetimi, entegrasyon ile ilgili standartlar ve gerekli hukuki düzenlemeler komusundaki çalışmalar, Ulaştırma Bakanlığı'nın koordinasyonunda ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının etkin katılımıyla Türkiye'de Uydur Haberleşme Kablo TV ve İşletme A.Ş. tarafından yürütülmektedir.»

Doç. Dr. İsmet ESEN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Gizlilik, Kullanım ve Telif Hakları

- Kişisel Verilerin Güvenliği
- Telif Hakları
- Sorumluluk Sınırları
- e-Posta ve SMS Bildirimleri

Doç. Dr. İsmet ESEN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Güvenliğiniz için

- E-Devlet Şifresi ile ilgili hatırlatma
- Şifre Güvenliği
- Genel Önlemler
- Güvenlik Sertifikası
- Kişisel Bilgiler

Doç. Dr. İsmet ESEN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

E-Devlet Kapısı

Doç. Dr. İsmet ESEN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Engelsiz E-Devlet

Doç. Dr. İsmet ESEN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Şifre Edinme

Doç. Dr. İsmet ESEN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Şifre Güvenliği

Doç. Dr. İsmet ESEN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Şifre Güvenliği

Doç. Dr. İsmet ESEN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

2017'nin En Kötü Şifreleri

2017'de en kötü şifre listesi		
1. 123456	11. welcome	19. letmein
2. password	12. 1234567890	20. login
3. 12345678	13. abc123	21. princess
4. qwerty	14. 111111	22. qwertyuiop
5. 12345	15. 1qaz!@WSX	23. nolo
6. 123456789	16. dragon	24. password
7. football	17. master	25. starwars
8. 1234	18. monkey	
9. 1234567		
10. baseball		

Doç. Dr. İsmet ESEN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Şifrem: 123456

Dünyada En Çok Tercih Edilen Şifre 123456

- Araştırmacılar, Rockyou adlı müzik sitesinde yer alan 32 milyon şifreyi incelediler. Araştırmaların sonucuna göre kullanıcılar en çok 123456 şifresini tercih ettiği ortaya çıktı.

Şifre	Kullanıcı Sayısı
123456	1.000.000
password	800.000
12345678	600.000
qwerty	500.000
1234567	400.000
123456789	300.000
1234567890	200.000
12345678901	100.000
123456789012	50.000
1234567890123	20.000
12345678901234	10.000
123456789012345	5.000
1234567890123456	2.000
12345678901234567	1.000
123456789012345678	500
1234567890123456789	200
12345678901234567890	100

Doç. Dr. İsmet ESEN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

Güvenli Bir Şifre/Parola Nasıl Olmalı?

- Tahmin edilmesi kolay olmayan ya da deneme yanılma yolu ile ele geçirilmesi oldukça zor olan şifre/parolalara güçlü şifre/parola denir.

Doç. Dr. İsmet ESEN
Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNER
BÖTE Bölümü

EK 12. Uygulama Dokümanları ve Ek Kaynaklar (Devam)

+ Güçlü şifre/parola ne nasıl oluturulur?

- Oluşturulan bir parolamın "güçlü" kabul edilebilmesi için aşağıdaki özellikleri göstermelidir. En az 8 karakterden oluşur.
- Harflerin yanı sıra, rakam ve "!, @, #, \$, %, ^, *, &, " gibi özel karakterler içerir.
- Büyük ve küçük harfler bir arada kullanılır.

Doç. Dr. Sami KALIN
Ankara Gıda Tarım ve Hayvancılık Üniversitesi
Bölge Müdürü

+ Güçlü şifre/parola ne nasıl oluşturulur?

- Kişisel bilgiler gibi kolay tahmin edilebilecek bilgiler parola olarak kullanılmamalıdır. (Örneğin doğum tarihiniz, çocuğunuzun adı, soyadınız, ... gibi)
- Sözlükte bulunabilen kelimeler parola olarak kullanılmamalıdır.
- Çoğu kişinin kullanabildiği aynı veya çok benzer yöntem ile geliştirilmiş parolalar kullanılmamalıdır.

Doç. Dr. Sami KALIN
Ankara Gıda Tarım ve Hayvancılık Üniversitesi
Bölge Müdürü

+ Cümlelerin baş harflerini birleştirebilirsiniz. Nasıl mı?

- Günlük hayatınızdan kolay hatırlayacağınız herhangi bir cümle kullanabilirsiniz.
- Benzer şekilde Atasözlereinden
- Şarkı sözlerinden
- Şiirlerden
- ...

Doç. Dr. Sami KALIN
Ankara Gıda Tarım ve Hayvancılık Üniversitesi
Bölge Müdürü

+ Cümlelerin baş harflerini birleştirebilirsiniz. Nasıl mı?

- Seçtiğiniz cümlelerin anlamında rakamlar ve özel karakterler kullanarak çok daha güçlü bir parola oluşturmanız mümkün. Örneğin
- Bir elin sesi var, iki elin sesi var. → 1Env,2Eav.
- 10 Yılda 15 milyon genç yarattık her yaşta. → 10Y15mgtyh.
- Ben 1996 yılının 7. ayında mezun oldum → B1996y7.amo
- Mezuniyet tarihin 1998 yılının 4. aydır. → M098y4.a

Doç. Dr. Sami KALIN
Ankara Gıda Tarım ve Hayvancılık Üniversitesi
Bölge Müdürü

+ Cümleleri olduğu gibi parola yapabilirsiniz. Nasıl mı?

- Özellikle rakam ve karakter içeren cümleler hoş olacaktır.
- Tabii kiş ve kolay tahmin edilen, basit bir ifade ya da cümle ("My Pass", "benim şifrem" gibi) olmamak şartı ile.
- Örneğin
- Ali'nin Ayye'ye 20TL Borcu Var.
- Ankara'ya 10 Saatte mi Geldin?
- Dikkat!Yolda3Kış!Var.
- OtobüsümKızılay'dan17:30'daKalkar.

Doç. Dr. Sami KALIN
Ankara Gıda Tarım ve Hayvancılık Üniversitesi
Bölge Müdürü

+ Benzer rakam ve harfleri birbirinin yerine kullanabilirsiniz. Nasıl mı?

Basit bir kelimenin içlerindeki harf veya rakamları benzerleri ile değiştirilerek güçlü bir parola elde edilebilir.

S' yerine 8	Z' yerine 2	Örneğin
T, V, U, F' yerine 1	Y' harf' yerine 0	Pa11kq11-Razak
Y' yerine 5	Y' yerine 9	Pa11kq11-Razak
V' yerine 6		5C1aryum!

Dikkat: Bu teknik satıcılarımız tarafından da bildirildi için diğer yöntemlerle birlikte kullanılması önerilir. Yalnızcaki örnekler sadece açıklamak amacı ile sözlükte bulunabilen kelimelerden seçilmiştir.

Doç. Dr. Sami KALIN
Ankara Gıda Tarım ve Hayvancılık Üniversitesi
Bölge Müdürü

+ Bazı kelime, harf ya da rakamlar yerine özel karakterler kullanabilirsiniz. Nasıl mı?

Basit bir cümle ya da ifade içlerindeki belirli kelimeler özel karakterler veya rakamlarla değiştirilerek güçlü bir parola elde edilebilir.

T' yerine V	S' yerine 5	Örneğin
"har", "yıldız" yerine "	"deniz", "sarı" yerine 5	"Ölen Kır Yalın";
"Sarı" yerine 7	"göl" yerine V	"Ölen Kır Yalın";
"göl" yerine 7	"har" yerine V	"Ölen Kır Yalın";
"har", "har" yerine 1	"göl", "yıldız" yerine 5	"Ölen Kır Yalın";

Doç. Dr. Sami KALIN
Ankara Gıda Tarım ve Hayvancılık Üniversitesi
Bölge Müdürü

+ Bir cümledeki sadece sesli ya da sadece sessiz harfleri kullanabilirsiniz. Nasıl mı?

- Bir cümledeki sadece sesli ya da sadece sessiz harfleri çıkartarak diğerlerini kullanabilirsiniz.
- Mesela "Ömek 1 Parola Veriyorum." cümlesinden yola çıkarak "mk1PrVryrm." elde edilebilir.
- Tabii ki sadece bu yöntemle diğer yöntemlerle bir arada kullanmak daha anlamlı olacaktır çünkü sözlükte bulunan kelimeleri deneyen yazınlar sesli ve sessiz harfleri kullanarak da benzer taramaları yapabilirler.

Doç. Dr. Sami KALIN
Ankara Gıda Tarım ve Hayvancılık Üniversitesi
Bölge Müdürü

+ DİKKAT! Güçlü gibi görüldüğü halde zayıf olan parola oluşturmamalı. Nasıl mı?

Güçlü gibi görünen de çok kullanılan ve çok kolay tahmin edilebilen parolalardan kaçınılmalıdır.

Bu parolalar kırılganlık harf sırası, alfabetik harf sırası gibi popüler kurallardan oluşmaktadır.

Örneğin:

- "12345678", "qwerty123", "123456789", "qwerty1234", ...
- "qwerty", "123456789", "qwerty1234", "qwerty123", ...
- "qwerty", "qwerty123", "qwerty123", ...
- "12345678", "12345678", "12345678", ...
- "12345678", "qwerty123", "12345678", ...

Doç. Dr. Sami KALIN
Ankara Gıda Tarım ve Hayvancılık Üniversitesi
Bölge Müdürü

+ Şifre Güvenliği Politikaları

- İlk Şifrenin Vatandaşa Atanması
- Yeni Şifre Belirleme
- Şifre Değişikliği (son 3 şifreden farklı olmalı)
- Şifrenin Yaşlı Girilmesi (3 defa hatalı giriş güvenlik resmi, 10 defa hatalı giriş 1 saat bloke)
- Şifre Unutma
- Cep Telefonu ve e-Posta Girişi ve Doğrulaması
- Zaman Aşımı (15 dakika)

Doç. Dr. Sami KALIN
Ankara Gıda Tarım ve Hayvancılık Üniversitesi
Bölge Müdürü

+ Bilgi Güvenliği Politikaları

- Sorumluluklar
- Bilgi Güvenliği
- Güvenli şifre oluşturma,
- taryacıya kaydetme...

Doç. Dr. Sami KALIN
Ankara Gıda Tarım ve Hayvancılık Üniversitesi
Bölge Müdürü

+ Yüksek Güvenlik

- Kişisel Verilerin Güvenliği
- E-Devlet ve Güvenlik (7/24 izlenmekte)
- E-Devlet Güvenlik Mimarisi (ISO 27001, ISO 22301, ISO 20000-1)

Yarık ve Risk Yönetimi, Bilgi Güvenliği Organizasyonu, Uygun Bilgi Güvenliği Organizasyonu, Yürürlükte Geliştirme Güvenliği Erişim Güvenliği, İş Sürekliliği Yönetiminin Bilgi Güvenliği Hususları Erişim Güvenliği, Bilgi Güvenliği İhtal Olayı Yönetimi Fiziksel ve Çevresel Güvenlik, İhtilal Güvenliği, Ağ Güvenliği, Sistem Temini, Geliştirme ve Bakım, Tedarikçi Riskleri

Doç. Dr. Sami KALIN
Ankara Gıda Tarım ve Hayvancılık Üniversitesi
Bölge Müdürü

EK 12. Uygulama Dokümanları ve Ek Kaynaklar (Devam)

+ Erişilebilirlik

- İçerik engellilere uygun tasarlanmıştır.
- Ekran okuyucu ve fare kullanamayanlar için klavye kasa yolları aktif edilmiştir
- Tüm hizmetler
- 1- İçerikler ge
- 2- Ana sayfa
- 3- Site haritası
- 4- Hızlı arama kutusu
- 5- Sıkça sorulan sorular
- 6- Yardım
- 7- Bize Yazın
- 8- Kullanım şartları
- 9- İletişim
- 0- Kısayol tuşları hakkında bilgi

Doç. Dr. Buse SAHİN
İşg. Öğr. Tugba KOCAGÖZÜNER
BÖTE Bilişim

+ Nasıl Çalışıyor?

Doç. Dr. Buse SAHİN
İşg. Öğr. Tugba KOCAGÖZÜNER
BÖTE Bilişim

+ Şifre Değişikliği

Doç. Dr. Buse SAHİN
İşg. Öğr. Tugba KOCAGÖZÜNER
BÖTE Bilişim

+ Genel Bakış

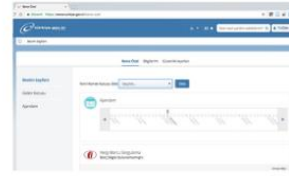
Doç. Dr. Buse SAHİN
İşg. Öğr. Tugba KOCAGÖZÜNER
BÖTE Bilişim

+ Profile Bir Bakış

Doç. Dr. Buse SAHİN
İşg. Öğr. Tugba KOCAGÖZÜNER
BÖTE Bilişim

+ Benim Sayfam Modülü

Doç. Dr. Buse SAHİN
İşg. Öğr. Tugba KOCAGÖZÜNER
BÖTE Bilişim

+ Gelen Kutum

Doç. Dr. Buse SAHİN
İşg. Öğr. Tugba KOCAGÖZÜNER
BÖTE Bilişim

+ Bana Özel Sayfası

Doç. Dr. Buse SAHİN
İşg. Öğr. Tugba KOCAGÖZÜNER
BÖTE Bilişim

+ Bilgilerim Modülü

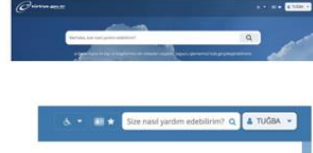
Doç. Dr. Buse SAHİN
İşg. Öğr. Tugba KOCAGÖZÜNER
BÖTE Bilişim

+ Güvenlik Ayarları

Doç. Dr. Buse SAHİN
İşg. Öğr. Tugba KOCAGÖZÜNER
BÖTE Bilişim

+ Arama Seçenekleri

Doç. Dr. Buse SAHİN
İşg. Öğr. Tugba KOCAGÖZÜNER
BÖTE Bilişim

+ Mobil Uygulamalar

Doç. Dr. Buse SAHİN
İşg. Öğr. Tugba KOCAGÖZÜNER
BÖTE Bilişim

EK 12. Uygulama Dokümanları ve Ek Kaynaklar (Devam)

+ Mobil Uygulamalar

Doç. Dr. İsmail SAĞIN
Av. Gök. Taşkın KOCACIĞI ÖNERİ
BİTİT BİTİT

+ Erişim Kısıtlamaları

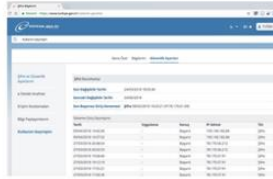
Doç. Dr. İsmail SAĞIN
Av. Gök. Taşkın KOCACIĞI ÖNERİ
BİTİT BİTİT

+ Güvenlik Ayarları

Doç. Dr. İsmail SAĞIN
Av. Gök. Taşkın KOCACIĞI ÖNERİ
BİTİT BİTİT

+ Sistem Giriş Geçmişi

Doç. Dr. İsmail SAĞIN
Av. Gök. Taşkın KOCACIĞI ÖNERİ
BİTİT BİTİT

+ Detaylı Bilgi İçin...

Doç. Dr. İsmail SAĞIN
Av. Gök. Taşkın KOCACIĞI ÖNERİ
BİTİT BİTİT

+ Sosyal Medya

Doç. Dr. İsmail SAĞIN
Av. Gök. Taşkın KOCACIĞI ÖNERİ
BİTİT BİTİT

+ Hizmetler ve Kurumlar

Doç. Dr. İsmail SAĞIN
Av. Gök. Taşkın KOCACIĞI ÖNERİ
BİTİT BİTİT

+ Yeni Eklenen Hizmetler

Doç. Dr. İsmail SAĞIN
Av. Gök. Taşkın KOCACIĞI ÖNERİ
BİTİT BİTİT

+ E-Hizmet Kategorileri

Doç. Dr. İsmail SAĞIN
Av. Gök. Taşkın KOCACIĞI ÖNERİ
BİTİT BİTİT

+ Soru ve Cevap ?!

EK 12. Uygulama Dokümanları ve Ek Kaynaklar (Devam)

Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
BÖTE Bölümü

E-Devlet Kapısı
Üzerinden Sunulan
E-Hizmetler

+ Adli Sicil Kaydı

6 Dilde: İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, İspanyolca ve Flemenkçe

Doç. Dr. Seren SABİT
Ali, Olu. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
BÖTE Bölümü

+ Nüfus Kayıt Örneği

Doç. Dr. Seren SABİT
Ali, Olu. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
BÖTE Bölümü

+ Alt-Üst Soy Sorgulama

+ Askerlik Durum Belgesi

Doç. Dr. Seren SABİT
Ali, Olu. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
BÖTE Bölümü

+ E-Nabız

Doç. Dr. Seren SABİT
Ali, Olu. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
BÖTE Bölümü

+ Aile Hekim Bilgileri

Doç. Dr. Seren SABİT
Ali, Olu. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
BÖTE Bölümü

+ İlaç Rapor Bilgisi

Doç. Dr. Seren SABİT
Ali, Olu. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
BÖTE Bölümü

+ Medula Optik Reçete Bilgileri

Doç. Dr. Seren SABİT
Ali, Olu. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
BÖTE Bölümü

EK 12. Uygulama Dokümanları ve Ek Kaynaklar (Devam)

+ SGK Tescil ve Hizmet Dökümü

Doç. Dr. Bener LAZİNİ
Ayl. Oku: TUGRA KOCASAL DUYER
BÖTE Bilimsel

+ Cumhurbaşkanına Yazın

Doç. Dr. Bener LAZİNİ
Ayl. Oku: TUGRA KOCASAL DUYER
BÖTE Bilimsel

+ BİMER Başvuruları

Doç. Dr. Bener LAZİNİ
Ayl. Oku: TUGRA KOCASAL DUYER
BÖTE Bilimsel

+ Lise Diplomaları

Doç. Dr. Bener LAZİNİ
Ayl. Oku: TUGRA KOCASAL DUYER
BÖTE Bilimsel

+ Burs Başvurusu-Taahhüti

Doç. Dr. Bener LAZİNİ
Ayl. Oku: TUGRA KOCASAL DUYER
BÖTE Bilimsel

+ Öğrenci Belgesi

Doç. Dr. Bener LAZİNİ
Ayl. Oku: TUGRA KOCASAL DUYER
BÖTE Bilimsel

+ Mezun Belgesi Sorgulama

Doç. Dr. Bener LAZİNİ
Ayl. Oku: TUGRA KOCASAL DUYER
BÖTE Bilimsel

+ Ücretli Öğretmenlik Başvurusu

Doç. Dr. Bener LAZİNİ
Ayl. Oku: TUGRA KOCASAL DUYER
BÖTE Bilimsel

+ İŞKUR Danışmanlık Hizmetleri

Doç. Dr. Bener LAZİNİ
Ayl. Oku: TUGRA KOCASAL DUYER
BÖTE Bilimsel

+ Alo 183 Sosyal Destek

Doç. Dr. Bener LAZİNİ
Ayl. Oku: TUGRA KOCASAL DUYER
BÖTE Bilimsel

+ PTT Kayıtlı Gönderi Takibi

Doç. Dr. Bener LAZİNİ
Ayl. Oku: TUGRA KOCASAL DUYER
BÖTE Bilimsel

+ Telekomünikasyon

Doç. Dr. Bener LAZİNİ
Ayl. Oku: TUGRA KOCASAL DUYER
BÖTE Bilimsel

+ İkametgah-Yerleşim Yeri

Doç. Dr. Bener LAZİNİ
Ayl. Oku: TUGRA KOCASAL DUYER
BÖTE Bilimsel

+ Soru ve Cevap...

■ e-Devlet Kapısı ile kamu kurumlarının sunduğu hizmetlere tek noktadan, hızla ve güvenle erişin...

Doç. Dr. Bener LAZİNİ
Ayl. Oku: TUGRA KOCASAL DUYER
BÖTE Bilimsel

EK 12. Uygulama Dokümanları ve Ek Kaynaklar (Devam)

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı
Öğrenci Belgesi Sorgulama
KULLANIM KILAVUZU

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı
16. Yıllık Sınav ve
Bilgi İşlem Birimliği

1 Başlamadan Önce...

Bu hizmetten faydalanarak, eğitim gördüğünüz okulları gösteren Öğrenci Belgelerinizi elektronik ortamda edinebilirsiniz, her türlü resmi ve özel işlemlerde kullanabilirsiniz.

Bilmeniz Gerekenler

- Y Bu hizmeti kullanarak sadece Türkiye içinde eğitim gördüğünüz üniversitelere ait Öğrenci belgelerine ulaşabilirsiniz.
- Y Bu hizmeti kullanarak aldığınız belgelerin resmi geçerliliği vardır. Üzerlerinde baskı kod numarası sayısında belgeyi teslim ettiğiniz kurumlar tarafından sorgulanabilir ve doğruluğu teyit edilebilir.
- Y Bazı kurumlarda, iç işlemleri gerektiren nakazlı veya müberru belgeye ihtiyaç duyabilir ve elektronik ortamda alınıp belgeleri kabul etmeyebilir. Lütfen belgeyi vereceğiniz kurum ile önceden irtibata geçerek, elektronik ortamdan alınıp belgeleri kabul edip etmedikleri konusunda bilgi alınız.

Sahip Olmanız Gerekenler

- Y Bu hizmetten faydalanmak için e-Devlet Şifresi, Elektronik İmza veya Mobil İmza yöntemlerinden birini kullanarak e-Devlet Kapısı sisteminde giriş yapabiliyor olmanızdır. İşlemlere başlamadan önce gerekli e-Devlet Şifresi, Elektronik İmza veya Mobil İmza'nızı temin etmiş olmanız, e-Devlet Şifresi PTT'ne ait olduğu için bir süre sonra süresi dolmuş olabilir. Elektronik veya Mobil İmza temin etmek için ilgili hizmet sağlayıcıları veya operatörlerden bu hizmeti satın almanızdır.
- Y Oluşturulan belgeleri görüntüleyebilmek için sisteminizde Adobe Acrobat Reader veya PDF dosyalarını görüntüleme özelliği olan başka bir uygulama kurmanızdır.

Vergiler, Harçlar ve İşlem Ücretleri

- Y Bu işlem için herhangi bir ek ücret, vergi vb. alınmamaktadır.

2 Sisteme Giriş

e-Devlet Kapısı'nı adresine www.turkiye.gov.tr/dir

Adresini Kendiniz Yazın
Daha güvenli kullanım için adresi kendiniz yazmayla tercih ediniz. Siteye Postale iletilen, basılı web sayfaları üzerinde bulunan veya arama motorları üzerinde bulunan bağlantılara tıklamayınız.

Güvenli Bağlantı Simgesi
e-Devlet Kapısı dahilinde veri güvenliğini sağlamanın amacı ile, gönderilen ve alınan tüm bilgiler şifreli olarak taşınmaktadır. Bunun göstergesi olarak tarayıcınızda güvenli bağlantı (kilitli simgesi) görünür. Güvenli bağlantı simgesinin yekili ve perikullandığınız tarayıcı programı ve işletim sisteminde göre farklılık gösterebilir.

1) e-Devlet Kapısı
<http://www.turkiye.gov.tr> adresine giriniz, sayfanın üst kısmında bulunan "Sisteme Giriş" bağlantısına tıklayınız.

2) Kimlik Doğrulama Sistemi
Bağlantı sizi T.C. Kimlik Doğrulama Sistemi sayfasına yönlendirecektir. Bu sayfaada adresi sisteme <https://giris.turkiye.gov.tr> yazılından ve güvenli bağlantı simgesinin aktif olduğundan emin olunuz.

3) Kimlik Doğrulama Yöntemi
Kullanmak istediğiniz kimlik doğrulama yöntemine tıklayarak, ekranda çıkan yönergeleri takip ederek sisteme giriş yapabilirsiniz.

e-Devlet Şifresi
e-Devlet Şifresi şifreler için PTT Aracılık Kuruluşlarından veya yurt dışından konsoloslardan, şahsen başvuru ile, çeşitli T.C. Kimlik numaraları bulduğunuz ilgili birimlerden temin edebilirsiniz.

Mobil İmza
Mobil İmza elektronik ortamda kullanılarak, özel güvenli bir kanunla onaylanmış elektronik belgelerin imzalanabilir ve e-Devlet Kapısı'na girilmesini sağlar. Mobil İmza almak için kullanışlı GSM operatörüne başvurmanızdır.

Elektronik İmza
Elektronik İmza, Bilgi Teknolojileri ve Bilişim Kurumlarından oluşan Elektronik Sertifika Hizmet Sağlayıcıları tarafından sunulmaktadır. Bu firmaların listesi e-Devlet Kapısı'na www.turkiye.gov.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

Elektronik Kimlik Kartı
Yeni çip teknolojisiyle geliştirilmiş kimlik kartları e-Devlet Kapısı'na girilmesini sağlar. Bunun için T.C. Kimlik Kartınızı bilgisayarınızın aktif kart okuyucusuna takarak, ekranda çıkan yönergeleri takip etmeniz yeterlidir.

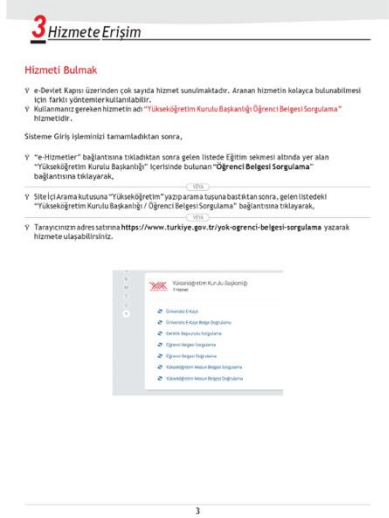
3 Hizmete Erişim

Hizmeti Bulmak

- Y e-Devlet Kapısı üzerinden çok sayıda hizmet sunulmaktadır. Aranan hizmeti kolayca bulabilirsiniz için farklı yöntemler kullanılabilir.
- Y Kullanmanız gereken hizmetin adı "Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Öğrenci Belgesi Sorgulama" hizmetidir.

Sisteme Giriş işleminizi tamamladıktan sonra,

- Y "e-Hizmetler" bağlantısına tıkladıktan sonra gelen listede Eğitim sekmesi altında yer alan "Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı" içerisinde bulunan "Öğrenci Belgesi Sorgulama" bağlantısına tıklayarak,
- Y Site içi arama kutusuna "Yükseköğretim" yazıp arama tuşuna basıldıktan sonra, gelen listedeki "Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı / Öğrenci Belgesi Sorgulama" bağlantısına tıklayarak,
- Y Tarayıcınızın adres satırına <https://www.turkiye.gov.tr/yok-ogrenci-belgesi-sorgulama> yazarak hizmete ulaşabilirsiniz.

4 Hizmet Kullanımı

1) Aktif Öğrencilik Listesi

Hizmeti ilk açıldığında öğrenci belgesi alabildiğiniz okulların listesi görüntülenmektedir.

Eğer daha önce bir belge oluşturmadıysanız, ilgili okulun yanında bulunan "Detay" bağlantısına tıklayarak okuyabilir belgeleri oluşturabilir ve belgeleri görüntüleyebilirsiniz.

Yeni bir belge oluşturmanız gerek

"Kayıtlı Belgelerin" bağlantısına kullanarak kullanarak daha önce oluşturduğunuz belgelerin listesi görülebilir ve bilgilerinize indirebilirsiniz.

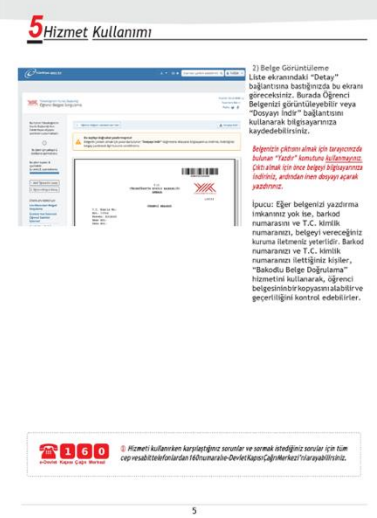
5 Hizmet Kullanımı

2) Belge Görüntüleme

Liste ekranındaki "Detay" bağlantısına başlıyoruz. Burada Öğrenci Belgesi görüntüleyebilir veya "Doğruyu İndir" bağlantısına kullanarak bilgisayarınıza kaydedebilirsiniz.

Belgeyi çıkartma almak için tarayıcıda bulunan "PDF" formatına tıklayınız. Çıkartma için önce belge bilgisayarınıza indiriniz, ardından yeni dosya açarak yazdırınız.

İpucu: Eğer belgenizi yazdırma imkanınız yok ise, baskı kod numarasını ve T.C. Kimlik numaranızı, belgeyi vereceğiniz kuruma iletmeliğiniz yeterlidir. Baskı kod numaranızı ve T.C. Kimlik numaranızı ilettiğinizde, "Baskı kodu Belge Doğrulama" hizmetini kullanarak, öğrenci belgesinin bir kopyasını alabilir ve geçerliliğini kontrol edebilirsiniz.

160 Hizmeti kullanarak kurye belgeleri ve senet belgeleri senet için tüm işlemleri elektronik ortamda e-Devlet Kapısı'na girilmesini sağlar.

[illegible]

EK 13. E-Devlet Kelimesinin Doğru Yazımı/Kullanımı

T.C.
ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
Türk Dil Kurumu Başkanlığı

Sayı : 63434571-622.03-E.2368
Konu : Bilgi edinme hk.

25.10.2019

Sayın Tuğba KOCADAG ÜNVER
tugba.kocadag@gmail.com

İlgi : 22.10.2019 tarihli ve 2019/1887 sayılı yazı.

Yazım Kılavuzu'nda (27. Baskı), "BÜYÜK HARFLERİN KULLANILDIĞI YERLER" başlığı altında, ilgede kayıtlı yazınızdaki sorunuza uygun olarak şu şekilde bir kural bulunmaktadır: "Kitap, bildiri, makale vb.nde ana başlıktaki kelimelerin tamamı, alt başlıktaki kelimelerin ise yalnızca ilk harfleri büyük olarak yazılır." Yazınızdaki "e-devlet" sözünü bu kural doğrultusunda ana başlıkta "E-DEVLET", alt başlıkta "E-Devlet" olarak yazmak gerekir. Özel ad olmayan bu sözü, cümle içerisinde ise küçük harflerle "e-devlet" şeklinde yazmak Türkçeye daha uygundur.

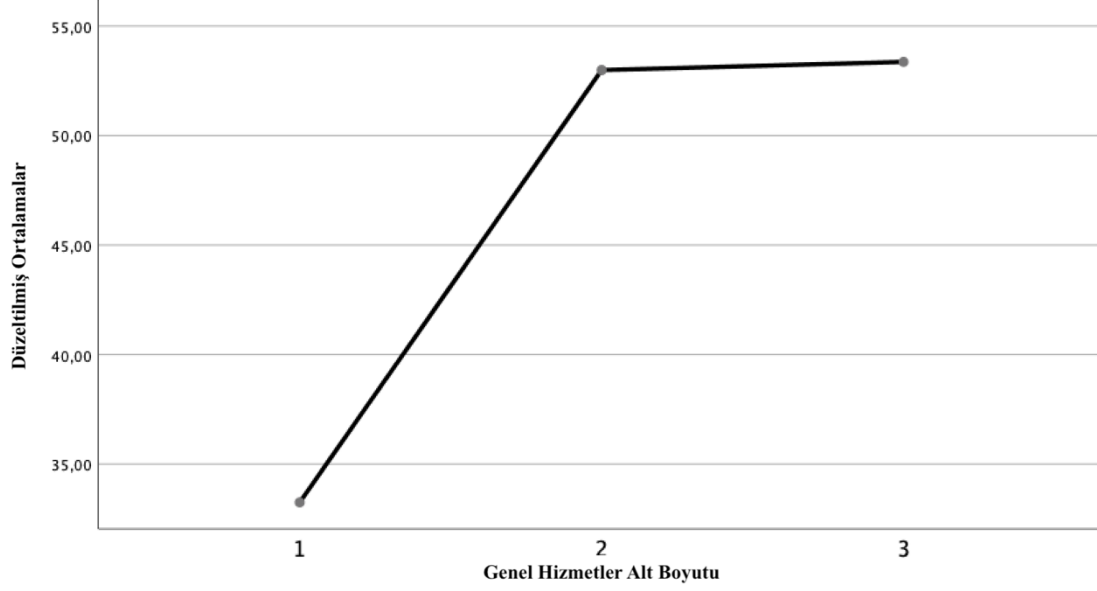
Bilgilerinizi rica ederim.

 e-imzalıdır
Prof. Dr. Feyzi ERSOY
Başkan V.

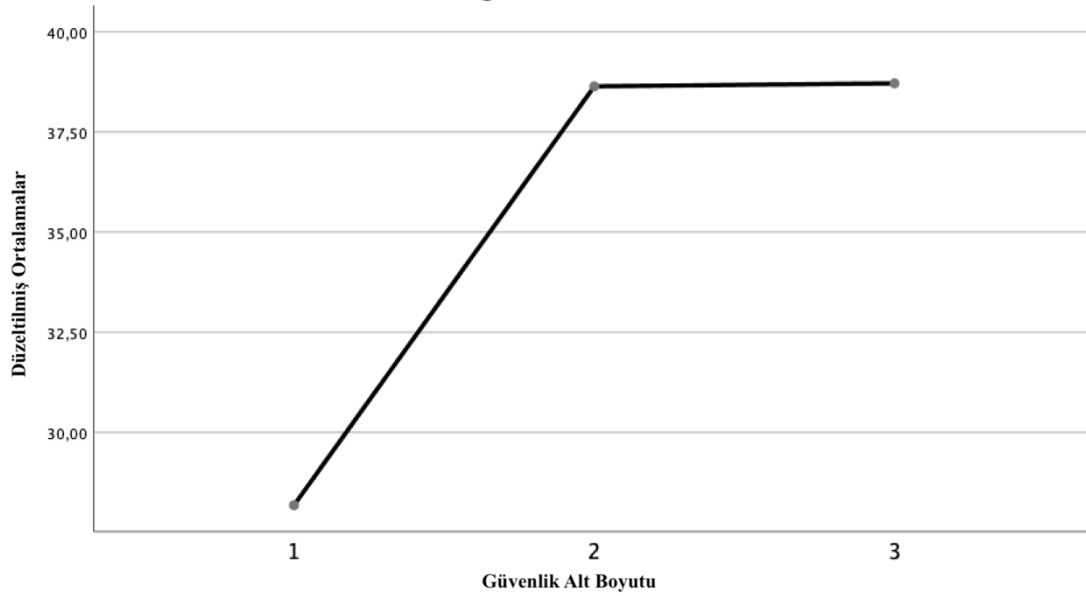
EK 14. Uygulama Süreci Fotoğrafları

EK 15. Ön Test, Son Test ve İzleme Testi Toplam Puanlarının Ölçeğin Alt Boyutlarına İlişkin Değişimlerin Grafikleri

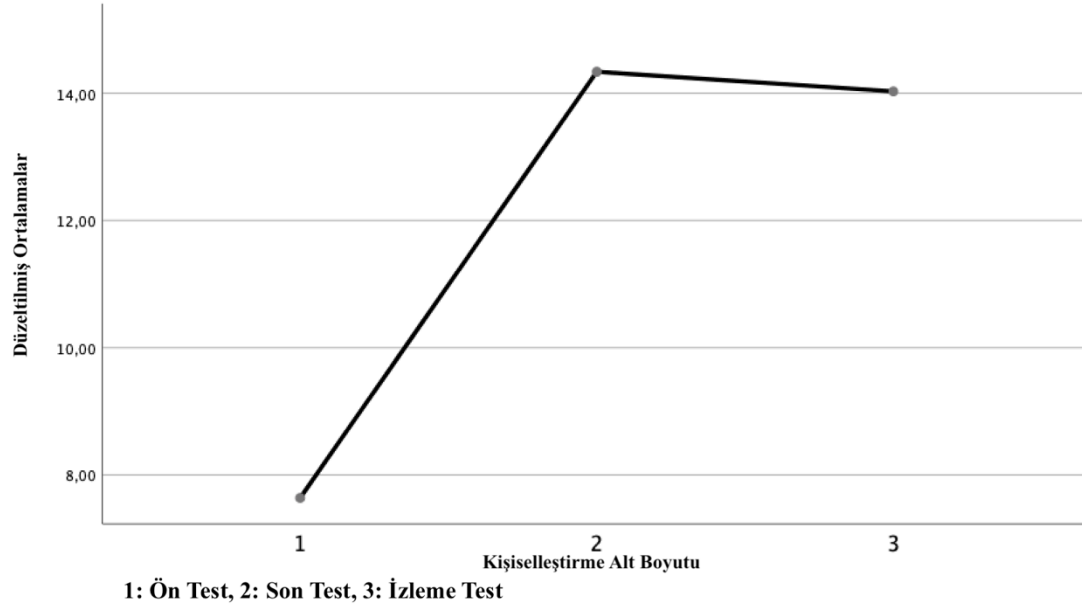
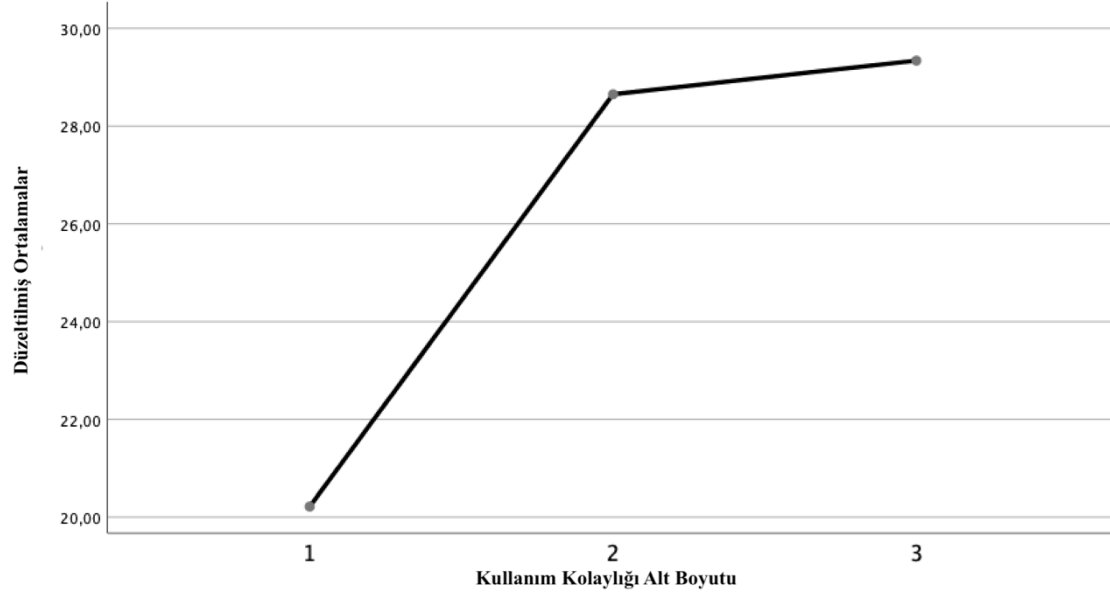

1: Ön Test, 2: Son Test, 3: İzleme Test

1: Ön Test, 2: Son Test, 3: İzleme Test

EK 15. Ön Test, Son Test ve İzleme Testi Toplam Puanlarının Ölçeğin Alt Boyutlarına İlişkin Değişimlerin Grafikleri (Devam)

EK 16. Özgeçmiş Sayfası**ÖZGEÇMİŞ****Kişisel Bilgiler**

Soyadı, Adı	Kocadağ Ünver, Tuğba
Uyruğu	T.C.
Doğum tarihi ve yeri	
Medeni hali	
Telefon	
Faks	
E-Posta	

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet Yılı
Lise	Şebinkarahisar Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekışık Anadolu Lisesi	2005
Lisans	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi / Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	2009
Yüksek Lisans	Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	2012
Doktora	Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	Devam ediyor

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
Öğretim Elemanı, 2009-devam ediyor	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü	Araştırma Görevlisi
Uzman, 2019-2022	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi Koordinatörlüğü	Eğitim, Tanıtım ve Farkındalık Birimi Uzmanı (Modül 1)
KARMER Personeli, 2023-devam ediyor	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Kariyer Uygulama ve Araştırma Merkezi	Kurumsal İletişim Sorumlusu

Yabancı Dil	İngilizce
-------------	-----------

Yayınlar

Başol, G., Kocadağ Ünver, T., & Çiğdem, H., (2017). Ölçme Değerlendirme Dersinde E-Sınav Uygulanmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri, *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(8), 111-128.

Başol, G., Çiğdem, H., & Kocadağ Ünver, T. (2018). Variables Explaining The Online Learning Readiness Level Of Students: Turkish Vocational College Example, *European Journal Of Education Studies*, 4(10), 14-32., Doi: 10.5281/zenodo.1302956.

Bardakcı, S., Arslan, Ö., & Kocadağ Ünver, T. (2018). How Scholars Use Academic Social Networking Services, *Information Development*, 34(4), 334-345., Doi: 10.1177/0266666917712108

- Arpacı, İ., & Kocadağ Ünver, T. (2020). Moderating Role Of Gender İn The Relationship Between Big Five Personality Traits And Smartphone Addiction, *Psychiatric Quarterly*, 91(2), 577-585., Doi: <https://doi.org/10.1007/s11126-020-09718-5>.
- Bardakcı, S., & Kocadağ Ünver, T. (2020). Preservice İct Teachers' Technology Metaphors İn The Margin Of Technological Determinism, *Education And Information Technologies*, 25(2), 905-925., Doi: <https://doi.org/10.1007/s10639-019-09997-x>.
- Bardakcı, S., & Kocadağ Ünver, T. (2020). Teachers And Interactive White Boards: A Qualitative Investigation İn The Margin Of Technophobia, *Australian Educational Computing*, 35(1), 1-27.
- Başol, G., Yıldız, E., & Kocadağ Ünver, T. (2020). An Case Study On Flipped Classroom Application İn Statistics Teaching: Student Views On The Effectiveness Of Flipped Classroom, *International Journal Of Turkish Educational Studies*, 8(14), 1-14.
- Eşgi, N., & Kocadağ, T. (2015). Investigation Of The Student And Teacher Opinions About The Screencasting Centered Course, *Educational Research International*, 4(2), 14-24.
- Eşgi, N., & Kocadağ Ünver, T. (2018). Adaptation Of The Game Addiction Scale To Turkish: Validity And Reliability Study, *Educational Research International*, 7(4), 36-50.
- Eroğlu, M. A., Kocadağ Ünver, T., Ünver, M., Yazıcı, L., & Ağar, M. (2018). Mülteci Öğrencilerin Teknolojiye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Tokat örneği, *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 83-92.
- Keser, H., Eşgi, N., Kocadağ, T., & Bulu, Ş. (2013). Validity And Reliability Study Of The Internet Addiction Test, *Mevlâna International Journal of Education*, 3(4), 207-222., Doi: 10.13054/mije.13.51.3.4.
- Ünver, T. K., & Şahin, S. (2023). Systematic Review of Graduate Theses on E-Government. *International Journal of Educational Researchers (IJERs)*, 14(3), 57-88.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..